

A18c

HISTORISCH DAGVERHAAL

DER

R E I Z E

VAN DEN HEER

DE LESSEPS,

Zedert het verlaaten van den Heer Graaf de la Perouse en zijne togtgenooten in de haven van St. Pieter & Paulus op Kamschatka, tot op zijne komst in Frankrijk, den 17. October 1788.

NAAR HET FRANSCH.

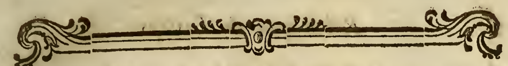
TWEEDE DEEL.

Met Plaaten en Kaarten.

Te UTRECHT,
BY B. WILD EN J. ALTHEER,
1792.

CARTE
de la
ROUTE de M. DE LESSEPS
Consul de France
Depuis Avatscha, ou le Port de
St. Pierre et St. Paul, au Kamtschatka
Jusqu'à Paris
En 1787 et 1788.
MER GLACIALE
Pole
SIBERIE
Toungousses
Samoiédes
Nouvelle Zemle
Spitzberg
AMÉRIQUE
Det. de Bering
Kamtschatka
Avatscha
MER D'OKOTSK
Okotsk
Yakoutsk
Irkoutsk
Baikal
Tobolsk
Yeniseisk
Narim
Tomsk
Kirgises
Lac Arall
Karakalpaks
MER CASPIENNE
MER NOIRE
TURQUIE D'ASIE
PERSE
POLOGNE
M. BALTIQUE
G. de Bothnie
DANEMARK
LAPONIE
Archangel
Kazan
Astracan
Londres
PARIS
Iles des Kourilles
Iles Aleoutes ou I. aux Renards
TARTARIE CHINOISE

REIZE

VAN DEN HEER

DE LESSEPS,

UIT

KAMSCHATKA NAAR FRANKRYK.

Eindelijk kwam de 18. Maart en ik nam afſcheid van den Heer Kaſloff. Ik zal van ons jongst vaarwel niet gewaagen, men zal ligt bevatten, dat het zelve zo teder als moeijelijk was; Ik vertrok des morgens ten negen uuren van Pouſtaretsk, en wel op een overdekte ſlêe, beſpannen met zeven honden, die ik zelfs mende, de ſoldaat die gelast was om mij ten geleide te verſtrekken, had 'er agt voor de zijne; voor ons uit reed een wegwijzer, genomen uit de

1788. *Maart* Den 18. Vertrek van Pouſtaretsk.

1788. *Maart* Den 18. de inwoonders van dit gehugt, (*a*) en deeze voerde de ſlêe, waar op het reisgoed gelaaden was: twaalf honden waaren voor die ſlêe geſpannen, in dewelke het overſchot van mijne goederen en onzen voorraad was; ook wierd ik van den Heer Schmaleff en de onder-officieren van zijn gevolg verzeld; dog in plaats van ons gezamentlijk naar Ingiga te begeeven, zo als onze afſpraak was, ſcheidden wij eenige dagen daar na.

Uit Pouſtaretsk komende begaven wij ons op de golf. In het eerst was onze togt vrij gemaklijk, het ijs was overal ſterk en effen, in weinig uuren bereikten wij den mond; daar wierd de weg moeijelijker; verplicht over de zee te reizen zonder ons van den oever te verwijderen, ontmoeteden wij telkens ijsklompen, die als zo veele klippen ſcheenen, tegens dewelken wij verbrijzeld konden geraaken. Te vergeefs wilden wij beproeven, om ze door omwegen te vermijden

(*a*) Geduurende mijn verblijf te Pouſtaretsk had de Heer Commandant onze Kamſchatſche leidslieden afgedankt. Eenige hoorden in den omtrek van Bolcheretsk t'huis, en waren daar bijna vierhonderd uuren van verwijderd! Deeze arme lieden zagen zich genoodzaakt, na dat ze omtrent alle hunne honden hadden zien ſterven, van te voet te rug te keeren.

den, de oneffen keten van deeze bergjes ſtrekte zich langs de kust uit, en belette ons den doortogt; wij moeſten beſluiten van dezelve over te rijden, met gevaar van bij iederen ſtap omver geworpen te zullen worden; meer dan eens, ontſnapte ik het, om mij in deeze tuimelingen gevaarlijk te kwetſen; mijn ſnaphaan, dien ik aan mijn ſlêe had vastgemaakt, wierd verwrongen en als een boog gekromd, verſcheidene mijner medemakkers kreegen zwaare kneuzingen, geen één kwam 'er zonder eenig letzel af. 1788. *Maart* Den 18.

Bij het vallen van den nagt bereikten wij een gehugt, gelegen aan den oever van de zee, en beſtaande uit twee yourtes en drie balagans in een zeer ſlegten ſtaat en geheel verlaaten; de eenigſte man, welke de yourte bewoonde, waar wij ingingen, had zich op onze aankomst van daar begeeven (*b*). Ik vernam van een der onzen, die derwaarts vooruitgereden was, dat deeze man een Chaman of tovenaar was, die, wanneer hij vernomen had, dat wij den volgenden dag moesten aankomen, van ſchrik bevangen, dadelijk bij de Oluteriers was gevlugt (*c*), hij zou daar Verlaate gehugt.

(*b*) Alle de zwervende Koriaken vlugteden insgelijks voor ons, ten einde niet genoodzaakt te weezen van ons de behulpzaame hand te bieden.

(*c*) Dit volk woont ten zuiden der Tchouktchis op de Oost-kust.

1788. *Maart* Den 18. daar blijven, tot dat de Heer Kasloff voorbij was.

Ontdekking van voorraad in dit gehugt verborgen. De Kosak, die mij deeze bijzonderheden verhaalde, was door den Heer Schmaleff daags voor ons vertrek vooruitgezonden, deeze had hem bevolen van in dit gehugt stiltehouden, en aldaar, terwijl hij ons afwachtte, onderzoek te doen, of 'er geen voorraad van visch in de eene of andere onderaardsche kelder verborgen was; deeze voorzorg was ons van veel nut, de Kosak bragt ons bij onze aankomst naar een keldertje, dat hij ontdekt had, wij vonden het zelve vol visch, en ik maakte mij van een goed gedeelte meester, dewijl ik maar voor twee dagen leevensmiddelen van Poustaretsk mêegenomen had.

Den 19. Een zeer lastige dag. Den 19 begaven wij ons wederom in den vroegen morgen op weg; deeze dag was nog vermoeijender dan de voorige, de weg was verschriklijk, meer dan twintigmaal zag ik mijn slêe op het punt van verbrijzeld te worden, en het zou 'er mede gedaan geweest zijn, indien ik niet eindelijk besloten had om te voet te gaan; Ik wierd daar toe genoodzaakt, wilde ik mij zelfs aan de gevaaren van het omvallen niet blootstellen, zo dat ik bijna den geheelen dag moest wandelen, dog ik ontweek het eene kwaad maar, om in het andere te vallen.

Onvoor- Na verloop van eenige uuren gevoelde ik mij zo-

zodanig vermoeid, dat ik weer op mijn ſlee ſtap- 1788. *Maart* Den 19.
te, en in dit oogenblik wierd dezelve over zij ge-
ſmeeten, zo dat mij de lust verging; Ik wierd ge- zigtigheid die mijne gezondheid benadeelde.
noodzaakt om mij zo goed voort te ſleepen, als ik
kon, mijne beenen waggelden onder mij, ik was
zeer bezweet, en eene hevige dorst kwam nog
bij mijne vermoeidheid; de ſneeuw verſchafte mij
maar een zwak hulpmiddel, niets kon mij laaven,
bij ongeluk wierd ik een kleine rivier gewaar, uit
nooddwang ging ik derwaarts, en zonder de gevolgen van mijne onvoorzigtigheid te berekenen,
was mijn eerſte werk om het ijs te breeken en
zulks aan mijnen mond te brengen; het duurde
niet lang, of ik beklaagde mij deeze zuiver werktuigelijke onbedagtzaamheid, mijn dorst was gelescht, dog van de groote hette, waar over ik te
onvreden was, geraakte ik eensklaps in het tegenovergeſtelde uiterſte, eene doorgaande koude
beving mij en alle mijne leden beefden.

De koude van den nagt vermeerderde mijne grillingen, en ik wierd zo zwak, dat het mij onmogelijk was verder te gaan, ik verzogt mijne mede-reizigers, om in het midden van deeze woeſtijn ſtil te houden; uit achting voor mij ſtemden zij daar in toe, want de moeijelijkheid, om zich hout te verſchaffen, maakte dit hun niet zeer begeerlijk, naauwlijks had men zo veel geraapt, dat Rustplaats.

1788. *Maart* Den 19. men de ketel kon overhangen, dit bepaalde zich tot eenige kleine geheel groene heeſters, die niet branden wilden; wij rekenden ons zeer gelukkig, dat wij thee konden drinken.

Na daar eenige koppen van genomen te hebben, begaf ik mij onder mijne tent (*d*), ik lag mij op een kleine matras, die op de ſneeuw geplaatst was, en dekte mij met verſcheidene bontwerken, in de hoop van de uitwaasſeming weder te zullen herſtellen, dan dit was te vergeefs, en ik deed den gantſchen nagt geen oog toe. Bij de benaauwtheden van eene heete en brandende koorts voegden zich eene geduurige bezetheid op de borst, en de gewoonlijke ongerustheid bij de eerſte voortekens van eene ziekte. Ik erken, dat ik mij verbeeldde gevaarlijk ziek te zijn, te meer, toen ik bij mijn opſtaan geen geluid kon geeven. Ik leed geweldig op de borst en in de keel, de koorts was niet verminderd, nogtans deed mij het denkbeeld, dat een langer rust mij van geen nut kon weezen, en dat ik geen hulp kon erlangen, dan met voorwaards te trekken, het beſluit neemen om mijn lijden voor den Heer Schma-

(*d*) Deeze tent was van lijnwaat. Ik had dezelve van den Heer Vorokoff gekogt, voor dat ik van Pouſtaretsk vertrok.

Schmaleff te verbergen. Ik was de eerſte, die van vertrekken ſprak, dog daar in raadpleegde ik meer mijne drift dan wel mijne krachten.

1788. *Maart* Den 19.

van den 20. tot den 24. De beweeging doet mij herſtellen.

Ik had maar weinige werſten afgelegt, wanneer mijne ſmerten onverdraaglijk wierden, ik was verplicht zelfs te mennen, en daar door in eene geduurige beweeging te zijn, ſomtijds was ik daar en boven door de ſlegte wegen genoodzaakt naast mijn ſlêe te loopen, of tot mijne honden te ſpreeken om ze voort te doen gaan, mijne heeschheid liet niet toe om mij te doen verſtaan, ik kon daar toe niet geraaken, dan met poogingen te doen, die mij de krachten benamen en de borst als van een ſcheurden. Behalven deeze pijniging had ik reden om over die beweeging te vreden te zijn; zo moeijelijk als ze ook was, zo heilzaam wierd mij dezelve, langzamerhand bevorderde ze de uitwaasſeming, des avonds haalde ik vrijer adem, de koorts verliet mij, en ik behield alleen eene zwaare verkoudheid, die ik in weinig dagen kwijt raakte. Eene dagelijkſche vermoeijing was mijn eenigſte hulpmiddel, ik droeg voor al zorg, om het zweet dat mij daar door bezorgd wierd, aan den gang te houden, en ik ben overtuigd, dat ik daar aan alleen mijne ſpoedige geneezing te danken had; wat 'er van zij, mijn borst had zodanig geleden, dat ze 'er nog lang gevoel van gehad heeft.

1788. *Maart* van den 20. tot den 24.

In dien tusſchentijd had ik ten minſten niet van de ſtrengheid der winden te lijden, de lucht was bedaard en het wêer helder, wij hadden als toen de ſchoonſte winterdagen, zonder dat had ik misſchien nimmer mijn Vaderland wederom gezien; dog de Hemel ſcheen mijn togt te begunſtigen, om mij het geen ik geleden had te doen vergeeten.

Ontmoeting van drie Convooijen die aan den Heer Kaſloff gezonden wierden.

Welhaast volgde de levendigſte vreugd op de droefheid, die mij overſtelpt had, wij ontmoeteden in verſcheide bezendingen drie Convooijen voor den Heer Kaſloff door den Sergeant Kabechoff afgezonden! Deeze onverwachte hulp verſchafte mij des te meer vermaak, als ik mij zonder ophouden voor den geest bragt den beklaagelijken ſtaat, in welken ik dien bevelhebber gelaaten had. Welk eene ſpoedige verandering in zijne omſtandigheden! honderd vijftig vlugge en wel doorvoede honden gingen hem te gemoet en bragten hem leevensmiddelen aan; hij kan, zeide ik tot mij zelfs, den volgenden dag vertrekken, en in dien ik mij niet meer vleijen kan van hem wedertezien, ten minſten zal hij buiten verlegenheid zijn; deeze zekerheid ſtelde mij omtrent zijn lot gerust.

De Soldaat, die deeze bezending begeleide, bood mij aan een gedeelte van deezen voorraad te geeven, dog ik wachtte mij wel om ze aanteneemen;

men; dezelve was zo overvloedig niet en daar en boven hadden wij ze niet nodig, ik hield hem dan niet langer op als noodzakelijk was.

1788. *Maart* van den 20. tot den 24.

Voor dat hij mij verliet, verhaalde hij mij dat de Prins Eitel of het opperhoofd der Koriaken van Kaminoi, dien men van oproerigheid beſchuldigt had, in aantogt was om in perſoon den Heer Commandant van het tegendeel te gaan overtuigen.

Onzen weg vervolgende, vonden wij aan de overkant van eene kleine rivier, omzoomd van eenig heeſtergewas, een keten van ſteile bergen, die wij de een na den ander moeſten overtrekken, vervolgens kwamen wij op eene andere rivier genaamt *Talofka*; deszelfs twee oevers verwijderen zich, naar maate dat men den mond nadert, ze zijn met houtgewas bezet, en ik zag daar vrij zwaare boomen; wij verlieten deeze rivier op eenige afſtand van Kaminoi, om een ruim hei-veld over te trekken, en vervolgens een groot meir; eindelijk, gingen wij over de rivier de Pengina bijna aan deszelfs mond, en in de richting van het zuid-ooſten naat het noord-weſten.

Overtogt van de rivier van Pengina.

Deszelfs breedte is verbaazend, het gezicht der ysſchotzen, welke ze bedekten, en die tot eene verſchrikkelijke hoogte op den anderen gehoopt waaren, zou mij nog ſchilderachtiger toegeſcheenen hebben, indien wij maar een gemak-

1788. *Maart* van den 20. tot den 24. lijker weg hadden kunnen neemen, dog 'er was geen keus, zo dat wij, om zo te ſpreeken, onze honden en ſleeden van den eenen ſchots op den anderen moeſten hijsſen; men kan gemaklijk oordeelen over de moeijelijkheid en de langduurigheid van deezen arbeid, ik had alle moeite van de waereld om 'er wel aftekomen.

Aankomst te Kaminoi. Wij waaren nog bijna twee uuren bezig om tot Kaminoi te geraaken, alwaar wij den 24. voordemiddag binnenkwamen, wij wierden 'er door de inwooners uitermaate wel ontfangen. In de afwezigheid van Eitel, voerde een ander Prins genaamt *Eila* het bevel over hun, hij kwam ons te gemoet, verzeld van het Rusſisch detachement, men geleide ons naar de yourte van Eitel, die zedert lang tegens de aankomst van den Heer Kaſloff ſchoongemaakt en toebereid was.

Deeze Eila betoonde ons alle eerbewijzingen, wij hadden altoos een ſchildwagt aan de deur, zijn order was van dezelve niet te openen, dan voor die geenen, welken wij meenden het minſte te moeten mistrouwen.

Rechtvaardiging van deeze Koriaken, valſchelijk van oproer beſchuldigt. Het was niet alleen, dat de gerugten van oproer, die men op rekening van deeze Koriaken verſpreid had, ons klaarblijkelijk valsch toegeſcheenen hadden (*e*); hun gedrag ten onzen opzich-

(*e*) Deeze geruchten waaren door de ontrouwe berichten

zichte en het onthaal, het welk zij zich voorſtelden aan den Heer Commandant te doen, kon geen de minſte twijffel overlaaten omtrent hunne tegenwoordige geneigtheid; ook was het niet te denken, dat dit alles het uitwerkzel was van de tegenwoordigheid der van Ingiga gezondene Soldaaten. De ellende waar toe die gebragt waaren (*f*), ſtelde hun buiten ſtaat, om aan menſchen, die een zodanigen aart als deeze Koriaken bezaten, ſchrik aan te jaagen; zij geeven te weinig om het leeven, zo ik als nader zal doen zien, om immer bevreest gemaakt te kunnen worden, niets zou in ſtaat geweest zijn om hun te kunnen wederhouden, indien ze de minſte reden van misnoegen gehad hadden.

1788. *Maart.* Den 24. Te Kaminoi.

Het gezicht van het Canon en van deeze gewa-

ten van den Ingenieur Bogenoff geloofbaar geworden, men zal zich herinneren, dat hij ons verzekerde dat deeze Koriaken hun gewapenderhand belet hadden, om op de rivier de Pengina te komen; wanneer ik hun daar over onderhield, betuigden ze mij alle, dat zij wel verre van zich tegens den doortogt van dien Ingenieur verzet te hebben, zij hem geduurende zijn verblijf met veel beleeftheid en vriendſchap behandeld hadden.

(*f*) Dit detachement was van veertig mannen geweest, dog op de begeerte van Kabéchof, wierd het met tien Koſakken verſterkt, die te Kaminoi aankwamen, met de hulp, die wij onder weg ontmoet hadden.

1788. *Maart* Den 24. Te Kami-noi.

wapende Koſakken, die echter in het dorp getrokken waaren zonder eenig vijandelijk oogmerk aantekondigen, had hun in het eerst eenige ongerustheid veroorzaakt; al aanſtonds wendden zij zich tot den Onderofficier, die het bevel voerde, en vorderden van hem een verklaaring, of hij het op hun vrijheid kwam toeleggen dan of hij hun kwam uitroeijen; daar bijvoegende, dat, indien de Rusſen zodanige voornemens hadden, alle de Koriaken zich liever zouden laaten dooden dan zich onderwerpen. Die Onder-officier ſtelde hun gerust, hen zeer verſtandig antwoordende, dat het oogmerk van zijne zending hen geenszints ontrusten moest; dat hij gelast was om den Heer Kaſloff te gemoet te gaan; dat dit een eerbewijs was het geen men aan zijn rang verſchuldigt, en voorgeſchreeven was door de Krijgswetten in Rusland omtrent de Commandanten, wanneer zij door de plaatſen van hun gebied trokken. Deeze opheldering was voldoende om alle agterdogt te verdrijven, en van dat tijdſtip af leefden Koriaken en Rusſen in de beſte verſtandhouding. De gerustheid der eerſte was zo groot, dat zij geen de minſte maatregels namen ingeval van verrasſing, zij zouden zelfs geene acht gegeeven hebben op het langduurig verblijf van deeze ſoldaaten onder hun, indien het gebrek hun deeze gasten niet zeer tot last had doen worden.

Ik

Ik had niet gedagt langer te Kaminoi te blijven, dan noodig was om mijne honden te laaten uitrusten, dog in den nagt van den 24 op den 25. wierd de lucht bezet, en eenige rukwinden bedreigden ons met eenen aanſtaanden ſtorm; de vrees dat die mij in het open veld mogt overvallen, deed mij mijn vertrek uitſtellen. 1788. *Maart* Den 25. Te Kaminoi.

Dit Oſtrog, drie honderd werſten van Pouſtaretsk verwijderd, is op eene hoogte bijna aan den oever van de zee, en aan de mond van de rivier de Pengina gelegen; het bevat een groot getal balagans en een twaalftal zeer ruime yourtes, gebouwd in den ſmaak van die, welke ik reeds beſchreeven heb. Hoe zeer digt bij den anderen geplaatst, beſlaan deeze wooningen een aanmerkelijke plek gronds; de palisſaden waar van ze omringt waaren, zijn met ſpeeren, boogen, pijlen en ſnaphaanen behangen; deeze palisſaden zijn dikker en hooger dan die der Kamſchatſche yourtes. Onder beſchutting van die jammerhartige vestingwerken achten deeze Koriaken zich onoverwinlijk; het is van daar, dat zij de aanvallen hunner vijanden afkeeren; onder anderen die der Tchouktchis, hunne gedugtſte nabuuren, zo om derzelver menigte als om derzelver kloekmoedigheid (g). Beſchrijving van Kaminoi.

De

(g) Men zeide mij hier, dat dit volk, gewaarſchuwt van

1788. Maart Den 25. Te Kaminoi. De bevolking te Kaminoi beliep als toen weinig meer dan drie honderd menſchen, zo mannen, vrouwen als kinderen. Ik zal nog niets van derzelver zeden vermelden, ik verſchuif alle bijzonderheden over dit onderwerp tot op mijn komst te Ingiga, alwaar ik binnen weinig dagen hoop aantekomen.

Aanmerkingen over eenige baidars. Ik zag nog voor mijn vertrek een twintigtal baidars of booten van verſchillende grootte. Dezelve geleeken na die, waar van ik voor mijn vertrek van Khaluli geſprooken heb (*b*). Alleen ſcheen derzelver maakzel vrij beeter, en haare ligtheid meer geſchikt voor de ſcheepvaart. Derzelver ongemeene breedte behaagde mij ook zeer, verſcheiden van deeze baidars konden vijf en twintig a dertig perſoonen bevatten.

De Heer Schmaleff is genoodzaakt mij te verlaaten. Zedert onze aankomst had de Heer Schmaleff reeds voorzien, dat het hem niet gemaklijk zou vallen om met mij dit dorp te verlaaten; dagelijks van den morgen tot den avond door alle de Soldaaten van het detachement overvallen, die hem hunnen hooggaanden nood kwamen voorſtellen, rekende hij het van zijn plicht, om dezelve niet te

van mijne aanſtaande reis door Ingiga, waarſchijnlijk mij te gemoet zou komen, al was het maar alleen uit nieuwsgierigheid.

(*b*) Ziet het eerſte deel *Bladz.* 188.

te verlaaten, maar om van alle de hulpmiddelen, welke zijn post en eene volmaakte kennis van het land hem aan de hand gaven, ter hunner onderſteuning gebruik te maaken. Hoe zeer hij even ongeduldig was als ik om zich naar Ingiga te begeeven, alwaar zijn broeder hem zedert lang wachtte, beſloot hij echter om mij alleen te laaten vertrekken.

1788. *Maart* Den 25. Te Kaminoi.

Hij gaf mij daar van met moeite kennis, en drong mij om een vertrouwd ſoldaat genaamt *Tégor-Golikoff* mede te nemen; dit was, zeide hij mij, een wezentlijk geſchenk, het geen hij mij meende te doen, en men zal in het vervolg zien, dat hij de waarheid geſproken had. (*i*)

Hij geeft mij eenen Soldaat genaamt Yegor Golikoff.

Een dusdanig vriendlijk gedrag vermeerderde mijn leedweezen, zo ſpoedig genoodzaakt te zijn, om dien waardigen en braaven Officier te verlaaten; mijne erkentenis omtrent hem wenschte hier te kunnen herhaalen, het geen de Engelſchen van zijn menschlievendheid en beleeftheid vermeld heb-

(*i*) Mijn geleide beſtond dus uit vier mannen. te weeten, Golikoff, den ſoldaat, dien ik van Pouſtaretsk mêe gebragt had, en twee anderen uit het detachement van Ingiga gekoozen om mij tot wegwijzers te dienen, dog ik meende daar en boven een Koriakſchen leidsman te moeten neemen, in dat vertrouwen, dat hij beter den weg zou kennen.

1788. Maart Den 25. Te Kaminoi.

hebben, dog ik laat voor den Heer Graaf de la Pérouse het vermaak over, om de schuld van allen, die tot onzen togt behoorden, te vereffenen, aan welke de Heer Schmaleff geduurende hun verblijf te St. Pieter & Paulus zich bevlijtigd had alle diensten te bewijzen, die in zijn vermogen waaren.

Den 26. Vertrek van Chestokovæ.

Ik vertrok den 26. des morgens ten agt uuren van Kaminoi, met vrij goed weer (*k*); vijftien wersten verder vond ik dezelfde keten van bergen, die ik aan den anderen kant van dat dorp ontmoet had, ik trok ze op nieuw over, vervolgens een rivier, genaamt *Chestokova* na een Russisch onder-officier, die aldaar aan het hoofd van een detachement van vijftig Kosakken gedood wierd, derwaards gezonden om eenige oproerige Koriaken in toom te houden; deeze verrasten hem, onder begunstiging van den nagt, aan den oever van deeze rivier, en lieten 'er geen een van ontkomen, alle de Russen wierden vermoord. Ik hield ter zelfder plaatse stil.

Stormwind

Ik ontwaakte door een allerhevigsten storm, draaijkringen van sneeuw verduisterden de lucht, naauwlijks kon men onderscheiden of het dag was;

(*k*) De schaarschheid van honden te Kaminoi, en de slegte staat van de mijne, had den Heer Schmaleff doen besluiten, om mij die van het detachement te geeven.

was; niettegenſtaande deezen ijsſelijken orcaan, besloot ik mij weder op weg te begeeven, dog ik kon mijne leidslieden maar niet beweegen om het te beproeven, zij weigerden de plaats te verlaaten, uit vreeze van te verdwaalen, en van andere gevaaren te loopen door een zo ſlegt weder. 1788. *Maart* Den 26. Vertrek van Kaminoi.

Daar mij alles tegenliep, begaf ik mij vrij misnoegd in mijn tent; des middags wierd ik aangenaam verrast door de aankomst van zeven Tchouktchis, zij waaren op ſleeden gezeten, gelijk aan die van de zwervende Koriaken, en insgelijks door rendieren voortgetrokken. Ik ontfing dezelve onder mijn tent en verzogt hun daar te blijven, tot dat de bui over was, ik kon hen niets aangenaamers voorſtellen, na ik uit het vergenoegd gelaat, het geen mijn aanbod op alle de aangezichten verſpreide, moest oordeelen. Den 27. Aankomst van zeven Tchouktchis.

Onder deeze Tchouktchis bevond zich het hoofd van de horde of bende, genaamt *Tummé*; hij nam aanſtonds het woord om mij te betuigen, hoe gevoelig zij waaren over mijn vriendelijk onthaal; hij verzekerde mij, dat zedert ze van mij hadden hooren ſpreeken, hun grootſte verlangen daar in beſtaan had om mij te leeren kennen, dat hun eenigſte vrees geweest was, dat ze mij niet zouden ontmoeten, dat zij nimmer mijne gedaante nog mijne beleefdheden zouden vergeeten, en dat zij Geſprek met hun Opperhoofd.

1788. *Maart* Den 27. daar van een naauwkeurig verslag aan hunne landsgenooten zouden doen; uitvoerige dankzeggingen waaren mijne antwoorden, door dewelke ik hun deed begrijpen, dat men mij van hunne begeerte om mij te zien reeds verwittigd had, en dat ik niet minder dan zij naar deeze bijeenkomst had verlangd.

Als toen wierd het gesprek algemeener; het zelve liep over verscheide onderwerpen, voornamentlijk over hun en mijn vaderland; mijne nieuwsgierigheid evenaarde de hunne, het was over en weer een geduurig vraagen. Wanneer ik hen verhaalde, dat ik om wederom in Frankrijk te komen, de stad, welke derzelver Souvereine bewoonde, moest doortrekken, verzogten ze mij om aan Haar van hun een getrouw verslag te doen, en aan haaren Throon het getuigenis afteleggen van hunnen eerbied en gehoorzaamheid; zij voegden daar bij, dat zij zich tegenswoordig des te gelukkiger achten, om schattingschuldigen van Rusland te zijn, dewijl zij in hunnen handel met de Russen dagelijks van derzelver kant de grootste gerieflijkheid en blijken van genegenheid, welke hun zeer aangenaam waaren, ondervonden; zij waaren voornamentlijk zeer te vreden over den Heer Gaguen, bevelhebber van Ingiga.

Het jammerde hun uit hoofde van deeze goede

de behandeling, van niet in de gelegenheid te zijn, om met de Rusſen meerdere betrekkingen te onderhouden; het geſchiktſte middel, zeiden ze, om alle de moeijelijkheden te vereffenen, zou zijn, dat deeze wederom eene nieuwe volkplanting op de rivier Anadir kwamen ſtichten, zij beloofden, dat ze voortaan, verre van ze te verontrusten, zouden trachten om dezelve door alle betooningen van vriendſchap de onrechtvaardigheid van hun gehouden gedrag te doen vergeeten; dit had zijn oorſprong genomen uit eene dwaaling, die hun met de Koriaken gemeen was; zij verbeelden zich eertijds, dat het geheele Rusſiſche volk beſtond in dat klein getal perſoonen, die zich onverſchrokken op hunnen grond en in hunne nabuurſchap kwamen neerzetten; door een vrij natuurlijk gevoel van naiever zagen deeze volkeren in die Emigranten, wier vernuft en arbeidzaamheid hun verdagt voorkwamen, zo veele vijanden; zij meenden het hun dringendst belang te zijn om 'er zich van te ontdoen, overtuigd, dat, met dezelve uitteroeijen, zij daar van het geheele geſlacht vernietigden.

1788. *Maart* Den 27.

De Tchouktchis erkenden, dat zij hunne dooling en ongelijk ontwaar waaren geworden, zo dra ze de Rusſen hadden leeren kennen. Te vergeefsch zou men hun thans tot een opſtand aanzetten, zij waaren integendeel geneigd om de

1788. *Maart* Den 27. geheime oproerige laagen van een Prins of Opperhoofd der Tchouktchis, die een vaste woonplaats hadden, genaamt *Khérourgui*, te veriedelen, het zij door zijn gezag intebinden, of zelfs met hem aan de Rusſen overteleveren.

Niet kunnende bevatten, in welk gedeelte van de waereld ik gebooren was, vroegen ze mij of mijn vaderland niet aan de andere zijde van de groote rivier gelegen was; om hun te kunnen antwoorden, wilde ik eerst weten, wat zij daar door verſtonden; ziet hier het zelve: zij verbeelden zich, dat aan geene kant van Rusland, waar van zij naauwlijks een denkbeeld hebben, een zeer groote Rivier is, die het van een ander land, dat door verſcheide volken bewoond word, afſcheid.

Het was niet gemaklijk hun hier omtrent intelichten, ik ſprak een wijle tijds tot hun, zonder dat zij een woord van mijne aardrijkskundige verhandeling begreepen; zij hadden geen het minſte juiſte denkbeeld nog van de uitgeſtrektheid nog van het getal der landen, het was hun niet minder moeijelijk om eenig begrip te vormen van de ſterkte of rijkdom van een ſtaat, en van de magt van een Souverein. Nimmer hadden zij zelfs getragt om al het zelve van Rusland na te gaan; om hen daar van duidelijk te doen oordeelen, was ik verplicht hun den overvloed van de voortbrengzelen, van de geld-

ſpe-

specien en van de bevolking van dat rijk optehelderen, door eene vergelijking, genomen van de meenigte der dieren waar op ze jagt maaken, en van de hoeveelheid visch, die ze jaarlijks vangen, zonder dat hunne rivieren daar door uitgeput worden. Deeze ophelderingen, hun zo na mij mogelijk was aan het verstand gebragt, behaagden hun ongemeen; ik bediende mij van dezelve leerwijze om hen de uitgestrektheid te leeren bevatten; de ruimte van mijne tent gebruikte ik het eerst tot mijne betoogingen, vervolgens nam ik een vel papier, en maakte daar een Geographische kaart van, ten einde hun ten naasten bij de gelegenheid en den afstand van Rusland en Frankrijk, in betrekking van hun land, aanteduiden. 1788. *Maart* Den 27.

Het was niet zonder moeite, dat ik mij deed begrijpen. Ik achte mij daar voor wel beloond door den aandagt en het belang, waar mede zij mij hoorden. Over het algemeen was ik verwonderd over derzelver sterkte van geest, en over de begeerte die zij toonden om onderricht te verkrijgen. Daar in boven hunne nabuuren de Koriaken verheven, schijnen ze ook meer het geen ze spreeken, zien en hooren, te overweegen; deeze twee volkeren hebben bijna dezelfde taal; het eenigste onderscheid, dat ik in de wijze van spreeken der Tchouktchis bemerkte, bestaat

1788. *Maart* Den 27. daar in dat zij de laatſte letters der woorden uitrekken, en dat derzelver uitſpraak veel zagter en langzaamer is, dan die der Koriaken; met behulp van mijn wegwijzer, die mij voor tolk diende, hield ik zeer wel het geſprek aan den gang.

Mijne oplettenheid in het bezichtigen hunner kleeding wekte in hun de begeerte op om insgelijks Franſche te kennen (*l*), en ik liet mijn monteering uit de mantelzak haalen; op deszelfs gezicht was de verwondering op elks gelaat verſpreid, ieder wilde ze eerst betasten, en elk vergaste zich op deszelfs zonderlingheid en fraaijheid. Mijne knoopen met het Franſche wapenſchild trokken boven al derzelver aandacht; ik moest op nieuw alle mijne ſcherpzinnigheid te werk ſtellen, om hun op eene bevatbaare wijze te doen begrijpen, wat dit graveerſel verbeelde, en waartoe zulks diende; zij lieten mij niet uitſpreeken, zij ſprongen over mijne knoopen, en verzogten mij zonder ophouden van 'er hun allen eenige van te geeven, ik ſtemde daar in toe op de beloften, die zij mij deeden, van dezelve met groote zorgvuldigheid te zullen gade ſlaan. Hun oogmerk met ze te bewaaren, was om daar van een herkenningsteken te maaken, het geen zij aan allen, die op

(*l*) De leezer zal zich herinneren, dat ik als toen in eene Kamſchatſche kleeding was.

op hunne kusten mogten aanlanden, zouden laaten zien, in de hoop, dat 'er eindelijk mogelijk de een of andere Franschman zou aankomen. 1788. *Maart* Den 27

Hunne landsgenooten hadden wel voor eenige jaaren Engelſchen gezien: „ Waarom, zeiden „ zij, zouden de Franſchen ons ook niet komen „ bezoeken? zij konden verzekert zijn van door „ ons met vreugde en hartelijke vriendſchap te zullen ontfangen worden". Ik bedankte hun voor derzelver vriendelijke genegenheid, dog ik verborg voor hun niet, dat onze afgelegenheid een hinderpaal was om dikwils van hunnen goeden wil de proef te neemen, ik beloofde hun echter, dat ik bij mijn komst in mijn Vaderland daar van een getrouw getuigenis zou afleggen.

Na hun zo veel mogelijk op tabak onthaald te hebben, dewijl ik met niets hen meer vermaak kon aandoen, ſcheiden wij de beste vrienden des waerelds; zij zeiden mij in het heengaan, dat ik misſchien ſpoedig hunne goederen en vrouwen zou ontmoeten, die ze agter gelaaten hadden, ten einde meer ſpoed te kunnen maaken.

Weinig tijds na het vertrek van deeze Tchouktchis ſtilde de wind, en ik begaf mij op weg.

Des anderendaags, op het oogenblik, wanneer ik dagt ſtil te houden bij een bosch, alwaar ik een gemaklijke rustplaats ontdekt had, wierd ik verder voor mij uit eene talrijke kudde van rendieren

1788. *Maart* Den 28.

gewaar, die op de kruin van een berg in vrijheid liepen weiden; wanneer ik met oplettenheid derwaarts zag, onderſcheide ik eenige mansperſoonen, die ze ſcheenen te bewaaken. Ik wist in het eerst niet, of ik dezelve moest vermijden dan mij bij hun voegen, dog de nieuwsgierigheid haalde het over, en ik trok voort om hun van nader bij te zien.

Ontmoeting van het gevolgd deezer Tchouktchis.

Men zou gezegt hebben, dat ik het bosch langs trekkende hun ſpoedig zou bereiken. Ik twijffelde echter niet, dat wanneer ik aan het einde kwam, ik nog van dezelve zou afgeſcheiden zijn door eene vrij breede rivier, waar van ik een quartier uurs te vooren een kleinen arm overgetrokken was. Terwijl ik van den eenen oever tot den anderen deeze lieden beſchouwde, wierd ik door twee vrouwen aangeſprooken, die in den omtrek wandelden; de oudſte voerde het woord, en hoe groot was mijne verwondering, van haar beide Rusſisch te hooren ſpreeken! Zij verhaalden mij dat ik omtrent twee honderd treden van de legerplaats der Tchouktschis af was, die het bosch voor mijn oog bedekt hield; wanneer ik op de rivier kwam, zag ik in der daad de ſleeden en de tenten, en ik verzogt die vrouwen mij derwaarts te geleiden.

Geſchiedenis van deeze Vrou-

Onder weg vroeg ik hun, van waar zij waaren, dewijl derzelver ſpraak niet te kennen gaf, dat zij

zij onder dit volk gebooren waren of altoos geleeft hadden. 1788. *Maart* Den 28. wen die mij aangeſproken hadden.

De eene verhaalde mij, dat ze een Rusſiſche was, en dat de moederlijke liefde haar noopte om deeze Tchouktchis te volgen; gevaaren, vermoeijenisſen, kwaade bejegeningen, alles braveerde zij, in het vuurig verlangen van zich met hun naar derzelver land te begeeven, ten einde haar dogter te rugtevorderen, die daar in gijzeling gehouden wierd: ziet hier hoe zij dezelve verlooren had.

Dit jonge kind reisde twee jaar geleeden met haar vader en verſcheide andere Rusſen op de rivier de Pengina; deeze Caravane, beſtaande uit negen perſoonen, trok gerust voorwaards tot in het midden der Koriaken, welke als toen door een gedeelte der Tchouktchis bedreigd wierden, aan welkers hoofd zich diezelfde Kérourgui bevond, van wien hier boven geſproken is. Om deeze gevaarlijke vijanden van zich aftewenden, bedagten de Koriaken om hen van den doortogt dezer vreemdelingen bericht te geeven (*m*), even als

(*m*) De trouwloosheid der Koriaken heeft bijna altoos getracht om den haat der Tchouktchis tegens de Rusſen aanteſtooken, het zij door valſche berichten, het zij door deeze overteleveren, wanneer zij hun zelfs niet konden of durfden aanvallen. Deeze looze ſtreeken kunnen reden gee-

1788. *Maart* Den 28. als van een roof, die ze zich niet moesten laaten ontsnappen; deeze kunstgreep gelukte; verleid door het lokaas van een grooten buit in ijzer en tabak, vervolgde die Tchouktchis deeze reizigers, derzelver moed kon hun niet behouden, vier kwamen met de wapenen in de hand om, en wierden slachtoffers van hunnen nutteloozen tegenstand. De man van deeze vrouw wierd gedood, terwijl hij zijn dogter verdedigde, die de overwinnaars uit zijne armen rukten, en haar benevens zijne drie overige ongelukkige lotgenooten wegvoerden; zedert dien tijd hadden de Russen niet afgelaaten van onophoudelijk de teruggaaf deezer gevangenen te vorderen, ook hadden zij daar wel de beloften toe verkreegen, dog tot op dien dag waaren 'er maar twee van ontslaagen.

Het aandoenlijk verhaal van deeze ongelukkige moeder, waar in zij meer dan eens door haare traanen verhinderd wierd, boezemde mij voor haar de levendigste belangneeming in; zonder nog te weeten, of mijne bemiddeling van eenig gewicht bij deeze Tchouktchis kon zijn, gevoelde ik mij reeds aangespoord om mijne poogingen bij de haare te voegen. en ik had het genoegen van te

geeven van zo veele wreedheden, die de Russen aan de Tchouktchis verwijten, en die echter niet tot den aart van dit volk behoorden.

te ondervinden, dat dezelve niet vrugteloos waaren. 1788. *Maart* Den 28.

Van de andere vrouw vernam ik, dat zij eene Tchouktchiſche van geboorte was; in haare jeugd was zij door de Rusſen op de rivier Anadir gevangen genomen; naar Yakoutsk gebragt, wierd zij daar gedoopt en zo veel mooglijk onderweezen. Vervolgens had haar een ſoldaat getrouwt, die na verloop van eenige jaaren was komen te ſterven; en eindelijk was zij op bevel van de regeering naar haar vaderland met haare kinderen te rug gekeerd, ten einde aldaar van de verplichtingen, die zij aan de Rusſen had, te kunnen getuigen; haar was aanbevolen, om alle de bijzonderheden daar van ter kennis van de Tchouktchis, zelfs van die het wijdafgelegenſte waaren, te brengen (*n*), als mede om hun te doen begrijpen, dat ze oneindige voordeelen zouden vinden in het oprichten van eenen veiligen en vreedzaamen handel met haare weldoenders.

Deeze vrouw ſpreekt de Rusſiſche, Yakoutſche en Tchouktchiſche taalen even gemaklijk; zij zeide mij, dat de weinige kundigheden, welke zij aan haare opvoeding verſchuldigt was, haar van

(*n*) Dat is te zeggen, de geenen, die zich aan geene zijde van de Kaap Tchouktchi ophouden, in de landkaarten bekend onder den naam van Tchoukotskoi-noſſ.

1788. *Maart* Den 28. van derzelver aankomst af een zeker ſoort van vertrouwen onder haare landgenooten had doen verwerven; dat zij zelfs reeds van haar verkregen gezag op de geestvermogens gebruik had gemaakt, om eenige van hunne vooroordeelen uitteroeijen, en zij vleide zich om hun ongevoelig derzelver waare belangens te doen kennen. Haare hoop in dat opzicht was grootendeels gegrond op den aart van dat volk, welke zij mij verzekerde in der daad herbergzaam, edelmoedig, zagt-aartig en in allen opzichte beter te zijn dan de Koriaken.

Mijne aankomst in de legerplaats der Tchouktchis.

Het geſprek met deeze vrouwen had zodanig mijn aandagt afgetrokken, dat ik mij reeds in de legerplaats der Tchouktchis bevond, voor en aleer ik zulks gewaar wierd, derzelver vreugde was ongemeen, wanneer ze mij zagen, in een oogenblik zag ik mij omringt, zij ſpraken mij alle te gelijk aan, ten einde mij te beweegen om bij hun den nagt doortebrengen, ik antwoorde hun dat zulks mijn voorneemen was, en aanſtonds vertoonde zich eene vernieuwde blijdſchap en geſchreeuw. Ik gaf bevel, dat men mijne tent aan het uiterſte van 't leger opſloeg; terwijl men hier mede bezig was, liet ik alle de opperhoofden verzoeken om mij te komen zien; vaardig om van de vrijheid, welke ik hun gaf, gebruik te maaken, wachtede zij niet, tot ik binnen mijne tent ge-

gegaan was om mij te volgen, ik vondze daar reeds in zo eene menigte vergaderd, als dezelve maar bevatten kon. 1788. *Maart* Den 28.

Na de eerſte plichtplegingen, wierd het geſprek van den een en den anderen kant levendig en wel met eene gelijke graagte om onderricht te bekomen; wij ſpraken breedvoerig over ons wederzijdsch vaderland, zeden en gebruiken, hunne redeneeringen waaren ten naaſten bij dezelfde, als die welke Tummé en zijne medgezellen met mij gevoerd hadden; zij betuigden mij hunne onderwerping aan Rusland, hun oprecht verlangen om de onderlinge eensgezindheid door betrekkingen van koophandel te onderhouden, en boven al om de volkplanting op de Anadir weder te zien vernieuwen, vervolgens lieten zij zich uit over de beweegredenen van hunne reis, zij hadden voornamelijk beoogd om eenige hunner naastbeſtaanden, aan Ruſſen verbonden, en te Ingiga woonachtig, te komen bezoeken; misſchien waaren zij ook derwaarts gebragt door eenig ontwerp van koophandel, dog na hunne opgaaf, was de genegenheid tot derzelver landsgenooten de eenigſte beweegoorzaak van hunne verplaatzing; en in der daad, ik meende deeze Vaderlandlievende gewaarwording in hun ontdekt te hebben in de blijkbaare achting, welke zij aan de tot hun wedergekeerde Tchouktchiſche vrouw toedroegen,

1788. *Maart* Den 28. gen, als mede in de liefkoozingen, welke zij aan haare kinderen bedreeven.

Zij herhaalden telkens, dat ik alle agterdogt moest laaten vaaren, en op hunne vriendschap staat maaken; zij vooronderstelden zeker in mij die agterhoudenheid, welke de Russen hun nog in derzelver ontmoetingen betoonen; dog dewijl ik dezelfde redenen niet had om hun te vreezen, was ik er ook ver af om hun te verdenken; dit deed ik hen ook begrijpen, wanneer ik hun antwoorde, dat, daar ik niet voorneemens was om iemand hoe genaamd op mijne reis te beledigen, ik dus ook niet kon denken, dat iemand mij zou willen verontrusten, en te minder zulks wachtte in het midden van een volk zo als zij, wier goedwilligheid en rechtvaardigheid mij reeds bekend was; deeze redenen behaagden hun, zij scheenen deswegens zo wel te vreden als over mijne onbekommerdheid, ik meende dierhalven ook mijne wapenen te moeten verborgen houden, en het voorstel, dat mij mijne soldaaten deeden, van een schildwagt voor mijne tent te plaatzen, van de hand te moeten wijzen.

Ik deelde aan de voornaamste deezer Tchouktchis tabak uit, en liet hun vervolgens thee met beschuit van rogge toedienen; derzelver opperhoofd of vorst genaamt *Chegouiaga*, gelijk aan Tummé in aanzien en gezag, twee van zijne

bloed-

bloedverwanten, en de twee vrouwen die mij tot tolken dienden, gebruikten het avondeeten met mij; de maaltijd was allerſoberst, dog zeer vrolijk, mijne gasten vertrokken zo vergenoegd als of ze het best mogelijke onthaal genooten hadden; de noodzaaklijkheid om rust te neemen deed ons ſcheiden. 1788. *Maart* Den 28.

Zo dra ik alleen was, hield ik mij bezig om de aanmerkingen, welke het onderhoud met hun, en mijne bijzondere waarneemingen mij opgeleverd hadden, in geſchrift te brengen.

De legering van deeze Tchouktchis was op den oever van de rivier, bij derzelver reisgoed, en met het agterſte naar het bosch geplaatst, waar van ik geſprooken heb; ze beſtond in een twaalftal van tenten, geſchikt op eene linie langs de rivier; deeze tenten zijn van een vierkante gedaante, van rendierenvellen gemaakt en met riemen aan ſtokken opgehangen, die aan de vier hoeken geſteld zijn. Bundels met ſpeeren, en in de ſneeuw geſtokene pijlen voor iedere tent ſchijnen den ingang van dezelve te verdedigen (*o*); deeze is zeer laag en ſluit zo digt dat 'er niets uit vervliegen kan; men word daar binnen eene groote Beſchrijving van de legerplaats.

(*o*) Het is aan de vrees van des nagts door de Koriaken te zullen overvallen worden, dat men deeze voorzorg moet toeſchrijven.

1788. *Maart* Den 28. te hette gewaar, de rendierenvellen, welke de wanden en het bedekzel der tent uitmaaken, zijn ondoordringbaar voor de lucht, en altoos is het hair naar binnen geplaatst; derzelver bedden gelijken veel na die der Kamſchatters, wanneer die eene rustplaats in het open veld vervaardigen. Zeer dunne takjes worden op de wijze als ſtof over de ſneeuw verſpreid, vervolgens legt men daar andere rendieren vellen over heen, en hier op is het, dat zich een geheel gezin nederlegt zonder onderſcheid van jaaren of ſexe, de ruimte is zo eng, dat men niet kan begrijpen, hoe al dat volk daar op neſtelen kan; hier uit ontſtaat eene onverdraagelijke ſtank en morſigheid; het is genoeg te zeggen, dat zij zonder afkeer hunne ſpijzen en dranken bij de vuilſte dingen kunnen zien, want daar zijn geen uitdrukkingen te vinden om de maat van hunne zorgeloosheid te beſchrijven.

Onder het getal deezer Tchouktchis, het welk omtrent op veertig beliep, waaren vijftien of zestien vrouwen (*p*), en bijna zo veele kinderen, die

(*p*) De veelwijverij is bij dit volk in gebruik; men zou ook kunnen zeggen, dat het daar aan de vrouwen geoorloft is meer dan een man te hebben, want men geeft voor, dat zij tot die volkeren behooren, welke de beleeftheid omtrent hunne gasten zo ver uitſtrekken, van aan deezen derzelver vrouwen of dogters afteſtaan: het zou hun een

die alle bezig waaren met de toebereiding van de tenten en de ſpijzen. Een ieder der voornaamſte onder hun heeft knegts tot deszelfs dienst, om de rendieren te hoeden, en dezelve geduurende den nagt tegen de wolven te beſchermen, die op deeze kusten in overvloed gevonden worden. 1788. *Maart* Den 28.

De kleeding der vrouwen is allerzonderlingst, ze beſtaat in een enkeld rendierenvel, het geen aan den hals begint, alwaar het zelve van agter en vooren evenwijd open is, en als een wijde broek tot onder de knie afhangt, dit kleed word aan de opening van den hals doorgehaald, de eenigſte manier van 'er zich van te ontdoen is, dat men de knoopen, die het zelve onder de kin ophouden, losmaakt, en aanſtonds valt het in één ſtuk op den grond en de vrouw is naakt, men kan begrijpen, hoe ongemaklijk het is uit hoofde van de geduurige noodzaaklijkheid, om 'er zich geheel van te ontdoen; wanneer zij reizen, draagen zij een *Kouklanki* op den rug, welke zij over haar gewoon kleed aantrekken; laarzen van rendieren pooten zijn haar eenigſte ſchoeizel; derzelver hair is donker zwart, ſomtijds ſtrikken zij het in bosſen agter het hoofd op, dog gewoonlijk dragen zij het op het voorhoofd geſcheiden, wanneer het Kleeding der Tchouktchiſche vrouwen.

hoon aangedaan zijn, wanneer men die weigerde. Ik kan echter voor de waarheid van dit bericht niet inſtaan.

1788. *Maart* Den 28. het met lange vlechten over zij afhangt; haare ooren en hals zijn met vercierzelen van Koraalen in allerhande couleuren belaaden, en als ze koud zijn, verstrekt hun de kap van het parque voor een hoofddekzel.

Gelaatstrekken. Het geheel des gelaats heeft niets bevalligs, de trekken daar van zijn grof, over het algemeen echter hebben ze geene platte neuzen, nog getrokkene oogen, gelijk de Kamschatsche vrouwen, zij gelijken haar daar in minder dan de Koriaksche; haare gestalte is ook grooter, dog gantsch niet zwierig; de belemmerende dikte en wijdte van de kleeding geeven haar geen vlug aanzien; des niettegenstaande zijn zij met het zwaarste werk belast, als het vuur aantemaaken, hout te draagen, water te haalen, en al het geen zij verder voor haare huishouding noodig hebben. Voornamelijk zijn het de oude vrouwen, die zich met deeze zaaken moeten moeijen.

De trekken der mannen scheenen mij regelmaatiger toe, ze hebben niets van het Asiatische, derzelver couleur is, even als die der vrouwen, zeer bruin, en hunne kleeding, fleeden, en alle derzelver gewoontens zijn volmaakt gelijk aan die der zwervende Koriaken. Ik zal hun ter gelijker tijd met deeze nader leeren kennen.

Reizen, en Koop- Deeze Tchouktchis doen tegenswoordig ieder jaar een reis naar Ingiga, zij vertrekken uit hun land

land met het begin van den herfst, en komen niet in deeze ſtad voor in de eerſte dagen van Maart; naauwlijks hebben ze hunne zaaken verricht, waar toe hun eenige dagen voldoende zijn, of zij begeeven zich weder op reis, ten einde nog van het gemak der ſleedevaart gebruik te kunnen maaken; echter is het zeldzaam, dat zij voor het einde van Junij t'huis kunnen zijn.

1788. *Maart* Den 28. handel der Tchouk-tchis te Ingiga.

De Koopmanſchappen, die zij derwaarts brengen, beſtaan in parquen van marter en vosſevellen, en tanden van zee-paarden, die een fraaij ijvoor uitleveren; zij neemen in ruiling ketels, tabak, ſpeeren, ſnaphaanen, mesſen en ander yzerwerk; nog weinig gewoon aan den ſnaphaan, bedienen zij 'er zich ook zelden van, dog daar en tegen zijn zij zeer handig in het afſchieten van een pijl, en in het werpen van een lans; ook zijn dit hunne voornaamſte wapenen.

Even als alle de Noordſche volkeren, zijn zij uitermaate geneigd tot de dronkenſchap, ze zijn zodanige liefhebbers van brandewijn, dat, zo dra men hun daar van gegeeven heeft, men ook verplicht is hun zo lang inteſchenken, tot dat ze geheel dronken zijn; zonder dat zouden zij zich beledigt achten, misſchien zouden zij zelfs tot bedreigingen en tot geweld overgaan om zich dezelve te verſchaffen. Even zulke ſterke tabak-

1788. *Maart* Den 29. rookers als de Koriaken, hebben zij ook dierge-lijke pijpen en de eige manier van rooken.

Ik verlaat deeze Tchouk-tchis. Mij niet langer willende ophouden, ging ik met het aanbreken van den dag van deeze Tchouk-tchis in derzelver tenten afſcheid neemen, dog de ſtank en de hette deed 'er mij ſpoedig uitgaan. Ons ſcheiden was allertederst, zij omhelsden mij beurtelings en overlaaden mij met beleeftheden; men begrijpt, dat ik bij dit afſcheid ook niet ag-terlijk bleef in plichtpleegingen, en waarlijk ik kan het onthaal van dit herbergzaame volk niet genoeg roemen.

Ik vertrok tijdig genoe g om in deezen dag bij de dertig werſten afteleggen; ter halver weg vond ik op den oever van de zee twee balagans en ee-ne yourte, bewoond door een Koriaksch geſlacht; één uur daar na bereikte ik het Oſtrog van Pa-reiné.

Beſchrij-ving van Pareiné. Hoe zeer dit minder groot is als Kaminoi, was het echter veel meer bevolkt, deszelfs legging ſcheen mij toe zeer gemaklijk te weezen, het legt aan de rivier, waar van het den naam draagt, om-trent drie werſten van deszelfs uitwatering in de zee van Pengina, die op deeze hoogte een zo naauwe golf formeert, dat men met ſchoon weêr van den eenen oever tot den anderen kan zien.

Verhaal Het eerſte mensch, dat ik in dit dorp ontmoe-te,

te, was eene oude meſtiſche vrouw, wier bedroefde houding mij trof; ik zogt haar aanteſpreeken, het zij dat ik door medelijden of door nieuwsgierigheid gedreven wierd; mijne vraagen over de oorzaak van haare droefheid deeden haar een geweldigen ſchreeuw geeven, en zij antwoorde alleen met haare traanen; eindelijk verkreeg ik door onophoudelijk aanzoek en tekens van belangneeming het verhaal van haare rampen.

1783. *Maart.* Den 29. van een vrouw van Ingiga.

Het was bijna veertien dagen geleden, dat zij, benevens haar man, haar zoon en verſcheidene van hunne vrienden van Ingiga vertrokken waaren, om te Pareiné hunne naastbeſtaanden te gaan bezoeken; onder weg overvallen door een van die ſchrikkelijke orcaanen, welkers droevige uitwerkzels ik meer dan twintigmaal vreesde te zullen ondervinden, waaren deeze reizigers verdwaald geraakt en de een van den anderen geſcheiden; de vader en de zoon waaren op dezelfde ſlêe gezeten; na lang gezworven te hebben, om een ſchuilplaats of eenig punt van hereeniging te zoeken, waaren zij geheel afgedwaald; men had alle moeite van de waereld om hun te ontdekken, men vond hen eerst na twee dagen in de ſneeuw bedolven en van koude geſtorven, derzelver geheele lighaam was bevroozen, de houding toonde duidelijk aan, dat deeze twee ongelukkigen, geen krachten meer overhebbende om

1788. *Maart* Den 29. Te Pareiné.

voort te komen, zich ter verwarming den een om den ander geſtrengeld hadden, en dat zij in elkanders armen dood gevonden waaren, de vrouw gelukkiger dan haar man had een ſchuilplaats bereikt aan den oever van eene rivier, omtrent vijftien werſten van Pareiné, alwaar zij en haare reisgenooten eindelijk uitgeput van krachten en ten uiterſten bedroefd aangekomen waaren. Zij voegde 'er bij, dat zij allen geduurende deezen ſtorm nog hemel nog aarde konden onderſcheiden; de ſneeuw in de lucht bevroozen verdikte zich in het vallen, en ſcheen een regen van brokken ys; hunne kleederen waaren daar van zodanig doortrokken, dat ze dezelve niet meer gebruiken konden. Dog het geen de droefheid van deeze vrouw vermeerderde, was van zich buiten ſtaat te zien om in haar land te rug te keeren, niemand ſcheen hier geneigt om haar daar toe de middelen te verſchaffen, die zij niet ophield van te verzoeken, dog altoos te vergeefs. Op deeze woorden ſtroomde een vloed van traanen over haare wangen. Ik wist niet hoe haar te vertroosten, ik zeide haar alles wat mij het mededogen opgaf, dog dewijl ik van geen de minſte hulp kon zijn, verliet ik haar met het leedweezen van geen andere hulp toegebragt te hebben, dan alleen het geen een weinig verzagtende meewarigheid kan te weeg brengen.

Ter-

Terwijl ik met haar ſprak, waaren de inwooners van Pareiné rontom mij verzameld; hun Opperhoofd of Prins genaamt *Youltitka* naderde mij om mij te verzoeken van den nagt in zijn dorp te blijven; zijn valsch voorkomen beveſtigde al het geen men mij van zijne trouwloosheid verhaald had, ik deed hem begrijpen, dat ik geen de minſte genegenheid had om mij optehouden; op mijne weigering ſtelde hij mij de onmogelijkheid voor van mij honden en levensmiddelen voor den volgenden morgen te kunnen bezorgen; de redenen, die hij deswegens gaf, kondigden opentlijk zijn onwil aan (*q*), ik meende daar zelfs ge-

1788. *Maart* Den 29. Te Pareiné.

Ongerustheid welke mij een Opperhoofd der Koriaken verwekt, die mij wil aanhouden.

(*q*) Ik had te meer grond om hem te verdenken, dewijl de aanvang zijner reden mij de middelen herinnerde, die hij het voorige jaar gebruikt had, om een matroos optehouden, die door de regeering met brieven van aanbelang belast was; deeze haast hebbende om zich naar zijne beſtemming te begeeven, ſtelde zich voor, Pareiné te verlaaten, wanneer Youchtka hem drong om tot den volgenden morgen met het vervorderen zijner reis te wachten, de matroos wilde daar aan niet voldoen, maar op het oogenblik vertrekken, het verſchil wierd heftiger, de woedende Koriak viel op hem aan en zou hem dadelijk vermoord hebben, indien men hem niet uit zijne handen gerukt had, hij deed hem boeijen en geduurende drie dagen opſluiten, eindelijk na hem allerlei kwaade bejegeningen te hebben doen ondergaan, ſtemde hij in zijn vertrek, moge-

1788. *Maart.* Den 29. Te Pareiné.

gevaarlijke voorneemens in te ontdekken. Daar ik beſloten had om tot wat prijs ook hem niet te wille te zijn, antwoorde ik, dat ik zou moeten ontbeeren, het geen ik niet verkrijgen kon, dog dat niets mij zou verplichten om te blijven; hij veinsde mij niet te begrijpen, en wende een nieuwe hinderpaal voor, ter zelver tijd zag hij mij met een ſchamperen glimlach aan, die mij toeſcheen wantrouwen omtrent mijn vertrek te moeten inboezemen. Ik gevoelde, dat ik mij met de grootſte ſtandvastigheid moest wapenen, of beſluiten om geduldig aan het bevel te gehoorzaamen, het welk de plicht zou goedvinden mij optelеggen; al de inwoonders van het dorp waaren daar, ten minſten twee honderd menſchen drongen zich op eene onſtuimige wijze rondom mij heen, het zij om mij ſchrik aantejaagen, of het zij om mijne verlegenheid te beſpieden. In deeze gevaarlijke omſtandigheid bedagt ik om hun in het Rusſisch aanteſpreeken, in de hoop, dat 'er zich onder de menigte misſchien eenigen zouden bevinden, van wie ik mij zou kunnen doen verſtaan, en die minder onhandelbaar zouden weezen als derzelver opperhoofd.

Mij-

gelijk in de hoop van zich dus te gemaklijker van hem op de reis te zullen ontdoen, dog zijn prooij ontſnapte.

Mijne aanfpraak was kort maar kragtig. Ik deed mijne hoedanigheid van vreemdeling, mijn recht op hunne onderfteuning, en voor al de begeerte gelden, die ik had, om door mijn gedrag ten hunnen opzichte die belangneeming te verdienen, welke alle hunne landgenooten mij op mijn reis betoond hadden, van deeze, voegde ik er bij, had ik nooit de hulp, die ik nodig had behoeven te vorderen; deeze hadden nimmer, om mij dezelve te verfchaffen, de vertooning der bevelen, waar van ik voorzien was, afgewacht, maar altoos zich bevlijtigd om mijne vraagen voortekomen.

1788. *Maart* Den 29. Te Pareiné.

Op het woord van bevelen zag de een den ander verwonderd aan, naar maate mijne rede indruk op hun fcheen te maaken, verdubbelde ik mijnen iever en ftoutmoedigheid, vervolgens haalde ik eensklaps mijnen vrijgelei brief voor den dag, en terwijl ik Youltitka met een oog van verontwaardiging aanzag, liet ik ze hem zien, tevens hun verklaarende, dat ik op het langst binnen twee uuren meende te vertrekken. Deeze barfche fluitrede bragt hem van zijn ftuk, hij zag, dat hij mij niet langer te leur kon ftellen zonder zich fchuldig te maaken; het mandaat van den Heer Commandant was al te nadruklijk en te gebiedende, dan dat hij het zelve zou hebben durven wederftreeven; hij nam dan de partij van te

1788. *Maart* Den 29. Te Pareiné.

beveelen, dat men aanstonds uit alle de bewaarplaatzen den voorraad van visch, dien ik verlangde zou verzamelen, mij verzoekende van in aanmerking te willen neemen de middelmaatigheid van hunnen voorraad, welke daar door veel zou verminderen; het was alleen daar door, zeide hij mij, dat hij getragt had mij eenige zwaarigheden voortehouden, even als of hij gevreest had dat ik hunne kelders zou uitgeplunderd hebben! Dog dit was ook maar een uitvlucht, ik was welhaast overtuigd, dat dezelve overvloedig voorzien waaren.

Echter, het zij dat hij eene vertooning wilde maaken, als of hij zijn onbeleefd onthaal wilde verbeteren, of mogelijk in het vooruitzicht van mij des te beter te doen berouwen, dat ik hem uit zijne laatste verschansingen verdreven had, verzogt hij mij om in zijne yourte te wachten, tot dat mijne luiden de nodige toebereidzelen tot mijn vertrek zouden gereed gemaakt hebben; dit te weigeren zou een overblijfzel van ongerustheid vertoond hebben, ik wilde hem in tegendeel van mijne onvertzaagdheid wel overtuigen, daar en boven was het eetenstijd, en in de hoop van ongevoelig den verrader te zullen winnen, nam ik zijn verzoek aan, hem tevens aanbiedende van eenen beteren maaltijd te zullen laaten aanrichten dan hij mij geeven kon, ik volgde hem met zulk een

een gerust gelaat, als of ik mij volmaakt veilig oordeelde. Om echter de waarheid te zeggen, ik gevoelde mij aangedaan, wanneer ik, om in deeze yourte te komen, veertig voeten onder de aarde moest afdaalen; de ongemeene diepte van deeze ſchuilplaats gaf mij aan de genade van mijn gastheer over, mijn gevolg kon mij daar nog hooren nog te hulp komen, ik beefde over mijne onvoorzigtigheid, dog het was geen tijd meer om agter uit te gaan, ik was wel gewapend, en ik was op mijne hoede om mij in geval van belediging zo goed mogelijk te verdedigen.

1788. *Maart* Den 29. Te Pareine.

Het eerſte, dat Youltitka verrichte, was mij op de plaats van eer neertezetten, namelijk in dat ſoort van alcove, het welk geſchikt is voor het hoofd van het geſlacht, het zijne was zeer talrijk; bijna tagtig perſoonen bewoonden met hem deeze yourte; al dit volk was op het gerucht van mijn aankomst naar buiten gekomen, en was daar rondom mijn gevolg verbleeven, zo dat ik alleen was, om aan drie of vier medgezellen of naastbeſtaanden van Youltitka, dewelke mij omringden en onder de oogen zagen, het hoofd te bieden. Bij hun zelfs overtuigd, dat zij het Rusſisch wel verſtonden, om reden zij 'er eenige verminkte woorden van uitſpraken, deeden zij mij beurtelings vraagen, waar van de een nog ongerijmder was als de andere, mijn toeſtand vorder-

1788. *Maart* Den 29. Te Pareiné. derde beleeftheid, en ik antwoorde een ieder met zagtheid en naauwkeurigheid. Ik bragt dus bijna een uur in het midden van deeze onmenſchelijke gedaantens door, die waarlijk geſchikt waaren om mij vrees aantejaagen, inzonderheid die van derzelver opperhoofd (*r*). Mijn ſoldaat kwam niet naar beneden, en ik begon zeer ongerust te worden, op de beweeging, die ik maakte van naar buiten te willen gaan, ſtelden zich deeze Koriaken voor mij, een hunner nam mij bij den arm om mij weder te doen zitten, terwijl hij mij vroeg, of ik wilde vluchten; ik toonde goed gelaat, dog ik erken dat mijn hart toeſloot, ik herſtelde mij en niettegenſtaande de verlegenheid, welke zij op mijn aangezicht konden leezen, antwoorde ik, dat ik niet vermeende hun te moeten vreezen. Youltitka zogt mij toen gerust te ſtellen, hij zwoer dat hij de grootſte achting voor mij had, en dat ik bij hem in veiligheid was, zijn gehouden gedrag, voegde hij 'er bij, kon hem in

(*r*) Men kan zich geen lelijker mensch voorſtellen; zwaarlijvig en in een gedrongen, het aangezicht van de kinderziekte en door verſcheiden lidtekens geſchonden, een ſomber gelaat, zwarte hairen, die zich tot aan een verſchriklijke groote wenkbraauw uitſpreidden, onder welke men één diep ingezonken en wild oog ontdekte, hebbende hij het andere door toeval verlooren; dit is de naauwkeurige tekening van deezen Koriakſchen vorst.

in mijne oogen verdagt doen voorkomen, dog hij rekende het zijn plicht om mij omtrent hun andere gedagten te moeten inboezemen. Trots op zijne benoeming onder de rechters in het gericht van Ingiga, (*s*) nam hij zijnen roem te zeer ter harte, om te gedogen, dat men mij onder zijn oog zou mishandelen.

1788. *Maart* Den 29. Te Pareiné.

Ik kende hem reeds genoeg, om geen geloof aan zijne fraaije betuigingen te geeven; ik rekende mij gelukkig, dat hij vreesde uittevoeren dat geen, het welk in zijn vermogen was, en waar toe hij waarfchijnlijk wel genegenheid had. Ik fpoede mij dan om uit de yourte te komen, onder voorwendzel van te gaan zien, waar mijn volk gebleeven was, en om bevel tot onzen maaltijd te geeven. Ik kon mij van den trouwloozen Koriak nog niet ontdoen, hij was halftarrig genoeg om mij te willen vergezellen, terwijl ik bezig was om mijn gevolg bijeentezamelen, ieder woord, dat ik fprak, fcheen hem te ontrusten; dewijl hij het Rusfisch niet verftond, vroeg hij aanftonds daar

(*s*) Die rechtbank word in het Rusfisch *nijenei-zemskoifond*, of laag grondgericht genaamd; de rechters, die daar zitting in hebben, worden beurtelings in de Oftrogs onder de boeren van ieder diftrict gekozen, de tijd hunner bediening is op drie jaar bepaald, men noemt deeze rechters *zasfédatels.*

1788. *Maart* Den 29. Te Pareiné.

daar van de betekenis, en hij ſloeg alle mijne gangen met eene bijzondere opmerkzaamheid gade.

Ik vond mijne luiden bezig met de ſlegte honden, die ze over hadden, tegens bontwerk en kleedingen van rendieren vellen te verruilen; de winzucht had hun mijne bevelen doen vergeeten, als mede het gevaar, waar in ze mij gelaaten hadden, dog ik verborg mijn misnoegen uit hoofde van de getuigen; ik klom weder in de yourte, gevolgt van Youltitka en van mijne twee Soldaaten, die aanſtonds aan het werk gingen om ons middagmaal toetebereiden; de vrouwen hielpen ons ſervies ſchoon maaken (*t*), en langzamerhand met behulp van brandewijn volgde de vrolijkheid op de vrees en het mistrouwen; wij hielden een zeer lustigen maaltijd, ik tragte zelfs dikwils om het uitbundig geſchater van lagchen van mijne gasten na te doen, ten einde hun te meer mijn vergenoegen te betuigen; want de overdreeven betooning van gevoel en gewaarwording is de eenigſte die hun behaagt, de maaltijd gedaan zijnde, zond ik een mijner Soldaaten, om bevel te gee-

(*t*) Zij bedienen zich daar toe van geene doeken nog ſervetten, zij neemen een ſtok, en ſchrapen die af. met dit afſchrapzel wrijven en maaken ze vrij wel het vaatwerk en ander keukengereedſchap ſchoon.

geeven, dat men mijne honden zou voorſpannen, welke men reeds gedeeltelijk verruild had, mijn voorraad was ook opgelaaden, in tien minuuten was ik in ſtaat om van de Koriaken afſcheid te neemen; zij ſcheenen zeer wel over mij te vreden, ik weet niet of ze het in der daad waaren. Wat mij betreft, ik was het veel meer, wanneer ik van hun verlost was, en ik verwijderde mij zo ſpoedig mogelijk. 1788. *Maart* Den 29.

Het was nog maar twee uuren in den agtermiddag; ik meende van het overige van den dag gebruik te moeten maaken, om mij ſchadeloos te ſtellen over het gedwongen vertoeven, het welk ik ondervonden had; ik wilde geen rustplaats houden, voor dat ik vijftien werſten van Pareiné af was. Vertrek van Pareiné.

Mijn reis geduurende deezen en den volgenden dag leverde mij niets bijzonders op. Ik trok over verſcheide rivieren, geen van deeze was van belang, en zeer weinige waaren met eenig heeſtergewas aan deszelfs oevers bezet; van Pareiné vertrekkende had ik de zee verlaaten, die ik niet weder kon ontmoeten, dan aan geene zijde van Ingiga, bij gevolg hadden wij geen toevlucht tot het doode hout, het geen wij ſomtijds op den oever vonden, deeze berooving was ons grootſte ongemak door de moeijelijkheid, waar in wij ons onophoudelijk bevonden om telkens ter ontdek-

1788. Maart Den 30. dekking van het minſte heeſtertje uittezien, en door de vrees van 'er geen te zullen vinden.

Zedert lang leefde ik alleen van rendieren, hoe ſmakelijk dit vleesch ook zijn mag, is 'er echter geen, zo ik geloof, dat men zo ligt moede word; het geen nog erger was, beſtond daar in, dat de voorraad, dien ik daar van opgedaan had, na het einde liep, wij aten 'er maar eens daags van, onze overige maaltijden beſtonden in gedroogde visch en in gekookte zee-wolven, dus was ik zeer in mijn ſchik over den gelukkigen vond, welken ik dien dag van twee patrijzen had, ik doode ze en vermeerderde daar mijn pot mêe; deeze maaltijd was eene aangenaame verſcheidenheid ten opzichten van de verveelende eenvormigheid van mijn dagelijks voedzel.

Zeer fraaij wêer begunſtigde onzen togt, een heldere lucht ſcheen ons een frisſcher koude aantekondigen, waar na wij ook verlangden, want de ſneeuw was zo week, dat onze honden daar in tot den buik toe inzakten, ieder onzer was, om hun den weg te baanen, verplicht op raquetten voor uittegaan; de hoop op een ſchoonen volgenden dag bemoedigde mijne geleiders en wij maakten een langen dag; wij hielden niet dan zeer laat ſtil op een plaats, die gantsch niet beſchut was, daar groeide geen ander hout dan een ſoort van klein, laagſtammig en geheel bogtig, hartsach-

Rust-plaats.

tig

tige ceder. Voor dat ik mij in mijn tent ter rust begaf, wierd ik geduurende den nagt, aan het uiterſte van den gezichteinder, wolken gewaar, die niet veel goeds aankondigden. Ik was reeds genoeg aan het climaat gewend, om op de minſte verſchijnzelen over het te wachtene weder te kunnen oordeelen, en ik deelde die vermoedens aan mijne leidslieden mede; dog deeze vermeenden oneindig meerdere kundigheden dan ik ten dien opzichte te bezitten, zij zeiden mij, dat de zon te fraaij was ondergegaan om voor ſlegt weder te vreezen; nimmer hadden zij volgens hun zeggen zich daaromtrent bedroogen, en ik moest mij geheel op derzelver ondervinding verlaaten. Bij nadere overweeging was ik blijde hun in deeze verzekering te zien, dit benam mij de ongerustheid van door hun genoodzaakt te worden, om den dag ter plaatſe, waar wij waaren, te verblijven, op deeze zouden wij het met den eerſten rukwind niet hebben kunnen houden. 1788. *Maart* Den 30.

Ik wierd bij het aanbreeken van den dag door een van mijne geleiders wakker gemaakt; hij kwam op eenen ſpottenden toon mij aanzetten om te vertrekken, ten einde van den aanſtaanden fraaijen dag gebruik te maaken; de maan gaf nog haar ſchijnzel, en de hemel was zonder wolken; terwijl ik volgens gewoonte mijn ontbijt nam met thée en Den 31.

1788. *Maart* Den 31. roggebeſchuit, waar van het overſchot door mijn volk bewaard was, die liever 'er zich zelfs van beroofden, dan dat ik 'er gebrek aan zou hebben, vroegen ze mij de een na den ander, wat ik van het wêer dagt; ieder ſchertſte daar mêe om 't zeerst, dog ik hield mijn gezegde ſtaande, hun beweegende om tot aan den avond te wachten, en als dan te oordeelen, of ik gelijk of ongelijk gehad had, wanneer ik hen een ſtorm voorſpelde.

Ontmoeting van zwervende Koriaken. Naauwlijks hadden wij ons klein leger opgebrooken, of wij ontdekten op eenigen afſtand een ſleep van vijf Koriakſche ſleeden door rendieren getrokken; onze honden, aangelokt door den reuk van deeze beesten, liepen derwaarts op aan met eenen verwonderlijken iever; hoe meer wij voorwaards kwamen, hoe meer deeze Koriaken zig verwijderden, eerst meende ik, dat dit een uitwerkzel van hun aangebooren wantrouwen was, dog uit het gehuil en de drift van onze honden begreep ik, dat zij de oorzaak waaren van de vrees, welke onze nadering inboezemde; zij zouden in der daad ongetwijffelt op de rendieren aangevallen zijn, indien ze onder derzelver bereik geweest waaren. Ik gaf dus bevel om optehouden, het was zeer moeijlijk onze dravers te doen ſtilſtaan, en wij geraakten daar niet toe dan met veel moeite; wij zogten door tekens deeze Koriaken te doen begrijpen, dat ons oogmerk was om

om met hun een oogenblik te ſpreeken; als toen ſcheenen zij raad te houden, na verloop van eenige minuuten kwam een van hun naar ons toe, dog drie honderd treden van ons afſtilhoudende, verzogt hij ons insgelijks door teekens om hem ook iemand van de onzen te zenden, en vooral om onze honden tegen te houden. Ik gelaste een mijner ſoldaaten om op zijne raketten dien Koriak te gemoet te gaan, en hem te vraagen, welken weg zij naamen, van waar zij kwamen, of zij niets van den Heer Kaſloff vernomen hadden, en voornamelijk, hoe ver wij ten naaſten bij nog van Ingiga verwijderd waaren.

1788. *Maart.* Den 31.

Een half uur daar na kwam mijn afgezondene met het volgende verhaal te rug; deeze Koriaken hadden geen vaste woonplaats, zij gingen naar hunne bloedverwanten, die zij verlaaten hadden, om te Ingiga rendieren vellen te gaan verkoopen en hunne vrienden daar te zien; zij meenden daar te hebben hooren ſpreeken van eene verſterking van honden en leevensmiddelen, zedert kort den Heer Commandant te gemoet gezonden, dog zij hadden verder niets van hem vernomen; ten opzichte van den afſtand van die ſtad waaren derzelver antwoorden volmaakt overeenſtemmend met de gedagten van mijn leidsman, dien ik weinig oogenblikken te vooren deswegens ondervroeg, bij gelegenheid van een nieuw verſchil,

 tus-

1788. *Maart* Den 31

tusſchen mijn volk en mij ontſtaan; ziet hier, wat daar toe aanleiding gaf.

Verſchil tusſchen mijn volk en mij over het wêer.

Terwijl wij de terugkomst van dien ſoldaat afwachtten, zag ik ſnellijk over ons heen drijven eenige wolken, wier gedaante en richting mij in het denkbeeld bevestigden, dat wij met eenen aanſtaanden ſtorm bedreigt wierden; mijn ſoldaat Golikoff was niet minder ongeloovig dan de anderen, hij had gaarne het tegendeel gewed, echter erkende hij, dat tot heden toe de uitkomst bijna altoos mijne voorzeggingen had bewaarheid, hij had mij zelfs, zeide hij, aan de Koriaken als een waarzegger in dit vak voorgedraagen, en het deed hem leed van mij eensklaps te zien faalen en in minachting vervallen.

Deeze openhartige bekentenis was mij des te vermaakelijker, dewijl mijne leidslieden daar bij waaren; dit deed in mij de begeerte opkoomen om mij op mijn beurt met hunne onkundige eenvoudigheid te vermaaken; de omſtandigheden waaren gunſtig, ik herhaalde, dat zij ten hoogſten binnen twee uuren van mijne wetenſchap zouden overtuigt zijn, dog dat ze mij voor alles moesten waarſchuwen, of wij op onzen weg eenige plaats zouden aantreffen, alwaar wij ons in veiligheid konden ſtellen. „ Geen een, antwoorde mij „ één van de twee, tot aan de rivier van Ingiga „ zullen wij niets anders doortrekken dan een „ groot

„ groot en open veld, alwaar het oog naauw- „ lijks eenige oneffenheden van den grond, of „ ſneeuw, door de orcaanen aangebragt en „ door den hagel verhard, ontdekken kan". Deeze ophelderingen maakten mij verlegen, terwijl ik voorzag, dat wij genoodzaakt zouden zijn om te rug te keeren, ten einde bij een klein bosch, dat wij voorbijgekomen waaren, een ſchuilplaats te zoeken, wij waaren 'er nog maar een half uur van af, dog de hoofdigheid mijner wegwijzers, in ſtaande te houden, dat wij niets te vreezen hadden, verdreef de zwaarigheid; ſtout op hunne ingebeelde ondervinding, waaren zij van begrip, dat wijonzen weg moeſten vervolgen, dit was het geen ik verlangde, in de hoop van des avonds te Ingiga aantekomen.

1788. *Maart* Den 31.

Om te zekerder mijn ontwerp uittevoeren, nam ik mij voor om tot mijn Compas toevlucht te neemen, het geen ons alleen dwars door de wervelwinden heen kon geleiden. Ik vernam derhalven van den bekwaamſten mijner wegwijzers, in wat ſtreek Ingiga gelegen was, hij wees ze mij op het oogenblik aan, met mij van verre, een berg te doen opmerken, welkers ſpits zich in de wolken ſcheen te verliezen; „ de ſtad, zeide hij, „ tot mij, is eenige werſten aan geenen kant en in „ dezelfde richting gelegen, wij zijn daar nog vijf- „ tig à vijfenvijftig werſten van af". Ik viel hem in

Ik gebruik mijn Compas tot grote verwondering mijner leidslieden.

1788. *Maart* Den 31. in de reden, om de windstreek hoger te zetten als waar ze gebleeven was, en om met mijn orlogie de snelheid van onzen voortgang te kunnen bepaalen; van de rustplaats af hadden wij zes a zeven wersten in het uur afgedaan, dog ik moest mij voorstellen, om veel langzaamer voorttekomen, wanneer de storm opkwam, ook rekende ik maar op drie wersten in een uur, het was zes uuren des morgens, en na mijne berekening, had ik hoop van voor middernagt te Ingiga te kunnen zijn. Ik vernam nog van mijn geleider, dat om bij de rivier te komen, die derwaarts geleid, wij een zeer groot bosch moesten bereiken, dat door dezelve gescheiden wierd, dit stelde mij verder gerust, de groote uitgestrektheid van dit bosch zo ter regter als ter slinker hand verzekerde mij, dat wij het zelve niet missen nog verdwaalen konden.

Alle deeze maatregelen genomen hebbende, zeide ik aan mijn volk, dat ik niets liever wenschte dan voorttereizen, dog dat ik beslooten had van niet stil te houden, wat 'er ook gebeuren mogt. Ik belaste hun, dat zij mij zouden waarschuwen, zo dra zij meenden den weg niet meer te kunnen vinden, dewijl ik als dan voorneemens was om hun te geleiden; de ernstige toon, waar meede ik dit bevel gaf, verbaasde hun; zij zagen elkander verwonderd aan, en durfden mij niet

opent-

opentlijk zeggen, dat ik verdwaasd was; de vrij- 1788. *Maart* Den 31.
moedigſte nam echter het woord op, om mij voorteſtellen, dat daar ik nooit dien weg afgelegt had, ik ook niet op mij kon neemen om hun te geleiden zonder gevaar te loopen van allen verlooren te raaken, en dat ik zonder twijffel wilde ſpotten; om 'er in eens af te weezen, zond ik ze op een barsſen toon ieder naar zijne ſlêe, onder bedreiging, dat ik die niet gehoorzaamde zou doen ſtraffen, en ter zelver tijd gaf ik het teken om te vertrekken.

Ten half negen hadden wij omtrent vijftien Eene heftige orcaan.
werſten afgelegd, 'er bleeven mij nog veertig volgens mijne berekening over, dog het was reeds meer dan een uur geleden, dat de gezichteinder met donkere wolken bezet wierd, men zag den ſtorm trapsgewijze naderen, en de wind begon de ſneeuw met draaijkringen opteheffen; mijne reisgenooten bewaarden het ſtilzwijgen, de vrees werkte op hun bijna zo veel als de verwarring, ze wisten niet hoe ze het hadden; welhaast overviel ons de orcaan met zo veel hevigheid, dat daar door eenige van onze ſleeden in verwarring geraakten, door hevig ſchreeuwen bragt men ze weder bij een, mijne wegwijzers erkenden overwonnen te zijn, en kwamen mij verzoeken om ſtil te houden, hoe zeer wij ons in het open veld bevonden; verblind door den wind, die hun in het aan-

1788. Maart Den 31. gezicht speelde, vreesden zij, dat wij zouden verdwaalen.

Ik herinnerde hun mijne belofte, en bleef bij mijn besluit om voorwaards te trekken; ik beval, dat alle de sleeden zo digt mogelijk de een de ander zouden volgen, ten einde men bij het minste toeval elkander hooren en hulp toebrengen kon, vervolgens stelde ik mij, met behulp van mijn Compas, dat ik onder mijn kleed vastgemaakt had, om het telkens onder het oog te hebben, in staat om onze Caravane te bestuuren, wij reisden in deeze order het overige van den dag, om zoo te spreeken, in het midden der duisternis, want de Soldaat, die de slêe mende, welke op de mijne volgde, was voor mij onzichtbaar, naauwlijks kon ik zijn voorste honden onderscheiden.

Des avonds ten zeven uuren, vermoeid van de klagten en de vertoogen van mijn volk, die niet ophielden van te verzoeken om stil te houden, en daar en boven meenende, dat wij nog maar vijf of zes wersten van het bosch moesten afzijn, verzekerde ik hun, dat zo wij het zelve ten negen uuren niet bereikten, wij des nagts niet verder zouden voorttrekken, ten minsten zo zij, wanneer wij aan het bosch en de rivier mogten komen, niet liever dan tot aan Ingiga wilden voortreizen, waar wij als dan zo digt bij zouden zijn, dog dat ik hun volkomen vrij liet om dan

te

te doen wat zij zouden goedvinden; deeze voorwaarde ſcheen hun tot bedaaren te brengen, niet dat zij meenden, zo veel voorwaarts gekomen te zijn als zij waaren, waarſchijnlijk zelfs dagten zij niet meer op de ſtreek te zijn, en zij verlangden alleen maar naar eene rustplaats, in de hoop om met den dag den weg weer te kunnen vinden. 1788, *Maart* Den 31.

Omtrent een quartier over agt uuren, wierd ik als een donker gordijn gewaar, dat zich voor ons ontwikkelde; het voorwerp verſpreide en verdonkerde zich, naar maate dat wij het naderden, een oogenblik daar na, riepen mijne leidslieden, dat zij boomen ontwaar wierden en behouden waaren; en inderdaad, wij bevonden ons in het bosch van Ingiga, ik zond hun eenige treden voor uit om zich te herkennen, en welhaast kwamen zij verrukt van blijdſchap mij zeggen, dat wij bij de rivier waaren.

De eerbiedige toon, waar op zij mij dit bericht kwamen brengen, vermaakte mij zeer; terwijl zij mij bedankten van hun zo wel geleid te hebben, hield de Koriak ſtaande, dat geen hunner Chamans ooit zo iets wonderbaars verricht had; daar ik hun het ſlegte weer had voorſpeld, wanneer alles in hun oog het tegendeel ſcheen aantekondigen, en vervolgens hun had weeten te leiden en te bewaaren in het midden van deeze *pour-*

1788. Maart Den 31. *ga* (*u*), ſcheen hun zo veel wijsheids bovennatuurlijk te zijn; de erkentenis van mijn overig gevolg was bijna even dwaas, zij konden van hunne verbaasdheid niet te rug komen; te vergeefsch toonde ik hun mijn compas, te vergeefs wilde ik hun uitleggen, hoe dat daar in mijne geheele wetenſchap gelegen was, zij beſlooten met te zeggen, dat een zodanig toverboek niet verſtaanbaar was, dan voor diergelijke verſtanden als ik, die in de toverkunst onderweezen waaren.

Ik was wel overtuigd, dat, daar zij zich op zo een kleinen afſtand van Ingiga bevonden, zij niet meer denken zouden om ſtil te houden, ieder was verlangende zijn vrouw weder te zien, en zijne kinderen te omhelzen; wel verre van mijn voorſtel aanteneemen om in dit bosch te vernachten, drongen zij mij om ons naar de rivier te begeeven, vorderende maar drie uuren om tot hunnent te komen; wij reeden dan van den oever af, en dezelve langs tot op de hoogte van de ſtad; daar moeſten wij de rivier, die haare muuren beſpoelt, overrijden, het ijs was ſterk genoeg, dog de hevigheid van den wind had deszelfs oppervlakte met water bedekt, zo dat wij zeer natte beenen kreegen.

Aankomst te Ingiga. Voor de poorten van Ingiga moest ik de gewoo-

(*u*) *Dus noemen zij deeze ſtormwinden.*

woone ondervraaging in verſterkte plaatzen gebruikelijk, ondergaan, en was verplicht te wachten, tot dat men den bevelhebber gewaarſchuwt had; zedert lang van mijn aanſtaande komst verwittigt, had de Heer Major Gaguen de beleeftheid van mij aanſtonds te komen verwelkomen en mij zijn huis aantebieden; juist ten half twaalf uuren kwam ik in deeze ſtad, de aanzienlijkſte en meest bevolkte, welke ik nog op mijne reis gezien had.

1788. *Maart* Den 31.

Gelegen op de rivier van denzelfden naam, dertig werſten van deszelfs mond, vertoond dezelve van buiten een vierkanten omtrek, verdedigd door eene palisſade, over welkers hoogte en dikte ik mij verwonderde, en door houten bolwerken, die zich op geheid paalwerk aan de vier hoeken van de plaats verheffen; ieder deezer bolwerken is van Canon voorzien, en daar in worden verſcheidene oorlogsbehoeftens bewaard; dag en nagt worden dezelve door ſchildwagten bewaakt (*x*) even

April Den 1. Beſchrijving van de ſtad.

(*x*) Zij roepen onophoudelijk *werda*, uit vreeze van door de omleggende Koriaken verrast te zullen worden, welkers oproerige en ſtoute aart hun menigmaal tot den opſtand brengt, en om de ſtad te komen aanvallen, wanneer men daar op het minst verdagt is, ook is het hun niet geoorloft van aldaar lang te blijven, wanneer zij om handel te drijven derwaarts komen.

1788. *April* Den 1. Te Ingiga. even als de drie stadspoorten, waar van maar eene open is; voor het huis van den Commandant is een kleine plaats, een wagthuis aan een der zijden verbied den toegang derwaarts. Ik was niet minder getroffen over de zamenstelling der huizen, ze zijn allen van hout en zeer laag, dog ook allen hebben ze een bijna regelmaatigen voorgevel, en men ziet, dat men voor ieder het zelfde plan aangenomen heeft. De Heer Gaguen was voorneemens langzamerhand zijne stad aldus optecieren; de Isbas, zedert zijn verblijf alhier gebouwd, voegen bij eene uiterlijke bevalligheid alle de inwendige gemakken, waar voor deeze wooningen vatbaar zijn; hij heeft daar en boven het voorneemen van de kerk te doen herbouwen, welkers bouworde onbehaaglijk is, en die daarenboven dreigt intestorten.

De bevolking bestaat in vier of vijfhonderd inwoonders, alle kooplieden of aan den dienst verbonden; de laatste maaken het grootste gedeelte en de bezetting uit; zij zijn aan eene gestrenge krijgstucht onderworpen, welke de menigvuldige noodzaaklijkheid van zich te moeten verdeedigen onvermijdelijk maakt; de wakkerheid en de iever van den Commandant doet ten deezen opzichte niets meer verlangen; de rechtbanken zijn dezelfde als te Nijenei-Kamschatka.

Koophandel. De Koophandel van Ingiga bestaat in bontwerk, en

en voornamelijk in rendierenvellen. In het algemeen leveren de pelterijen hier meer verſcheidenheids op als in Kamſchatka, zij ſcheenen mij ook van betere hoedanigheid te zijn; men trekt wel uit dat ſchier-eiland de Otter en Zee-beerenvellen, dog de ſabelmarters zijn daar zo fraaij niet als hier, alwaar ze echter zeldzaamer zijn, daar en boven bezitten de Kamſchatters de gemeene marter niet (*y*), nog de grijsachtige, nog de americaanſche rotten genaamt *risſei*, welke de Koriaken bij ruiling van de Tchouktchis, hunne nabuuren, verkrijgen, en die zij naar Ingiga met hunne rendierenvellen brengen; deeze worden daar ruw en zeer goedkoop verkogt, zij worden vervolgens bereid en bewerkt op eene wijze, die des te behaagelijker is, dewijl de arbeidzaame naarſtigheid der werklieden geen gebruik maakt van de gereedſchappen, welke door de Europeeſche ſchranderheid zijn uitgedagt; de fijnheid en de fraaijheid van hun werk behoeft alleen voor de ſterkte te wijken, men ziet uit derzelver handen, handſchoenen, en volmaakt vervaardigde kousſen te voorſchijn komen, het ſtikſel en het borduurzel is van rendierenhair, van zijde of goud

1788. *April.* Den 1. Te Ingiga.

(*y*) De Rusſen noemen deeze ſoort van marter *kounits*.

1788. *April* Den 1. Te Ingiga. goud en zou aan onze bekwaamſte handſchoenmaakers tot eer verſtrekken.

Dog het word tijd om van de gewoontens der Koriaken melding te maaken, ik heb de beſchrijving daar van alleen tot op heden uitgeſteld, ten einde des te breedvoeriger daar omtrent te kunnen weezen. Bij de verkreegen aantekeningen op mijn togt in hunne verſchillende Oſtrogs, heb ik nog meer naauwkeuriger waarneemingen willen voegen, ſteunende op geloofwaardige verhaalen; hier in en in mijne geſprekken met den Heer Gaguen en eenige anderen der voornaamſte Inwoonders heb ik gezogt de nodige inlichtingen omtrent dit onderwerp te bekomen, dog de man, die mij daarin van het meeſte nut is geweest, was een Koriak, dien ik eerst en voor al moet le een kennen.

Bijzonderheden omtrent een Koriaksch Prins genaamt Bumiavin. Ik had hem al aanſtonds te Kaminoi ontmoet; verwonderd over de beleeftheden, die de Heer Schmaleff hem bewees, was ik begeerig om den rang en den ſtaat van deezen perſoon te verneemen; men zeide mij, dat hij een *zasſédatel* of rechter van Ingiga was, die ons te gemoet was gekomen, om ons zijn dienst aantebieden; de gemaklijkheid, waar mede hij het Rusſisch ſprak en de juistheid van zijn oordeel bekoorde mij; ik zou hem voor een Rus gehouden hebben, indien hij niet op het zelf-

zelfde oogenblik zijn moedertaal geſproken had; als toen vernam ik, dat hij een Koriaksch prins, genaamt *Bumiavin*, en een broeder van een der hoofden van zwervende Koriaken was.

1788. *April* Den 1. Te Ingiga.

Mijne nieuwsgierigheid deed mij hem verſcheide vraagen doen, hij beantwoorde dezelve met zo veel fijnheid en verſtand, als ik nog onder geen zijner landsgenooten was gewaar geworden; het gemak van met hem zonder behulp van een tolk te kunnen ſpreeken, deed mij zijn omgang des te meer op prijs ſtellen, en zo lang ik te Kaminoi bleef, was dezelve voor mij een bron van vermaak en onderwijs; onder de verſcheidene onderwerpen, die wij behandelden, was het voornaamſte dat van den Godsdienst; even goed in dien van de Rusſen onderweezen, als in dien van de Koriaken, beleed hij inderdaad geen van beiden; hij ſcheen echter geneigd om zich te doen doopen, zo dra hij meer omtrent zekere punten, welke hij niet begreep, zou ingeligt zijn; vervuld van bewondering over de verhevenheid der voorſchriften van het Euangelie, en over de eerbied verwekkende pracht van den uiterlijken dienst, erkende hij, dat niets meer geſchikt was om hem het verlangen inteboezemen van het Chrisſtendom te omhelzen; dog de ſtrenge vorderingen van eenige onzer Godsdienſtige oeffeningen

gen

1788. *April* Den 1. Te Ingiga. gen (*z*), de onzekerheid van eene hemelfche gelukzaligheid, en boven al het denkbeeld van een God, die de eeuwige ftraffen bedreigt, vervulden hem met fchrik en twijffelmoedigheid; de Godsdienst van zijn land, zeide hij, verfchafte onder alle haare droomerijen, en alle haare ongerijmdheden, ten minfte meer hoop dan vrees; deeze kondigde hem geen ftraffen aan dan in deeze waereld, en beloofde hem belooningen in de andere, de booze geest kon hem niet langer dan geduurende zijn leeven pijnigen, het geluk wachtte hem bij zijn dood; door alle deeze bedenkingen geflingerd, was zijn geest in eene geduurige twijffeling en radeloosheid, hij durfde het geloof zijner vaderen niet verlaaten nog zig daar aan houden, hij wierd 'er fchaamrood over, en ter gelijker tijd liefkoosde hij de dwaalingen daar van.

De bevalligheid, waar mede hij zijn befluiteloosheid erkende, was voor mij te belangrijker, dewijl ik in zijne redeneeringen en in zijn hart een trap van ongemeene deugd en bijzonder de liefde tot de waarheid ontdekte. Om deeze befluitloo-

ze

(*z*) Hij was voornamelijk afgefchrikt door de vasten, die men weet, dat bij de Griekfche kerk zeer geftreng en meenigvuldig zijn.

zen geest te bepaalen, zou men hebben moeten beginnen om hem de vooroordeelen, die zijn verſtand benevelden, te ontneemen, welke derzelver oorſprong genomen hadden in de verkeerde begrippen, die hem gegeeven waaren. Een ander zou mogelijk ondernomen hebben van die te willen wegneemen; ik wierd daar in wederhouden door de vrees van mijne pogingen vrugteloos te beſteeden, dewijl ik maar weinig tijds met hem kon doorbrengen, zo te Kaminoi als te Ingiga, alwaar hij een dag na mij aankwam, gelijk hij mij beloofd had. Hij bewees mij daar de grootſte dienſten door zijne oplettenheid om mij alle de ophelderingen over zijn land te bezorgen, die ik maar verlangde, en om mijne verlangens en behoeftens tot het vervolgen van mijne reis voortekomen.

1788. *April* Den 1. Te Ingiga.

Tusſchen de Koriaken, welke eene vaste woonplaats hebben en die welke zwervende zijn, beſtaat in veele opzichten eene groote gelijkheid. De geringe vereeniging, ik zal meer zeggen, de tweeſpalt, die onder hun heerscht, ſchijnt daar om te vreemder; men zou zeggen, dat het twee verſchillende volken waaren, door onmeetelijke ſcheidpaalen van den anderen verwijderd; zij hebben echter het zelve vaderland, dit beſlaat eene groote uitgeſtrektheid, ten zuiden

Uitgeſtrektheid van het land der Koriaken.

1788. *April* Den 1. Te Ingiga. bepaald door het schier-eiland van Kamschatka en door de golf van Pengina, ten oosten door het land der Oluteriers, ten noorden door dat der Tchouktchis, en ten westen door de Toungousen, de Lamonten, en de Yakonten.

Bevolking.

Men verzekert, dat voortijds deeze streek uitermaate sterk bevolkt was, dog dat de kinderziekte aldaar een groote slagting heeft aangericht; ik twijffel echter, of dezelve meer inwoonders weggerukt heeft dan derzelver menigvuldige geschillen met de Russen en hunne andere nabuuren; het getal der Koriaken, die een vaste woonplaats hebben, is thans niet boven de negen honderd; en hoewel het bijna onmogelijk is, om juist de bevolking der zwervende te bepaalen, meent men echter, dat zij het getal der andere Koriaken niet te boven gaan.

Zeden der Koriaken, die eene vastewoonplaats hebben.

De zeden van deeze zijn niet minder dan achtenswaardig, het is niet anders dan een mengzel van dubbelhartigheid, wantrouwen en gierigheid; zij bezitten alle de ondeugden der volken uit het noorden van Asia, zonder iets van derzelver deugden; dieven van aart, zijn zij achterdogtig, wreed, en kennen nog de goedwilligheid nog het medelijden. Om van hun den minsten dienst te verkrijgen, moet men 'er hun eerst

de

de belooning daar van laaten zien (*a*); men kan dezelven niet dan door gefchenken bewegen en doen handelen. 1788. *April* Den 1. Te Inglga.

Met deezen trouwloozen en beestachtigen inborst moet het hun niet gemaklijk vallen, om in vrede te leeven, nog om duurzaame verbintenisfen met derzelver nabuuren aantegaan. Uit deezen geest van ongezelligheid moest de afkeer voor eene vreemde heerfchappij gebooren worden, van daar hunne geduurige opftanden tegen de Rusfen, hunne affchuwelijke roverijen, hunne dagelijkfche ftroperijen bij de volken, die hun omringen; van daar de wederzijdfche wraakoeffeningen, die telkens wederom opwellen.

Deeze geduurige oorlog voed en onderhoud den woesten aart in alle de harten; de gewoonte van zich te verdedigen en aantevallen bezorgde hun die onverzettelijke kloekmoedigheid, welke de gevegten vereeuwigt en een roem ftelt in de verachting van het leven. Het bijgeloof werkte mede, om in hunne oogen dien bloeddorst te veredelen

Onverzettelijke kloekmoedigheid van alle de Koriaken.

(*a*) Ik moet erkennen, dat ik geen reden heb van mij zo veel over de zwervende Koriaken te beklaagen. In het algemeen heb ik hen veel openhartiger en gedienftiger gevonden; en ik zal 'er welhaast de bewijzen van kunnen opgeeven.

1788. April Den 1. Te Ingiga.

len, met hun de wet opteleggen van te ſterven of te dooden. Hoe ernſtiger de zaak is, die hun de wapenen doet opneemen, hoe gretiger zij na den dood haaken; de dapperheid, het aantal hunner tegenſtanders heeft niets ſchrikbaarends voor hun, dan is het, dat zij zweeren *de zon niet meer te zullen aanſchouwen;* zij vervullen deezen ſchrikkelijken eed met hunne vrouwen en kinderen te vermoorden, met alles te verbranden, wat zij bezitten, en met zich vervolgens woedende in het midden der vijanden te werpen; het gevegt eindigt niet dan met de geheele verwoesting van een der twee partijen, men ziet de overwonnenen hun heil in de vlucht niet zoeken, de eer verbied zulks aan de Koriaken, geen een wil de ſlagting zijner landsgenooten overleeven.

Levenswijze der Koriaken, die een vaste woonplaats hebben.

Tot heden toe heeft de nabuurſchap der Ruſſen geen de minſte verandering gemaakt in de levenswijze der Koriaken, welke eene vaste verblijfplaats hebben; de band des Koophandels, die hun meer en meer met deeze vreemdelingen bekend maakt, heeft op hun geen andere uitwerking gehad, dan de bekooring tot rijkdom en tot roof in hun te ontſteeken; onverſchillig omtrent de voordeelen van eén meer geregeld leeven, ſchijnen zij de beſchaafdheid van zich afteweeren, en hunne

ze-

zeden en gebruiken als de bestmogelijke te beschouwen (*b*). 1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga. Hunne bezigheden.

De jagt en de vischvangst maaken hunne gewoonlijke bezigheid uit, dog alle de jaargetijden laa-

(*b*) De zwervende Koriaken toonden zich langen tijd nog onhandelbaarder, de onafhangelijkheid, aan welke zij gewoon waaren, die natuurlijke onrustigheid, welke hun kenschetst, gaven hun geene geneigtheid om het juk te draagen, daarenboven maakte de zucht tot heerschen misschien in den beginne de Russen niet zo gematigd, als wel behoord had; misschien gebruikten ze niet zo veel kunst om zich te doen beminnen, als wel om zich te doen vreezen; dit is zekerder, dat zij het verdriet gehad hebben, van geheele horden of benden op de minste vertooning van onderdrukking te zien verloopen, en gezamentlijk ver van de steden te zien vluchten, alwaar het lokaas van Koophandel hoop had gegeeven, dat zij hun verblijf zouden neemen; deeze menigvuldige ontvluchtingen hadden plaats tot op de aankomst van den Heer Major Gaguen; door de zagtheid van zijn bestier, zijne herhaalde aanzoeken en voordeelige inrichtingen, heeft hij van tijd tot tijd deeze voortvluchtende geslachten weeten tot zich te trekken, aanstonds is er een, vervolgens twee en drie te rug gekomen, de kracht van het voorbeeld, een soort van naiever trok nog anderen derwaarts; men telde reeds bij mijn doortogt elf Koriaksche yourtes rondom Ingiga.

Dog hierin heb ik gevonden, dat de schrandere staatkunde van den Heer Gaguen nog beter den goeden uitslag van de inzichten zijner Souvereine had weten voor te bereiden, namelijk, dat hij van de noodwendige betrekkingen door den

1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

laaten niet toe om daar mede bezig te weezen; geduurende deeze tusſchenpoozingen in hunne diepe wooningen begraaven, doen ze niets dan

ſlaa-

den Koophandel heeft gebruik gemaakt, om langzaamerhand tusſchen de Rusſen en de zwervende en de andere Koriaken van de omleggende ſtreeken een wederkeerigheid van hulp interichten, als mede een ſoort van overeenkomst tusſchen ieder perſoon, welke de oude herbergzaamheid doet herboren worden, en die zeker het zaad zal ſtrooijen van eene omwending in de zeden der laatſten.

Wanneer een Koriak genoodzaakt is uit hoofde van zijne zaaken den nagt in de ſtad doortebrengen, gaat hij een ſchuilplaats bij zijn Rusſiſchen vriend zoeken; zonder verdere omwegen dringt hij zich bij zijn Gastheer in, die het zich een pligt rekent van hem wel te onthaalen, en om zijne begeertens en behoeftens nategaan en te voorkomen, niets word beſpaart om hem wel te behandelen, dat is te zeggen, om hem geheel dronken te maaken. Bij zijne haardſtee te rug gekomen, vermaakt hij zich in het vleijende onthaal te verhaalen, het welk hij ontfangen heeft, dit is eene verplichting, eene geheiligde ſchuld, die hij zich bevlijtigt, om zo dra als de gelegenheid zich opdoet, te vereffenen; dit heeft zijn aangenaamheid, voor al voor den Rusſiſchen ſoldaat, die in het geval is om menigvuldige reizen in de nabuurige vlekken te doen; de erkentenis van den Koriak omtrent zijn vriend bepaald zich niet alleen om hem een legerplaats te geeven, om hem te onthaalen, om hem levensmiddelen te verſchaffen tot voortzetting van zijn reis; maar hij beſchermt hem, hij word zelfs zijn verdediger tegen zijne landsgenooten.

ſlaapen, rooken en zich dronken drinken; zonder zorg voor het toekomende, zonder leedweezen over het gebeurde, komen zij niet uit hunne yourtes, dan wanneer eene dringende noodzaaklijkheid hun daar toe verplicht. 1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

Veel grooter dan die der Kamſchatters van het noorden, vertoonen deeze ten naasten bij dezelfde verdeeling, ik twijffel of de morſigheid daar niet nog afzigtelijker is; men vind daar geen deur nog joupan of rookgat, ook is de rook 'er onverdraaglijk. Wooningen.

Dit volk, vijandig van den arbeid, leeft even als dat van Kamſchatka, van drooge visch, van walvisſchen en zeewolvenvleesch en vet (*c*); het eene word gewoonlijk raauw gegeeten, het andere word gedroogd en gekookt op dezelfde wijs als de visch, dog de zenuwen, het merg, de harsſens en dikwils geheele ſtukken van het vleesch, worden geheel raauw met eene woeſte gretigheid verſlonden; het rendierenvleesch is het meest geacht; de Koriaken trekken daar dezelfde partij van als van de zee-wolven, walvisſchen en andere dieren, waar op zij jagt maaken; zij Voedzel.

(*c*) Alle de Koriaken, die ik op mijn weg van Pouſtaretsk af ontmoet heb, leeden niet minder gebrek als de inwoonders van dit gehugt; berken-ſchors, gemengt met zee-wolven vet, maakte als toen hun geheel voedzel uit.

1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

zij voeden zich ook met aardgewasſen, zij plukken in den herfst verſcheide ſoorten van vrugten, een gedeelte van den oogst dient om daar van verkwikkende dranken te vervaardigen (*d*), het overige word verbrijzeld en gekneed met olie van walvisſchen of zee-wolven; Dit beſlag of ingemaakte vrugten word *toltchoukha* genaamd. Men maakt 'er hier te land veel werk van, dog volgens mijn ſmaak is 'er niets onaangenaamers.

Dranken. Hunne zucht tot ſterke dranken aangezet door de duurte van de brandewijn en de moeijelijkhe d, om 'er zich zo veel van te verſchaffen, als men begeert, uit hoofde van hunne verafgelegenheid, heeft hun een even koppigen drank doen uitdenken, welke zij uit een roode paddeſtoel trekken, in Rusland voor een hevig vergift onder den naam van *moukhamorr* bekend (*e*) zij doen denzelven in een pot met eenige vrugten, en naauwlijks geeven ze dien den tijd om klaar te worden; de vrienden worden verzogt, eene edele mededin-

(*d*) De rivieren in de nabuurſchap van deeze Oſtrogs, zijn bijna alle zo klein, dat met de minſte koude dezelve geheel digt raaken, en geduurende meer dan de helft van het jaar zijn de inwoonders genoodzaakt om ſneeuw of bezonken ijs te drinken.

(*e*) Men bediend zich daar van in de Rusſiſche huizen, om de inſecten te verdrijven.

dinging ontvlamt de gasten, ieder zoekt om het zeerst den huisheer van deszelfs nectar te ontlasten, het feest duurt een twee of drie dagen, tot dat de voorraad op gebruikt is; dikwils eeten zij ter zelfder tijd deeze paddeftoel geheel raauw, om des te zekerder te zijn van de reden te zullen verliezen; het is onbegrijpelijk, dat 'er geen meer voorbeelden van fchadelijke uitwerkzelen deezer dronkenfchap gevonden worden. Ik heb echter liefhebbers daar van zeer onpaslijk gezien, die veel werk hadden om te herftellen; dog de ondervinding verbeterd hun niet, bij de eerfte gelegenheid geeven ze geén gehoor, dan alleen aan hunne verdwaasde en beestachtige onmaatigheid; want het is bij hun eigentlijk geen involging van lusten, het is ook niet het vermaak om aandagtig den drank te proeven, welke hun een onwederftaanbaare behoefte word, zo dra zij denzelven gefmaakt hebben; zij zoeken eigentlijk in deeze Bacchusfeeften niets anders, dan de bewustheid van zich zelfs te verliezen, een ftaat van bezwijming, en geheele redenloosheid, eene ophouding van beftaan te ondergaan, indien ik mij dus mag uitdrukken; ziet daar hun eenigfte vermaak, ziet daar voor hun het waar genoegen.

1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

Gelaats-trekken.

De gelaatstrekken van het grootfte aantal hebben niets van het Afiatifche; buiten derzelver kleine geftalte, de gebreken hunner aangezichten,

1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

en de couleur van hun vel, zouden zij vrij veel overeenkomst hebben met de Europeaanen; de overige Koriaken hebben dezelfde trekken in het gelaat als de Kamfchatters, onder de vrouwen vooral zijn 'er weinigen, die geen getrokken oogen, platte neuzen en hangende wangen hebben; de mannen zijn bijna zonder baard en draagen het hair zeer kort; de vrouwen geeven daar weinig acht op, en laaten ze langs de fchouders hangen, eenigen binden ze in vlechten of fteeken ze in een neusdoek.

Wat de kleeding der mannen en vrouwen betreft, deeze is zodanig, als ik bij mijn doortogt te Koriagin en te Pouftaretsk befchreeven heb.

Wieg voor de kinderen.

De vrouwen draagen haare kinderen in een wieg, welkers gedaante mij zonderling voorkwam, het is een foort van nis of korf, dien men op den rug draagt, welke van boven boogsgewijs gemaakt, en waar in het kind gezeten en overdekt is.

Huwelijken.

Onder de allervreemdfte gebruiken zal ik hier opgeeven de proef, waar aan een jongman, die trouwen wil, zich moet onderwerpen. Wanneer hij zijn keus gedaan heeft, gaat hij zich bij de ouders van zijne minnaares vertoonen, en zich aanbieden om te werken; dit is het oogmerk; aanftonds belaad men het meisje met een onnoemlijk aantal kleederen, die haar zodanig verbergen,

dat

dat men naauwlijks het aangezicht zien kan; als dan is ze geen oogenblik meer alleen, haar moeder en verſcheidene oude vrouwen volgen haar overal, ſlaapen aan haare zijde, en verliezen haar nimmer, onder wat voorwendzel ook, uit het oog; de behendigheid van den minnaar, alle zijne pogingen moeten daar heen ſtrekken om het geluk te hebben van zijne beminde ontbloot aan te raaken; dit is het eenigſte middel om haar te verkrijgen; ondertusſchen verricht hij met iever en onderwerping allen arbeid, welken de ouders hem opleggen; hij, om dus te ſpreeken, de ſlaaf van het gezin geworden, word belast met al het huisſelijke werk, als om het hout te hakken, het water of den voorraad van ijs te haalen; de liefde, de tegenwoordigheid van zijne aanſtaande geeven hem moed; een enkel opſlag van het oog, al was het ook onverſchillig, doet hem zijne vermoeijenisſen en de verdrietelijkheden van den dienst vergeeten; de hoop om de duurzaamheid daar van te verkorten, beſtiert alle zijne daaden; het oog altoos gevestigt op den afgod van zijn harte, beſpied hij alle haare beweegingen, volgt haare gangen, en vertoont zich zonder ophouden, waar zij ook gaan mag; dog door welk middel zal hij het geleide van Argusoogen, welke haar omringen, bedriegen? Het is eene geduurige ſtrijd van de waakzaamheid tegens de list; een ieder neemt

1788. *April* van den 1, tot den 6. Te Ingiga.

zich

1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

zich in acht en gaat met gelijken iever en gelijke ftandvastigheid te werk; men zou uit zoo veel ernst, uit deeze verliefde onrustigheid van den minnaar, uit de genomen maatregelen om zijne pogingen te doen mislukken, moeten befluiten, dat het te doen was om eene zeldzaame fchoonheid te fchaaken: wie zou gelooven, dat het voorwerp der begeerte en der gedagten van den zugtenden Koriak de leelijkheid zelf is, en dat hij tot prijs van zo veel arbeids alleen haakt om een vereelt, geel en fmeerig vel aanteraaken? In zijne oogenblikken van werkeloosheid vrijheid hebbende om zijne meesteresfe te zien en te naderen, tragt hij fomtijds haar door eene fteelswijze aanraaking te verdienen, dog het aantal en de dikte der kleederen veroorzaaken hem een onoverkomelijken hinderpaal; verwoed over zo veel tegenftands, rukt en fcheurt hij deeze lastige kleederen; wee den roekeloozen, indien hij in zijne poging betrapt word; de ouders, de onverbiddelijke bewaakfters vallen op hem aan, en noodzaaken hem om zijn prooij te verlaaten; het is gewoonlijk door fchoppen of ftokflagen, dat men hem verzoekt van heen te gaan en een beter gelegenheid uittekiezen: indien hij tegenftand bied, word hij bij de hairen gefleept, of de nagels van die oude Megera's worden op zijn aangezicht gedrukt; indien hij zich verzet, zo hij te on-

vree-

vreeden is over deeze wreede behandeling, word hij aanstonds afgedankt en verliest voor altoos zijne aanspraak op deeze verbintenis, het welk de grootste belediging is, die een verliefd Koriak kan wedervaaren. Dog de zwaarigheden doen zijne begeertens des te heviger ontsteeken; wel verre van zich te beklaagen, verre van door zo veele gestrengheden den moed te laaten ontzinken, vermeend hij de gelukzaligheid, welke hij zich belooft heeft, des te waardiger te zijn; hij verheugt zich, hij acht zich alle de kwellingen, die hij in zijne verliefde en moeijelijke slavernij ondergaat, tot een eer; het gebeurt dikwils niet, dan ten einde van twee of drie jaaren, meer of min, dat hij tot den eindpaal van zijnen arbeid, tot het oogmerk, het geen zo ongemaklijk te bereiken was, geraakt; trots op zijne zege, haast hij zich, om die aan de ouders van de overwonnene te gaan aankondigen; de getuigen worden geroepen, de dogter ondervraagt (*f*), men vordert haare bekentenis, men eischt bewijs, dat zij verrast is geworden, dat zij vergeefsche pogingen

1788. *April* van den 1. tot den 6 Te Ingiga.

(*f*) Het is waarschijnlijk, dat de schoone niet altoos ongevoelig is, en dat zij even ongeduldig als haar minnaar om deezen werkzaamen proeftijd te doen ophouden, wel eens erkent aangeraakt te zijn, hoe zeer zulks niet met de waarheid overeenkomt.

1788. April. van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

gen aangewend heeft om zich te verdedigen; als dan is haare hand aan den overwinnaar toegestaan, van wien men nog een uitstel vordert, om verzekert te zijn, of de Juffrouw zich zal kunnen gewennen om met hem te leeven; van dit oogenblik af, bevrijd van allen arbeid, maakt hij zonder hinder zijn hof aan zijne aanstaande bruid; die zelfs niet treurig is van verlost te weezen van den last haarer talrijke kleederen. Het is zeldzaam, dat zij deeze tweede proef lang uitrekt; welhaast geeft zij, in tegenwoordigheid van de bloedverwanten, haare toestemming aan haar man; en dit is voldoende om hem in alle zijne rechten te doen treden. De plegtigheden en het huwelijksfeest worden in een vergadering der naastbestaanden voltrokken, die zich op het voorbeeld der getrouwden om het zeerst dronken drinken; de veelwijverij schijnt aan de Koriaken verboden te zijn; echter heb ik 'er gezien, die zich deeze zonder den minsten schroom veroorloofden.

Lijkplegtigheden.

Derzelver lijkplegtigheden gelijken veel na de oude instellingen van het heidendom, tans nog bij verscheide woeste volkeren van het nieuwe halfrond in gebruik. Wanneer een Koriak gestorven is, vergaderen zijne naastbestaanden en zijne vrienden om hem de laatste eer te bewijzen; zij rechten een houtmijt op, waarop men een gedeelte der rijkdommen van den overleedenen en een

een voorraad van leevensmiddelen plaatst, als rendieren, visch, brandewijn, in een woord, alles wat men meent, dat hij noodig kan hebben, om de groote reis te doen, en om niet van honger in de andere waereld te ſterven. Indien het een zwervende Kriak is, word hij door zijne rendieren naar de houtmijt gebragt, zo het een Koriak is, die een vaste woonplaats heeft, word hij door zijne honden getrokken of door zijne naastbeſtaanden gedraagen; het lijk word met deszelfs fraaijſte kleederen en leggende in een ſoort van doodkist ten toon geſtelt; daar ontfangt hij het laatst vaarwel van de omſtanders, die, van toortzen voorzien, het zich een eer rekenen, om ſpoedig hun bloedverwant of vriend in asch te doen verteeren. Zijn verlies veroorzaakt geen andere droefheid, dan alleen het gemis van zijn bijzijn, en niet die wegens eene eeuwige ſcheiding; men kent daar geen rouw, en de lijkplegtigheid word door een Bacchusfeest onder de naastbeſtaanden geeindigt, alwaar de dampen van den drank en tabak langzamerhand het aandenken aan den dooden verdrijven; na verloop van eenige maanden weduwe geweest te zijn, is het aan de vrouwen geoorloft om weêr te hertrouwen.

1788. *April* van den 1 tot den 6. Te Ingiga.

Deeze bijgeloovige gebruiken bij de lijkplegtigheden in acht genomen, en de kortſtondige droefheid van hun, welke een wezen overleeven, dat hun

1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

hun waard kon zijn, dit alles is na mijn inzien een ontegenzeggelijk bewijs van hunne onverschilligheid voor het leeven, waar van de korte duurzaamheid hun nog verbaast nog bedroefd. Hun godsdienstig zamenstel streelt hun waarschijnlijk met de vertroostende hoop van een voortduurend bestaan; de dood is in hunne oogen niets anders dan een overgang tot een ander leeven, wanneer zij de waereld verlaaten, gelooven ze niet, dat zij ophouden te genieten, het zijn andere genoegens, die ze zullen wedervinden; dit vleijend vooroordeel, het welk ik reeds door het verhaal van mijn eerste gesprek met *Bumiavin* heb doen kennen, geeft de beste reden van zijne twijffelingen in godsdienstige zaaken, en van de woeste kloekmoedigheid zijner landsgenooten. Dog hunne ongerijmde leerstellingen vereisschen eene meerdere ontwikkeling, hoe zeer de dienst, waar van ze den grondslag uitmaaken, zeer eenvoudig is, en dat het wonderbaare daar van weinig verleidends in zich bevat; zie hier, waar in het geslachtregister der Koriaksche Goden bestaat (*g*).

Gods-dienst.

Zij erkennen een Opperst Wezen, Schepper van alle dingen; volgens het denkbeeld deezer vol-

(*g*) Dit is even het zelfde bij de Tchouktchis, en ook eertijds bij de Kamschatters, voor de invoering van het Christendom.

volkeren, bewoont hij de zon, welkers vuurige bol hun toeſchijnt het paleis, de throon van den beheerſcher der natuur te weezen; misſchien verwarren zij hem met dat hemelsch vuur, het welk zij vooronderſtellen zijn verblijfplaats te zijn. Het geen mij dit deed denken, was, dat ze hem nog vreezen nog aanbidden; geene gebeden worden tot hem opgezonden; de goedwilligheid, zeggen ze, is zijn hoofdbeſtaan, hij zou geen leed kunnen doen; al het goede, het geen op deeze aarde gebeurt, daalt van hem af; ſchijnt het na dit alles niet, dat de vertooning der onafgebrooken en algemeene weldaaden van den Koning der ſchitterende lichten, die aan alles op het aardrijk leeven, werking en kracht geeft, dit blind vertrouwen hun heeft ingeboezemd, met dit licht des waerelds als haar beſchermgod voorteſtellen? 1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

De oorſprong van het kwaad is volgens hun niets anders dan een booze geest, die met het volmaakte goede weezen de beheering van de natuur deelte (*b*), hun magt is gelijk; zo veel als de een zich bezig houd met het geluk der menſchen,

(*b*) Zij neemen echter ook eenige mindere Goden aan; ſommigen zijn een ſoort van huisgoden, beſchermers van hunne boerſche daken. In de meest in het oog loopende plaats van de yourte is het, dat zij deeze afgoden, ruw uitgehouwen en zwart van den rook, plaatzen; zij kleeden

1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

ſchen, zo ſterk zoekt de ander dezelve ongelukkig te maaken; de ziektens, de ſtormen, de honger, allerlei rampen zijn deszelfs werk en de werktuigen zijner wraak; om hem te ontwapenen is het, dat het eigenbelang zich verbind en waar op de godsvrugt zich toelegt; het afgrijzen, het welk deeze dreigende godheid in alle de harten verſpreid, is de gewaarwording, welke den eerbied voorſchrijft, de dienst, dien men hem toezwaait, beſtaat in zoenofferhanden; men offert hem jonggebooren beesten, rendieren, honden (*i*), de eerſtelingen van de jagt en vischvangst, en al het kostbaare, wat men maar bezit; de gebeden, die men tot hem opzend, beſtaan in verzoeken of in dankzeggingen; men heeft geene tempels, geene heiligdommen, alwaar zijne aanbidders zich moeten verzamelen; overal kan men deeze ingebeelde godheid eerbiedigen; hij hoort den Koriak, die hem

ze op de Koriakſche manier, en behangen ze met ſchelletjes, ringen, en allerlei ſoort van yzeren en koperen gereedſchappen. De andere mindere goden, welke zij zich verbeelden, bewoonen de bergen, de bosſchen en de rivieren; dit alles doet ons denken aan de verdeeling der Nijmphen in de Fabelgeſchiedenis der oude Grieken.

(*i*) Ik heb dikwils op mijn weg overblijfzels van honden, en gedoode rendieren gevonden, die aan paalen opgehangen waaren, het welk dan blijken gaf van de Godsvrugt van den offeraar.

hem alleen in de woeſtijn aanbid, even als het vereenigt gezin, dat zijn gunst meent te verwerven met zich in hunne yourte godvrugtig dronken te drinken; want de gewoonte der dronkenſchap is bij dit volk een godsdienſtige oeffening en de grondſlag van alle plegtigheden geworden.

1788.
April
van den 1.
tot den 6.
Te Ingiga.

Die Duivel, die gedugte geest, is zonder twijffel dezelfde als de Koutka, van wien de Kamſchatſche Chamans zich de dienaars en de werktuigen zeggen te zijn; hier, even als in het ſchier-eiland, jaagt de geheimzinnige taal van deeze toveraars het bijgeloof vrees aan, en verwerft hun den eerbied van de menigte; zij oeffenen de genees en heelkunde met denzelfden uitſlag; deeze uitſluitende bedieningen, die men meent, dat veeleer door de hulp der ingeeving onderſteunt worden, dan wel door de verkreegene kundigheden der ondervinding, vergewisſen hen van eene onbepaald gezag; overal worden ze geroepen, en bij voorraad worden hun de betuigingen van erkentenis toegezwaaid; zij vorderen uit der hoogte al het geene hun behaagd, en ontvangen als een ſchatting al het geen men hun aanbied; altoos is het onder voorwendzel van eene aangenaame offerhande aan den God, welken zij doen ſpreeken, dat zij zich het beste en fraaijſte toeeigenen, het welk de inwoonders van deeze ſtreeken bezitten; men moet niet gelooven, dat door het ten toon

1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

ſpreiden van eenige deugden, door een ſtreng voorkomen, of door eene ſtipter zedekunde, deeze bedriegers hunne misleide onderhoorige betoveren; zonder teugel nog geweeten, doen zij hunne ondeugden te meer gelden, en betoonen des te minder maatigheid; daags voor derzelver toverplegtigheden neemen ze eene houding aan, als of ze ſden geheelen dag vasten zouden, dog des avonds ſtellen zij zich ſchadeloos, met zich moukamorr, zijnde dat dronkenmaakend vergift, het welk ik beſchreeven heb, op te laaten disſchen, zij drinken en eeten daar van tot verzadigens toe, deeze voorbereidende dronkenſchap ſtrekt tot een goed begin, het is waarſchijnlijk, dat zij den volgenden dag daar van nog gewaarwording hebben, het geen hun die verhitting van hooft bezorgt, welke derzelver redenloosheid vermeerdert, en hen de nodige krachten bijzet om zich aan hunne buitenſpoorige vervoeringen te kunnen overgeeven.

Taal. De taal der Koriaken heeft de minſte overeenkomst met die der Kamſchatters; de uitſpraak van dezelve is veel ſcherper en langzaamer, dog ze is gemaklijker, ze bezit niet die vreemde klanken, die uitblaazingen, welke even moeijelijk in het ſpreeken als in het ſchrijven zijn (*k*).

Nu

(*k*) De leezer kan deeze twee taalen vergelijken uit

Nu blijft mij nog overig om eenige bijzonderheden omtrent de zwervende Koriaken optegeeven; dog maar maatig te vreden over de aantekeningen, welke ik omtrent dit onderwerp heb getragt op te zamelen, zal ik mij voorbehouden om de waarheid daar van vast te ſtellen op mijn aankomst bij den broeder van Oumiavin, alwaar ik de voorwerpen onder mijn bereik kan hebben.

1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

Zedert mijne aankomst te Ingiga had de Heer Gaguen, toegeevende aan mijne verzoeken, zich bezig gehouden met de middelen te beraamen, om mij ten ſpoedigſten te doen vertrekken; indien dit van mij afgehangen had, zou ik 'er niet langer dan vierentwintig uuren verbleeven zijn; ongelukkig waaren mijne honden afgemat (*l*), en

Toebereidzelen tot mijn vertrek.

het woordenboek, het welk hij aan het einde van dit dagverhaal zal vinden.

(*l*) Ik dankte uit dien hoofde mijne wegwijzers af. Ik heb tot hier toe van mijne reiskosten niet geſprooken, om reden, dat zo lang ik met den Heer Kaſloff gereist had, hij zich belast had met daar in te voorzien, en ik had, wanneer ik hem verliet, niet anders te doen, dan hem zijne verſchotten te rug te geeven; nu ben ik aan den leezer eene opgaaf van deeze kosten verſchuldigt; ziet hier dezelve.

In Rusland noemt men dezelve *progonn*; voor de Couriers of postbodens bedragen ze twee Kopecks per werst en voor ieder paard, en vier Kopecks voor de andere rei-

 zi-

1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

en men zou in de geheele ftad niet dan een klein aantal, en welke altans niet beter waaren, hebben kunnen verzamelen; men floeg mij dan voor om rendieren te neemen, ik ftemde daar in des te gereeder toe, dewijl ik daar door meende meer fpoed te zullen maaken, en ook reeds zedert lang begeerte gehad had om daar van de proef te neemen; men verborg voor mij niet de meerdere ongemakken, waar mede deeze manier van reizen verzeld is, meerdere vermoeijenisfen en minder rust, op dit alles zou ik moeten ftaat maaken; dog mijn ongeduld befchoude niets anders dan de mogelijkheid om voorwaards te komen, en om het vermaak te genieten van de gezwindheid dezer dieren zelfs door de ondervinding te kunnen beoordeelen.

Om mijne begeerte te voldoen en mij in ftaat te ftellen van mijne reis zonder hinderpaalen voorttezetten, befloot de Heer Gaguen van deswegens

zigers (een Kopeck is zo veel als een Franfche fluiver). In Kamfchatka en in Siberien zijn de koften half zo veel, dog dewijl men zich in het fchier-eiland zelden anders dan van honden bediend, betaald men daar voor bij podvods of bij voorfpan van vijf honden; drie podvods of vijftien honden ftaan gelijk met den prijs van een paard in Siberien, namelijk een kopeck per werst voor de Couriers, en twee Kopecks voor de reizigers.

gens met de opperhoofden der zwervende Koriaken uit de nabuurſchap een overleg te maaken; bij gevolg deed hij dezelve verzoeken om bij hun te komen; twee dagen daar na zag ik twaalf van deeze Prinſen aankomen, benevens verſcheide andere Koriaken, welke de Commandant insgelijks had doen waarſchuwen.

1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

Na de gebruikelijke pligtpleegingen (*m*) bragt hij mij in de vergadering; ter zelver tijd wierd hun door een tolk kortelijk uitgelegd, wie ik was, het gewicht mijner zending en dat ik noodwendig

(*m*) In deeze bijeenkomſten beſtaan de plichtpleegingen niet als bij ons, in eenige zoutelooze plegtigheden, of in koele beleeftheden, verzeld van eenige woorden zonder betekenis.

Naauwlijks is de vergadering gezeten, of de brandewijn word aangebragt, een bediende ſchenkt voor ieder vreemdeling in het rond drie vreesſelijke groote glaazen, waar van een elders genoeg zou zijn om deswegens verſchooning te vraagen; hier zou men zeggen, dat zulks alleen een aanzoek was om de doſis te doen verdubbelen of drie maal te vermeerderen; de Koriakſche drinker vergenoegd zich in der daad niet met het eerſte glas; onder het aanneemen van het zelve ziet men hem tegens het geheele gezelſchap vriendelijk glimlagchen, voor al tegens den heer van het huis, aan wien hij eene kleine buiging met het hoofd maakt, vervolgens verzwelgt hij de drie glazen het een na het ander, die ook weêr aanſtonds volgeſchonken en geleegd zijn, zonder dat iemand ooit het minſte teken van

1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

dig hunne hulp noodig had. Op dit kort voorſtel ontſtond 'er een algemeen gemor, te vergeefs wilde men de volſtrekte beveelen van de regeering ten mijnen opzichte doen gelden, het geſchreeuw verdubbelde zodanig, dat het in het eerst onmogelijk was elkander te verſtaan en de oorzaak van hun misnoegen te weeten; onder dit verward geroep ontdekte men eindelijk, dat zij zich beklaagden, om dat zij alleen de heerendienſten moesten draagen, terwijl de Koriaken, die ſteeds op eene bepaalde plaats woonachtig zijn, daar van ſcheenen uitgeſlooten te weezen. Om welke reden

van afkeer geeft, zelfs niet de kinderen. Ik zag er een van zes à zeven jaaren, aan wien zijn vader een deezer glazen overgaf, en die het in eens uitdronk zonder zuur zien.

Bij deeze menigvuldige uitdeeling van brandewijn voegde de Heer Gaguen altoos eenige geſchenken van ijzer, ſtoffen of tabak; hij is zelfs zo zorgvuldig, dat hij den ſmaak en de behoeftens van ieder perſoon raadpleegt, de Tchouktchis en de Koriaken, die een vaste woonplaats hebben, ontfangen van hem, wanneer zij te Ingiga komen, het zelfde onthaal, daar door heeft hij ongevoelig deeze woeſte geesten weeten te temmen, en op hun een zeker ſoort van vermogen en gebied te verkrijgen; eene geringe ſchadeloosſtelling der opofferingen, die hij dagelijks moet doen om aan deeze mildadigheden te gemoet te komen, want hij alleen draagt daar de kosten van, en de duurte van alle deeze zaaken in dit land moet hem deeze uitgaaven zeer lastig maakt.

den genooten zij deeze beledigende vrijheid? door welk voorrecht ſmaakten deeze vreedzaame kluizenaars in derzelver yourtes een gerust verblijf? waarom deeze niet even als zij aan den voorſpandienst onderworpen? Deeze zeer gegronde vertoogen, welke echter met tekens van ongenoegen uitgeſproken wierden, begonnen mij zeer verlegen over den uitſlag mijner vraag te maaken, wanneer een oude Prins eensklaps opſtond, „ Is „ dit het oogenblik, riep hij uit, waarin wij ons „ moeten beklaagen? Indien men van onzen ie„ ver misbruik gemaakt heeft, is deeze vreem„ deling daar voor verantwoordelijk? heeft hij „ daar door minder recht op onze goede diens„ ten? Ik beloof hem de mijne, ik neem op mij „ van hem zo ver te geleiden, als hij noodig zal „ oordeelen, ſtemt alleen toe om hem bij mij te „ brengen, bevind 'er zich niemand onder ulie„ den, die hem deezen geringen dienst wil bewij„ zen"?

1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

Op deeze woorden was de verlegenheid op alle de aangezichten geſchilderd; de oproerigſte wierden verſtomd; na een oogenblik ſtilzwijgens wilde zich ieder over het verwijt, het welk hij vreesde verdient te hebben, zuiveren. Ik ontving verſchooningen en aanbiedingen zonder ophouden; ieder trachte de voorkeur te verkrijgen, om mijn perſoon, mijn gevolg en mijne goede-

1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

ren tot aan de Stoudénaïa - reka of koude rivier overtebrengen, aan welkers oever de gedienſtige Koriak, welke zich verbonden had om mij tot leidsman te dienen, woonachtig was; alle de zwaarigheden vereffend zijnde, vernam men na den dag van mijn vertrek, het welk ik op den tweeden dag daar na of den 5 April bepaalde, en de geheele vergadering verplichte zich om op den bepaalden dag tot mijn dienst te zijn; de oude Prins, die zo edelmoedig mijne zaak bepleit had, onttrok zich het eerst aan mijne dankzeggingen, dewijl hij op het oogenblik vertrok, onder voorwendzel van verſcheide toebereidzelen ten zijnent te moeten maaken voor mijne aankomst; hoe groot was mijn genoegen, wanneer ik vernam, dat hij, aan wien ik deeze verandering in de geneigtheden was verſchuldigt, de broeder van Oumiavin was, dien ik zo zeer verlangde te leeren kennen!

Van dit oogenblik liet de Heer Gaguen niet af om alle mogelijke zorg te beſteeden tot de toebereidzelen van mijn vertrek; hij liet onder zijn oog verſcheide kleine tarwebroodjes en een voorraad van roggebeſchuit vervaardigen; een gedeelte der leevensmiddelen, welke hij tot zijn eigen gebruik in gereedheid had, wierd tegens mijn wil en dank bij mijn reisgoed ingepakt; hij voegde daar eenige geſchenken bij, die hij mij noodzaak-

zaakte om aanteneemen door de bevalligheid en de aanhoudende verzoeken, waar mede hij dezelve vergezelde. Eindelijk, ik kan alle zijne beleeftheden, die hij mij bewees, niet optellen: ieder uur leverde geduurende den tijd, welken ik bij hem doorbragt, bewijzen op van zijne heuschheid en zorgvuldigheid; deeze dienden niet minder als de rust ter herftelling van mijne gezondheid, waar over ik niet te roemen had zedert de verkoudheid, welke ik na mijn vertrek van Pouftaretsk had opgedaan.

1788. *April* van den 1. tot den 6. Te Ingiga.

Wanneer ik den 5, gelijk bepaald was, mij gereed bevond om te vertrekken, zag ik tot mijne uiterfte verwondering mijne leidslieden niet aankomen. Verfcheide perfoonen wierden aanftonds uitgezonden om hen opteſpooren, dog de dag verliep, zonder dat men 'er iets van vernam; het was reeds nagt, toen zij kwamen opdaagen, wanneer de een zo wel als de ander onverwachte beletzelen voorwende.

Den 5.

Den volgenden dag wederom een andere tegenfpoed; dit was een zondag, en het bekommerd gemoed van mijne foldaaten weigerde van zich op weg te begeeven; moest ik derzelver fchroom of liever angstvalligheid eerbiedigen? Want dit was minder godsvrugt dan wel bijgeloof; zij wierden niet terug gehouden door de heiligheid van den dag, maar alleen door het denkbeeld, dat zulks

Den 6. Bijgeloovigheid van mijne foldaaten.

1788. *April* Den 6. zulks hun eenig ongeluk op den hals zou haalen; niettegenstaande de voorzorg, die ik gebruikt had om met hun een Russische mis te hooren, was 'er echter geen middel uittedenken, om hun tot vertrekken te doen besluiten. Na veele vergeefsche smeekingen en redeneeringen was ik genoodzaakt, om weder bij den Heer Commandant het middagmaal te gaan neemen, die op eene verplichtende wijze schertste met deeze nieuwe zwaarigheid, waar omtrent hij de beleeftheid had van zich geluk te wenschen; dog ziende, dat dezelve te veel invloed had op mijn vergenoegen, sloeg hij mij voor om mijn volk van hunne ingebeelde bevreestheid te geneezen; mijn antwoord was eene noodiging om zulks te doen, welke hij aannam. Op zijn bevel wierd oogenbliklijk aan al mijn volk zo Russen als Kosakken rijkelijk brandewijn geschonken; ongevoelig raakten de zinnen opgewekt, de vrolijkheid deed het vermeende gevaar vergeeten; die er het meest tegen hadden, zijn de eerste, welke verzoeken, dat men de rendieren voorspant; zo gezegt, zo gedaan, en ziet daar mijne sleeden in gereedheid.

Affcheid van Oumiavin. In dien tusschentijd had ik eene ontmoeting, welke mij eenigen tijd ophield, dog waar over ik onophoudelijk lagchen moest. Oumiavin had uit genegenheid voor mij een geheelen roes gedronken; de levendigheid zijner aandoeningen

over

over het verlaaten van mij deed hem allerlei dwaasheden bedrijven, dewelke hij zijne affcheids groeten noemde; hij ging, kwam te rug, en wilde aan alles helpen, naauwlijks was mijn ſlêe gereed, of hij meende die te moeten opligten om van derzelver zwaarte te oordeelen, dog de ſtaat, waar in zich deeze goede Koriak gebragt had, deed hem het evenwicht verliezen, en door zijn val brak hij de punt van mijn ſabel; zijne droefheid op het gezicht van dit kleine ongeluk was uitermaaten; ik zag hem zich aan mijne voeten werpen, die hij omhelsde en met zijne traanen beſproeide, mij bezweerende van niet te vertrekken, voor dat ik hem zulks vergeeven had. Ik ſpande alle mijne krachten in om hem opteheffen, ik verzekerde hem van mijne vriendſchap; hij bleef even halſterrig aan mijne knieën, en zijne traanen hielden niet op; het was eerst na verloop van een half uur, dat ik door onophoudelijke vriendelijkheden hem eindelijk gerust ſtelde.

1788. *April* Den 6.

Ik ging te voet de ſtad uit, geleid door bijna alle de inwoonders, die, volgens hun zeggen, begeerte hadden om den eenigſten Franschman, welke tot hier toe onder hun verkeerd had, eere aan te doen; de Heer Gaguen en de Officieren van de bezetting wilden mij volſtrekt tot buiten de poort brengen, alwaar, na herhaalde dankzeggingen van mijn kant over derzelver beleeftheden, en na

Vertrek van Ingiga.

1788. *April* Den 6. na de afſcheidsgroet van mijne wegwijzers en verder gevolg ontfangen te hebben, onze ſcheiding plaats greep.

Ik neem een Reisgenoot met mij. Van de vier ſoldaaten, die mijn gevolg bij mijn vertrek van Kaminoi uitmaakten, bleeven mij nu maar over Golikoff en Nédarézoff, ik had de twee anderen te Ingiga gelaaten, zijnde derzelver gewoone verblijfplaats; dog ik nam daar met mij op de aanbeveeling van den Heer Gaguen een jong Rusſisch koopman, genaamt Kisſélioff, die mij verzogt had om met mij naar Okotsk te reizen. In onze meenigvuldige geſprekken had ik geduurende mijn verblijf te Ingiga in de gelegenheid geweest het aangenaame van zijn gezelſchap te leeren kennen, en mijn geluk te waardeeren van hem tot reisgenoot te hebben.

Te vergeefs had ik mij voorgeſteld om mijn ſlee zelfs te mennen, ieder een had zich daartegens verzet, uit vreeze, dat onkunde en ongewoonte omtrent mijn nieuw voorſpan mij in gevaar zou brengen; men had mij zeer aanbevolen van ten minſten mij den eerſten dag te laaten rijden. Bij mijn rijtuig gekomen, vond ik in der daad mijn geleider reeds voor op gezeten; ik nam mijn plaats zonder veel acht op hem te geeven, dog hij draaide het hoofd om, en ik herkende in hem een Koriakſchen prins genaamt *Eviava*; hij betuigde mij zijne vreugde, dat hij het genoegen

had

had van mij te geleiden, en vervolgens ſtelde hij zich in ſtaat om weder in den trein te komen.

1788. *April* Den 6.

Beſchrijving van een Koriakſche ſlêe.

Zedert lang ben ik den leezer eene beſchrijving van een Koriakſche ſlêe verſchuldigt; nu bevind ik mij in ſtaat deszelfs nieuwsgierigheid te vol doen; mogt ik mijne beſchrijving belangrijk genoeg inrichten, om over het lang uitſtel verſchooning te erlangen!

Op twee evenwijdige ſchaatzen, dat is te zeggen, op twee takken van boomen van zes en een half voet lengte en drie duimen breedte, vrij ſlegt geſchaafd, en welkers voorſte einden zich ter halver weg boogsgewijs verheffen, is het ligchaam van de ſlêe geplaatst; het is eigentlijk maar een raam van latwerk, van twee voet en eenige duimen hoogte boven den grond; deszelfs breedte is van agttien duimen en de lengte vijf voet. Twee kleine ſtokken van omtrent vijf duimen in den omtrek verbinden het latwerk te zamen, het welk van grove latten, die de een in de ander gevoegd zijn, is gemaakt. Een ſterker dwarshout als de twee voorigen vereenigt van vooren de uiterſtens der latten, welke zich daar op dadelijk met de geboogene einden der ſchaatzen voegen en met riemen daar aan vast gemaakt zijn. Het onderſte gedeelte van den raam draagt op boogswijze gekromde ſtokken, waar van de zijdelingſche punten te gelijk in deeze ſchaatzen komen; en het

1788. *April* Den 6.

het bovenſte gedeelte eindigt van agteren op de wijze van een kleine overdekte koetskar, van zestien duimen hoogte en twee voet diepte, en als een halve cirkel gemaakt met korte ſtokjes in halve hoepen ingevoegt, ten naaſten bij als de agterleuningen van onze tuinſtoelen. Het is in deezen naauwen omtrek, dat men gewoonlijk of den voorraad van levensmiddelen, of een gedeelte der zaaken, die van een dagelijks gebruik zijn, plaatst. Wat mij aangaat, ik borg daar het kistje met mijne brieven, en ik ging daar op zitten, tot dat ik de plaats van mijn geleider innam. Zijn zitplaats is omtrent in het midden van den raam, niet ver van het dwarshout; hij zet zich daar ſchrijelings op, en zijne voeten rusten op de ſchaatzen.

Wijze waar op men de rendieren voorſpant en ment.

Het voorſpan is van twee rendieren, derzelver tuigen beſtaan in een lederen halsband, die gedeeltelijk over de borst en tusſchen de voorbeenen van het beest doorgaat, en op zijde eindigt in een riem, op de wijze als een trekzeel, welke van het rendier, dat van de hand loopt, aan het dwarshout van de ſlêe word vastgemaakt, en van het geen bij de hand loopt aan de ſchoor van een der boogsgewijze ſteunzels, die op denzelfden kant van het rijtuig gevonden word. Voor teugels gebruikt men twee lederen riemen, waar van het eene eind als een band onder aan de ſchagt van de hoornen van ie-

ieder rendier gehegt word (*n*); wil men ter regterhand wenden, trekt men zagtjes de teugel naar die kant, terwijl men het dier dat buiten de hand is van agteren ſlaat; om links te rijden, is het voldoende eenige ſterke ſchokken aan de regter teugel te geeven, en daar mêe het rendier het welk door deeze beſtierd word aanteraaken; de linker teugel dient nergens anders toe, dan om het dier welke ze bereikt tegentehouden. Den rijder heeft daarenboven een ſtokje, welks eene eind van een ſoort van hamer voorzien is; dit is een horiſontaal geplaatst been, het welk aan de eene zijde zeer dun is, het vertoont een punt van bijna twee duimen lang, die voornamelijk dient, om zonder te behoeven optehouden, de trekzeel der rendieren wanneer die om derzelver pooten verward raakt, na zich te trekken, het welk

1788. *April* Den 6.

(*n*) Somtijds is het onderſte van deeze band voorzien van kleine puntige beentjes, welke, bij de minſte terugtrekking van de teugels, tot ſpooren van de onbuigzaame rendieren verſtrekken; men gebruikt dezelve gewoonlijk om ze te leeren; wanneer men ze voorſpant gebruikt men alle oplettendheid om het rendier dat voor de linker hand geleerd is niet aan de regter te plaatſen dit zou veroorzaaken dat de ſlêe in plaats van voorwaards te gaan rondom zou draaijen, dit is een trek welke de Koriaken aan de Rusſen waar over ze meenen reden te hebben van onvergenoegt te zijn, wel eens ſpeelen.

1788. *April* Den 6. welk voor één der voornaamſte handgreepen van den koetzier gehouden word; het andere einde van dit been is een weinig ronder en verſtrekt tot een zweep, dog de ſlagen daar mêe toegebragt zijn veel ſmertelijker, men bedeeld 'er deeze arme dieren ook zo rijkelijk mede, dat men ſomtijds hun bloed ziet vloeijen, dewijl dit ſtokje zeer ligt aan breeken onderhevig is, gebruikt men de voorzorg van zich van een zeker aantal te voorzien, welke ter zijde van de ſlêe vastgemaakt worden.

Wij reisden zeer gemaklijk tot aan den avond; mijn eenigſte ongenoegen beſtond hier in dat ik bij gebrek van een tolk geen geſprek met mijn prinſelijke leidsman kon voeren. Ik verloor daar door ongetwijffelt veel van het geen hij mij anders zou hebben kunnen verhaalen, en onze onderlinge ſtilzwijgendheid, verfraaijde de weg niet in mijne oogen.

Rustplaats. Wij hielden ten zeven uuren ſtil, wij moesten eenen berg, die aan onze Koriaken bekend was, bereiken, welke deeze voor de eerſte rustplaats in onze reismaat hadden aangetekent. Te vergeefs zou ik verlangt hebben om een ſchuilplaats in de bosſchen te zoeken (*o*), dewijl het ge-

(*o*) *Gelijk ik doen kon, zo lang ik door honden getrokken wierd.*

gemak van den reiziger in het minſte niet in de keus der rustplaatzen in aanmerking komt; dat der rendieren word alleen geraadpleegt, en de plaats, die het meeſte mos opleevert, heeft altoos de voorkeur; ter halver weg van den berg wierden onze rendieren uitgeſpannen, men vergenoegde zich om dezelve aan leisſels vasttemaaken, oogenbliklijk zag ik ze bezig met de ſneeuw om te krabben, onder welke zij zeer wel hun voedzel weeten te vinden. Eenige treden verder wierd onze kookketel geplaatst, de duurzaamheid van onzen avondmaaltijd was evenredig aan deszelfs ſoberheid, ik verzogt mijn Koriakſche prins daar op, die bijzonder vergenoegt ſcheen over zulk een eerbewijs. Ik lag mij vervolgens op de ſneeuw, alwaar men mij eenige uuren ſlaapens vergunde; de tijd verſtreeken zijnde, kwam men mij onmeedogend wekken ten einde ons wederom op weg te begeeven. 1788. *April* Den 6.

Het is noodig te weeten, dat de Koriaken in togten van vier, vijf of zes dagen bijna geen rust neemen; de rendieren zijn gewoon om dag en nagt, twee of drie agtereenvolgende uuren te loopen, vervolgens ſpant men ze uit, om dezelve omtrent één uur te laaten weiden, waar na ze met denzelfden iever wederom vertrekken, en herhaalen dit alle dagen tot aan het einde van de reis. Hier uit kan men ligt opmaaken dat ik

1788. *April* Den 6. mij gelukkig rekende, wanneer men mij des nagts twee uuren lang de ſlaap vergunde; dog dit duurde niet lang, langzamerhand wierd ik genoodzaakt van mij aan de gewoonte mijner onbuigzaame geleiders te gewennen, en ik moet bekennen dat zulks mij moeijelijk viel.

Voor dat ik mijn ſlêe beklom, zeide mij Evigava dat hij de noodzaaklijkheid gewaar wierd om het rijtuig te verligten, dewijl het gewicht van twee perſoonen op den duur te zwaar voor onze dravers zou vallen, en dat zo ik zelfs wilde beproeven om te mennen, hij zich op een der ſleeden zou plaatzen, die ons leeg volgden, om ingeval van eenig ongeluk of verlies van rendieren te kunnen gebruikt worden; het voorſtel was te zeer na mijn ſmaak, dan dat ik geaarzeld zou hebben om het zelve aanteneemen, ik vatte ſpoedig de teugels aan en begon mijne oeffenſchool.

Ik begon zelfs te mennen.

Ik vond het zelve niet minder ongemaklijk, dan dat waaraan ik mij te Bolcheretsk onderworpen had, met dit onderſcheid echter, dat ik als toen de eerſte was, die lagchen moest om mijne menigvuldige tuimelingen, terwijl ik hier de verſchrikkelijke proef van derzelver grootſte gevaarlijkheid ten mijnen koſte meende te ondergaan; het rendier, ter ſlinkerzijde aan het ſteunpunt van de ſlêe aangeſpannen zijnde, raakt deszelfs

zelfs trekzeel bijna aan den linker voet van den rijder, die met eene geduurige oplettenheid moet zorgen, dat hij 'er niet in verwart. Eens miste mij dit, het zij uit agteloosheid of onervaarendheid, en een ſchok wierp mij over de linkerhand, terwijl mijn been in deeze noodlottige trekzeel bleef vastzitten; de geweldige ſtoot die ik in het vallen onderging, of, zo ik geloof, de hevige en oogenblikkelijke ſmert welke mij dit been veroorzaakte, deed mij onvoorzigtiglijk de leisſels ontglippen om de hand daar aan te brengen; door welk middel mij nu te ontwarren? de rendieren denzelfden teugel niet meer gevoelende, ſleepten mij met des te meerdere ſnelheid voort, iedere pooging die ik tot mijne verlosſing aanwende, deed dezelve moediger en meer verhit worden; dus door mijne rendieren voortgetrokken, ſleepte mijn hoofd over de ſneeuw en ſloeg zonder ophouden tegen de ſchaats van de ſlêe; dat men zich mijne ſmerten voorſtelle; ieder oogenblik ſcheen mijn been te zullen breeken; reeds begaven mij de krachten om te roepen, ik verloor mijne kennis, wanneer ik door eene werktuigelijke beweeging de linker arm juist op mijne leisſels ſloeg die ginds en herwaards ſlingerde; een nieuwe ſchok van het rijtuig deed mij den arm terugtrekken, en dit was genoeg om mijne rendieren optehouden welke ter zelfder tijd 1788. *April* Den 6.

 door

1788. *April* Den 6. door eenige van mijn gevolg wierden ingehaald; de anderen liepen naar mij toe, niet anders verwachtende dan dat ik gevaarlijk gekwetst zou zijn. Ik vernam vervolgens van mijne ſoldaaten dat zij gevreest hadden van mij niet meer levendig te zullen vinden. Echter na eene flaauwte van eenige minuuten, zijnde een natuurlijk gevolg van de ontroering en ſchrik die ik gehad had, bekwam ik mijne zinnen en krachten allengskens wederom; ik geraakte met een ſterke kneuzing aan het been en pijnen in het hoofd die geen de minſte gevolgen hadden vrij, het genoegen dat ik aan dit gevaar ontſnapt was, deed mij de moed hervatten; ik beklom op nieuw mijn ſlêe en vervolgde mijn weg even als of mij niets wedervaaren was.

Hier door omzichtiger geworden, gebruikte ik de voorzorg, om wanneer ik omviel, aanſtonds mijne rendieren op te houden; want ik had alle reden mij gelukkig te achten, dat deeze in derzelver onſtuimige woede mij niet tusſchen de bergen vervoerd hadden (*p*); en hoe zou men dezelve dan hebben kunnen agterhaalen? Somtijds brengt men drie of vier dagen door om ze te volgen, en het gelukt niet altoos om ze wederom te krij-

(*p*) Zij waaren wel van de weg afgeweeken, dog zij ſleepten mij maar omtrent vijftig treeden voort.

krijgen; dit bericht, het geen mij door onze Koriaken gegeeven wierd, deed mij voor mijne brieven beeven, terwijl de kist waar in die geplaatst waaren, op mijn ſlêe was vastgemaakt, en mij dus alle oogenblikken kon ontvoerd worden. 1788. *April.* Den 7.

Ik liet ter ſlinkerzijde het dorp van Karbanda, gelegen aan den oever van de zee, omtrent negentig werſten van Ingiga; dat Oſtrog is van geen het minſte belang, na het geen men, ten minſten op de afſtand van een werst daar van kan oordeelen: drie werſten verder, wierd ik aan dezelfde kant, twee yourtes en zes balagans gewaar, alwaar inwoonders van dat dorp de zomer komen doorbrengen. Dorp van Karbanda.

Wij reisden nog zeven werſten om onze bepaalde rustplaats te bereiken, namelijk, een ſlegt gehugt, in het midden van een klein bosch, het geen door de rivier Noyakhona beſpoeld word; het beſtaat uit eene enkelde yourte, en drie of vier balagans, daar woonen 's zomers en 's winters tien a twaalf Koriaken, die mij vrij wel ontfingen; ten minſten bevond ik mij daar onder dak, en dit was zeer veel voor iemand die dikwils genoodzaakt was in de open lucht, en op een bed van ſneeuw te ſlaapen. Rustplaats in een gehugt aan den oever vande Noijakhona.

Des morgens tegens twee uuren, lieten wij onze rendieren opzoeken, die van de wooningen verwijderd waaren, om reden van daar door be- Den 8.

1788. *April* Den 8. beter in derzelver voedzel te kunnen voorzien, en ze voor de verſlinding der honden van het gehugt te bewaaren. Wij begaven ons weder op weg, dog den dag leverde niets bijzonders op.

Eviava niet recht weetende waar de yourte van Oumiavin's broeder gelegen was, ſtelde mij des avonds voor, om een berg die aan onze linkerhand nog overterijden, dewijl hij hoopte op denzelven een zijner landgenooten te zullen aantreffen, die misſchien daar beter bekend zou weezen dan wij; na anderhalf uur wegs afgelegt te hebben, bereikten wij den top, van waar wij, de oogen ginds en herwaards ſlaande, te vergeefs zogten te ontdekken de wooning van dien andere zwervende prins; niets duide zijn verblijf aan, en de nagt belette ons gezicht zich verder uitteſtrekken. Eviava was mistroostig, dewijl ik zeer vermoeijd en weinig geſchikt was om voorwaards te komen. Om hem genoegen te geeven, zeide ik hem dat hij alléén zijn vriend zou gaan opzoeken, en zich ter dezer plaats weer bij mij voegen, alwaar ik, terwijl ik hem wagtende was zou uitrusten; na verloop van drie uuren, kwam hij zeer verheugd mij wakker maaken, hij had de prins Amoulamoula en zijne geheele horde gevonden; de een en den ander verzogten mij aanhoudend van de plaats waar ik mij bevond niet te verlaaten, voor den volgenden morgen, de-

dewijl zij mij gezamentlijk wilden te gemoet komen. Ik was deswegens zeer wel te vreden, nadien ik daar door een goede nagt maakte. 1788. *April* Den 9.

Bij het aanbreeken van den dag zag ik deeze nieuwsgierigen verfchijnen; het opperhoofd naderde mij het eerst, om zijne plichtpleeging op de Koriakfche wijs afteleggen, het geen hij, met een fraaije rood en zwartachtige vos, of *féva-douschka* tot een gefchenk verzelde, welke hij onder zijn parque van daan haalde, en mij drong het zelve aanteneemen (*q*). Bezoek en gefchenk, het welk ik van den Prins A-moulamou-la ontfang.

Uit erkentenis voor deeze beleeftheid, onthaalde ik de geevers op brandewijn en tabak, waar van ik mij rijkelijk te Ingiga voorzien had, en na dat ik hen had betuigd, hoe gevoelig ik voor hun verplichtend onthaal was, nam ik van hen affcheid, voorzien van alle de noodige onderrichtingen, welken wij verlangen konden om onzen weg wel te beftieren.

Hoe zeer de fneeuw zeer dik lag, en geene vastheid had, zo liepen echter onze rendieren met

(*q*) Deeze behandeling was mij des te aangenaamer dewijl ik dezelve niet verwagte; tot dus verre had ik van geen Koriak eenig gefchenk ontfangen. Ik zou zulks niet bemerkt hebben, indien ik niet, bij de verlaating de goedaartige Kamfchatters die mij met gefchenken overlaaden hadden, getragt had de hoedanigheden deezer twee volkeren te vergelijken.

1788. *April* Den 9. met een verwonderenswaardig gemak én ſnelheid voort, zij hebben dit boven de honden vooruit, dat derzelver voeten meer oppervlakte beſlaande, minder inzakken; men behoeft deeze met geene raketten voor uit te loopen om hen den weg te baanen; dog de honden worden niet zo ſpoedig moei, en bij gevolg bevrijden die de reizigers van de onaangenaamheid, van om de twee of drie uuren te moeten ophouden.

Onder weg, ſchoot ik verſcheide patrijzen, uit de menigte die wij 'er van zagen is het optemaaken, dat ze zich in deeze ſtreeken komen verlustigen; eenige wilde rendieren namen op onze aankomst de vlugt en lieten mij naauwelijks den tijd om ze te kunnen beſchouwen, gelukkig dat ik door den overvloed van mijnen voorraad niet in verzoeking geraakte om dezelve te ſchieten.

Aankomst bij den Broeder van Oumiavin. Op den middag konden wij reeds de Stoudé Naïa-reka onderſcheidentlijk zien, en ten één uur waaren wij die overgetrokken, of liever wij bevonden ons bij den broeder van Oumiavin, bij wien Eviava aangenomen had, mij te zullen overbrengen.

Mijn nieuwe Gastheer kwam mij aan het hoofd van zijn gezin te gemoet; hun genoegen over mijne aankomst blonk hen ten oogen uit, ieder beieverde zich het zeerst om mij te naderen; de aanſpraak van den ouden vorst was kort, dog har-

hartelijk en vervuld van die genegenheid welke hij mij reeds betoond had; hij verzogt mij, om van hem en alle de zijnen te willen gebruik maaken; alle hunne bezittingen waaren tot mijn dienst, ieder bevlijtigde zich als toen om mijne fleeden en andere zaaken onder dak te brengen, ik had alleen maar aan mijne brieven te denken, en om deeze zelfs te kunnen draagen, moest ik hen uitleggen dat ik dit kistje nooit verliet. 1788. *April* Den 9.

In de yourte getreden, betaalde ik de postkosten aan den prins Eviava. Ik had twaalf fleeden ieder met twee rendieren beſpannen; de weg dien wij afgelegd hadden beliep honderd vijf en tagtig werſten, dus was ik voor mijne vier en twintig rendieren, zeven roubels en veertig Kopecks verſchuldigt (*r*); wanneer mijn goeden leidsman deeze ſom ontfing verbaasde hij zich over mijne edelmoedigheid; wat ik ook deed om hem te betoogen, dat het als geen gift kon aangemerkt worden, het geen ik hem wettig ſchuldig was, het was onmogelijk om hem mijne berekening te doen bevatten; zijn oude deun bleef altoos dat hij nimmer een zo braaf man aangetroffen had: hem te betaalen om dat hij mij had verplicht, ſcheen in zijne oogen een daad van ver-

(*r*) Dat is te zeggen de waarde van vier paarden in Siberien en in Kamſchatka voor de postbodens.

1788. *April* Den 9. verhevene deugd; uit zo veele loffpraaken; zou men de Rusſen kunnen verdenken, van meerdere bezuiniging in het werk te ſtellen; men meent in der daad, dat hunne reizen door deeze ſtreeken niet zeer kostbaar zijn.

Wij hielden ons vervolgens met ons middagmaal bezig, het geen aller vrolijkst was, Eviava en mijn gastheer aten met mij, de brandewijn wierd niet geſpaard, en mijne verrukte gasten herinnerden zich niet, ooit zulk een goeden cier gemaakt te hebben.

Bijzonderheden wegens mijne gastheer.

Het overige van den dag hield ik mij bezig om alles wat mij omringde nateſpooren en te ondervraagen, dog de leezer zal mogelijk begeerig zijn, meer bijzonder de braave Koriak te leeren kennen, die mij met zo veel beleefdheids ontfing.

Hij is ook Oumiavín genaamd, en in zijne kindsheid onder de naam van Siméon gedoopt, waar door hij van zijn broeder onderſcheiden word, hij erkende in de beste trouw dat hij geen het minſte denkbeeld had van de Christelijke Godsdienst; men had zo weinig zorg gedraagen om de jong bekeerde te onderwijzen, dat hij in het minſte geen bewustheid had van zijne verplichtingen, nog van de eenvoudigſte leerſtukken der Evangeliſche wet; overgegeeven aan het onzinnig mengſel der dwaalingen van zijn land, en van eeni-

eenige uitwendige gebruiken van het Chriſtendom, waar van hij zich een gewoonte gemaakt had (*s*), vond hij gelukkig in zijn hart de grondbeginzels van eene natuurlijke zedeleer, die alleen zijne daaden beſtiert. 1788. *April* Den 9.

Even als alle de Koriaken, is hij klein van perſoon en bruin van couleur; op zijn aangezicht vertoont zich zijne ziel, een klaarblijkelijke openhartigheid en goedaartigheid, die het geheel van zijne geſtalte oplevert, doet een gunſtig vermoeden van hem opvatten, en, zijn ſneeuw wit hoofdhair, als mede de gelijkmaatigheid van zijne wezenstrekken verſchaffen hem een waarlijk verheven aanzien; hij is aan de regter arm verminkt, door de gevolgen van een zeer gevaarlijk gevegt het geen hij tegens een beer gevoerd had; de ſchrik had zijne medemakkers van den anderen verſpreid, alleen bood hij aan het dier tegenſtand, en hoezeer hij maar van een mes voorzien was, gelukte het hem eindelijk van het zelve ter neer te werpen en te dooden; de jagt is zijn grootſte vermaak, niet minder behendig dan ſtoutmoedig, word

(*s*) In de tegenwoordigheid der Rusſen, liet hij nooit na om de gewoonlijke Kruistekenen te maaken, namelijk bij het binnentreden in de yourtes, en voor en na den eeten.

1788. *April* Den 9. word hij ook voor een zeer gelukkig jager gehouden.

Ontwerp van Siméon Oumiavin. Dog het was boven al door zijne krachtige geestvermoogen dat hij mij veel achtingswaardiger en belangrijker voorkwam; het ontwerp dat hij gevormd had, en waar van het te bejammeren is dat men de uitvoering belet heeft, kon niet anders dan uit wel geordende harsſens voortkomen, ten minſten duid het veel gezond verſtand aan, en meer opmerkzaamheid als men wel bij zijne landsgenooten zou verwachten, ziet hier wat daar toe aanleiding gaf.

Zedert lang viel het, dit onbuigzaame en jalourſche volk omtrent hunne vrijheid, moeijelijk om zich aan het denkbeeld te gewennen van ſchatting-ſchuldigen van Rusland te weezen; het geſtrenge beſtier der bevelhebbers wierd door deeze wilden voor een dwingelandsch misbruik van magt gehouden; en inderdaad, onder het getal der mindere officieren, waaren 'er zonder twijffel veelen die zich geweldenarijen veroorloofden omtrent de nieuwe onderdaanen van het Rusſiſche rijk.

Siméon Oumiavin was de eerſte, welke door deeze knevelarijen tot den opſtand verwekt wierd; nog meer verbitterd door de hardvogtigheid der afpersſers, dan wel over hunne plunderingen, was

was hij bij zich zelfs overreed dat een zodanig gedrag niet door eene Souveraine kon goedgekeurd worden, welkers goedheid en rechtvaardigheid men niet ophield te roemen, deeze schrandere aanmerking maakte op zijn geest de grootste indruk, en deed zijne natuurlijke kloekmoedigheid ontwaaken; dadelijk eenige diergelijke slachtoffers, die even als hij van de onrechtvaardigheid deezer kleine dwingelanden veel te lijden hadden verzamelt hebbende, deelde hij hen zijne overleggingen, en zijn voorneemen mede. 1788. *April* Den 9.

„ Mijne broeders! zeide hij tot hen, gevoelt „ gij het gewicht uwer ketenen? Zijn wij geboo- „ ren om die te draagen, om den prooij van „ deeze gierige bewindvoerders te zijn, wier be- „ geerlijkheid, onder het dagelijks misbruik van „ hun gezag, ons beschouwd als een goed het „ geen zij na hun welgevallen kunnen verteeren „ en gebruiken? wat hindert ons om ons van „ dien geessel te verlossen? het is niet door de „ wapenen dat wij zulks moeten beproeven; de „ onzen zouden onvoldoende zijn, en onze vij- „ anden zouden des te gedugter uit hunne assche „ te voorschijn komen, dog laaten wij onder- „ neemen de onmeetelijke ruimte der landen door- „ tetrekken, welke zij hebben weeten te door- „ loopen om tot ons te komen; laaten wij onze „ klagten doen hooren tot in het verblijf van on-

„ ze

1788. April Den 9. „ ze Keizerin; het is onder haar naam en niet op „ haar bevel dat men ons knevelt, dat men ons „ berooft; zo veele kwaade behandelingen, zo „ veele schelmerijen worden door de wijsheid „ van haare regeering geloogenstraft; haare on- „ waardige bewindslieden zijn de eerste om de „ zagtheid daar van te verkondigen; spoeden „ wij ons aan haare voeten te werpen en onze klag- „ ten voortestellen; zij is onzer aller moeder, zij „ zal aan het geschrei van een gedeelte haarer on- „ derdaanen gehoor geeven, die zij niet anders „ kan kennen en beoordeelen dan uit de leugen- „ achtige verhaalen van haare afgezanten".

Deeze redevoering, die ik hier zodanig mededeel als mij dezelve ten naasten bij door Oumiavin opgegeeven is, bezielde alle de gemoederen met gelijke verontwaardiging en iever. Ieder wilde om het zeerst naar Petersburg, de vermogendste en de stoutmoedigste verkreegen de voorkeur; het vrij wel spreeken van de Russische taal verwierf den ontwerper van dit denkbeeld, de eer om aan het hoofd van de bezending geplaatst te worden, welke van een meenigte kostbaare zaaken tot geschenken voorzien wierd; te Okotsk gekomen, hadden onze reizigers onderstand noodig, zij vervoegden zich aan den bevelhebber, hem verzoekende van hun de noodwendigheden te verschaffen, om ten minsten tot Irkoutsk te kun-

kunnen geraaken : dan deeze had kennis van hun beſluit gekreegen, hij voorzag het gevaar daar van, en nam maatregelen om derzelver togt tegen te gaan. Onder het ſpitsvondig voorwendzel van dadelijk de goedkeuring van het generaal gouvernement te zullen vraagen, hield hij hen geduurende eenige maanden bij zich. In dien tusſchentijd deed hij alle de raderen der verleiding ſpeelen; redeneeringen, vleijerij, alles wierd in het werk geſteld om hen van derzelver reis te doen afzien; dog ook alles was vrugteloos, zij bleeven onverzettelijk; als toen nam men toevlucht tot geweld, duizend ſtrikken wierden hen geſpannen; door de vervolging, de opkóoping (*monopole*) wist men hun onaangenaamheden te berokkenen; en om hun voor dit alles te ſtraffen, noodzaakte men hen eindelijk om wanhoopend en ſchaamrood te rug te keeren over de opoffering en het verlies van het grootſte gedeelte hunner goederen en rendieren. 1788. *April* Den 9.

De treurige ondervinding hier van deed het opperhoofd van het Koriakſche bondgenootſchap den moed niet verliezen. In zijne oogen was dit een nieuw bewijs voor de noodzaaklijkheid van zijn voorneemen, en van deszelfs uitvoering; zedert hield hij zich daar altoos mêe bezig, in de hoop, dat eenmaal de omſtandigheden hem

 gun-

1788. *April* Den 9. gunſtiger zouden weezen; wanneer ik' bij hem kwam, brande zijn hart nog van verlangen om die reis te onderneemen; „ Ja, zeide hij tot „ mij, ik zou niettegenſtaande mijne hooge jaa- „ ren op het oogenblik vertrekken; mijn oog- „ merk zou niet meer het zelfde zijn, en zeker „ zou ik diergelijke hindernisſen niet meer te „ vreezen hebben, want alle onze bevelhebbers „ verdienen tegenswoordig ons vertrouwen en „ onze lofſpraaken, mijne begeerte zou daar „ heenen ſtrekken om onze ſouveraine te zien, „ ſomtijds, voegde hij 'er bij, zoek ik mij een „ denkbeeld te vormen van haar prachtig verblijf, „ van den rijkdom en de verſcheidenheid, die daar „ heerscht; dit vernieuwt mijne aandoeningen „ van haar niet te hebben kunnen beſchouwen „ in het midden van haare grootheid en roem- „ rijke regeering. *Zij* zou ons eene godheid toe- „ geſcheenen hebben, en het getrouw verſlag, „ dat ieder van ons deswegens aan zijne land- „ genooten had kunnen mededeelen, zou in al- „ le de harten den eerbied en de onderwerping „ hebben ingeprent; veel meer geketend door „ de liefde, als weleer door de vrees, is 'er nie- „ mand onder ons, die niet met blijdſchap de „ ſchattingen, met gematigdheid opgelegd, zou „ willen voldoen; wij hadden onze nabuuren ge-

leerd

„ leerd om haare regeering te beminnen, wan- 1788.
„ neer wij hen getuigen gemaakt hadden van ons *April* Den 9.
„ geluk en van onze dankbaarheid."

Bijna alle mijne geſprekken met deezen welmeenenden Koriak, waaren van dien aart: ik heb gemeent dezelve hier te moeten afſchrijven, om de afbeelding van zijne hoedanigheden geheel te ſchetzen; dat het mij nu geoorloofd zij van 'er nog eenen trek bij te voegen.

Edelmoedige trek van deezen Koriakſchen Prins.

De verbaazende kosten, welke hij gemaakt had, ſcheenen zijn geheelen ondergang na zich te zullen ſleepen; hij had lang werk om zijne kudde weder aantevullen, welke, in zijne afweezendheid, uit gebrek aan oppasſing en door de ongetrouwheid der wachters, verſmolten was; het was in dit oogenblik, dat hij zich noch edelmoediger betoonde. Eenige maanden te vooren had een zijner naastbeſtaanden alle zijne rendieren verlooren, en zag zich tot de dienstbaarheid gebragt. Siméon Oumiavin kwam ter zijner hulp, en leende hem zonder intrest eene kleine kudde. Bij zijne terugkomst van deszelfs mislukte zending, weigerde hij, niettegenſtaande zijnen uiterſten nood, dezelve te rug te neemen, dewijl hij die niet genoegzaam vermeerderd vond, om daar van een zeker getal aan zijnen ſchuldenaar, ingeval die zijn ſchuld afdeed, te laaten behouden.

1788. *April* Den 9. Kudde van rendieren. Dit is in der daad de eenigste rijkdom van dit zwervende volk; het opperhoofd van een horde bezit zelden minder dan twee of drie honderd rendieren; verscheiden hebben 'er drie à vier duizend; de kudde van Siméon Oumiavin kon als toen op agt a negen honderd beloopen, welkers gezicht mij het grootste vermaak verschafte.

Op de kruin van een berg, in de nabuurschap van de Stoudenaïa-reka, zag men die menigte van rendieren, dan eens bij den anderen, dan wederom verstrooid, zoekende de mos onder den sneeuw; zelden dwaalen ze af en altijd vind men ze zonder moeite wederom; des avonds van mijne aankomst zag ik deeze vertooning; men verzamelde ze, om er het getal, dat ik benoodigt had, uittekiezen; in minder dan een quartier uurs was zulks gedaan: op het geschreeuw der herders naderden de tamgemaakte rendieren; de jongen, en die geenen, welken vrij van of buiten den dienst waaren, liepen ter zijde weg; die, welken de sleeden voorttrekken, en de onhandelbaaren wierden in een kring gejaagd, en door middel van een strik, dien men dezelve met eene bijzondere behendigheid omwierp, bemagtigde men ze spoedig; de keus gedaan zijnde, wierden die voor mij geschikt waaren afgezondert, en indien men die niet vastgemaakt had, zouden zij zich spoedig bij de anderen gevoegd hebben.

Men

Men ſpant de wijfjes gemeenlijk niet voor, deeze worden bewaard tot voortplanting van het geflacht, In den herfst worden ze gepaard, en in de lente werpen ze haare jongen; de jonge mannetjes, voor de ſleeden geſchikt, ondergaan de ontmanning ten naaſten bij op dezelve wijze als de honden in Kamſchatka. 1788. *April* Den 9.

Onder eene kudde, vind men altoos drie of vier rendieren tot de jagt aangelegt; de natuurlijke neiging (*inſtinct*) van dit dier is onbegrijpelijk; hij jaagt al weidende: ontmoet hij een wild rendier, dan bootst hij dikwils, zonder eenig teken van vreugde of verwondering te geeven, al graazende den gang en alle de gewoontens van het zelve na, dat ſomtijds zonder den ſtrik te bemerken zich bij den ander vervoegt; welhaast ziet men ze te zaamen ſpeelen, hunne hoornen vlegten zich door een, zij verlaaten elkander, keeren wederom, vlugten en vervolgen zich beurtelings; geduurende dit ſpeelen weet het tamme rendier langzamerhand zijn prooij onder het bereik van het ſchot van den jager te brengen. Met een wel afgericht rendier heeft men het vermaak het beest levendig te vangen, het is genoeg om aan de hoornen van den eerſten een ſtrik vast te maaken, dien hij al ſpeelende om de hoornen van zijn tegenpartij vastmaakt, hoe meer de een pogingen aanwend om 'er zich van te ontdoen,

 hoe

1788. *April* Den 9. hoe vaster de ſtrik toegaat, en de ander meer en meer na zich toetrekt, ten einde zijn meeſter tijd te geeven om 'er bij te komen: dikwils gebeurt het ook, dat het wilde rendier de list mistrouwt, en zich aan het gevaar door de vlugt onttrekt.

Wanneer een Koriak des morgens uit zijne yourte te voorſchijn komt, ziet men zijne rendieren zich rondom hem verzamelen, ten einde hunnen drank te bekomen, die derzelver grootſte lekkernij uitmaakt, dit is menſchenpis, dien men zorgvuldig in potten of in korven verzamelt (*t*). De geheele kudde werpt zich om het zeerst op deezen drank, die in een oogenblik verzwolgen is, hoe groot de portie ook zijn mag.

Geſchenk van Oumiavin. Siméon Oumiavin liet in mijn bijweezen een jong rendier dooden, zijnde het beſte, dat hij bezat, men ſneed het in ſtukken, om tot voorraad voor mij te kunnen dienen, en hij voegde 'er de helft van een wild rendier bij, waar van het vleesch mij nog ſappiger voorkwam; hij gaf mij ook vier zeer fraaije rendieren vellen (*u*). Wij keerden vervolgens naar zijne yourte, alwaar ik den

(*t*) Deeze korven van ſtroo gemaakt zijn zo kunſtig gevlogten, dat het vogt 'er niet kan doorzijgen.

(*u*) Men moet opmerken, dat men onder honderd jonge rendieren vellen, pouijiki genaamd, er naauwlijks twee aan-

den nagt op mijn matras doorbragt, die ik in een hoek had doen uitſpreiden. 1788. *April* Den 9.

Hoe zeer de benaaming het zelfde is, heerscht er echter geene de minſte gelijkheid tusſchen de wooningen der zwervende Koriaken, en de onderaardſche verblijfplaatzen der Koriaken, die een vaste woonplaats hebben; het ſchijnt, dat de Rusſen, niet weetende, hoe de verſchillende legerplaatzen van deeze volkeren te benoemen, voor die allen maar den naam van *yourte* aangenomen hebben, zonder zich te bekommeren over deszelfs oorſprongelijke betekenis, namelijk, die van onderaardsch verblijf; de yourtes, waar van hier geſprooken word, zijn, om eigentlijk te ſpreeken, tenten, die in de gedaante van hutten op den grond geplaatst zijn. Om 'er de fondamenten van te ſtellen, doed men niets anders dan den omtrek op de ſneeuw aftetekenen, die ſneeuw, welke binnen de lijn gevonden word, werpt men naar buiten; vervolgens plaatst men op gelijke tusſchen wijdte een groot aantal ſtokken, die zich van boven zamenvoegen, en de een aan den ander tot onderſteuning dienen; deeze boerſche timmeragie word door een ſlegt dak van bereide rendieren vellen bedekt, het zelve bevat den geheelen buiten-

Yourte van de zwervende Koriaken.

aantreft, die voor kleeding kunnen gebruikt worden. Men vind er ook, die geheel wit zijn.

1788. *April* Den 9. tenſten omvang van de yourte, van deszelfs grondvesten af (*x*) tot op eenige voeten afſtand van den top, die open blijft om van binnen lucht te geeven, en een doortogt aan den rook te laaten; hier ſpruit uit voort, dat men in het midden van de woonplaats aan den regen en ſneeuw is blootgeſtelt, alwaar die zonder eenige tegenſtand doordringt; echter plaatst men daar de haardſtee, en de keuken; het gezin, en de knegts, die de kudden bewaaken, ſlaapen onder *pologs*, zijnde een ſoort van huisjes of zeer laage tenten, bij verdeelingen rondom en tegens het behangzel van de yourte gerangſchikt; deeze pologs zijn even als de vierkante tentjes der Tchouktchis.

Men kan aan de ongeſtadigheid van dit zwervende volk de uitvinding hunner wooningen toeſchrijven; de overbrenging van het huis zeer gemaklijk zijnde, kost het hun weinig moeite om te beſluiten van eene andere ſtreek te gaan bewoonen. Bij de eerſte behoefte of de minſte verdrietelijkheid word de tent opgenomen; men maakt de ſtokken langs de ſleeden vast, op dewelke de bekleedzels met het reisgoed ingepakt worden;

(*x*) De yourte van mijn gastheer beſtond uit omtrent vier toiſes (halve roeden) middellijns, en was ten naaſten bij van dezelfde hoogte; deszelfs omtrek was van twaalf toiſes, en het dak eindigde in een kegelvormige gedaante.

word. Wanneer de nieuwe grond uitgekoozen is (*y*), zet men zich daar zodanig neder, dat men ieder oogenblik wederom opbreeken kan: men laat dienvolgens bij de wooningen de gelaaden fleeden ſtaan; en de goederen worden niet ontpakt, dan naar maate men dezelve benoodigt heeft. 1788. *April* Den 9.

Wanneer ik bij Siméon Oumiavin aankwam, vond ik daar twaalf fleeden tot mijne vervoering geſchikt; het eerſte, dat die prins deed, was mij te verzekeren, dat hij mijn leidsman zou zijn, en dat hij mij, indien het noodig waare, tot aan Yamsk zou vergezellen. Ik was over dit verplichtend aanbod zeer te vreden, en den 10 namen wij des morgens ten agt uuren de reis aan; des middags trokken wij de Tavatoma over, na dat wij reeds vijfentwintig werſten afgelegd hadden. Vertrek. Den 10.

Begeerig om eene warme bron te zien, die Oumiavin mij in de nabuurſchap aanwees, bond ik raketten aan, om te voet een klein bosch door te gaan, aan welkers zoom dezelve een beek vormt van zes voet breed, die in de Tavatoma valt. Ik ſcheide van mijn gevolg aan de bogt, welke die ri- Warme bronnen van Tavatoma.

(*y*) De nabuurſchap der rivieren, en boven al der plaatzen, waar men overvloed van mos vind, word, gelijk ik reeds gezegt hebbe, altoos het meest gezogt.

1788. *April* Den 10. rivier ter deezer plaats beſchrijft. Ik was met hen overeengekomen, dat zij geduurende dien tijd den hoogen berg, die ter onzer rechterhand lag, zouden overrijden, en daar, terwijl ze mij wachtende waaren, onze rendieren laaten weiden, en al het nodige tot het middagmaal gereed maaken; Ik, alleen van den Heer Kisſélioff verzeld, moest twee werſten gaan om aan de bron te komen.

Deeze heeft het voorkomen, als of ze uit verſcheide anderen beſtaat, welken uit een berg ter ſlinkerzijde van de rivier hervoortkomen, en zich in derzelver val vereenigen. Een dikke rook verheft zich wolksgewijze boven dit water, dog het verſpreid geen de minſte kwaade lucht, de hette is zeer ſterk, en de kooking onophoudelijk; het zelve heeft eenen onaangenaamen en bijtenden ſmaak, welke zwavel en zoutdeelen aanduid, mogelijk zou men door de ontbinding daar ook ijzer en koper in ontdekken, dit is zeker, dat de ſteenen, die ik langs de beek opraapte, allen van dien aart ſcheenen, als of ze door een vuurſpuwenden berg uitgeworpen waaren; dog ik moet meede opgeeven het uitwerkzel, dat dit water op ons voortbragt. Ik had 'er maar even den mond mêe geſpoelt, en ter zelver tijd waschte de Heer Kisſéliof zich daar meede het aangezicht; een half uur daar na, wierd zijn vel opgezet, en mijn tong en gehemelte van het vel ontbloot:

lang

lang bleef mij het ongemak bij, dat ik niets heets, of dat van een ſterken ſmaak was, kon gebruiken. 1788. *April* Den 10.

Mijne nieuwsgierigheid voldaan zijnde, begonden wij weer te denken om tot ons gevolg te rug te keeren; tot dat einde meenden wij een zeer ſteilen berg tegens over dien, waar deeze heete wateren ontſpringen, te moeten overklimmen; dog verplicht zijnde van onze raketten aftedoen, die ons veel meer agter dan voorwaards deeden gaan, moesten wij denzelven op handen en voeten overklauteren; het drie vierde gedeelte van den berg beklommen hebbende, verzogt ik, overſtelpt van vermoeijdheid, en daar en boven vreezende, dat ik mij in den weg bedroogen had, mijn reismakker, die meerder dan ik geoeffend was om dus over de ſneeuw voort te kruipen, dat hij zou tragten den top te bereiken, van waar ik hoopte, dat hij onze ſleeden zou ontdekken; hij ſlaagde daar in, en na een uur wagtens en ongerustheids, zag ik den goeden Oumiavin verſchijnen, die mij een ſlêe bragt; wij waaren volgens zijn zeggen waarlijk verdwaald, en Kisſéliof had meer dan tien maalen gedagt te zullen bezwijken, voor dat hij onze kleine legerplaats vond; men begaf zich bij mijne aankomst wederom op weg en wij hielden niet dan zeer laat ſtil, wanneer wij meer dan vijfentwintig werſten van de heete bronnen van Tavatoma afwaren.

Wij

1788. *April* Den 11. Wij meenden den 11. tot aan de keten van bergen te komen, die *Villéguinskoikbrébent* genaamd word, dog dit was onmogelijk; bij het eindigen van den dag begonden wij ze eerst te ontdekken; wij wilden ze ten minsten zo digt naderen, om zeker te zijn van ze den volgenden morgen te kunnen overtrekken.

Den 12. Bergen van Villegui. Een ieder onzer dagt er nabij te zijn, echter waaren wij 'er nog agt wersten van af, na deezen togt gedaan te hebben, moesten wij de kleine rivier (z) die langs den voet van die bergen slingert, overrijden, vervolgens kwamen wij aan den Villégui, den hoogsten van allen, en die aan den zelven keten den naam geeft. Op het eerste gezicht schijnt hij ongenaakbaar. Eene naauwe engte vertoonde zich aan ons, en wij ondernaamen het om hem te beklimmen op het goed vertrouwen, dat wij in onzen princelijken geleider stelden; vier uuren waaren naauwlijks voldoende om op den top te geraaken; daar verloor ik den moed, wanneer ik zijne verbaazende hoogte in aanschouw nam; dat men zich inderdaad eenen ontzagchelijken klomp voorstelle, die ten minsten honderd toises of vijftig roeden bijna lijnregte hoogte heeft, omzoomt met rotsen en steenen, waar op de sneeuw niet is kunnen blijven leggen, maar door de orcaa-

(z) Deeze rivier word Villéga genaamd,

caanen weggevoerd is; het weinige, dat 'er op is ge- bleeven, maakt den weg zo glibberig, dat ieder oogenblik onze rendieren neervielen; niettegenſtaande onze pogingen om de ſleeden te onderſteunen veroorzaakte de ſteilte, dat deeze telkens agter uit raakten, het geen ons ook geduurig deed terug deinzen, uit vrees, dat ze op ons mogten vallen, het was met ons gedaan geweest indien de voet gemist had; menigmaal wierd ik gewaar, dat, wanneer ik mij aan een rots hield, die ik meende vast te zijn, dezelve mij onder de hand begaf en als dan verloor ik het evenwicht. Zonder de hulp van Oumiavin en van mijne ſoldaaten, die naast mij opklommen, en welken mij ter juiſter tijd tegenhielden, zou ik ongetwijffelt ter neergeſtort hebben; wanneer ik om hoog was, kon ik niet zonder afgrijzen den weg beſchouwen, dien ik gekomen was, het gezicht van het gevaar, het geen ik geloopen had, veroorzaakte mij eene zodanige beklemdheid, dat ik genoodzaakt was mij neer te zetten.

1788. *April* Den 12.

Het was 'er verre af, dat ik mij behouden rekende, ik moest wederom afklimmen; mijn ieverige Koriak beduide mij zeer naauwkeurig tot mijne gerustſtelling, hoe ik zulks onderneemen moest, zijn onderricht benam mij wel de vrees voor ongelukken, dog echter niet alle ongerust-

heid

1788. *April* Den 12. heid: ik had een gedeelte van mijn reisgoed onder aan den voet van den berg laaten staan; wie zal het zelve durven gaan haalen, zeide ik tot mij zelfs? de moedige Oumiavin belaste zich daar mede, en vertrok aanstonds met eenige manschap.

Een hevige dorst verslond mij: de kruin van den berg was wel met sneeuw bedekt, dog hoe zou men dezelve doen smelten! geen heester zagen wij om ons heen; de hoop van 'er in de laagte te zullen vinden deed mij besluiten om mijn geleider niet aftewachten, maar van zijne raadgeevingen in het klimmen gebruik te maaken; wij begonnen met onze rendieren uittespannen; zij wierden agter de sleeden vastgemaakt, op ieder van welken zich twee menschen plaatsten; wij lieten ons vervolgens afglijden, even als de inwoonders van Petersburg, die zich op die wijs in de Carneval met ysbergen vermaaken, welken zij op de Néva vervaardigen; met behulp van onze stokken hielden wij het rijtuig tegen, en bestierden het zelve; in minder dan agt of tien minuuten waaren wij om laag; gelukkig wierd ik eenige kleine cederboomen gewaar, welhaast hadden wij vuur, en ik kon mij verfrisschen; het was als toen twee uuren in den namiddag, ten zeven uuren waaren wij allen weer bij den anderen. Oumiavin kwam onbeschadigd

bij

bij ons, dog zo vermoeid, dat wij niet langer dan tot negen uuren konden voortreizen. 1788. *April*

Den 13. De volgende dag was minder moeijelijk voor ons, dan wel voor onze rendieren; de ſneeuw lag meer dan drie voet dik, en zo los, dat de dieren tot den hals daar inzonken; verſcheiden weigerden volſtrekt dienst te doen, wij moeſten ze op de weg agter laaten; dit is ook een ongemak in het reizen met rendieren, wanneer men een grooten togt agter den anderen wil afleggen; men mag ze ſpaaren zo veel men wil, zo dra ze moede worden, is men genoodzaakt op te houden of ze agter te laaten, als dan is het niet meer mogelijk om ze van de plaats te doen gaan.

Den 14. Ik hoopte den 14 des morgens te Toumané te weezen; wij hadden niet meer dan tien werſten afteleggen, wanneer een hevige wind ons overviel, en ons ſneeuwvlaagen aanbragt, die ons geheel verblinden; genoodzaakt om onzen togt langzaamer interichten, konden wij dit dorp niet bereiken dan des namiddags ten vier uuren.

Oſtrog van Toumané. Deszelfs ligging is ten zuidweſten van Ingiga, op den afſtand van vierhonderd veertig werſten, in een klein boschje, dat door de rivier Toumane drie werſten van deszelfs mond geſcheiden word. Drie yourtes, even zo veel houten magazijnen en een twaalftal balagans maaken dit Oſtrog, en twaalf geſlachten deszelfs bevolking uit; hoezeer

1788. *April.* Den 14. en 16.

zeer de rivier zeer vischrijk was (*a*), heb ik echter ſommige inwoonders, het zij uit luijheid, het zij uit een bedorven ſmaak, zich met berken ſchors, in walvischtraan gedoopt, zien voeden.

Oumiavin is genoodzaakt mij te verlaaten.

Het ſlegte wêer hield den 15 en 16 aan, dog te vergeefs zou ik mij op weg hebben willen begeeven, onze rendieren waaren buiten ſtaat, om mij verder te brengen. Oumiavin durfde mij zulks niet zeggen; uit zijne treurigheid ontdekte ik reeds, het geen hij voor mij verbergen wilde; op het eerſte woord, het geen ik deswegens tot hem voerde, verzogt hij reeds verſchooning, even als of ik recht had gehad mij over hem te beklaagen, om dat hij zich in de onmogelijkheid bevond, van mij volgens zijne belofte naar Yamsk te brengen. Ik had veel moeite om hem te doen begrijpen, dat ik van zijnen goeden wil volmaakt overtuigd, en hem dankbaarheid voor alle zijne beweezene dienſten verſchuldigt was, ik moest bijna boos worden, om hem eenige geſchenken te doen aanneemen, welken ik bij de kosten van de post meende te moeten voegen.

Op zijn raad drong ik ſterk bij de inwoonders aan, om mij alle de honden te bezorgen, die zij krijgen konden; dog de naauwkeurigſte navorſchingen verſchaften mij 'er maar een gering aan-

(*a*) Wij vischten daar uitmuntende lekkere forellen.

aantal; en om die, welken ik noodig had, aante- vullen, kon men geen ander hulpmiddel uitdenken dan de jongen en zelfs de wijfjes, die binnen kort werpen moeſten voortespannen; de edelmoedigheid deezer lieden ging zo verre, dat ze een gedeelte van derzelver voorraad van gedroogden visch, die niet groot was, ten mijnen behoeven afſtonden. 1788. *April* Den 15. en 16.

Des daags van den 17. ging de wind leggen, dog de lucht bleef met zwarte wolken belaaden, die niet veel goeds voorſpelden; na dat ik echter van mijn getrouwen Simeon Oumiavin en van mijne vrienden te Toumané afſcheid genomen had, vertrok ik des namiddags ten een uuren, verzeld van mijn geleide en al mijn reisgoed, op vijf open ſleeden. Ieder voorſpan was van agt a tien honden; ik nam een man te meer om mij voor koetzier te dienen, dewijl ik geen ſterkte nog moeds genoeg bezat om 'er mij langer van te kunnen ontdoen; deeze vermoeijende oeffening had mij de krachten benomen. Den 17. Vertrek van Toumane.

Het leed niet lang, of wij bereikten de zee, waar op wij ons begaven, ten einde zeven bergen te ontwijken, die den gewoonen weg ten uiterſten moeijelijk maaken; naauwlijks hadden wij vijftien werſten gedeeltelijk over het ijs, gedeeltelijk langs den oever, afgelegt, alwaar wij tot ons geluk genoodzaakt wierden te rug te komen, de- Storm.

1788. *April* Den 17. wijl de sneeuw op nieuw met een zo onstuimigen wind nederviel, dat dezelve onze sleeden deed waggelen en de honden te rug liet. Mijne leidslieden waarschuwden mij spoedig van het gevaar, en uit vrees van te verdwaalen, waaren zij van oordeel, om daar digte bij een schuilplaats te zoeken in een verlaaten yourte, die hun bekend was.

Verlaaten yourte. die ons ter schuilplaats verstrekt.

Zij is gelegen aan eene kleine rivier genaamt *Tovanna*, twintig wersten van Toumané: wij kwamen daar verkleumd van de koude, en met sneeuw bedekt; ieder wilde om het eerst daar in nederklimmen, ten einde zich in veiligheid voor den wind te stellen, dog vier voet sneeuw bedekte deszelfs opening; wij plaatsten onze sleeden in reijen, vervolgens baanden wij ons een doortogt met onze raketten, bij gebrek van schoppen; deeze arbeid duurde een uur; wij hadden geen ladder om er inteklimmen; de stoutmoedigste waagde het om 'er in te springen, en de anderen volgden hem; wij vielen op een hoop geheel bevroozen zeewolven, en waar van sommigen half verscheurt waaren, ongetwijffelt door verslindende dieren, aan wien in het hevigste van den winter deeze onderaardsche wooning veelmaals ter schuilplaats zal gediend hebben. Eene ledere zegen, in een hoek gesmeeten, was het eenigste kenteeken, dat menschelijke weezens dit hol bezogt hadden. Het is waarschijnlijk, dat eenige

Ko-

Koriaken uit de omleggende ſtreeken daar van hun voorraadſchuur gemaakt hebben; de wanden waaren behangen met ijsſchotzen, die in kris- ſtallijnen droppen afhingen; en waarlijk ik kon deeze wooning niet beter dan bij een ruime ijskelder vergelijken; ze is vierkant, en heeft vijf voet diepte op tien voet breedte. 1788. *April* Den 17.

Terwijl wij bezig waaren om de zeewolven ter zijde te plaatzen, ten einde meer ruimte te hebben om ons te kunnen nederleggen, maakten mijne geleiders onze honden vast (*b*) en gaven hun derzelver rantſoen van gedroogden visch; terzelver tijd ontſtak men het vuur, om ons te warmen en om onzen avondmaaltijd gereed te kunnen maaken; daar na lag ik mij op het lederen net, het welk wij in de yourte gevonden hadden: een zeewolf diende mij tot een hoofdkusſen; mijne medgezellen volgden mijn voorbeeld na, en behalven de

(*b*) Dt ſneeuw viel in zulk een overvloed, dat die arme dieren onder deszeifs dikte als begraaven waaren, dog gewoon aan het ſlegte wéer, verzamelen zij zich in gelederen en ſteeken altoos den neus in den wind, zo dat de warmte van derzelver adem, terwijl die hun koud bekleedzel doordringt, voor de ophaaling een vrijen doortogt laat: zij weeten ook zeer wel, wanneer dit dekzel te zwaar word, het zelve afteſchudden.

1788. *April* Den 17. de onaangenaamheid van een weinig digt bij den anderen te leggen, bragten wij eenen zeer goeden nagt door, wij hadden aan de Koriaken van mijn gevolg een geheelen hoek ingeruimd, dog zij lagen de een op den ander, en konden zich zelfs niet uitstrekken; echter beklaagde zich geen van hun deswegens, nog scheen 'er zelfs eenige aandagt op te vestigen. Ik zag hen even als de aapen neerhuiken, het hoofd in hun parque winden, vervolgens met de elleboogen op de knieën leunende, zo rustig inslaapen, als of zij wel op hun gemak geplaatst waaren geweest.

Den 18. Den volgenden dag veranderde de wind, dog even geweldig als die van daags te vooren, was hij ons nog hinderlijker; hij joeg den rook weer in de schoorsteen, zo dat wij 'er bijna van verstikten en blind wierden. Toen besloten wij, dat men geen vuur zou aansteeken dan tegens eetenstijd.

Ik wilde beproeven, of ik dit ongemak niet door eenige schikkingen van buiten kon verhelpen; wanneer ik buiten kwam, dagt ik door den wind omver gesmeeten te zullen worden. De Heer Kisséliof, die mij volgde, raakte zijn muts kwijt, hij wilde die met eenigen van onze leidslieden naloopen, dog te vergeefs! wanneer hij zich maar vijftien passen van onze schuilplaats verwijderd had,

had, verloor hij die reeds uit het gezicht, zonder te weeten, naar welken kant zich te wenden, om die wederom te vinden, het was alleen door het beantwoorden van zijn geroep, dat wij hem den weg konden aanwijzen. 1788. *April* Den 18.

Door veel arbeids verkreegen wij eindelijk een genoegzaam verheven wal tegens den wind, ten einde een vrijen doortogt aan den rook te geeven: van toen af hadden wij dag en nagt vuur, dog niettegenſtaande onze oplettenheid van het aan den gang te houden, waaren wij dikwils geheel van de koude bevangen; de vogtigheid was niet minder onverdraagelijk als de koude; het geſtadige vuur deed de ſtukken ijs, welken ons omringden, ongevoelig ſmelten; boven ons vormden zich duizenden van gooten, het water ſtroomde onder onze voeten, en tot overmaat van ongeneugte begonden de zeewolven te ontdooijen en van zich een bedorven lucht te verſpreiden. Die, welke uit onze ligchamen uitwaasſemde (*c*), was meer dan genoeg om van onze ſchuilplaats een wezentlijken afgrond te maaken; daar het onmogelijk was de lucht te zuiveren, zogten wij ten minſten ons van onze buuren, de zeewolven te ontdoen; mijne leidslieden waaren de eerſte in voorteſtellen, van daar

(*c*) Wij waaren tien perſoonen ſterk. waat onder zeven Koriaken, wier morſigheid bekend is.

1788. *April* daar mede zo lang onze honden te voeden, als
Den 18. wij genoodzaakt waaren in deeze ſchrikkelijke ſpelonk te blijven. Ik gaf daar aan des te gereeder mijne toeſtemming, uit hoofde dat ik door mijnen weinigen voorraad van gedroogden visch met dezelve ſpaarzaam te werk moest gaan; door mij dien, welke het goed geluk ons aanbood, toeteeigenen, benadeelde ik ongetwijffeld eenige ongelukkige bewoonders van deeze kusten; dog wanneer men tot het uiterſte gebragt is, is de eigenliefde ſomtijds geoorlooft.

Den 19. Onverduldig om onze reis te vervolgen, zond ik mijne Koriaken naar buiten om te zien, hoe het wêer was; na verloop van twee minuuten zag ik ze half bevroozen nederwaarts komen; derzelver kleederen en mutſen waaren als ééne ſneeuw, de koude had hen zodanig bevangen, dat zij de tanden niet van elkander konden krijgen. De ſlegte ſtaat, waar in zij zich bevonden, ſcheen invloed op hun bericht te hebben; dog onder al derzelver verhaalen trof mij dit het meeſte, dat ſommige rotſen, eenige treden van onze yourte afgelegen, van waar men ze daags te vooren nog ontdekken kon, geheel onzichtbaar geworden waaren.

Den 20. Het wêer ſchijnende te bedaaren, en het ſneeuwen optehouden, gaf ik de noodige bevelen tot ons vertrek; reeds waaren onze honden voorgeſpan-

ſpannen, en wij buiten de yourte gehijst, wanneer een ſchrikkelijke ſtorm alle onze genomen maatregels in wanorder bragt; de ſneeuwvlaagen begonnen op nieuw, wij moesten ſpoedig naar binnen gaan, ons gelukkig achtende, dat wij wederom een ſchuilplaats konden vinden. Een oogenblik daar na bevond ik mij gantsch niet wel. Het is mij onbewust, of dit een uitwerkzel was van den ſchielijken overgang der koude in de warmte, of van de walgende uitwaasſemingen, die ik inademde, wanneer ik mij op nieuw in dien afgrond wierp, dan wel, van den ſpijt, welke mij door zo veel tegenſpoeds veroorzaakt wierd; dit is zeker, dat ik meer dan een quartier uurs buiten kennis was. Ik ondervond bij deeze gelegenheid den iever van mijne ſoldaaten, terwijl de een op mij een vloed water neerſtorte, wreef de ander mij intusſchen zo hevig met ſneeuwvlokken, dat ik geloof, dat hij mij het vel zou hebben weggevreeven, om mij maar weer te doen bijkomn.

1788. *April* Den 20.

Mijne overdenkingen waaren na deeze flaauwte even zo treurig, als de omſtandigheden, waar in ik mij bevond; ik beſchouwde het plan van mijne reis door zo veele hinderpaalen en genoodzaakte rustdagen geheel omvergeworpen. Ik vreesde, dat ik mij niet voor het losraaken der rivieren naar Okotsk zoude kunnen begeeven; echter

Bijzonderheden nopens het plan mijner reis.

1788. *April* Den 20. was dit onvermijdelijk, indien ik van den nog overigen tijd, die tot de sleedevaart geschikt was, wilde gebruik maaken, om tot de plaats te komen, genaamd *het kruis van Yndoma* of *Yndomskoikrest*. Van daar tot aan Yakoutsk was het zeker, dat ik door den omweg, dien ik mij voorgestelt had, over de rivieren Yndoma, de Maija en Aldaun (*d*) te neemen, de verhinderingen, door den dooij veroorzaakt, zou ontsnappen, welke de wegen zelfs voor de paarden onbruikbaar maakt; dog in mijne bereekening moest ik geen oogenblik verliezen; een onvoorziene hindernis van éénen dag kon 'er mij een van meer dan twee maanden berokkenen; men moet zich in mijne plaats stellen, om te kunnen beoordeelen, hoe weinig bemoedigend dit vooruitzicht was; ik kan betuigen, dat de dreigende gevaaren mij veel minder verbaasden.

Den 21. Eindelijk wierd het den 21. mogelijk om ons op reis te begeeven: de lucht was geduurig bezet, de nevel zeer dik, dog de wind gaan leggen, het geen ons deed besluiten om te vertrekken

(*d*) Hoe zeer dit een omweg van meer dan zeven honderd wersten is, was ik door den snellen stroom van deeze rivieren echter zeker van eene gemaklijke vaart, die mij ter gelijker tijd een aanmerkelijken winst van tijd, en tevens het vermaak van het begin der lente zou bezorgt hebben.

ken, niettegenſtaande het vooruitzicht op een nieuwen orcaan, die ons in eene vreesſelijke verlegendheid zou gebragt hebben, want wij konden voor onze aankomst te Yamsk op geen ſchuilplaats hoopen; wij keerden naar de zee, op welke wij ten naasten bij twee werſten van de kust aanhoudend voortreisden; wij meenden het echter best te weezen, om tegens den avond weder naar den oever te keeren, ten einde aldaar ſtil te houden; het ijs was zeer effen, en de plaatzing van ons kleine leger aan geene zwaarigheden onderhevig. 1788. *April* Den 21.

Het wierd vroeg opgebrooken, en om de bogten van den oever te vermijden, begaven wij ons weer op de ruimte; daags te vooren hadden wij eenige baaijen gezien, dog in verre na zo groot niet, als die, welke wij deezen dag in den agtermiddag overreeden; wanneer wij 'er vlak voor waaren, ontſtond 'er ongelukkig een ſtorm, die mij geene waarneemingen hoegenaamd toeliet. Den 22.

Ik vernam van mijne leidslieden, dat deeze baaij den naam van de rivier Iret draagt, welke daar invalt; dat dezelve bijna geheel geſlooten is en des zomers bij een laage zee droog loopt, de watervogels worden 'er in dat jaarſaiſoen bij meenigte gevonden; men komt van Yamsk en deszelfs nabuurſchap die, wanneer ze in het ruijen zijn, met Baaij Iret.

1788. *April* Den 23. netten vangen of met stokken doodslaan; de ondiepte van deeze baaij, die overal waadbaar is, moet de onderneemingen der jagers begunstigen.

Bij het vallen van den avond trokken wij wederom naar den oever, en wij sloegen ons in een schoon mastbosch nabij de rivier Iret ter neder.

Deeze dag leverde niets bijzonders op; de wind overviel ons vrij geweldig in het midden van eene vlakte, die omtrent vijf en twintig wersten uitgestrektheids heeft. Ik nam nogmaals toevlucht tot mijn kompas, en wij hadden nog geen vijftien wersten afgelegt, of de lucht klaarde geheel op; wij ontmoeteden op deeze hoogte een sergeant van Okotsk afgezonden; een weinig verder vertoonde de rivier Yamsk omtrent drie wersten van deszelfs uitwatering zich aan ons oog; zijn loop volgende, ontdekten wij ter regterhand een visschers wooning, die zich daar alleen des zomers verzamelen. Ik trok nog zes wersten over het ijs, en vervolgens kwam ik in dit O-strog, het geen meer dan honderd vijftig wersten van Toumané afgelegen is; dewijl het mij aan beschuit begon te ontbreeken, was ik niet alleen genoodzaakt daar te slaapen, maar 'er zelfs een gedeelte van den volgenden dag te blijven, om mijnen voorraad te vernieuwen.

Aankomst te Yamsk.

De Sergeant, die aldaar het bevel voert over de bezetting, uit twintig man bestaande, ontfing mij zeer

zeer beleefd; op de aanbeveeling van den Heer Commandant te Ingiga beieverde hij zich, om alles wat ik noodig had, voor mij gereed te doen maaken, en hij gaf mij alle onderrichting, die ik maar verlangde. 1788. *April* Den 24.

Het Ostrog of het fort Yamsk is op den oever van de rivier van denzelfden naam, omtrent tien werften van deszelfs mond gelegen, alwaar ze een baaij vormt, die van uitmuntende ankerplaatsen schijnt voorzien te weezen, dog verscheiden zeer uitsteekende kaapen en eene groote meenigte van klippen, waar mede deszelfs inkomen, om zo te spreeken, als omzoomt is, maaken deeze des te gevaarlijker, naar maate van den engen doortogt, en noodzaakt de scheepen een geruimen tijd te laveeren, of een gunstigen wind aftewachten om dezelve doortevaaren, want men verzekert, dat die vaartuigen moeijelijk bij den wind zeilen. Uit dit alles is optemaaken, dat, indien die oord van meer belang was en meer bezogt wierd, er ook gewis het schipbreuk lijden meer gemeen zou weezen (*e*). Beschrijving van dit Ostrog.

Men telt te Yamsk vijf en twintig houten huizen,

(*e*) Het is eenige jaaren geleden, dat een vaartuig van Okotsk komende aldaar ongelukkig verging; de geheele lading in levensmiddelen bestaande was verlooren, men kon alleen zeer weinige manschappen redden.

1788. *April* Den 24. zen, waar van een gedeelte ter plaatze, waar ook de kerk gevonden word (*f*), met eene vierkante palisſadeering omgeeven is, op dezelfde wijs als die te Ingiga, dog van eene mindere hoogte en dikte; de bevolking beſtaat in twintig geſlachten, die ten naaſten bij even als de Rusſen leeven.

Wijze waar op de Inwoonders het zout maaken.

Zij hebben een manier om zout te maaken, welke mij niet bekend is; al het hout, dat de zee ſomtijds op den oever werpt, word met de grootſte zorgvuldigheid opgezameld; zo dra het droog is, verbrand men het zelve, vervolgens kookt men de asſche, en het overblijvende bezinkzel is een zeer wit zout.

Kleeding der zwervende Tongouſen.

Twee dagen voor mijn aankomst te Yamsk was van daar eene horde van zwervende Tongouſen vertrokken; om mij den ſpijt te vergoeden, dat ik ze niet had kunnen zien, toonde men mij derzelver plechtgewaaden, zo wel van de mannen als vrouwen; zij draagen geen hemden, dog een ſoort van borstlap, die van agteren vast-

ge-

(*f*) De Koriaken, een vaste woonplaats hebbende, welken men tusſchen Ingiga en Yamsk aantreft, zijn allen gedoopt; deeze twee ſteeden worden maar door eenen prieſter bediend; zijn gewoon verblijf is te Ingiga, en zeldzaam bezoekt hij zijn diſtrict, het geen zich tot aan het Oſtrog van Taousk uitſtrekt, het welk van den paſtoor van Okotsk afhangt.

gemaakt word, en tot op de knieën als een voorſchoot afhangt; deeze is met rendieren hair geborduurd, en met glaskoraalen van verſchillende couleuren vercierd: men behangt dezelve van onderen met yzeren en koperen plaaten en een groot aantal ſchelletjes. Onder dit voorſchoot hebben zij een vellen broek of hanſop, en lange geborduurde laarzen van rendieren vel, waarvan het hair naar buiten gekeerd is, dienen hen tot een ſchoeizel; een lang kamizool bedekt de ſchouders, aan het einde der mouwen worden handſchoenen vastgehegt, welken onder het gewrigt der hand open zijn, ten einde er dezelve door te kunnen ſteeken; dit kamiſool, dat zeer naauw op de borst en aan het lijf is, eindigt bijna op de helft der deijen, en is op dezelfde wijs met borduurſel en glaskoraalen vercierd; onder de ribben begind een ſtaart van twee voet lang, dog die niet zeer dik is en agterwaards afhangt, ze is van geverwd zee-wolven hair; derzelver hulſel is een kleine ronde muts, waar van de wangen de ooren bedekken; de geheele kleeding beſtaat uit jonge rendieren vellen, met randen van een ſabel marter, bever, of diergelijke kostbaare pelterijen voorzien.

1788. *April* Den 24.

De kleeding der vrouwen is ten naaſten bij dezelfde, alleen is 'er geen ſtaart nog handſchoenen aan vast, en haare muts is op de kruin van het hoofd

1788. *April* Den 24. hoofd open; deeze opening is van omtrent twee duimen middellijns, waar door ongetwijffelt het hair heen gaat.

Zodanig zijn de plechtgewaaden van dit volk. In den winter hangen zij gevoerde en veel dikker kleederen om, dog zij gebruiken de voorzorg, om die bij het intreeden in de yourte afteleggen; de vrees van ze te bederven doet hen aanſtonds de ſlegtſte aantrekken, en bij de geringſte behoefte ontkleeden zij zich geheel.

Op deezen dag begon de zon te ſchijnen, en den naderenden dooij aantekondigen; derhalven voorzag ik mij van walvischbeenen plaaten, om die onder de ſchaatzen van mijne ſleeden in geval van noodzaaklijkheid vast te maaken; en volgens raad van de bewoonders, gegrond op de ondervinding der reizigers in dit ſaiſoen, nam ik de partij van des nagts te reizen, ten einde over dag, wanneer de zon op zijn ſterkst was, te kunnen uitrusten. Ik vertrok van Yamsk des avonds ten elf uuren; onze caravane beſtond uit negen groote ſleeden of *nartas* (*g*).

Den 25. Berg, genaamt de Babouschka. Bij het aanlichten van den dag bevonden wij ons

(*g*) De postkosten worden hier op denzelfden voet als in Kamſchatka voor de gewoone ſleeden betaald, hoezeer het voorſpan der nartas meer als tweemaal zo ſterk is, ziet I, Deel, pag. 100.

ons aan den voet van eenen der hoogſte bergen des lands, omtrent vijftig werſten van Yamsk. De Koriaken hebben aan denzelven den naam van *Babouscka*, of *Grootmoeder* gegeeven; zij verhaalen, dat op deszelfs kruin een oude tovenaatſter begraven legt, die even zo vermaard als gevreest is; mijne leidslieden hielden ſtaande, dat 'er in dit gedeelte van de waereld geen hooger berg gevonden word; dog derzelver bijgeloovige vrees had na mijne gedagten eenigen invloed op hun denkbeeld, want de Villégui ſcheen mij veel ſtilder te weezen, ten minſten had ik meer moeite om ze overtetrekken. Boven op de Babouschka gekomen, voorzagen mijne geleiders derzelver voeten van krammen in de gedaante van kleine drievoetjes, vervolgens maakten zij dwars onder de ſleeden vrij groote ſtokken vast, om ze in het afdaalen tegentehouden; men had eigentlijk geen andere voorzorg behoeven te neemen dan de ſleeden met den *Oschtol* of met yzer beſlagenen ſtok te beſtieren, ook kwamen wij zonder eenig toeval om laag; de bewoonders van dit land beſchouwen echter deeze afdaaling als gevaarlijk, voor al wanneer de ſneeuw zich in de oneffenheden opeenhoopt, welke daar worden gevonden, en die als dan zo veele onzichtbaare en bij gevolg onvermijdelijke klippen worden; ook ben

1788. *April* Den 25.

1788. April Den 25. ben ik niet vreemd van te gelooven, dat daar meenigmaal reizigers omkoomen.

Ziet daar volgens alle waarschijnlijkheid den oorsprong der vrees, welke deeze Babouschka aan de Koriaken inboezemd; door een natuurlijk gevolg van hun vooroordeel zijn zij zeer tot dankbaarheid geneigt, wanneer zij zich buiten gevaar zien; die, welke mijn gevolg uitmaakten, beieverden zich om derzelver offerhanden, te weeten tabaksblaaderen, stukken visch, yzer &c. op de kruin van den berg agter te laaten, ter plaatze, alwaar zij voorgeeven, dat de tovenaarster rust; anderen hadden daar reeds voor hun oude yzeren krammen, messen, stukken van wapenen en pijlen agtergelaaten. Ik bespeurde daar onder anderen een werpspiets der Tchouktchis, met yvoor bezet, en ik ging derwaarts om ze weg te haalen, met voorneemen om dezelve te bewaaren, mijne geleiders dit ziende gaven een schreeuw, waardoor ik terug gehouden wierd; „Wat gaat gij „ beginnen, zeide een hunner tot mij? wilt gij „ ons doen omkomen? zulk een heiligschennis „ zou ons het grootste ongeluk berokkenen, en „ gij zoud uwe reis niet kunnen volbrengen". deeze redevoering zou mij over den beangstigden propheet hebben doen uitschateren van lagchen, indien ik de hulp van alle deeze luiden niet nodig

dig had gehad; om mij dezelve verder waardig 1788. April. Den 25.
te maaken moest ik hunne dwaaling eerbiedigen, en ik hield eene houding, even of ik daar in deel nam; dog naauwlijks hadden zij zich omgekeerd, of ik nam deeze ſchrikverwekkende pijl weg om die tot een gedenkteeken van de dwaaze bijgeloovigheid deezer volkeren te bewaaren.

Het eerſte dorp, dat ik aantrof, was Srednoi; Oſtrog van Srednoi.
deszelfs ligging heeft iets ſchilderachtigs, aan den oever van de zee, en aan den ingang van eene diepe baaij, die zich tusſchen het land verliest, terwijl ze het bed voor eene kleine rivier vormt, welkers water nooit brak is; de Koriaken, die daar woonen, onthaalden mij zeer vriendlijk; ik rustte eenige uuren uit in een der twee yourtes, die met verſcheide magazijnen de eenigſte woningen van dit Oſtrog uitmaaken; deeze yourtes zijn op dezelfde wijs gebouwd, als die der Koriaken, welken een vast verblijf hebben; het eenigſte onderſcheid beſtaat daar in, dat dezelve niet onderaardsch zijn, en dat men 'er door een deur gelijks gronds ingaat; de mosſelen zijn aan deeze kust eigen en de inwoonders maaken daar van derzelver voornaamſte voedzel.

Des avonds vervolgde ik, van andere honden voorzien, mijne reis: ik reed omtrent agt werſten over de rivier Srednoi. Op verſcheiden plaatſen brak het ijs onder onze ſleeden; de ſtout-

1788. *April* Den 26. moedigheid en de behendigheid mijner leidslieden onttrok ons aan het gevaar; wanneer ze genoodzaakt zijn aan wal te komen om het rijtuig te ontlaaden, gebruiken zij de voorzorg, om de raketten aan derzelver voeten gelijk en schoon te maaken, ten einde daar door meer oppervlakte op het ijs te beslaan; dog het geen ons meer hinder aanbragt, terwijl wij op deeze rivier reisden, was de yzel: onze honden konden niet op de pooten blijven staan, ieder oogenblik viel de een op den ander.

Ostrog van Siglann. Voor den middag kwamen wij aan het Ostrog van Siglann, aan de rivier van denzelfden naam gelegen; dit is het laatste dorp van het land der Koriaken, het welk geen meerdere uitgestrektheid, nog meerdere bevolking bevat dan het voorige, en daar van zevenenzeventig wersten ver wijderd is: men ziet daar eene yourte op de wijze der Yakouters gebouwd, dog ik stel de beschrijving daar van uit tot op mijn komst onder dit volk. Ik bleef zo lang te Siglann, als noodig was om de schaatsen van onze sleeden in order te doen brengen, namelijk om daar aan de walvischbeenen plaaten te hegten, welken door het smelten van de sneeuw noodzaaklijk wierden, en ik vertrok des avonds ten vijf uuren van daar.

Eerst reed ik over eene baaij, welke haaren naam van dit dorp ontleent; ze scheen mij toe vrij

groot

groot en wel geſlooten te weezen, uitgenomen in het zuid en zuidwestelijke gedeelte: derzelver kust is bijna overal zeer hoog, en ze is zo lang, dat ik agt uuren tijds noodig had om tot den westelijken uithoek te geraaken; verder kwam ik aan eenen niet minder aanmerkelijken inham, genaamt de *baaij van Olas.* Niettegenſtaande onzen ſnellen voortgang waaren wij echtet tien uuren bezig om dien op deszelfs grootſte breedte overtetrekken.

1788. *April* Den 27.

Des anderen daags, omtrent ten drie uuren in den namiddag, hield ik te Ola, een Toungous Oſtrog, honderd veertien werſten van Siglann, ſtil: het zelve is gebouwd op een zandoever, aan den mond van de rivier Ola, die ter deezer plaats breeder wordende een kleine haven vormt, waar agter de Toungouſen zich in den wintertijd begeeven, zij waaren zedert weinig dagen van daar vertrokken, om zich naar de tien yourtes te begeeven, die het dorp Ola uitmaaken, en welke zij in den zomertijd bewoonen.

Yourtes der Toungouſen.

Deeze zijn niet onder den grond, even als die der Kamſchatters, en de meesten der Koriaken, die een vast verblijf hebben; zij zijn veel langer en beter gebouwd; dikke balken onderſchraagen de muuren, en in den top van het dak is van het eene eind tot het ander eene naauwe opening; de haardſtêe beſlaat ook de geheele leng-

1788. *April* Den 27. te van het huis; omtrent agt voet boven het vuur, dat den gantſchen zomer aangehouden word, maakt men den voorraad van visch en zeewolven aan dwarsbalken vast, ten einde dezelve te droogen en te rooken, want dit is het voornaamſte nut, het welk deeze wooningen aanbrengen; twee deuren, de eene over de andere aan de twee einden geplaatst, verſchaffen de mogelijkheid, om de boomen en verbaazende groote ſtukken hout, waar mede men het vuur aan den gang houd, binnen te brengen. Ieder geſlacht heeft deszelfs bed in afgeſcheiden huisjes aan de zijden van de yourte; dat, waar in ik mij begaf, was met afſchutzels verdeeld, die uit bereide vischvellen beſtonden, welken aan elkander genaaid en met verſchillende couleuren geverwt waaren; deeze kakelbonte tapijten zijn niet onbevallig.

De yourtes voor den winter geſchikt zijn rond (*b*), en even als de zomerwooningen op den grond geplaatst, groote ſtukken houts, die recht over einde ſtaan, maaken de muuren daar van uit; het dak heeft dezelfde helling als de onzen, en deszelfs top is open om den rook door te laaten; deeze huizen zijn gelijks gronds van een deur voorzien; ſommigen zijn van binnen door een ſoort van gaiderij doorſneeden, waar door de colomlucht ge-

(*b*) Onder deeze wooning ziet men een Isba.

gebrooken word, zo dat de rook er des te vrijer uittrekt.

1788. *April* Den 27.

Opſchik der Toungouſe vrouwen.

Eenige oogenblikken na mijn aankomst te Ola, ontfing ik een bezoek van verſcheidene vrouwen, waar van ſommigen op de Rusſiſche, en anderen op de Toungouſe wijze gekleed waaren. Dewijl ik mij verwonderd toonde van ze allen zo netjes te zien, verhaalde men mij, dat het thans het feest van het dorp was, en dat het daar en boven tot haaren opſchik behoorde, van zich aan de vreemdelingen met alle haare cieraaden te vertoonen; onder de vercierſelen, welken het meest bij haar in achting zijn, ſchijnen ze de voorkeur te geeven aan het ſtikzel met glascoraal: men ziet 'er, die van een zeer goeden ſmaak zijn, ik wierd 'er onder anderen een op de laars van een jong meisje gewaar, de tekening daar van was met eene bevallige zwier ingericht; hier door wierd niets van het ſchoone van het been weggenomen, het zelve was met een vel zeer fraaij bekleed, op het welke een ſoort van kleine vrouwerok nederhong.

Gelaatstrekken, en aart van de Toungouſen.

De gelijkenis tusſchen de Toungouſen en de Rusſen is zeer ſterk, ze hebben dezelfde trekken en de eige taal, de mannen zijn ſterk en wel gemaakt, onder de vrouwen vind men eenige gedaantens, die na de Azianen zweemen, dog zij hebben geen platte neuzen en breede aangezich-

1788. *April.* Den 27. ten even als de Kamſchatters en de meesten der Koriaken; de zagtaartigheid en herbergzaamheid maaken de hoofdtrekken van het Toungouſe volk uit; het heeft hen aan geen iever ontbroken om mij al de hulp toe te brengen, die ik van nooden had, dog derzelver vermoogen is zo bepaald, dat zij niet meer dan een gedeelte mijne honden konden verruilen.

Wanneer wij dit dorp verlieten, reeden wij over de zee; het ijs maakte ons deezen nagt zeer bezorgt, het geduurig gekraak, het geen wij onder ons hoorden, was niet geſchikt om ons zeer gerust te doen zijn.

Den 28. Met het aanbreeken van den dag bereikten wij het vaste land om een ſteil voorgebergte overtetrekken. Onze weg was zodanig afgemeeten, dat wij voor zeven uuren weder op de zee dagten te weezen, dog de afdaaling was moeijelijker, dan men mij gezegd had; wij moesten ons een weg door een berkenbosch baanen. Een mijner geleiders, die zich even als de anderen van boven van den berg naar beneden liet gleijen, wierd door een ſlêe omvergeworpen, die hem een ſchok toebragt, juist wanneer hij wilde draaijen; hij wilde zich aan de ſtam van een boom vasthouden, en viel ongelukkig op de punt van zijn met yzer beſlagen ſtok; hij was hier door in de zijde gekwetst en kreeg eene ſterke kneuzing aan

aan het hoofd; wij waaren genoodzaakt om hem op een ſlêe, waar op reisgoed gelaaden was, te leggen. 1788. *April* Den 28.

Een ander ongeval wachtte mij aan den voet van deezen berg; de zee was reeds losgeraakt; welk een gevaar had ik geloopen! daar ik den geheelen nagt op dezelve gereist had; mijne leidslieden waaren op dit gezicht niet minder verbaasd dan ik: „ Wat zal er van ons worden, riepen „ zij uit? nu zullen wij nog met veel grooter „ zwaarigheden te worſtelen hebben". Ik verborg mijne ongerustheid, terwijl ik hen moed zogt in te boezemen; wij volgden eenigen tijd den oever van de zee: een diep ſtilzwijgen heerschte onder al mijn volk, de verlegenheid was op de aangezichten geſchilderd. Ongelukkige tegenſpoed.

Na verloop van een half uur hield hij, die zich aan het hoofd van den trein bevond, eensklaps ſtil, roepende, dat hij geen weg meer zag. Ik meende in het eerst, dat de zwaarigheden door de vrees in zijn oog vergroot wierden, en ik zond mijn ſoldaat Golikoff met den ervaarenſten mijner wegwijzers om denzelven opteſpooren. Bij derzelver terugkomst verzekerden mij de een zo wel als de ander, dat 'er geen mogelijkheid was om verder te komen. Golikoff was van oordeel, dat wij moeſten te rug keeren, en een weg landwaarts in zoeken; mijne leidslieden verwor-

1788. *April.* Den 28. pen dien raad, staande houdende, dat het bijna onmogelijk was, om van deezen kant den berg, dien wij afgedaald waaren, weder overtetrekken, dog in de vooronderstelling, dat wij dit oogmerk konden bereiken, zou dan nog de omweg veel te groot en te gevaarlijk weezen, uit hoofde van den spoedigen dooij en de onkunde van den weg, dien men zou moeten volgen; eindelijk stelden zij mij voor om onze sleeden te verlaaten, daar het kostbaarste uitteneemen, en te besluiten om de baaij overtetrekken met van de eene ijsschots op de ander te springen; dog de stroom begon dezelve wegtevoeren en de zee was er mêê bedekt, het is gemaklijk nategaan, dat ik weinig lust betoonde om deeze manier van reizen te onderneemen, waar toe echter deeze volkeren soms genoodzaakt zijn. Ik wist niet wat te kiezen, eindelijk besloot ik om zelf te gaan onderzoeken, of ik langs den oever niet een bruikbaaren weg kon ontdekken.

Weg over een lijstwerk van ijs. Deeze bestond uit een keten van rotsen, die bijna in deszelfs geheele lengte aan de zee eene platte oppervlakte voordoet, en bij gevolg niets van een zandoever heeft; de zee had in het wegvoeren van deszelfs ijs eene lijst ter zijde van deezen ontzaglijken muur agtergelaaten, dog dit soort van kroonlijst was niet meer dan twee voet breed, somtijds nog maar de helft, en deszelfs dikte

was

was zelden meer dan een voet; wij zagen agt voet laager de golven tegen de rots slaan, en een ontoemlijk getal klippen uit het midden der baaren zich wel tien voeten boven deszelfs oppervlakte verheffen. 1788. *April* Den 28.

Wel verre van door deeze vertooningen den moed te laaten zakken, begaf ik mij op het gevaarlijke lijstwerk; stoutmoediger geworden door deszelfs stevigheid, ging ik zagtjes voorwaards langs den kant, met den buik tegens de rots aan; ik zag niets waar aan ik mij kon vasthouden, behalven eenige inschietende hoeken, waar aan ik mij plaatste om adem te scheppen, wanneer ik de openingen, die zich van tijd tot tijd onder mijne voeten vertoonden, overgestapt was, want op sommige plaatsen was het ijs geheel van elkanderen afgescheiden en verscheiden van deeze gaapingen waaren twee of drie voet breed. Ik erken, dat ik in het eerst mij zeer bevreest gevoelde, en dezelve niet dan al beevende oversprong; bij een misstap, of bij de minste verbijstering was ik verlooren, nimmer zouden mijne reisgezellen mij hebben kunnen vinden of te hulp komen; na drie quartier uurs op zulk eenen moeijelijken weg doorgebragt te hebben, bereikte ik het andere einde van de rots; ik was niet zo dra daar gekomen, of ik vergat het gevaar van den togt om alleen aan mijne brieven te denken. Ik had de-

1788. *April* Den 28. dezelve onder de bewaaring mijner soldaaten gelaaten, dog aan mij alleen was de zorg toevertrouwd om ze in veiligheid te stellen; de genoomene proef gaf mij daar hoop toe, en zonder aarselen keerde ik te rug, trotsch op mijne gedaane ontdekking.

Mijn gevolg veroordeelde reeds mijne stoutmoedigheid, die zij voor roekeloosheid hielden; ze scheenen zelfs verwonderd van mij weer te zien. Ik verborg voor hun niet, dat de weg gevaarlijk was „ dog dewijl mij niets overkomen „ is. voegde ik er bij, waarom zoud gijlieden „ het dan niet waagen om mij te volgen? Ik gaa „ dien togt nog eens onderneemen, en ik hoop „ bij mijne terugkomst u allen gerust te zullen „ vinden, en gereed om mij na te volgen".

Ter zelfder tijd nam ik mijn brieventas en het kistje, waar in mijne depeches beslooten waaren; mijne twee soldaaten Golikoff en Nédarézoff, wier behendigheid ik meermaalen ondervonden had, beslooten mij te vergezellen; zonder derzelver hulp zou het mij niet mogelijk geweest zijn dit vertrouwd pand in veiligheid te kunnen brengen; wij droegen het zelve beurtelings, en gaven het de een aan den ander over; de laatste, die het aannam, namelijk die geen, welke op deeze naauwe borstweering den voortogt had, wierp het spoedig in een hol van de rots, ging eenige treeden voor-

voorwaards, en de anderen na hem komende, namen het er wederom uit en begonnen op nieuw den zelven arbeid. Het is mij onmogelijk mijne gewaarwordingen geduurende deeze overvoering meedetedeelen; bij iederen ftap over deeze openingen vreesde ik, dat mijn kistje in zee zou vallen, dikwerf fcheen het ons uit de hand te zullen glijden, en het bloed ftolde mij in de aderen, even als had ik den dood voor oogen. En ik weet waarlijk niet, waar toe mij de wanhoop zou vervoerd hebben, indien ik het ongeluk had gehad van het zelve te verliezen; ik kon eerst vrijelijk ademhaalen, wanneer ik dien fchrikkelijken last in veiligheid gefteld had, en toen was ik even zo van vreugde getroffen, als ik te vooren met zorg was aangedaan geweest. 1788. *April* Den 28.

Deeze tweede gelukkige uitflag boezemde mij zo veel vertrouwen in, dat ik niet langer aan de mogelijkheid twijffelde om onze fleeden over denzelfden weg heen te kunnen brengen. Ik deelde die gedagten aan mijne foldaaten meede: door mijn voorbeeld en de gelukkige proef, die zij genoomen hadden, aangemoedigd, keerden zij vrolijk met mij terug om ons gevolg te zoeken: op mijn bevel had men een gedeelte der honden uitgefpannen; men hegtte aan de vier hoeken der fleeden lange riemen, die ik voor en agter liet vast-

hou-

1788. *April* Den 28. houden; wij wierden daar van wel haast de nuttigheid gewaar, ſomtijds waaren onze rijtuigen breeder dan het lijstwerk en ſteunden maar op eene ſchaats, dus zou de zwaarte ze na den anderen kant hebben doen overhellen, indien ze niet met alle kracht waaren tegengehouden; ſomtijds moest men dezelve ter plaatze, waar het ijs zich ſcheidde, ſpoedig oplichten, om ze in evenwicht te houden; de welgeſpierde armen van mijne geleiders bezweeken onder den last, en onze vereenigde krachten waaren naauwlijks toereikende om ze ſtaande te houden: men mogt zich zo goed mogelijk vasthouden, het was echter te vreezen, dat de een met den ander zou mêegeſleept worden, of dat het ijs eensklaps onder onze voeten zou bezwijken; dog wij raakten met den ſchrik vrij.

Wij gingen wederom te rug om onze overige honden aftehaalen; men zou gezegd hebben, dat deeze arme dieren meer het gevaar dan wij inzagen, zij huilden en kroopen agterwaards, voor al op de ongemaklijkſte plaatzen; te vergeefs ſpoorde men dezelve door de ſtem aan, men moest ze ſlaagen geeven en met geweld na ons toehaalen. Daar waaren 'er vier, die het zij door den wederſtand, welken zij booden, of door derzelver domheid, niet even als de anderen wisten overte ſpringen; de eerſte verongelukte voor onze

oo-

oogen, zonder dat het mogelijk was het beest eenige hulp toetebrengen (*i*), de tweede bleef aan zijne voorpooten hangen; een mijner leidslieden, door zijn makker vastgehouden, gelukte het, al bukkende dit arme dier weder te krijgen; de twee anderen wierden door derzelver leisſel onderſteund en gemakkelijk gered. 1788. *April* Den 28.

Tot deeze verſcheidene heen en weergangen beſteedden wij zeven uuren arbeids in eene geduurige bekommering. Zo dra zagen wij ons niet buiten gevaar, of wij dankten den hemel, even als luiden, die den dood ontſnapt waaren, wij omhelsden elkander met blijdſchap, even of ieder onzer deszelfs leeven aan de hulp van zijn meedemakker verſchuldigt was: in een woord, ons genoegen wierd veel beter ondervonden, dan ik in ſtaat ben om het zelve uittedrukken.

Men maakte allen ſpoed om onze beſchadigde ſleeden te herſtellen; vervolgens vervorderden wij onzen weg over een zandigen oever, met keizelſteenen bezet, welkers breedte en vastheid ons geen den minſten ſchroom overliet; na verloop van twee uuren ontmoete-

(*i*) Dit was waarlijk een verlies voor mijne leidslieden; er zijn diergelijke honden, die vijftig roubels waardig zijn, en geene dezelver word minder dan voor vijf roubels gekogt.

1788. April. Den 28. teden wij niet ver van het oſtrog Armani verſcheiden ſleeden, die ledig naar Ola terugkeerden, en die bij gevolg genoodzaakt zouden weezen den eigen weg te neemen; wij waarſchuuwden de geleiders van dezelve, terwijl wij hen een gelijken goeden uitſlag toewenschten.

Twee yourtes, de eene voor den zomer, en de andere voor den winter geſchikt, maaken het dorp van Armani uit, langs het welk de rivier van denzelfden naam vloeit omtrent een en tagtig werſten van Ola. Ik trok hier door, en hield omtrent drie honderd treeden verder bij een Yakouter ſtil, die zedert dertig jaaren in eene yourte, in het midden van een groot mastbosch, woonachtig is, en bij wien men mij verzekert had, dat ik een geſchikter verblijf zou vinden.

Rustplaats bij een Yakouter. In deszelfs afweezenheid ontfing mij zijne vrouw ongemeen wel; zij bood ons melk aan, benevens een zuurachtigen drank, beſtaande uit gekarnde melk van eene merrie, genaamd *koumonisſ*. Deeze drank kwam mij niet onaangenaam voor, en mijne Rusſen dronken daar van met veel vermaak, niettegenſtaande derzelver bijgeloovigen afkeer van alles, wat van een paard komt. Intusſchen kwam de man t'huis; dit was een goede grijsaard, die nog ſterk en gezond was; na dat hij van de oorzaak mijner reis door zijn vrouw en door mijn ſoldaat Golikoff onderricht was,

wel-

welke laatſte te Yakoutsk gebooren mij ten tolk diende, beieverde zich mijn gastheer om de beste plaats van zijn huis ſchoon te laaten maaken, ten einde ik mij ter rust kon begeeven. Ik wierd door het geloei van de kudde, die in de yourte kwam, wakker; agt koeijen, een ſtier en verſcheiden kalveren beſloegen met ons het binnenſte van de wooning; niettegenſtaande dit gezelſchap heerschte 'er een zekere zindelijkheid, en de lucht, die men daar inademd, is zuiver en gezond; deeze Yakouter brengt zijn leeven niet door met visſchen, en het droogen van dezelve, zo als de Koriaken en de Kamſchatters, zijnde dit een voedzel, waar van hij weinig werk maakt; het onderhoud van zijne runderen en de jagt, deszelfs eenigſte bezigheden, voldoen aan alle zijne behoeftens; hij heeft daar en boven tien paarden, die hem toebehooren, en welken tot allerlei arbeid dienen; deeze zijn in een perk op een weinig afſtands van de yourte geplaatst, alwaar alles eene zekere welgeſchikte order aanduid, en vrede en vrolijkheid inboezemd. Ik weet niet of het bijzijn van de kudde, het gezicht en de goede ſmaak van de melkſpijs eenige bekoorlijkheid aan onzen maaltijd bijzette, dog het kwam mij voor, dat ik zedert lang zulken goeden cier niet gemaakt had; de huisheer gebruikte voor mijn vertrek de voor-

1788. *April* Den 28.

1788. *April.* voorzorg, om eenige stukken wild op mijn voorraad-slêe te doen laaden.

Den 29. Het Fort Taousk.

Wij scheiden denzelfden avond zeer vergenoegt de een van den ander; ik reisde den gantschen nagt, en des morgens bevond ik mij, na twee en veertig wersten afgelegd te hebben, in het Fort van Taousk; dit Ostrog, alwaar wij volgens onze gewoonte den dag doorbragten, is aan de rivier Taou geleegen; het bestaat uit omtrent twintig isbas, eene kleine kerk, die door den pastoor van Okotsk bediend word, en een gebouw, waar in men de schattingen bewaard: dit magazijn is met palissaden in de gedaante van bolwerken omheint; twintig Yakouters, twee van derzelver Prinsen en eenige Koriaken, welke de bekoorlijke gelegenheid derwaarts heeft getrokken, maaken al de inwoonders van Taousk uit; de bezetting word door vijftien soldaaten uitgemaakt, onder het bevel van een sergeant genaamd *Okhobu*; ik verbleef bij hem tot aan den avond.

Dorp Gorbé.

Ik trok des nagts door het dorp Gorbé, het geen door Yakouters en een zeer klein getal van Koriaken bewoond word; met het aanbreeken van den dag zagen wij de zee niet meer; wij hadden eerst langs de Taou gereeden, dewijl wij ons niet op het ijs durfden waagen, vervolgens waaren wij ongevoelig landwaarts in geraakt, wij

wij reisden voorts over het veld en op de rivier Kava, zonder een eenige wooning te ontdekken. 1788. *Maij* Den 3.

Op het oogenblik, waar in wij ons gereed maakten, om in het midden van een mastbosch stil te houden, verhief zich eensklaps een storm, die ons sneeuw in overvloed aanbragt; mijne tent, over de sleeden gehangen, die met reisgoed geladen waaren, verstrekte ons ten schuilplaats; dog wij moesten ook de kookketel overhangen; mijne geleiders bezig zijnde met hout te zoeken, wierden tot boven den gordel met sneeuw bedekt, en zelfs zonken ze met derzelver raketten tot aan de knien toe 'er in. In den agtermiddag veranderde de wind en de lucht klaarde op; dadelijk beklommen wij onze sleeden, dog de dikte van de sneeuw noodzaakte ons om 'er beurtelings aftekomen, om een weg voor onze honden te baanen.

Des morgens trokken wij den berg van Ine over, twee honderd zeventig wersten van Taousk afgeleegen; deszelfs hoogte is gelijk aan die van de Babouschka. Op den top gekomen, beving ons de koude zodanig, dat wij daar stilhielden om vuur aan te maaken; na vijf uuren reizens vonden wij den zeeoever weder, welken wij op eenigen afstand van Iné verlieten, alwaar wij bij het vallen van den avond aankwamen. Den 4.

Dit dorp is omtrent dertig wersten van den berg Dorp Iné.

1788. *Maij* Den 4. berg geleegen, aan welken het zelve zijn naam geeft; het is door Rusſen en Yakouters bevolkt, welken in Isbas en Yakoutſche yourtes woonachtig zijn, zij dragen zorg voor een ſtoeterij van meer dan twee honderd paarden, die wij tien werſten van het dorp ontwaar wierden: ik dagt daar ander voorſpan te neemen, en dadelijk te vertrekken, dog ik wierd mijnes ondanks opgehouden door de moeijelijkheid om honden te krijgen; het opperhoofd van de plaats was ſmoordronken; wij konden eerst, na een uur lang alle moeite aangewend te hebben, het getal, dat wij benoodigd hadden, verkrijgen.

Vijfentwintig werſten van Iné, (alwaar ik, om des te meer ſpoed te kunnen maaken, mijn reisgoed onder de bewaaring van mijn getrouwen Golikoff had agtergelaaten, met bevel van mij zo ſpoedig mogelijk te volgen;) trok ik voorbij twee yourtes, door Yakouters en Toungousſen bewoond; dit gehugt word *Oulbé* genaamd. Wat verder ontmoette ik verſcheide convooijen van meel, die men naar de nabuurige dorpen bragt om 'er beſchuit van te maaken, geſchikt ter verzorging van de ſcheepen van den Heer Billings, waar van ik binnen kort nader geleegenheid zal hebben om te ſpreeken.

Den 5. Wij kreegen de zee weder in het oog, ik reisde zeven en veertig werſten, zonder den oever te

ver-

verlaaten, alwaar ik een geftranden walvisch en verfcheiden zeewolven zag; boven op den berg van Marikánn, namelijk op den afftand van vijf en twintig werften, had ik het genoegen de ftad Okotsk te ontdekken, dog ik moest daar een ftorm uitftaan, die mij een nieuw verwijl deed vreezen. Niets dan mijn ongeduld volgende, trok ik voorwaards, met het befluit van alle tegenfpoeden te braveeren: mijne kloekmoedigheid wierd echter niet op de proef gefteld; aan den oever van de zee weêrgekomen, was de lucht reeds bedaard, en ik kon mijne nieuwsgierigheid voldoen met een verongelukt en op de kust geworpen fchip te bezichtigen. Eindelijk, na al beevende de rivier Okhota overgereeden te hebben (*k*) kwam ik in den agtermiddag ten vier uuren, alleen van Nédarezoff verzeld, binnen Okotsk.

1788. *Maij* Den 5. Aankomst te Okotsk.

Ik begaf mij naar den Heer Majoor Kokh, die in afweezendheid van den Heer Kafloff het bevel voerde, dien hij benevens mij zedert lang verwachtte; de brief van deezen Commandant onderrichte hem van de oorzaak onzer fcheiding, en ik verhaalde hem daar van kortelijk de droevige omftandigheden. Ik wilde mij fpoeden, om mij aan Mevrouw Kafloff te vertoonen, ten einde haar de brieven ter hand te ftellen, welken haar

(*k*) Bij iederen ftap boog het ijs onder mijn flêe.

1788. *Maij* Den 5. haar gemaal mij toevertrouwd had, dog zij was op haar buitengoed vier werften van Okotsk. Ik was zo vermoeid, dat de Heer Kokh niet wilde toeftaan, dat ik mij dien dag derwaards begaf. Een boode bragt de brieven en mijne ontfchuldiging over, en gaf tevens kennis van mijn voorgenomen bezoek tegens den volgenden morgen; de beleefde Majoor, oordeelende dat ik voornamelijk rust noodig had, geleide mij op het oogenblik naar het vertrek, het welk in het huis van den Heer Kafloff voor mij gefchikt was. Ik vond daar alle die gerieflijkheden, waar van ik zedert mijn vertrek van Ingiga bijna het gebruik verlooren had: in den tijd van drie honderd vijftig uuren had ik maar eenmaal in een bed te Yamsk geflaapen.

Den 6. Bij mijn ontwaaken ontfing ik het bezoek van den Heer Kokh, en de voornaamfte Officieren en Kooplieden van de ftad; onder dezelve bevond zich de Heer Allegretti, Heelmeefter, benoemd voor den togt van den Heer Billings; de gemaklijkheid, waar meede hij het Fransch fprak, zou mij hem voor een landsgenoot hebben doen begroeten, indien hij mij niet bij het aanfpreeken zelfs verwittigd had, dat hij een Italiaan was; deeze ontmoeting was mij des te aangenaamer, dewijl ik op nieuw pijn op de borst befpeurde. Ik aarfelde niet om hem deswegens te raadpleegen,

1788. *Maij* Den 6. Te Okotsk.

gen, en mijne dankbaarheid schept een welgevallen, in hier opentlijk te betuigen, dat ik aan zijne kundigheden, en aan de zorg, die hij geduurende mijn verblijf voor mij gedraagen heeft, mijne geheele geneezing verschuldigt ben.

De Heer Kokh bragt mij vervolgens ten zijnent om het middagmaal te houden, wanneer wij nadere kennis maakten (*i*); zijne oplettenheid omtrent mij ging zelfs zo ver, dat hij duizenderlei ontwerpen van vermaaken vormde, die hij mij met veel iever mêedeelde, in de hoop van mij eenigen tijd bij hem te zullen houden.

Indien mijn plicht mij alle vrijwillig verwijl niet verboden had, geloof ik dat het mij moeite zou gekost hebben, om zijne dringende noodiging, en het genoegen, dat ik in zijn gezelschap smaakte, te wederstaan; dog getrouw aan mijnen last, moest ik mijn geneigtheid en rust aan den spoed van mijne reis opofferen. Ik stelde dit [illegible] aan

(*i*) In Duitschland gebooren, spreekt hij echter het Rusfisch als zijne moedertaal, ook mangelt hem niets dan de vrijmoedigheid om zich even goed in het Fransch uittedrukken; zedert lang met zijne vrouw en drie kinderen in deeze plaats woonachtig, leeft hij daar in vreede in het midden van zijn klein gezin, rijk door de algemeene achting, en gelukkig door het goede, dat hij in staat is te verrichten.

1788. *Maij* Den 6. Te Okotsk.

aan de beoordeeling van mijn gastheer, die mijne redenen gehoor geevende, eindelijk mijne begeerte om hem te verlaaten verſchoonbaar vond; hij hield zich ook aanſtonds bezig met het noodige te verzorgen, om aan mijn verlangen te hulp te koomen.

Genomen maatregelen om mij rendieren te bezorgen.

Zedert mijn aankomst had het niet opgehouden met regenen; luiden uitgezonden, om de wegen te bezichtigen oordeelden dezelve vooral met honden onbruikbaar; volgens derzelver berichten, liet mij de dagelijkſche voortgang van den dooij geen hoop over om voorttesſpoeden dan alleen door het gebruiken van rendieren; om 'er mij te bezorgen zond de Heer Kokh een boode aan eenige zwervende Toungousſen, zedert weinig dagen van Okotsk vertrokken.

Bezoek afgelegt bij Mevrouw Kaſloff te Boulguin.

Deeze maatregelen genomen zijnde, ging de Heer Majoor en ik naar Boulguin, het lusthuis van Mevrouw Kaſloff, die mij als den vriend en den medgezel der gevaaren van haar man ontfing. Ons geheele geſprek liep over dit voorwerp haarer tederheid; terſtond vorderde zij een verhaal van onze rampen op het oogenblik van onze ſcheiding; te vergeefs zogt ik alles, wat deeze beſchrijving voor haar te treurig kon maaken, te verzagten, haare gevoeligheid raadde reeds, wat ik voor haar verbergen wilde, en was 'er des te meer over aangedaan. Ik bevond mij weinig in

ſtaat

ſtaat om haar gerust te ſtellen, want ik was zelf niet vrij van ongerustheid over deezen beminnenswaardigen bevelhebber; dog door den Heer Kokh geholpen, vertoonde ik een vrij gerust gelaat; ik nam mijn toevlucht tot gisſingen; hij verzamelde van zijn kant de meest vertrooſtende waarſchijnlijkheden, en wij ſtelden eindelijk deeze tedere vrouw gerust met haar op de nabijzijnde terugkomst van den Heer Kaſloff te doen hoopen. Deeze dame, te Okotsk gebooren, ſcheen de beste opvoeding genooten te hebben; zij ſpreekt het Fransch met zeer veel bevalligheid. In de ſtilte haarer afzondering, ſtelde zij al haar genoegen daar in, om haare dogter, omtrent drie jaaren oud, en het levendig afbeeldzel van den vader, wel optevoeden.

1788. *Maij* Den 6. Te Okotsk.

Na dat ik alle mijne bezoeken bij de Officieren van de bezetting afgelegd had, keerde ik volgens mijne belofte naar Boulgum om aldaar het middagmaal te houden, wanneer Mevrouw Kaſloff mij voor haare ouders te Moſcou brieven meedegaf.

Den 7.

Den volgenden morgen kwam onze boode te rug, dog hij had de Toungousſen niet kunnen agterhaalen, die zich landwaards in verſpreid hadden; dus bleef 'er geen hoop meer overig om rendieren te bekomen: echter kwam het mij van be-

Den 8. Onmoogelijkheid om rendieren te bekomen en toebereidzelen.

1788. *Maij* Den 8. Te Okotsk. belang voor om mijn vertrek niet te vertraagen, dewijl de wegen dagelijks slegter wierden; hoe langer ik wacht, zeide ik tot mij zelfs, hoe moeijelijker het word om het kruis van Yudoma, voor dat de rivieren geheel ontdooijt zullen zijn, te bereiken, en hoe meer ik waagde, van door de overstroomingen te zullen opgehouden worden; vervuld van deeze bedenkingen, viel ik den Heer Majoor op nieuw lastig; het baatte niet om mij alle de onaangenaamheden voorteStellen, die ik zou moeten ondergaan, de beletzelen, waar mede ik zou te strijden hebben, de gevaaren zelfs waar door ik zou bedreigt worden, daar het jaargetij reeds te ver voor de sleedenvaart verloopen was; ik meende van mijn verzoek niet te moeten afgaan. Door mijn lang aanhouden overgehaalt, beloofde hij mij eindelijk de noodige beveelen te zullen geeven, ten einde dat mij niets zou verhinderen om twee dagen daar na te vertrekken; alleen voegde hij daar als eene voorwaarde bij, dat zo dra ik mij in groot gevaar zou bevinden, ik als dan aanstonds moest terugkomen; ik was zo verheugt over het verkrijgen van mijne vrijheid, dat ik mij tot alles verbond, wat hij maar begeerde; het overige van den dag wierd besteed met door de stad te wandelen, ten einde daar van een denkbeeld te vormen; ver-

schei-

ſcheiden perſoonen van ons gezelſchap verzelden mij om mij in mijne naſpooringen te regt te helpen. 1788. *Maij*

Den 9. Beſchrijving van de ſtad Okotsk.

De ſtad Okotsk, die langer als breed is, ſtrekt zich van het ooſten naar het westen bijna op een en dezelfde lijn uit; aan den zuidkant ziet men de zee omtrent honderd treeden van deszelfs wooningen; deeze tusſchenruimte beſtaat uit een zandoever met keizelſteenen bezet: ten noorden bespoeld de rivier Okhota deszelfs muuren; de mond van deeze is ten ooſten, namelijk, aan de punt van de landengte, waar op de ſtad gebouwd is, en die zich vervolgens westwaards verbreed; van binnen heeft deeze hoofdſtad niets aanmerkenswaardig; de huizen zijn bijna allen van het zelfde maakzel, het zijn niet anders dan isbas, waar van eenigen ten ooſten gelegen, ruimer en beter ingericht dan de anderen, door de Officieren bewoond worden. De Heer Kokh woont in het tegenoverleggende wijk; de deur van zijne plaats komt in de groote ſtraat uit, dewelke door een vierkante ruimte afgedeeld word, alwaar men het huis van den Commandant en de Cancelarij ziet, dat te zamen maar een gebouw uitmaakt; regt tegen over is het wagthuis, en ter ſlinker zijde de parochie kerk; alle deeze gebouwen maaen geene groote vertooning: eertijds waaren ze binnen eene palisſadeering beſlooten,

1788. *Maij* Den 9. Te Okotsk. ten, waar van naauwlijks eenige overblijfzelen te zien zijn. Eene overgebleeven poort ten westen van het gouvernement toont nog de plaats aan, het geen men de fortres noemt; daar agter is een ſtraat na bij de rivier, en door kooplieden bewoond, welkers winkels gelijkvormig geplaatst beide zijden van de ſtraat beſlaan.

Den 10. De haven is niet minder dan ruim; ik zou haar zelfs met dien naam niet beſtempelen, indien ik daar niet zeven of agt kleine vaartuigen of galjooten geteld had, waar van ſommigen aan de kroon, en anderen aan kooplieden toebehooren, die in Americaansch bontwerk handel drijven; deeze haven is ten ooſten, bijna aan het uiterſte van de ſtad, en digt bij de rivier, die dezelve door haare kronkelingen vormt. Op het verzoek van den Heer Hall, ſcheepsluitenant, ging ik op de werf twee kleine vaartuigen bezichtigen, die men bezig was te vervaardigen voor den togt, tot ontdekkingen geſchikt, en aan den Heer Billings toevertrouwt. Het ſcheepsvolk, de ſoldaaten en de arbeiders waaren met groote kosten herwaards gezonden; allen werkten zij met den meeſten iever aan deeze uitrusting (*k*), wel-

(*k*) Welhaast zal ik geleegenheid hebben hier van nader te ſpreeken.

welke na mijne gedagten aan de Keizerin vrij wat kosten zal. 1788. *Maij* Den 10.

De Heer Kokh had volgens zijne belofte in alle de toebereidzelen tot mijn vertrek voorzien; des avonds van den 10. waaren mijn zes ſleeden gelaaden en voorgeſpannen; terſtond nam ik afſcheid van den braaven Majoor, en de Officieren, die mij bij het vaarwel zeggen, derzelver wensch om mij wedertezien vernieuwden. Te Okotsk. Vertrek.

Mijn gevolg was met twee man vermeerderd, die mij voor ſtuurlieden op de rivier Yndoma moeſten dienen; niettegenſtaande de ſlegte wegen reisde ik echter den gantſchen nagt door, want ik ondervond welhaast, dat men mij deswegens een naauwkeurig bericht gedaan had; ik vond dezelve met water vervuld, en op ſommige plaatzen, voornamelijk in de bosſchen, liepen onze honden tot den buik 'er door; de wind was geduurig zuidelijk en de lucht zeer bezet; alles duide aan, dat de dooij voortgang zou hebben.

Na de rivier Okhota overgereeden te hebben, bereikte ik echter zonder eenigen ramp het dorp Medvejé-goloije, of het *beerenhoofd*, vijf en veertig werſten van Okotsk gelegen, en bewoond door Rusſen en Yakouters. Ik kwam daar met het aanbreeken van den dag, dog mijne honden waaren zo vermoeid, dat ik beſloot om aldaar dien Den 11.

1788. *Maij* Den 11. dien dag en zelfs den volgenden nagt te verblijven, dewijl 'er geen nieuw voorſpan in deeze plaats te verkrijgen was.

Den 12. Gevaarlijke overtogt.

Ik dagt den volgenden morgen mij naar Moundoukan te begeeven, omtrent twintig werſten van het voorige dorp afgelegen; ter halver weg weigerde een gedeelte van ons voorſpan langer dienst te doen; niettegenſtaande onzen weerzin begaven wij ons echter op eene rivier, die ons een gemaklijken weg ſcheen aantebieden; naauwlijks waaren wij eenige treden voorwaards gereeden, of een onverwagt gekraak deed zich onder onze ſleeden hooren; een oogenblik daar na gevoelde ik mij zagtjes ingezonken, een ysſchots onderſteunde mij; deeze brak op nieuw en de ſchaatzen van mijne ſlêe raakten meer als voor drie vierde gedeelte onder water; te vergeefsch trachte ik 'er uittekomen, de minſte waggeling zou mij meer voorwaards in het water geſtort hebben. Gelukkig was deszelfs diepte maar vier voet; door veel arbeids gelukte het mn gevolg om 'er mij uittehaalen, dog zij, welken mij te hulp kwamen, hadden die bijna ter zelfder tijd noodig; wij moeſten de een den ander de hand geeven om weer op het land te komen; want ik wilde, doof voor de vertoogen van mijne geleiders, mijn weg vervolgen; de ſneeuw ſmolt echter zo ſpoedig, dat onze honden door het

het water plompten zonder voorwaards te geraaken, zij vielen de een op den ander afgemat neder. 1788. *Maij* Den 12.

Onder mijne leidslieden bevond zich een ſergeant, dien de Heer Kokh mij tot meerdere zekerheid meedegegeeven had; daar hij voor zeer onverſchrokken en als een man van ondervinding bekend ſtond, beſchouwde ik hem als mijn compas en beveiliger: het oog onophoudelijk op hem vestigende, ſloeg ik alle zijne beweegingen, en zijne houding gaade, en tot hier toe ſcheen hij mij eene onverzettelijke gerustheid te bezitten. Onder alle de murmureeringen van mijne andere medgezellen was 'er uit zijn mond geen ekel woord gekomen; hij had zelfs geene vertooning die eenige verbaasdheid aanduide, doen blijken. Ik moest natuurlijk deeze ſtilzwijgendheid voor eene afkeuring der vrees, die men mij trachtte inteboezemen, en deszelfs gerust gelaat voor eene aanmoediging, om mijn weg te vervolgen, houden; nimmer verwonderde ik mij meer, dan wanneer ik dien man eensklaps zag ſtilhouden, te kennen geevende, dat hij niet verder zou gaan. Ik ondervroeg hem, ik drong hem om zich nader te verklaaren. „ Te lang heb ik reeds ge„ zweegen, antwoorde hij mij; teruggehouden „ door mijne eigen-liefde, door niet gerekend „ te willen worden minder kloekmoedigheid te „ be-

Voorſtel van een mijnerwegwijzers.

1788. *Maij* Den 12.

„ bezitten, heb ik telkens uitgeſtelt om u mijn „ gedagten meedetedeelen weegens de gewaag- „ de onderneeming, welke gij wilt ter uitvoer „ brengen; dog hoe meer ik uwe ſtoutmoedig- „ heid bewonder, des te meer vind ik mij ver- „ plicht om voor te komen, dat dezelve u niet in „ onoverkomelijke rampen ſtort, en ook om u „ de gevaaren en de hinderpaalen van allerlei „ aart voor oogen te houden, die op iederen tred „ voor u zullen ontſtaan; reeds ontdoen zich de „ meeſte rivieren van het ijs; wanneer gij uw „ oogmerk, het geen ik echter niet geloof, be- „ reikt om ze overtekomen, meent gij dan, „ dat gij niet in weinig tijds verrast, en door de „ overſtroomingen zult ingeſlooten worden? Waar „ in zal dan uwe toevlucht beſtaan? mogelijk „ om een ſchuilplaats op een berg of in een bosch „ te zoeken: zult gij dan gelukkig genoeg zijn „ om 'er een aantetreffen? Zult gij even als de „ inwoonders van deeze ſtreeken (*l*), in dier- „ gelijke omſtandigheden, u zelven een hut

„ op

(*l*) Deeze, gewoon aan diergelijke beletſelen, wanneer zij in dit jaargetij reizen, vlugten op de hoogſte boomen, en maaken van de takken een ſoort van hutten, die zij *labazis* noemen, dog dikwils gebeurt het, dat zo de watervloed hen al geen hinder aanbrengt, zij echter door gebrek aan levensmiddelen omkomen.

„ op de kruin van een boom vervaardigen, om 1788. *Maij* Den 12.
„ daar vijftien dagen te verblijven, tot dat het
„ water afgeloopen zal zijn? Wie zal inſtaan, dat
„ het zelve niet vooraf tot uwe ſchuilplaats toe
„ zal ſteigeren, dat het u niet met den boom,
„ die u draagt, zal wegſleepen? zijt gij einde-
„ lijk verzekert, dat de voorraad uwer levensmid-
„ delen u geduurende dien tijd voor gebrek zal
„ kunnen behoeden? Indien dit kort voorſtel van
„ de rampen, die u wachten, niet voldoende is
„ om u afteſchrikken, zo gij aarzelt mij te geloo-
„ ven, vertrekt dan, gij zijt daar meeſter van,
„ ik heb mij van mijn plicht omtrent u gekwee-
„ ten, ſtaa mij toe, dat ik u verlaat".

Dit onverwachtte voorſtel, de ſchrikkelijke voorſpelling, welke het zelve behelsde, liet niet na om indruk op mijn geest te maaken; daar op doordenkende. gevoelde ik dat ik niets beters kon doen dan aanſtonds naar Okotsk te rug te keeren, van waar ik nu maar vijfenvijftig werſten verwijderd was. Ik keer te rug.

Den zelfden avond tot Medveje — golova te rug gekomen, bleef ik daar tot den volgenden namiddag ten vier uuren; van daar, tot aan de rivier Okhota, ondervond ik geen andere onaangenaamheid, dan dat ik zeer langzaam vorderde; dog wanneer wij ze moesten overtrekken, hadden Den 13.

1788. Maij Den 13. den wij op nieuw gevaar en angst uitteftaan. Ik beken, dat ik in die van mijn volk deelde: ik durfde de breedte van de rivier niet meeten (*m*), nog het fpoor van mijne flêe uit het oog verliezen; de beweegbaarheid van het ijs, het welk de ftroom van alle kanten ophefte, deed mij vreezen, dat het zelve onder het gewicht van zo veel reizigers zou bezwijken; ieder oogenblik fcheen het mij toe, dat de afgrond zich onder den een of ander van ons opende. Eindelijk, wanneer wij den oever bereikt hadden, telden wij elkander onderling, om ons te overtuigen, dat wij niemand verlooren hadden, en de blijdfchap, dat wij aan dit laatfte gevaa ontkomen waaren, verfchafte ons vleugelen om het overige van den weg tot aan Okotsk afteleggen, alwaar wij op

Den 14. den middag van den 14 aankwaamen.

Verblijf te Okotsk. Een zo fpoedige terugkomst deed den Heer Kokh en de andere Officieren in het eerst met mij fchertzen, een ieder herinnerde mij, dat hij het mij voorfpeld had, dog ik was minder verlegen over de dwaasheid mijner onderneeming, dan wel wanhoopend over deszelfs nutteloosheid. Ik berekende met aandoening, dat mijn verblijf in deeze

(*m*) Zij heeft ten naaften bij de breedte van de Seine te Parijs.

deeze ſtad mogelijk wel een maand zou duuren; 1788. *Maij* Den 14. Te Okotsk.
door de treurigſte denkbeelden beſtormt (*n*), had ik veel moeite om de blijken van vreugde en vriendſchap, die mij zo rijkelijk toegezwaait wierden, te beantwoorden; het goed onthaal, dat ik van alle kanten genoot, verſchafte eene zo aangenaame wen-

(*n*) Alle de wederwaardigheden, die ik zedert mijne ontſcheeping in de haven van St. Pieter & Paulus ondergaan had, vertoonde zich allen te gelijk voor mijnen geest; overal meende ik de onoverwinlijke beheerſching van het noodlot te ontdekken, dat zich tegens den goeden uitſlag van mijne zending aankantte; te vergeefs had ik alles in het werk geſteld om meer ſpoed te maaken: te vergeefsch had mijn iever, tot roekeloosheid overgeſlaagen, mij in verſchillende gelegenheden mijn leeven en het mij aanbetrouwde pand in de waagſchaal doen ſtellen; ook was ik nog ver van Petersburg verwijderd: nogtans is het algemeen bekend, dat het mogelijk is deezen togt binnen zes maanden op zijn hoogst afteleggen, dat men zich tot dat einde in het begin van Julij op het galjoot van de regeering of op een koopmans vaartuig kan inſcheepen, wanneer men zonder tegenwind te Okotsk binnen drie weeken of een maand aankomt, en zelfs heeft men mij voorbeelden bijgebragt van luiden, die deeze reis in twaalf of veertien dagen hebben afgelegt: den weg van Okotsk tot Yakoutsk kan men in een maand te paart doen; denzelfden tijd heeft men noodig om tot Irkoutsk te komen, het zij dat men de Lena wil opvaaren, het zij dat men verkiest om die te paard langs te rijden; dus moet men in het begin van October daar zijn: ik vooronderſtel, dat men geduu-

 reus

1788. *Maij* Te Okotsk.

wending in mijn verdriet, dat ik eindelijk omtrent het vaarwel zeggen van dit alles niets verdienſtelijks meer bezat.

Bevelen door den Heer Loftſoff ten mijnen voordeele gegeeven.

Onder de Officieren van de bezetting had ik voornamelijk zeer veel verpligting aan den Heer Loftſoff, Capitein Ispravnik; hij zond met allen

rende één en een halve maand het begin der ſleevaart aldaar afwacht; dus is het in dit jaargetij en op deeze wijs zeer gemaklijk, van zich in zes weeken naar St. Petersburg te kunnen begeeven; de Gouverneur Generaal van Irkoutsk was in agt en twintig dagen derwaards gereist.

Ik weet geene uitdrukkingen te vinden, om mijn ongeduld en wanhoop te ſchetzen, wanneer ik na deeze berekening weder mijne gedagten over de langduurigheid van mijne reis liet gaan; na agt maanden tijdverloop nog niet verder dan Okotsk! Ik was wel geen meeſter geweest van het jaargetij uit te kiezen, en ik had drie maanden te Bolcheretsk verlooren in het afwachten van de ſleevaart; daar en boven in de noodzaaklijkheid zijnde om te land het ſchiereiland van Kamſchatka omtereizen, had ik met de ſtormen en duizenden wederwaardigheden, de eene al verdrietiger als de andere, te worſtelen gehad; zo veel beletſelen waaren zonder tegenſpraak even onvermijdelijk als tegens wil en dank (dit word ook bevestigt door het geſchrift, het geen de Heer Kokh mij ter hand heeft geſteld, en het welk de leezer aan het einde van dit werk bij het getuigſchrift van den Heer Kaſloff zal gevoegd vinden); dog indien de zwaarigheden, die men ontmoet, al eene voldoende vrijſpraak opleveren, is echter het hartzeer, deswegens niet minder onafſcheidelijk van het aandenken aan de-

len ſpoed naar de omgelegen ſtreeken bevel, om op het oogenblik de minst ſlegte paarden op-tezamelen, en die gereed te houden om op de eerſte tijding op reis te kunnen gaan (*o*); deeze voorzorg ſtelde mij in ſtaat om van het gunſtig oo- 1788. *Maij* Te Okotsk.

dezelve; altoos is het treurig zijn pligt niet te kunnen volbrengen, vooral wanneer het beweezen is, dat in andere gevallen en met andere hulpmiddelen het zelve gemaklijk heeft kunnen geſchieden; dog ik acht het dubbel ſmertelijk, wanneer de eindpaal van onze poogingen en verlangens ons vaderland is, 'en het genoegen van de waardſte panden wedertezien; zoodanig waren de overdenkingen die mij bij mijn terugkomst te Okotsk voor den geest zweefden; hierdoor wierden geduurende verſcheiden dagen de vermaaken glftigt, die ieder een mij poogde te verſchaffen.

(*o*) Dit was waarlijk veel gevergt; indien men in aanmerking neemt de bijzondere zwakte van deeze arme dieren, die den geheelen winter geen ander voedzel genieten dan takken van wilgen of berkenboomen, wat voor dienst kan men van dezelven na het genieten van zulk een voedzel verwachten! Om een zo langduurig vasten te kunnen doorſtaan, hebben ze zeer de rust benoodigt, die men dezelve geduurende dit jaargetij toeſtaat; en zelfs kan men hen in het begin van de lente nog tot geen arbeid van belang gebruiken, voor en aleer de krachten door eene betere weide herſteld zijn geworden; naauwlijks zijn de velden door den dooij ontbloot, of zij verſpreiden zich daar om het zeerst. Met welk eene graagte vallen zij op de eerſte grasſcheuten die de lente doet ontluiken, niet aan! zij beſpieden, om dus te ſpreeken, die, welke beginnen uittesprui-

 ten,

1788. *Maij* Te Okotsk.

oogenblik zo dra het zich maar vertoonde gebruik te maaken, want ik vleijde mij nog altoos van dit tijdſtip veel eer te zullen zien opdaagen, dan men mij wel deed hoopen.

Beleeftheid van Mevrouw Kaſloff.

Mevrouw Kaſloff van mijne terugkomst onderricht, had de beleeftheid mij dagelijks van deszelfs lusthuis een overvloedigen voorraad van melk te zenden, die zij wist dat de Heer Aſſegretti mij ten gebruike aangeraaden had, als het eenigſte voedzel, waar door mijn borst herſteld kon worden. Ik was hier over des te gevoeliger, dewijl het onmogelijk was die te Okotsk te bekomen, al wilde mendezelve tegens goud betaalen.

Bericht wegens deaankomst van den Heer Kaſloff te Ingiga.

Eenige dagen daar na vernam ik eene tijding, die een waar genoegen in mijn hart verſpreide. Een boode, komende van Ingiga, bragt naricht, dat de Heer Kaſloff in die ſtad was aangekomen; dog hij bragt geene brieven van dien bevelhebber meede, en onze blijdſchap wierd welhaast door ongerustheid vervangen. In welk een ſtaat zal hij te Ingiga gekomen zijn? Waarom ſchrijft hij niets? Mogelijk heeft het zijne gezondheid niet toegelaaten. En dit was reden genoeg om beurtelings den courier te ondervraagen, die niette-

ten; dog hoe ſpoedig de groeijing ook voortgaat, begrijpt men echter, dat 'er nogtans veel tijd verloopt, eer zij derzelver voorige krachten weder bekomen.

tegenftaande zijne verzekeringen bij niemand geloof vond, Uit hoofde van de waarfchijnlijkheid van zijn verhaal, het geen altoos op het zelfde neerkwam, en meer nog door ons eigen vertrouwen, zo natuurlijk, wanneer het dat geen betreft, het geen wij vuurig verlangen, wierden wij langs hoe meer overtuigt, dat onze vrees kwalijk geplaatst was; niettegenftaande de treurige ondervinding, die ik wegens de moeijelijkheid van den weg, en het ongunftige jaargetij ondergaan had, zogt ik echter, verblind door mijne verkleeftheid aan het voorwerp onzer bekommernis, voor mij zelfs alle die zwaarigheden te verbergen, ten einde mij met de hoop te vleijen van hem nog voor mijn vertrek wedertezien.

1788. *Maij* Te Okotsk.

Okotsk de zetel van het beftier, en de voornaamfte ftapelplaats voor den Koophandel der Rusfen in deeze ftreeken zijnde, vond ik mij inderdaad aan de bron, om over deeze ftof eenige kundigheden te verkrijgen; het gezelfchap, waar onder ik verkeerde, verfchafte mij ten dien opzichte zo veel onderricht, dat het niet misfen kon, of ik moest daar voordeel van trekken; ik onderzogt eerst alles, wat den koophandel betrof, ik fpoorde de oorzaken op, welken de onderneemingen der Rusfifche volkplantingen in deeze zeeftreeken voorbereid, bevestigd en vermeenigvuldigt hebben. Ik verzogt hier toe de hulp der

Hiftorifche bijzonderheden wegens den del van Okotsk.

1788. Maij Te Okotsk. verstandigste persoonen en der bekwaamste kooplieden; en om verzekert te zijn, dat mijne berichten echt waaren, vergeleek ik dikwerf het eene met het ander als meede met de opgaave van Coxe. Het zij mij geoorlooft hier de aantekeningen aftefchrijven, welke ik omtrent dit onderwerp ter mijner eigene onderrichting heb opgezamelt. Indien men daar onder eenige belangrijke bijzonderheden aantreft, genoegzaam om deezen uitstap te billijken, als dan zal ik mijnen arbeid genoeg beloond rekenen, en mijn oogmerk bereikt hebben.

Door de overwinning van het westelijk gedeelte van Siberien hadden de Russen zich in bezitting gesteld van zeer rijke mijnen, welken dit landschap in haaren schoot verborgen hield, en waar van deszelfs inwoonders weinig werk scheenen te maaken: de overwinnaars vergenoegden zich niet alleen met de uitgraaving van het ijzer, maar voegden daar ook zilver, goud en andere kostbaare metaalen bij, welke altoos het voorwerp der menschelijke winzucht waaren. De ontdekking van deeze nieuwe bronnen van rijkdom vuurde de begeerte der overwinnaars aan; hier uit vloeide de zucht voort om derzelver heerschappij verder uittebreiden, en hunne begeerlijke vooruitzichten strekten zich tot aan geene zijde van Irkoutsk uit, het welk als toen van dien

dien kant tot eene grensſcheiding van dit rijk kon dienen. 1788. *Maij* Te Okotsk.

Bij de eerſte invallen in de nabuurige landen wierd men niet zonder leedweezen gewaar, dat aldaar dezelfde voordeelen niet te verwachten waaren: overal vertoonde de natuur zich als eene ſtiefmoeder: de onvrugtbaarheid van den grond, evenredig aan de geſtrenge luchtsgeſteldheid, de verbaazende werkeloosheid van deszelfs woeſte bewoonders, voor het grootſte gedeelte uit jaagers, veehoeders, en visſchers beſtaande, beloofden geene aanzienlijke bronnen van welvaart; alles ſcheen veel eer ingericht te zijn om alle denkbeelden van een goed vooruitzicht te laaten vaaren. Echter wist de vindingrijke gierigheid zich daar evenwel ſchatten ten nutte te maaken; op het zien van de kleeding deezer volkeren bedagt zij oogenbliklijk om dezelve daar van te berooven, tevens berekenende de moogelijkheid om daar in door eene verleidelijke ruiling wel te ſlaagen, als meede het onmeetelijk voordeel, het welk deeze tak van koophandel zou aanbrengen, indien het haar gelukte denzelven te vermeeſteren.

Wanneer men zich meer oostwaards in Aſia verſpreide, bevond men de pelterijen hoe langer hoe fraaijer; dit was genoeg om de Rusſen te doen begrijpen, dat het met derzelver belang

1783. *Maij* Te Okotsk. en roem overeenkwam, om alle de gedeeltens van deezen wijd uitgestrekten oord aan hun gezag te onderwerpen. Tot hier toe waaren deeze landschappen het toneel der strooperijen van een opgeraapten hoop Cosakken en Tartaaren geweest, waar bij zich eenige Russen, door dezelfde zucht na roof gedreeven, gevoegt hadden; de goede uitslag hunner onderneeming verspreide zich al verder en verder; het lokaas van voordeel deed een veel grooter getal emigranten derwaarts komen, wier stoutmoedigheid aanwies naar maate van den tegenstand, welken de inboorlingen hen booden. Te vergeefs had de natuur deeze in onvruchtbaare woestenijen, en in het midden der bosschen geplaatst, alwaar derzelver onafhangelijkheid voor allen aanval gedekt scheen te zijn; te vergeefsch verstrekten de onguure nevels, de bergen en bevroozene zee-en hen tot bolwerken; voor de heerschzucht, voor de ontembaare begeerte na overwinningeu, en voor den dorst na rijkdommen zijn geene gevaaren onoverkomelijk; De kloekmoedigheid der inlanders veroorzaakte dagelijks gevegten, dog dit kon hen van de onderdrukking niet bevrijden; de overwinnaars kwamen om zo te spreeken meer en meer te voorschijn, naar maate 'er meer in deezen bloedigen strijd omkwamen; door veelvuldige versterkingen, bij de regeering goedgekeurd, wierden deeze verliezen

zen herſteld; zij zogten daar door te voorkomen, dat de overwonnenen den tijd niet hadden om zich van derzelver verbaastheid en ſchaamte te ontdoen, namelijk dat zij voor een hoop vreemdelingen hadden moeten bukken, wier overheerſching zich bij iedere overwinning al verder verſpreide. Reeds hadden zij door het geweld hunner wapenen zich van het geheel land tot aan Okotsk meeſter gemaakt, en zich in het noorden tot aan de rivier Anadir verſpreid.

1788. *Maij* Te Okotsk.

Om van zo veel aanwinst zeker te zijn, moest men tot de grondregelen van beſtier en koophandel toevlucht neemen; dadelijk bouwde men ſterktens, en ſteeden vertoonden zich; hoe ellendig deeze inrichtingen ook waaren, nogtans verſchaften deeze aan de handeldrijvende Ruſſen en anderen, welken het reizen door deeze landſchappen ondernamen, eene ſchuilplaats; door den togt of door hunne gevaarlijke onderneemingen afgemat, konden zij derwaarts de wijk neemen of hulpmiddelen vinden tegens de beleedigingen der oorſprongelijke inwoonders, welken zich altoos bereid betoonden om het juk afteſchudden, en weerwraak te neemen.

Behalven de kwellingen van allerhanden aart, die men, ongetwijffelt buiten kennis van het hof, waar aan zij zich onderworpen hadden, tegens

1788. Maij Te Okotsk. hen pleegde, hadden zij daar en boven dikwils veel te lijden van de verraderijen, wreedheden, en alle de buitenspoorigheden, waar toe woeste overwinnaars, die door den goeden uitslag, het misbruiken der rijkdommen en des gezags, en door de hoop op straffeloosheid weggesleept worden, kunnen vervoerd worden. In het bedrijven deezer onmenschelijkheden, wierden de bijzondere persoonen gesterkt door het voorbeeld der opperhoofden, en zelfs van de officieren, derwaards gezonden om deeze ongeregeltheden te stuiten; eindelijk wierd dit kwaad zo groot, dat het zich de gestrengheid van den souverein op den hals haalde; de inkomsten der tollen kwamen niet in denzelfden overvloed in de schatkist, de schattingen gingen verlooren of verminderden in handen van hen, die met den ontfangst belast waaren; van daar die menigvuldige veranderingen der opperhoofden, wier ondeugden en ongerijmde handelingen te recht beschuldigt waaren, en ten minsten een spoedig opontbod verdienden; van daar de ongeoeffendheid der krijgsbenden, de ongehoozaamheid onder de volkplantingen, de dagelijksche aanklagten, moordenarijen en alle die misdaaden, welken door de regeeringloosheid voortgebragt worden.

Het zelfde lot trof Kamschatka, na dat één op-

opperhoofd der Cosakken (*p*) de inwoonders van dit schiereiland genoodzaakt had om zich zelfs aan het Russische juk te onderwerpen. Hoe vreesselijk wierd het zelve op hunne hoofden verzwaard! hoe veel onlusten, beroovingen, en opstanden ontstonden daar niet uit! Deeze inlandsche en verwoestende oorlog eindigde niet, voor en aleer men in een beter bestuur voorzien had.

1788. *Maij* Te Okotsk.

Als toen wierd 'er een nieuwe staat van zaaken gebooren; de voorrechten der landzaaten wierden meer geëerbiedigt, de belastingen minder willekeurig ingevordert, en de verplichtingen beter waargenomen; de koophandel, van de beletzelen ontheven, waar meede die omringd was, begon wel te slaagen, de inkoopen op vooruitzicht (speculations) vermeerderden; vermoogende Russische Kooplieden zonden derzelver factoors naar Okotsk, en deeze stad wierd de hoofdplaats der andere koopsteden, welken in vervolg van tijd opkwamen; deszelfs voordeelige legging in het middenpunt der overwonnen landschappen verschafte haar deeze voorkeur, en deed de kleinheid van haare haven over het hoofd zien: dog de scheepvaart bepaalde zich bijna alleen tot de vaart op vragt; het waaren grooten-

(*p*) Ziet *Coxe*, het I. Capittel.

1788. *Maij* Te Okotsk. tendeels galjooten, die den handel op Kamſchatka dreeven.

De ladingen, welke dezelven aanbragten, namelijk de kostbaare pelterijen, die men aan de inwoonders door middel van ruiling of belasting onttrok, wierden vervolgens in het hart van het rijk gezonden, alwaar de verkoop daar van onder het oog van het Hof, en grootendeels voor deszelfs rekening geſchiedde, de eigenzinnigheid der inlandſche of buitenlandſche koopers bepaalde alleen den koopprijs; de kunst der verkoopers beſtond daar in om de waarde hunner koopmanſchappen te doen rijzen; dog de behendigheid van den een, en de naiever van den ander verſchaften geen wezentlijk voordeel, dan alleen aan de regeering door de verbaazende rechten, welken zij vordert van het geen gekogt word.

Ondertusſchen bloeide Okotsk; het getal der Koopvaardijſcheepen, de welken op deszelfs ree af en aanvoeren, vermeerderde dagelijks: meer uitgebreide verbintenisſen deeden ook grooter uitzichten gebooren worden.

De Rusſiſche caravanen, die van Siberien afreisden, waaren van woeſtijn tot woeſtijn, van rivier tot rivier, tot op de grenzen van China gekomen. Na zeer hevige verſchillen, en verſcheiden geſchonden en verbrooken verdragen, wierd

wierd eindelijk vastgeſteld, dat de twee natien te zamen op de grenzen zouden handelen. Dit voorrecht, het welk nog aan geen der nabuuren van het Chineeſche Keizerrijk was toegeſtaan, was geſchikt om aan den Rusſiſchen Koophandel (*q*) eene oneindige uitgebreidheid te verzorgen. 788. *Maij* Te Okotsk.

Ook was den Kooplieden deeze nieuwe deur tot het verhandelen van derzelver pelterijen zo dra niet geopend, of zij waaren reeds op de middelen bedagt om 'er zich in een grooter menigte van te voorzien; derzelver vaartuigen, aan ſtuurlieden toebetrouwd, welken van de ſcheepen, aan de kroon toebehoorende, genoomen waaren, begaven zich ten ooſten van Kamſchatka; deeze zeelieden, meer onderneemend dan bekwaam, verkreegen een geluk, het geen ze zich nimmer hadden kunnen voorſtellen; niet alleen ontdekten zij onbekende eilanden, maar daar en boven keerden

(*q*) Het zou hier mogelijk de plaats zijn, om melding te maaken van de berichten, die mij ter zelver tijd gegeeven wierden, over den oorſprong, den voortgang en den aart der verbintenisſen van deeze twee rijken; dan dewijl de caravaanen door de Rusſen naar Kiatka gezonden, zich gewoonlijk te Irkoutsk verzamelen, ſcheen het mij voegelijker, van deezen handel melding te maaken bij mijn komst in de laatstgemelde ſtad, alwaar ik mogelijk nog naauwkeuriger berichten deswegens zal kunnen bekomen.

1788. *Maij* Te Okotsk. den zij van derzelver togten met zulke aanzienlijke ladingen, in zeer fraaije pelterijen beſtaande, te ~~rug, dat het hof~~ van Petersburg het nodig oordeelde, om zich meer in het bijzonder met deeze ontdekkingen bezig te houden.

Beſlooten hebbende om dezelve voorttezetten, in de hoop van eenmaal deeze eilanden onder het getal haarer bezittingen te ſtellen, ſtelde de regeering de uitvoering haarer ontwerpen in handen van meer bevaaren zee-officieren, als van eenen Behring, Tchirikoff, Levacheff, en andere niet minder vermaarde mannen; ſommigen wapenen en ſcheepen zich te Okotsk in, anderen vertrekken uit de haven van Avatſcha of St. Pieter & Paulus, aan den uithoek van Kamſchatka gelegen; een ieder doorkruist op het ievrigſte den ruimen archipel, die zich aan deszelfs oog opdoed, en gaat van de eene ontdekking tot de andere; de Koper, de Behring, de Vosſen, de Aleutiſche Eilanden worden beurtelings opgeſpoord; en de ſchatkist van de kroon word op nieuw verrijkt. Na dat deeze gelukkige Argonauten een geruimen tijd op deeze zee-ën gedwaald hadden, landen zij op de Americaanſche kust. Een ſchiereiland (Alaxa) vertoond zich aan hen; aan land gegaan verneemen zij daar, dat het zelve een gedeelte van een uitgebreid vast land uitmaakt; alles kon-

digt

digthen aan, dat het de nieuwe waereld moet zijn, en verrukt van blijdſchap, neemen zij den weg na hun vaderland. 1788. *Maij* Te Okotsk.

Naauwlijks hadden zij verſlag van den gelukkigen uitſlag hunner reis gedaan, welke te meer bevestigt wierd door de nuttige waarneemingen, die zij meede bragten, of de uitzichten des koophandels wenden zich met allen iever na een gewest, alwaar men dezelve van onuitputtelijke bronnen verzekerde; Rusſiſche comptoiren wierden te Alaxa opgericht (*r*), en de onnoemelijke voordeelen hebben zedert altoos, niettegenſtaande den ver-

(*r*) Ik zal in geene bijzonderheden treden over de wijze, waar op deeze inrichtingen gemaakt zijn. Ongelukkig betoonden de Rusſen zich aldaar geenzints braaver nog menschlievender, dan men hen in derzelver voorgaande overwinningen zich heeft zien gedraagen, en ik wenschte wel, dat het van mij af hing om voor altoos een gordijn te ſchuiven voor die ijsſelijke vertooningen, welken zij bij derzelver aankomst alhier herhaalden; dog de onrechtvaardigheid en ontrouw der bevelhebbers, ſtuurlieden, handelaars en matroozen, hebben gelegenheid gegeeven tot zo veele klagten en rechtsgedingen, en zo veele ſchrijvers hebben daar van geſprooken, dat ik dit alles te vergeefs met ſtilzwijgen zou voorbijgaan; vooral is het bekend, dat verſcheide ſcheepelingen, tot deezen togt gebruikt, beſchuldigt zijn geworden van veel eer de pelterijen ontvreemd dan gekogt te hebben, welken zij zich bij derzelver terugkomst dubbel lieten betaalen; niet te vreden

met

1788. *Maij* Te Okotsk. verren afſtand, de werkzaamſte verſtandhouding tusſchen de factoors en derzelver lastgeevers onderhouden: ziet hier, hoe de handel te Okotsk geſchied, van waar een aantal ſcheepen jaarlijks naar America afvaaren.

Wanneer een koopman voorneemens is om deeze reis in perſoon, of door een van zijn gemagtigden te doen, vraagt hij de goedkeuring van den Commandant, en zeldzaam word hem

met de ongelukkige inboorlingen van de vrugten van derzelver moed en arbeid te berooven, noodzaakten zij die dan eens om onder derzelver oog en tot hun voordeel, de otters, beevers, zeekoeijen, de vosſen enz. te vangen, en dan wederom gingen zij zelfs ter jagt, door een overdreeven mistrouwen of roofzucht beſtierd. Na een zodanig gedrag is men niet vreemd, om hen nog van meer afſchuwelijker buitenſpoorigheden verdagt te houden. Hoe kan men ook vooronderſtellen, dat op zulk een verbazenden afſtand, de voorſchriften en de bedreigingen van den ſouverain altoos de misdaaden zouden hebben kunnen voorkomen? de ondervinding heeft voor al in de uitgeſtrektheid van het Rusſiſche rijk maar al te veel doen zien, dat het gezag verzwakt, naar maate het zelve van deszelfs middelpunt verwijderd is. Hoe veel jaaren van waakzaamheid en geſtrengheid zal het niet nodig hebben om zich beter te doen gehoorzaamen, en de misbruiken te verbeteren! Hier aan arbeid het tegenwoordig beſtier reeds zedert lang, en het is waarſchijnlijk, dat deszelfs poogingen niet te vergeefsch geweest zijn.

hen zulks geweigert; de lading van het ſchip word in acties verdeeld; ieder, die wil, kan dezelve koopen: het getal der acties gaat de bepaalde ſom der kosten van de uitrusting, en verkrijging der goederen, die tot ruiling moeten dienen, niet te boven, welken in ſtoffen, yzerwerk, coraalen, doeken, brandewijn, tabak en andere zaaken, bij de wilden in achting, beſtaan; de officieren en matroozen genieten geene bezolding, dog zij hebben een deel in de laading, het welk men *paï* noemt; de togten duuren drie, vier tot zes jaaren, en altoos geleid de winzucht hen naar de minst bezogte plaatſen, of tragt nog anderen te ontdekken (*s*). 1788. *Maij* Te Okotsk.

Bij derzelver terugkomst zijn de ſcheepen aan een geſtreng onderzoek onderhevig, volgens de fac-

(*s*) Zodanig was zelfs het ontwerp van een mij bekend handelaar, die daar van de grootſte voordeelen verwachtte; met de kaart der reize van Cook in de hand, dacht hij de rivier, welke na deezen vermaarden zeebouwer genaamd is, te gaan opzoeken, en vervolgens zijn togt tot in de nabuurſchap van de baaij *Nootka* voorttezetten. Indien hij zijn voornemen kan uitvoeren, is het zeer mogelijk, dat hij zich niet geheel in zijne hoop zal bedroogen vinden; en mogelijk zullen deszelfs landsgenooten eenmaal aan zijn vernuft en kloekmoedigheid de ontdekking van nieuwe bronnen van welvaart verſchuldigt zijn.

1788. Maij Te Okotsk. factuur van de lading moeten de uitrusters aan den Fiſcaal de rechten betaalen, die hij zich van alle de zaaken, welken de lading uitmaaken, toeeigent; ze word vervolgens gewaardeert, en door eene gelijke deeling ontfangt iedere houder der actien in *Natura* of anders, het beloop van zijn inleg (behalven de zee-ſchade en de goederen, die van geene waardij zijn) en deszelfs gedeelte in het voordeel, indien 'er gewonnen is. Men begrijpt, dat de kans bijna alleen beſlist over de hoeveelheid van het geen, dat gedeeld moet worden, of over het te kort komende; en eindelijk, een gedeelte der koopmanſchappen word te Okotsk verkogt, en een ander gedeelte naar Yakoutsk en van daar naar Irkoutsk overgebragt, van waar ze naar Kiakhta vervoerd worden, om de begeerte der Chineeſche koopers optewekken.

Beſtier. De regeeringsform zou geen minder onderzoek dan de koophandel verdienen; dan geduurende mijn verblijf in Kamſchatka welkers rechtbanken allen aan die van Okotsk onderhevig zijn, zo als ik reeds opgegeeven heb, ben ik reeds in ſtaat geweest van omtrent dit onderwerp vrij uitgebreide aantekeningen (*t*) optezamelen; mij blijft nog overig, wat van nader bij de krijgstucht van de bezetting, en het beſtier van de ſtad, het welk

(*t*) Ziet het eerſte deel, *Bladz.* 119. enz.

welk beide eveneens mijne verwondering trok, te beſchouwen. 1788. *Maij* Te Okotsk.

Ik meende een tomeloos krijgsvolk, gelijk het eertijds was, te zullen zien, namelijk eene bende van woeſte Coſakken, in den aart roovers, en geene andere wetten eerbiedigende dan hunne eigenzinnigheid of belang. Er ging geen dag om, of eenigen liepen met geweer en wapenen weg; dikwils wierden de magazijnen door deeze onbeſchaamde krijgsknegten geplunderd. Te vergeefsch wapenden de uitvoerders van het oppergezag zich met ſtrengheid om dit overloopen en rooven te beletten; te vergeefsch ondergingen alle de ſchuldigen, die men kon agterhaalen, de ſtraf van de *Battogues* of dunne-ſtokjes, en de andere gebruikelijke kaſtijdingen onder de Rusſiſche krijgsbenden; men vond 'er onder deeze ongelukkigen, die zodanig gehard waaren tegen de ſlaagen, of zo onverbeterlijk, dat zij den volgenden dag op nieuws geſtraft wierden, zonder dat immer zwaarder ſtrafoeffeningen dezelve konden wederhouden, nog aan anderen ten afſchrik verſtrekken; deeze bezetting is echter tegenswoordig aan eene geſtrenger krijgstucht onderworpen, en de voorbeelden van ongehoorzaamheid zijn veel zeldzaamer; zonder tegenſpraak is men aan de hervormers hier van, wier

1788. *Maij* Te Okotsk. geduld en bekwaamheid ook dit goede reeds uitgewerkt hebben, allen lof verſchuldigt.

Het burgerlijk beſtier vereischt van deszelfs kant dezelfde voorzorgen; het was niet gemaklijk hetzelve in een ſtad te vestigen, die onder deszelfs inwoonders een groot getal bannelingen telt; de meesten van deeze hebben de onuitwischbaare ſchandvlek verdiend, welke de hand der gerechtigheid op derzelver misdaadige hoofden drukte, en de overigen, tot de galeijen verweezen, zoeken onophoudelijk, onder het geketend werken aan de haven, middelen uittedenken om ſtraffeloos deeze boeijen te verbreeken; ſomtijds ontkomen 'er eenigen en ongelukkig is als dan de plaats, waar heen zich deeze galeiboeven begeeven! Dog de onophoudelijke waakzaamheid van den Commandant doed hun niet lang van deeze gevaarlijke vrijheid genot hebben; welhaast worden ze op nieuw gevangen en geſtraft; als dan belaad men ze met zwaarder ketenen, die aan de eerlijke burgers, welken onder deeze booswichten leeven, de openbaare veiligheid verzekeren; het gedrag van den Heer Kokh ſcheen mij in diergelijke gelegenheden even zo verſtandig als ſtandvastig te zijn; bij de gemaatigdheid, welke zijn hoofdhoedanigheid uitmaakt, voegt hij de onverzettelijkſte geſtrengheid.

De

De Lamonters, Toungousſers en de Yakouters verſchaffen insgelijks veel bezigheids aan de regeering, het zij door derzelver klagten, het zij door hunne menigvuldige muiterijen, voor al bij den ontfangst der belastingen; dit belangrijke werk is aan den Heer Loftſoff, Capitan Iſpraunick toevertrouwd: door zijne arbeidzaamheid en voorzigtigheid weet hij de onlusten te ſtillen, de verſchillen bijteleggen, en zonder geweld de beveelen van zijne ſouvereine te doen uitvoeren. Ik ben in ſtaat geweest om te beoordeelen, hoe zeer de inwoonders over zijn beſtier voldaan waaren. 1788. *Maij* Te Okotsk.

Het is in deezen voorſpoedigen ſtaat, dat ik dit departement gevonden heb; mogt het getuigenis, het geen ik met het grootſte vermaak ten zijnen voordeele afleg, tegen de voorige verhaalen worden overgeſteld, en den leezer op zijne hoede doen zijn tegens den indruk, welken het nadeelig vooroordeel, opgevat uit de voorſtelling der misbruiken van de oude regeeringsform, op hem mogt gemaakt hebben! Men is ten minſten dit getuigenis aan de nieuwe inrichting verſchuldigt, dat, indien er nog eenige abuizen in het beſtier plaats hebben, dezelve onophoudelijk zich toelegt om die te verbeteren, naar maate dat ze ontdekt worden.

Zedert kort liep het gerugt (op welken grond is Ontwerp

1788. *Maij* Te Okotsk.

Om de inwoonders van Okotsk elders te verplaatzen.

is mij onbekend) dat het hof voorneemens zou zijn, om de inwoonders van Okotsk of naar Oudskoï, of naar eenige andere nabuurige plaats overtebrengen. Indien dit waarlijk deszelfs voorneemen is, verbeeld ik mij, dat het zelve de noodzaaklijkheid zal begreepen hebben, om op deeze kusten eene aanzienlijker ſtad te bezitten, welker gemaklijke gelegenheid, grootte en veiligheid van de haven, in deszelfs keus ter verplaatzing zal in aanmerking komen.

Bijzonderheden over den togt van den Heer Billings.

Ik heb beloofd eenige bijzonderheden wegens de zending van den Heer Billings te zullen meedeelen: reeds heb ik gezegd, dat zijne twee ſcheepen op de werf van Okotsk gebouwd wierden, dog ik zou mij zeer verlegen vinden om optegeeven, naar welken oord zij zich 't zeil zullen begeeven; het is mij onmogelijk geweest dit geheim te ontdekken; al het geen 'er mij van bekend is, beſtaat hier in, dat de Heer Billings uit hoofde van zijn verkreegen roem en de proeven van bekwaamheid, welken hij op een der reizen van Capitein Cook zijn landsgenoot betoond heeft, naar Rusland geroepen is met den rang van Scheeps Capitein, om op eenen geheimen togt het bevel te voeren, dien men meent eenige ontdekking ten doel te hebben; het gezag, dat men hem toegeſtaan heeft, ſchijnt zeer uitgeſtrekt te weezen; de bouwſtoffen, werklieden, matroozen,

zen, en al het geene hij noodig zou kunnen hebben, is hem door het hof bezorgd. 1788 *Maij* Te Okotsk.

Om meerder ſpoed te kunnen maaken, had de Heer Billings zijn volk verdeeld; een gedeelte wierd onder bevel van den Heer Hall, zijn lieutenant, naar Okotsk gezonden ter bouwing van de twee vaartuigen, terwijl hij zich met de overige manſchap, voorzien van ſterke ſloepen en andere vaartuigen, die hij in allen ſpoed op de rivier Kolumé had doen vervaardigen, naar de ijs-zee begaf.

Niemand wist voor als nog het oogmerk van deezen eerſten togt, een ieder verloor zich in giſſingen; de waarſchijnlijkſte waren, dat deeze zeeman getragt had om dit gedeelte van Aſia om te reizen, van de rivier Kolumé af, en de caap Sutoï voor bij te zeilen, tevens een weg zoekende om door de zee van Kamſchatka naar Okotsk te rug te komen; dog indien dit zijn oogmerk mogt geweest zijn, is het waarſchijnlijk, dat hij in de uitvoering onoverkomelijke zwaarigheden zal ontmoet hebben, vermits hij na eenen moeijelijken togt van eenige maanden in de rivier Kolumé is binnen geloopen, en zich van daar naar Yakoutsk heeft begeeven.

De arbeid onder het beſtuur van den Heer Hall te Okotsk was geduurende een groot gedeelte

1788. Maij Te Okotsk. van den winter geftaakt, dog terwijl ik mijn verblijf aldaar hield, wierd dezelve hervat en met iever voortgezet; reeds was het beloop van een fchip in gereedheid, en de kiel van het ander op de werf opgezet; de lijndraaijers, fmeeders, timmerlieden, zeilemakers; & kalfaters (*u*) hadden bijzondere werkplaatfen; de tegenwoordigheid der Officieren, onder welkers opzicht deeze arbeid gefchiede, wakkerde onophoudelijk den iever der werklieden aan; niettegenftaande den grooten fpoed, dien ik van alle kanten aan deeze bouwing zag toebrengen, twijffel ik echter, of deeze vaartuigen binnen twee jaaren nog wel in ftaat zullen weezen om onder zeil te kunnen gaan.

De rivier Okhota ontdoed zich van het ijs. Bij niemands geheugen was de rivier Okhota langer met ijs bezet geweest dan tot den 20 Maij; dit jaar echter raakte dezelve tot groote verwondering der inwooners niet los dan in den namiddag van den 26; dit fchouwfpel lokte de geheele ftad uit, en ik wierd daar bij genodigt als tot eene

(*u*) Deeze waren benevens de werkbaazen en bevaaren matroozen allen uit Rusland gekomen. Om echter het noodige getal matroozen te bekomen, was de Heer Hall genoodzaakt recruuten aanteneemen; en de ordres, waar mede hij voorzien was, waaren zo fterk, dat de Commandant hem op zijne eerfte vordering al de noodige manfchappen en materiaalen bezorgde.

ne partij van vermaak; dog in het denkbeeld zijnde, dat ik niets anders zien zou dan het geen ik te Petersburg bijgewoond had, toonde ik even weinig begeerte als nieuwsgierigheid. Men verdubbelde de noodiging en ik ging meede naar den oever; de meenigte was reeds daar: ik wierd op het oogenblik door een aantal lieden omringd, die zich in eene eenstemmige opgetogenheid bevonden, op het gezicht der verbaazende ijsschotsen, welken door den snellen stroom van alle kanten weggevoerd wierden. Zij botsten met geweld tegens, en stapelden zich op elkander. Een oogenblik daar na hoorde ik een sterk gekerm; ik zag rondom, van waar dit geschreij kwam, en ik ontdekte een troup mannen en vrouwen, die even als wanhoopigen langs den oever liepen: ik naderde al beevende in de gedagte, dat het een of ander ongelukkig kind in leevensgevaar was; dog ik vond mij bedroogen.

1788. *Maij* Te Okotsk.

Veertien à vijftien honden waaren oorzaak van deeze beweeging; derzelver meesters kermden gezamentlijk, het zij uit meedelijden of uit gierigheid, over het lot van deeze arme dieren, welker verlies zeker scheen. Gerust op de ijsschotsen gezeten, waar door ze weggevoerd wierden, zagen ze met eene verwonderde houding de geschaarde menigte langs den oever; nog het geroep, nog de teekens, welken door al dit volk gedaan

1788. *Maij* TeOkotsk. daan wierden, konden deeze in beweeging brengen; twee evenwel zogten zich te redden, en zij geraakten met veel moeite aan den anderen kant: de overigen verdweenen binnen eenige minuuten; eenmaal in volle zee zijnde hebben zij daar ongetwijffelt den dood gevonden.

Dit waaren de eenigſte ſlagtoffers van het losgaan der rivier; dog de uitwerkzelen hier van zijn menigmaal zo gedugt geweest, dat men jaarlijks alle de huizen in de nabuurſchap der rivier ontruimt (*x*); de verſtrooide overblijfzelen langs den oever bevestigen, dat 'er veelen door diergelijke treurige gebeurtenisſen weggeſleept zijn. Men heeft mij verzekert, dat in eenige jaaren bijna een vierde gedeelte van de ſtad daar door verwoest is geworden.

Men wagte met ongeduld, dat deeze rivier deszelfs loop hernam: het wierd tijd, dat zo dra mogelijk de vischvangst levensmiddelen verſchafte tegens het gebrek, het geen zich begon te doen ge-

(*x*) Men heeft in de beſchrijving van Okotsk gezien, dat deeze gebouwen de wijk der Kooplieden uitmaaken; uit bevreestheid hadden zij allen hunne winkels op de plaats van het gouvernement overgebragt: zij beſlooten zich in het vervolg daar neer te zetten; en dienvolgens herbouwde men aldaar hunne wooningen, wier getal aanmerkelijk vermeerdert wierd.

gevoelen, de voorraad van visch, in den voorigen zomer verzameld, was van weinig belang geweest, en bijna verbruikt; het meel was insgelijks zeer geminderd, en het geen 'er nog van overig was, wierd tot zulk een aanmerklijken prijs verkogt, dat het gemeen 'er niets van bekomen kon. In deezen nood vertoonde de menschlievendheid van den Heer Kokh zich op het sterkst. In de magazijnen van de kroon was nog roggemeel in voorraad, en hij deelde zulks aan het behoeftigste gedeelte der inwoonders uit; deeze afgifte verschafte wel eenige ondersteuning, dog het was van geen langen duur; de Heer Kokh, die dagelijks verscheide persoonen uit de stad aan zijne tafel ontfing, zag zich zelfs genoodzaakt om van den weinigen voorraad, dien hij van het voorige jaar overgehouden had, gebruik te maaken. Eindelijk aten wij geen ander dan in de zon gedroogd osfevleesch. Om versch vleesch te verkrijgen liet de Heer Majoor op de rendieren en argalis jaagen, dog men had maar eenmaal het geluk om er van aantebrengen.

1788. *Maij* Te Okotsk.

De rivier geheel van het ijs bevrijd zijnde, deéd hij aanstonds de zegen uitwerpen; ik was daar met een groot gedeelte der inwoonders van de stad, en na mijne gedagten, was dit schouwspel veel fraaijer dan het eerste: onbeschrijflijk waaren de gewaarwordingen en de blijdschap van

dee-

1788. *Maij* Te Okotsk.

deeze menigte getuigen, bij het eerſte ophaalen van het net; het was met een verbaazend aantal kleine visch gevuld, als ſpiering, haring enz. op dit gezicht vermeerderde de vreugd en het gejuich; de meest verhongerden wierden eerst geholpen; men gaf hen al het geen, het welk dit gelukkig begin opgeleeverd had. Ik kon mijne traanen niet wederhouden, wanneer ik de graagte van deeze ongelukkigen zag; geheele huisgezinnen bewisten zich onderling de visch, en verſlonden dezelve geheel raauw voor onze oogen.

Op deeze vischvangst, die van dag tot dag overvloediger wierd door het terugkomen van de ſalm (*y*) en andere groote visſchen in deeze rivieren, volgde de jagt op de watervogels (*z*), die welhaast de oppervlakte 'er van bedekten; dit was een nieuw middel van beſtaan voor de inwoonders.

Toebereidzelen tot mijn vertrek.

Ondertusſchen vorderde het jaarſaiſoen, en nietteg enſtaande zeer menigvuldige nevels zagen wij bij tusſchenpoozen eenige ſchoone dagen. Deeze

(*y*) De toebereiding van de ſalm geſchied hier op dezelfde wijze als in Kamſchatka.

(*z*) Ik meen reeds rekenſchap gegeeven te hebben van de wijze, waar op deeze jagt zeer gemaklijk in den ruij-tijd deezer vogelen geſchied. De ſtok is het eenigſte wapentuig, waar meede men dezelve aanvalt.

1788. *Maij* Te Okotsk.

ze kwamen ons des te fraaijer voor, dewijl in den nagt van den 29. twee duim sneeuw viel, en dat de koude een graad boven nul aanwees; het water liep langzaamerhand af, dog men wierd nog geene teekens van groeijing gewaar. Eenige verrotte grasscheuten, de ellendige vrugten der laatste poogingen van de natuur bij het eindigen van den voorigen herfst, waaren het eenigste voedzel, welk het aardrijk voor de paarden opleverde, in afwachting van dat, welk de terugkomst van de lente hen beloofde.

Reeds brande ik van begeerte om te vertrekken, en hoe zeer ik voor mij zelfs niet verbergen kon den slegten staat, waar in deeze dieren zich nog moesten bevinden, drong ik echter den Heer Kokh om spoedig allen die voor mij aangehouden waaren, te verzamelen, dewijl ik beslooten had om mij uiterlijk den 6 Junij op reis te begeeven. Zijne beveelen wierden stiptelijk ter uitvoer gebragt, en het was door zijne voorzorg, door de goedheid van Mevrouw Kasloff, en door de geschenken van verscheide vrienden, welken ik in deeze stad agterliet, dat ik mij eensklaps van een ruimen voorraad van beschuit en brood voorzien zag; zonder het terugdenken op het gebrek, het geen wij ondervonden hadden, kon ik niet anders dan zeer vergenoegd over deeze weldaaden zijn; dog het denkbeeld, dat ik mij met de

1788. *Maij* Te Okotsk. de opofferingen der vriendſchap zou moeten voeden, kwetſte mijne gevoelige ziel, en het kostte mij zeer veel om te behouden, het geen ik niet te rug kon doen neemen; want hoe meer zwaarigheden ik maakte, des te meer beklag en aanhoudende verzoeken, voor welken ik eindelijk moest zwichten, had ik doorteſtaan.

De dag voor mijn vertrek wierd tot het afſcheid neemen beſteed. Ik had het genoegen te verneemen, dat de Heer Loftſoff voorneemens was mij tot Moundoukaun te vergezellen; eenige zaaken betreklijk deszelfs opbouwing vorderden ook, dat de Heer Hall derwaards ging, die ook dadelijk beſloot om met ons daar heen te reizen. Ik verwachtte niet van nog een ander reisgezel, voor wien ik eene dubbelde achting bezat, te zullen bekomen; de Heer Allegretti verwittigde mij des avonds, dat hij zich voorgeſteld had om mij tot aan het kruijs van Yndoma te vergezellen: en hoe groot was mijne verwondering en erkentenis, wanneer ik vernam, dat zijne verkleeftheid aan mij de eenigſte beweegoorzaak van zijn reis was! Van mijne twee ſoldaaten ging Golikoff alleen met mij. Nedarézoff bleef te Okotsk, dog ik nam zijn vader mêe, die mij gegeeven wierd om voor ſtuurman op de rivier Yndoma te dienen. Een aantal werklieden moesten volgens mijne afſpraak met den Heer Kokh dadelijk

na

na ons vertrekken, om onder mijne oogen de vaartuigen, welken te zeer beſchadigt zouden zijn, te herſtellen, ten einde ik aan geene nieuwe gevaaren of aan langer uitſtel blootgeſteld zou weezen.

1788. *Maij* Te Okotsk.

Alle mijne toebereidzelen in gereedheid zijnde, ſcheurde ik mij uit de armen van den Heer Kokh. Verſcheiden der inwoonders deeden mij de eer aan, van mij tot buiten de poorten der ſtad te geleiden, alwaar onze paarden reeds te vooren gebragt waaren; daar ſcheiden wij onder wederzijdſche zegenwenſchen, en het verſchaft mij altoos genoegen van zeker te weezen, dat mijne herbergers mij verlaatende de blijken met zich voerden van geenen ondankbaaren wel gedaan te hebben.

Op het gezicht van het ros, dat ik beklimmen moest, ſprong ik van ſchrik en meedelijden agter uit; nimmer had ik een diergelijk ſlegt paard gezien; ontvleeschte en ingezonken heupen, een ſmal en puntig kruis, alwaar men alle de beenen kon tellen, een uitgerekte hals, de kop tusſchen de beenen, en waggelende op zijne kooten, ziet daar een getrouw afbeeldzel van het beest, dat mij draagen moest: dat men de gedaante der andere paarden beoordeele, dewijl het mijne voor een der minst ſlegte gehouden wierd; het zadel ſcheen mij toe veel na de onzen te gelijken; die

der

1788. *Maij* Te Okotsk. der vervoerders van ons reisgoed waaren veel kleinder, van hout en open; boven op dit draagzadel ſtonden twee kruisgewijze ſtokken, waar aan men den last (*a*) ophing en vastmaakte, evenwel met in achtneeming van het gewicht aan beide zijden gelijk te maaken, want de minſte onevenredigheid zou wel dra deeze arme dieren het evenwicht hebben doen verliezen.

Zoutgroef drie uuren van Okotsk. Het was in deeze erbarmelijke uitrusting, dat onze caravaane zich op weg begaf. Om ons eenigzints over den langzaamen voortgang te vertroosten, vervrolijkte zich een ieder ten kosten van deszelfs ros; twaalf werſten van Okotsk toonde men mij aan den oever der zee eene vrij aanmerkelijke zoutgroef; de menſchen, die daar werken, zijn allen kwaaddoenders, of lieden door de juſtitie geſtraft; dat huis voorbij zijnde, lieten wij de zee aan onze linkerhand, om eenigen tijd de Okhota langs te rijden. Daar

(*a*) Dit waren lederen en mantelzakken, ze hebben dit vooruit, dat de zijden van het paard daar door niet kunnen gekwetst worden; derzelver gewicht is gewoonlijk van vijf pouds of twee honderd ponden, en nooit zijn ze zwaarder dan zes pouds of twee honderd veertig ponden; men noemt dien last *riouki* en derzelver draagers RIOUSCHNI-LOSCHADEI; wanneer de goederen minder zwaar of van een klein begrip zijn, plaatst men dezelve op den rug van het dier, en maakt die met een paardenhairen riem die onder den buik doorgaat, daaraan vast.

Daar het ontdooijen der rivier zo veel vrees in de ftad verwekte, zijn deszelfs overftroomingen echter niet minder gevaarlijk voor de omleggende ftreeken; treed zij haare oevers te buiten, niet alleen overftroomt zij als dan de nabuurige landen, en nu een geweldige ftroom geworden, verheft zij zich te heviger, naar maate zij veld wind; men verhaald, dat men wel eens deszelfs water twee voet boven de kruin der hoogfte boomen heeft gezien; hier uit kan men opmaaken, hoedanige verwoestingen zij aanricht; dit is altans zeker, dat ik in de bosfchen holle wegen heb aangetroffen van eene verbaazende diepte, welken men mij zeide haar werk te weezen.

1788. *Junij* Den 6. Aanmerkingen over de Okhota en bijzonderheden omtrent mijne reis.

Ten naaften bij te Medvéjé Golova gekomen, viel mijn paard onder mij neder, zonder dat het mogelijk was het weder te doen opftaan; gelukkig had ik tijds genoeg om het zadel te verlaaten, en ik wierd niet in deszelfs val mêegefleept; het beste bleef op de plaats leggen (*b*) alwaar het

(*b*) Het verlies van deeze dieren fchijnt de Yakouters weinig aan te doen; het komt in hen zelfs niet eens op om ze hulp toetebrengen; zo dra zij weigeren dienst te doen, of dat zij van verzwaktheid of vermoeitheid neêrvallen, geeft men ze aan hun jammerhartig lot over; ook ziet men de wegen met derzelver lijken bezaaid, die ten voed-

1788. *Junij* Den 6. het zelve ongetwijffeld eenige uuren daar na zal omgekomen zijn; wij behielden nog elf paarden; mij wierd dadelijk een ander gegeeven; en ik kwam zonder eenig ander ongeval in het dorp.

Den anderen dag des morgens ten negen uuren vertrokken wij van daar en doorwaadden de rivier Okhota, welke wij vervolgens verlieten. Ik ontdekte hier en daar op den weg, op een vrij grooten afftand den een van den ander geplaatst, ee-

voedzel voor de beeren verftrekken, welken hun roof niet verlaaten, voor en aleer 'er niets meer dan de beenen overblijft. Geen tien treeden ver of wij vonden van deeze geraamtens van paarden, en ik geloof, dat ik tot aan het kruis van Yndome, er meer dan twee duizend gezien heb. Mijne geleiders verhaalden mij, dat de meesten het voorige jaar omgekomen waaren, bij gelegenheid van de overvoering der bouwftoffen, gefchikt voor den togt van den Heer Billings van Yakoutsk naar Okotsk; men was door de overftroomingen overvallen geworden, en naauwlijks hadden de menfchen zich kunnen bergen. Een gedeelte der laadingen was nog onder een foort van lootfen, en die labazis geplaatst, waar van ik gefprooken heb, alwaar de reizigers hunne goederen bergen, tot dat de afloop van het water hen de gelegenheid verfchaft om dezelve te komen weghaalen; men voegde daar nog bij dat de Yakouters dus jaarlijks vier a vijf duizend paarden, in de overvoering der Koopmansgoederen, waar toe ze gebruikt wórden, verliezen.

eenige Yakoutſche yourtes. Zeldzaam ziet men 'er eenigen bij elkander. 1788. *Junij* Den 7.

De neiging van deeze geſlachten om zich dus ieder op zich zelven te plaatzen, zou die niet deszelfs oorſprong ontleenen uit een beweegreden van eigen belang, van zeer veel gewicht voor dit volk? daar de paarden derzelver eenigſten rijkdom uitmaaken, hoe zouden de eigenaars derzelven (men vind 'er die duizend en meer paarden bezitten) indien de wooningen bij elkander geplaatst waaren, aan hunne talrijke ſtoeterijen voedzel kunnen bezorgen? de weilanden in den omtrek zouden welhaast uitgeput zijn. Om daar aan te gemoet te komen, zou men genoodzaakt zijn de kudde ver weg te zenden, en hoe veel ongemaks zou zulks niet berokkenen, zo door de nalaatigheid als ontrouw der hoeders?

Wanneer wij te Moundoukann aankwamen, Den 8. waaren onze paarden zodanig vermoeid, dat wij daar den nagt en den dag van den 8. doorbragten.

Ik heb boven reeds gezegt (*c*) dat dit dorp twintig werſten van Medvéjé-Golova afgelegen is; de rivier, die er langs loopt, ontleend deszelfs naam van het dorp.

Met het aanbreeken van den dag verliet ik de Den 9. Heeren Hal en Loftſoff, die hier blijven moesten;

(*c*) Ziet mijn eerſte reize van Okotsk, Bladz. 171.

1788. *Junij* Den 9. ten; en aanſtonds moest ik een hoogen berg genaamt *Ourak* overrijden, welkers top nog met ſneeuw bedekt was; onze paarden liepen tot den buik er door, en hadden op deezen weg veel te lijden.

Langs den voet van deezen berg ſtroomt de rivier, die denzelfden naam draagt; zo breed als diep, is haar loop ook niet minder ſterk; op den oever ziet men eene yourte, welke men mij zeide door lieden bewoond te worden, die het ambacht van ſchuitevoerders waarnamen, dog nu waaren ze allen van huis, mogelijk wel op de jagt. Uit derzelver openſtaande wooning was optemaaken, dat ze zich maar zedert weinige dagen uit bevonden.

Wanneer het ons verveelde om hen langer te roepen en te wachten, bragten wij het minst beſchadigde vaartuig van die, dewelken aan den oever vastgemaakt waaren, te water; na lang zoekens vonden wij de riemen; men ontlaadde en ontzadelde de paarden en de goederen wierden in de ſchuit gebragt, die ons beurtelings aan den anderen kant bragt; nu bleeven onze harddraavers nog overig, en ik was zeer bevreesd, dat ze de rivier niet zouden kunnen overzwemmen; de gerustheid, die mijne Yakouters daar omtrent vertoonden, kwam mij onbegrijpelijk voor; door ſtokſlaagen dwongen zij ze in het water te gaan,

de

de ſchuit ging vooraf om ze te beſtieren, terwijl een der geleiders aan land gebleeven dezelve met ſteenen wierp, en ze door zijn geſchreeuw ſchrik aanjoeg, ten einde ze het te rugkeeren te beletten; na verloop van een half uur kwamen ze onbeſchadigd weder bij ons; dadelijk wierden ze gezadeld, op nieuws belaaden (*d*), en wij vervorderden onze reis. 1788. *Junij* Den 9.

De kragteloosheid onzer paarden noodzaakte ons vijf en twintig werſten van Moundoukann ſtiltehouden, ter plaatze die hen het meeſte voedzel aanbood, en alwaar men het ſpoor der beeren het minst ontdekte.

Na een vasten van zes maanden, dat is te zeggen, na het eindigen van den winter, begrijpt men dat de gulzigheid der beeren verbaazend is; uit hunne ſchuilplaatzen gekomen, verſpreiden zij zich door de velden; en bij gebrek van visch, die de rivieren als dan nog in geen groote hoeveelheid opleeveren, vallen zij woedend op alle dieren, die zij maar vinden en voornamelijk op de paar-

(*d*) De Yakouters zijn hier aan zodanig gewoon, dat ze zulks den handigſten ſtalknecht niet zouden gewonnen geeven; ze maaken de lastpaarden drie aan drie met de ſtaarten aan elkander vast, en eene riem is genoegzaam om ze allen te mennen.

1788. *Junij* Den 9. paarden aan; wij waaren ter onzer eige behoudenis verplicht middelen uittedenken om ze afteweeren: ziet hier eene beschrijving van onze gewoonlijke voorzorgen, waar door de leezer zich een denkbeeld van onze rustplaatsen zal kunnen vormen.

Rustplaatzen der Yakouters. De plaats uitgekoozen zijnde, ontlaad men 'de paarden en laat die in vrijheid wijden, rondom ons kleine leger staken wij van afstand tot afstand vuuren aan, vervolgens deed ik verscheide snaphaanschooten, voor dat ik mij in mijn tent begaf; men had mij verzekert, dat het geluid en de reuk van het kruid de beeren doed vluchten; wanneer de dageraad aanbrak, verzamelde men de paarden: indien 'er zich eenigen wat ver af begeeven hadden, kwamen ze op het geschreeuw mijner Yakouters aanstonds opdagen: deeze bezitten daar in dezelfde bekwaamheid als de Koriaken omtrent derzelver rendieren.

Den 10. Verwonderd zijnde van geduurig paardemaanen of staarten aan de takken van de boomen te zien hangen, vroeg ik daar van de reden, en ik vernam dat dit offerhanden waaren, gedaan door de Inwoonders des lands aan de bosch en weg Goden: mijne wegwijzers hadden daar derzelver begunstigde plaatsen, alwaar zij op eene Godsdienstige wijs diergelijke gaaven gingen

vast,

vastmaaken; deeze bijgeloovigheid heeft ten minften die nuttigheid, dat de offers, welke zij aanbrengt, tot wegwijzers kunnen dienen. 1788. *Junij*

Den voorigen dag hadden wij verfcheiden armen van de rivier Ourak doorwaad, die zich in onnoemlijk veel takken verfpreid; door geen derzelven waaren wij opgehouden geworden. Den 11, des middags ten vijf uuren, kwamen wij weder aan deeze rivier; deszelfs breedte was niet zeer aanmerkelijk, en indien de regen (*e*) die tot aan den avond viel, dezelve niet zeer vergroot had, zouden wij niet geaarzeld hebben om die even als daags te vooren doortetrekken; het opperhoofd van mijne geleiders zeide mij, dat hij 'er gevaar in zag ;dog men had mij gewaarfchuwt, dat, indien ik zwak genoeg was om na hunnen raad te hooren, zij op de minfte zwaarigheid mij dringen zouden om op den vollen dag ftil te houden, meer om zelfs uit te rusten, dan wel om hunne paarden verkwikking toetebrengen. Ik befloot derhalven hen te noodzaaken om ten minften den doortogt te beproeven, en de uitflag over- Den 11.

(*e*) Ik was dien dag ooggetuige van eene zaak, welke verdiend verhaald te worden: mijne Yakouters trokken met behendigheid groote ftukken fchors van pijnboomen af, en wisten zich daar van een foort van paraplu ie te vervaardigen, waar onder zij den nagt doorbragten.

1788. *Junij* Den 11. overtuigde mij van de juistheid der gemaakte aanmerking; hij, aan wien ik bevel gaf om in de rivier te gaan, wierd genoodzaakt van spoedig weer aan land te komen; zijn paard had eenige treen van den oever den grond verlooren: wij moesten ons in de nabuurschap legeren, alwaar onze paarden gelukkig te graazen vonden. Om geen tijd te verliezen deed ik geene andere maaltijd dan des avonds, terwijl ik over dag niets anders dan roggebeschuit gebruikte; dog ik had al mijn volk gelast van mij te waarschuwen, wanneer men eenig wild zou ontdekken (*f*), zo dat wij een geruimen tijd alleen van de jagt leefden; de nooddruft is een goed meester; en door de gewoonte verkreeg ik allengskens de bekwaamheid.

Indien het gebeurde, dat ik eenige ligtgraauwe konijnen doode, was dit ten voordeele van mijne Yakouters, uitgezondert het vel, dat ze mij wedergaven; Golikoff had mij dit vleesch tegen gemaakt, dat ik op zijn woord voor zeer slegt hield. Eens echter, bekoord door de witheid van deeze kleine gekookte beestjes, was ik be-

(*f*) Behalven het watergevogelte vonden wij zeer dikwijls op onzen weg korhaanen, witte patrijzen, jonge hoenderen, en wij raapten insgelijks de eijeren, wanneer wij die aantroffen.

begeerig daar van te eeten; zij hebben den ſmaak van het dennenhout, dog minder onaangenaam als men mij gezegt had. Op een tijd, dat wij gebrek hadden, heb ik mij daar wel aan vergast, en ik kan gemaklijk begrijpen, dat de Yakouters zulks voor eene lekkernij houden. 1788. *Junij* Den 11.

Gewoonlijk voedzel der Yakouters.

Derzelver voornaamſte geregt, het welk zij *Bourdouk* noemen, ſtond mij veel meer tegen; dit is een dik afkookzel van roggemeel (*g*) en water in het welk zij vischtraan mengen, na dat ze het van het vuur genomen hebben: zij konden daar zo veel van gebruiken, dat ik 'er van ijsde. In het algemeen worden ze voor de grootſte eeters gehouden; ſomtijds, voegt men 'er bij, braaden ze een paard om zich eens degelijk te vergasten, het welk in weinig uuren door een klein aantal van gasten opgebruikt word; al wat de maag of pens van het dier bevat, is voor hun geen verſmadelijk beetje. Wie zou gelooven, dat menſchen van zulk eenen verſlindenden aart op een anderen tijd eene maatigheid bezitten, die ons ondragelijk zou toeſchijnen, en dat zij menigmaal genoodzaakt zijn verſcheide dagen zonder eeten te weezen?

Ik

(*g*) Bij gebrek van roggemeel neemen zij de ſchors van jonge pijnboomen, kooken die vervolgens en maaken ze fijn.

1788. *Junij* Den 12. Ik wierd vroegtijdig door mijne wegwijzers wakker gemaakt, die mij kwamen zeggen, dat het water des nagts merkelijk gevallen was; terwijl men ons reisgoed oplaadde, zag ik eenige lieden te paard ons naderen, die om dezelfde reden aan de andere zijde waaren opgehouden, zij hadden om aan onzen kant te komen geen het minfte gevaar geloopen, en zij ftelden ons gerust.

Ontmoeting van eene CaravaneKooplieden. Dit waaren in verval geraakte Kooplieden, die het geluk gingen beproeven, als gemagtigden van een rijk handelaar, wiens vooruitzichten in den handel de goedkeuring van het hof en al de onderfteuning die hij benoodigt was, hadden verworven; deeze hadden ten oogmerk den handel in pelterijen, voornamelijk in Sabelmarters, in het land der Koriaken of bij de Tchouktchis gevangen; die factooren moesten zich van den mond der rivier Pengina af tot diep landwaards in verfpreiden; de reis zou vier of vijf jaaren duuren; zij waaren niet alleen voorneemens om overal bontwerk te koopen, dog daar en boven om zelfs de dieren, die 'er van voorzien zijn, te vangen: en daar zij geen andere beletfelen vreesden dan die hen door de Inlanders konden veroorzaakt worden, hadden zij zich van wapenen en kruid en lood voorzien, ten einde in ftaat te zijn om derzelver aanvallen afteweeren.

Wan-

Wanneer zij ons verlieten, ſloegen zij een blijk van medelijden op onze ellendige paarden, terwijl wij met een benijdend oog de ſterkte en welgeſteldheid van de hunnen beſchouwden. Uit den omtrek van Yakoutsk gekomen, alwaar men wintervoeder opzamelt, vertoonden deeze dieren vlak het tegengeſtelde van de onzen, welke mij nu door vergelijking nog veel ſlegter voorkwamen. 1788. *Junij* Den 12.

Wanneer wij de rivier overgetoogen waaren, vroeg ik aan mijne wegwijzers, of ik nu hoopen kon, dat dit voor de laatſte keer zou zijn; „ Neen, „ zeiden zij, voor dat de dag geeindigt is, moe„ ten wij 'er nog drie overtrekken".

Uit de beſchrijving, die zij 'er mij van deeden, maakte ik op, dat dit wederom armen van de Ourak moeſten weezen. Wat hier ook van zijn mogt, mijn vrees vernieuwde bij iedere doortogt, het denkbeeld dat een paard aan het waggelen raaken en met mijn kistje kon vallen, deed mij huiverig zijn.

Uitſteekende dienst welke Golikoff mij bewijst.

Uit een digt bosch komende, bevond ik mij aan den oever van een geweldigen waterſtroom; deeze nieuwe rivier was van eene ongemeene ſnelheid, en deszelfs breedte weinig minder dan twee honderd treeden, ze valt hier digte bij in de Ourak. Echter oordeelden wij dezelve waadbaar, en in dat vertrouwen zette ik mijn paard aan om

'er

1788. *Junij* Den 12. 'er in te gaan: omtrent in het midden voelde ik dat zijne beenen waggelden; ik moedigde het beest aan, het hield ſtand, ging voorwaards, en het water ging mij maar tot aan de knie-ën; ſtouter geworden zette ik mij weder in het zadel, want het gezicht van den ſtroom veroorzaakte mij eene geduurige ontroering, en mijn lighaam hing geheel over eene zij; als ik eindelijk bijna aan den kant geraakte, welkers hoogte nieuwe poogingen vereischte, moest ik, om daar op te komen, over een kaaij van ijsſchotſen, die 'er aan vast was klouteren; deeze was wel zeer ſteil, dog ik zou te vergeefsch eenen anderen doortogt gezogt hebben. Ik nam dan mijn beſluit, en ik bragt het dier bij deezen gevaarlijken oever. Reeds waaren zijne voorpooten daar op geplaatst, en het deed zijn best om ook de agterpooten daar op vast te klampen, dog op het zelfde oogenblik glijdt hij uit, en valt agter over; wij geraakten van elkander en beide aan het zwemmen; de plaats was diep, de zwaarte mijner kleederen belemmerde de minſte beweeging, die ik maakte; door den geweldigen ſtroom weggeſleept, even als mijn paard, dat digt bij mij zwom, verloor ik ongevoelig mijne krachten; ik geraakte na de t'zamenvloeijing der twee rivieren, wanneer ik mij eensklaps hoorde toeroepen: zoek uw paard te vatten, of het is met u gedaan; deeze ſtem,

en

en het nabijzijnde gevaar verfterkten mij; ik werk- 1783. *Junij* Den 12.
te met alle magt, ftrekte de hand uit, en greep den teugel; de Hemel waakte ongetwijffelt over mijne behoudenis, want ter zelfder tijd voelde mijn paard grond en ftond ftil; een oogenblik laater en wij waaren verlooren geweest: ik hijfte mij langs den toom tot aan den hals van het paard, waar aan ik mij fterk vasthield, ik bleef dus als tusfchen leeven en dood hangen, vreezende mij te verroeren en met een groot gefchreeuw om hulp roepende; mijn getrouwe Golikoff had te vergeefsch getragt mij te volgen, de fterkte van zijn paard had niet aan deszelfs iever beantwoord. Hij was het, die in zijne onverduldigheid mij den heilzaamen dog fchrikkelijken raad gegeeven had, van mij aan den toom te houden; zo dra hij 'er het goed gevolg van zag, verdubbelde hij zijne poogingen om den oever te bereiken, daar op te fpringen, naar mijn paard te loopen, het zelve buiten het water te trekken en mij het leeven wedertegeeven, dit alles was voor hem het werk van vijf minuuten.

Mijn eerfte zorg was, na dat ik mijn verlosfer omhelsd had, van de hand in mijn gordel te fteeken en daar mijn brievetas uittehaalen. Niettegenftaande dat dezelve in gewast linnen gewonden was, had het water 'er nogtans ingedrongen, en ik beefde over twee brieven van belang,

die

1788. *Junij* Den 12. die mij bijzonder door den Heer Graaf de la Pérouze waaren aanbevoolen, ik zag met blijdschap, dat dezelve niet zeer nat waaren.

Mijn kistje was aan den anderen kant gebleeven, dog mijne ongerustheid deswegens verdween wel dra door de aankomst van den Heer Allegretti en mijne andere meede reizigers, die het zelve in mijne handen stelden. Zij waaren nog verbleekt en ontstelt over mijn wedervaaren, en beschouwden mijne redding als een wonder. Ik was te nabij aan mijn einde geweest om niet van dezelfde gedagten te zijn.

Wij steegen vervolgens wederom te paard, dog ik moet bekennen, dat bij de nadering van eene rivier het bloed in mijne aderen stolde; ik zond altoos een van mijne wegwijzers voor uit en ik was niet gerust, voor dat hij mij van den overkant een teken gegeeven had.

Wij reisden deezen dag even als alle de voorigen, zedert mijn vertrek van Okotsk, geduurig dwars door de bosschen, alwaar wij den loop der rivieren volgden. In de bosschen zijn de boomen, (*b*) die langs de wegen staan, klein, dog zo digt en bezet met struiken, dat mijne Yakouters

(*b*) Het zijn meest wilgen of elzen boomen; dog wanneer men zich dieper in de bosschen begeeft, vind men daar denne en berkenboomen van eene fraaije hoogte.

ters verplicht waaren ons een weg met de bijl (*i*) te baanen, het geen onzen togt nog meer vertraagde, zelfs zo dat wij nooit anders dan ſtapvoets voortreeden.

1788. *Junij* Den 12.

Aankomst te Ouratskoïplodbiſché. Inwoonders van dit gehugt.

Ik kwam redelijk vroegtijdig te Ouratskoïplodbiſché; dit was de eerſte bewoonde plaats, die ik zedert de verlaate yourte der ſchuitevoerders aan den oever van de Ourak aangetroffen had, en ik bleef daar dien geheelen dag uitrusten; deeze rivier loopt ook langs dit gehugt; het getal van deszelfs inwoonders bepaald zich tot vier ſoldaaten, die ieder een isba bewoonen. Zij zijn belast met de bewaaring van een magazijn, alwaar men de goederen bewaard, die aan de kroon toebehooren, komende van Okotsk of van Yakoutsk. Bij gelegenheid vervoeren zij de goederen tot aan den mond van de Ourak, dog deeze is zodanig belemmerd, dan eens door ondieptens, en dan wederom door watervallen, ook zijn de vaartuigen zo broos, dat de ſcheepvaart daar niet minder gevaarlijk dan moeijelijk is.

Den 13. Oorſprong van de Ourak.

In den vroegen morgen voer ik met een ſchuit deeze rivier over, welke niet wijd van een zeer groot

(*i*) Zij bedienen zich tot dat einde van eene breede en lange plaat, aan het einde van een ſtok van drie voet lang vastgemaakt; dit wapentuig dient hun zo wel voor een ans als voor een bijl.

1788 *Junij* Den 14. groot meir ontfpringt, waar omtrent wij ons dien zelven avond neerfloegen; op eene hoogte gelegen, kan het omtrent zes a zeven werften in den omtrek beflaan; men zegt, dat het zelve zeer vischrijk is.

Gewoonte der Yakouters, wanneer ze een paard op weg laaten leggen.

Ik moet hier van eene gebeurtenis melding maaken, die deezen dag onder mijne Yakouters voorviel, wegens een paard, dat men op den weg moest laaten leggen; zij hielden ftil, en beraadflaagden zamen rondom het dier, wat hen te doen ftond. Onverduldig om die zamenfpraak te zien eindigen, ging ik derwaards om hun mijn misnoegen te betoonen, dog zij kwamen mij voor, verzoekende mijne toegevendheid voor het uitftel dat zij mij veroorzaakten; daar zij verantwoording fchuldig zijn van de paarden, welken men hen toevertrouwd, zo hebben zij de gewoonte, wanneer zij, het zij door toeval of door zwaare vermoeidheid 'er eenige verliezen, om die als dan den ftaart en de ooren aftefnijden, welken zij aan hunne meesters te rug brengen, dewijl zij anders genoodzaakt zijn om 'er de waarde van te betaalen. In dit oogenblik was de vraag, of zij het ftervende paard zouden dooden; dit vereischte eenigen tijd, en ik was niet zeer genegen om hun dien toeteftaan. Ook antwoorde ik vrij bars, dat 'er een veel eenvoudiger, veel korter, en minder wreed middel was. Ik beloofde hen een ge-

getuigſchrift het welk hun verlies zou inhouden, en in plaats van de gewoonlijke bewijzen voldoen kon, terwijl ik het op mij zou neemen dat zij dezelve niet mêebragten. Zij ſtemden zonder aarsſelen in mijn voorſtel, en men zeide mij, dat ik hun verplichting ſchuldig was voor deeze toegeevendheid. 1788. *Junij* Den 14.

In de hoop van ſpoediger te vorderen, belastte ik den ouden Nédarézoff om op ons reisgoed te pasſen, en ik trok met de Heer Allegretti, Golikoff en een Yakouter voor uit; wij naderden een moeras, deszelfs diepte was omtrent van een voet; de Heer Allegretti en ik reeden daar in, Golikoff volgde ons, houdende mijn kistje op zijn zaal, naauwlijks was hij tien treeden voorwaards, of zijn paard viel voor over, en wierp hem ter zijde; dog meer bezorgt over het geen onder zijne bewaaring was dan wel omtrent zich zelfs, rolde hij over het kistje dat hij zorgvuldig vast hield. Ik ſtapte aanſtonds af om hem te helpen, hij was in de ſlijk gevallen zonder zich te bezeeren; zijne meeſte bevreesdheid was dat mijn kistje nat zoude zijn, en hij kon zich deswegens niet gerust ſtellen, dan wanneer hij zag dat het van binnen droog was. Den 16. Ongeval het welk mijn Soldaat Golikoff bejegende.

Onze paarden waaren zodanig vermoeijd, dat wij genoodzaakt wierden te voet te gaan, en dezelve bij de toom te trekken, terwijl onze Ya-

1788. *Junij* Den 16. kouter ze van agter heftiglijk voortzweepte; wij reisden dus den geheelen dag, om het half uur ſtilhoudende ter plaatze alwaar het nieuwe gras zich begon te vertoonen (*k*), ten einde onze paarden gelegenheid te geeven van zich te kunnen herſtellen.

Komst bij het kruis van Yudoma. Omtrent ten drie uuren in den namiddag, bereikten wij Yudomokoï - krest, of het kruis van Yudoma (*l*). Op eene hoogte, van waar men de overſtroomingen deezer rivier kan braveeren, welke deszelfs onſtuimig water zeer ver voortſtuuwt, ziet men verſcheide magazijnen door vier ſoldaaten bewaard, die derwaards vlugten, wanneer het water derzelver wooningen, welke digter aan de rivier gelegen zijn, bereikt; deeze dienen aan de reizigers ook tot ſchippers.

Op

(*k*) Ik heb reeds van de ſpoedige groeijing gewag gemaakt, dagelijks wierd deszelfs vordering zichtbaarder; de zo lang ontbloote boomen verkreegen langzaam derzelver bladeren, en welhaast veranderden de velden in een uitgeſtrekte weide, met bloemen geſchakeerd; welk een toneel voor een man wiens oog geduurende zes maanden niet anders dan bevroozene vloeden, en met ſneeuw bedekte bergen en vlaktens beſchouwd had! ik verbeeldde mij nu met de natuur te herleeven en van onder deszelfs puinhoopen opterijzen.

(*l*) Hier ſtaat inderdaad een groot kruis aan den oever van de rivier geplaatst.

Op het zien der bevelen die ik bij mij had, waaren ze ter mijner hulp bereid. Ongelukkig bevonden zich derzelver schuiten in den aller slegtsten staat. Ook waaren 'er geen werklieden nog gereedschappen om dezelve te herstellen bij der hand: die mij van Okotsk nagezonden moesten worden kwamen nog niet opdagen, en mijne inscheeping (*m*) ten einde de rivieren Yudoma, Maija en Aldann aftezakken vereischte spoed. Onder deeze soldaaten had 'er maar een die reis gedaan; het was reeds negen jaaren geleden en hij had geheel de weg vergeeten: men raadde mij om mij niet van hem te bedienen, dan wanneer alle de anderen zulks weigerden.

1788. *Junij.* Den 16. Zwaarigheden die ik bij mijne inscheeping ontmoet.

Néderézoff alleen was dus al mijn toevlucht; men had hem mij voor stuurman gegeeven, dog welk een stuurman! twaalf jaaren waaren 'er verloopen, zedert dat hij eenmaal die rivier was opgevaaren, en de eenigste zaak waar van hij geheugen droeg, bestond hierin dat hij drie jaar op den togt van Yakoutsk tot Okotsk toegebragt had; als toen geleidde hij een aanzienlijk convooij van

(*m*) Het water viel dagelijks zichtbaar: een langer uitstel zou mij aan het gevaar der ondieptens blootgesteld hebben, en hoe hadden wij als dan de gedugte waterval vermijd!

1788. *Junij* Den 16. van bouwſtoffen, ankers, touwwerk en meer andere zaaken, tot eene uitrusting dienende.

Verbeteringen aan een ſchuit gemaakt om meede te vertrekken.

Van de vier ſchuiten die aan den oever lagen, nam ik de beste en de enigſte (*n*); in evenredigheid van twaalf voet lengte op de helft breedte; dezelve nader beſchouwende, bemerkte ik dat het geſtopt, geteerd en van vooren met een boord meerder bezet moest worden, ten einde meer tegenſtands aan het bruisſchen der golven te kunnen bieden. Een der Soldaaten die een weinig van het timmermans ambacht verſtond, was het gelukt om met twee planken en met ſpijkers uit een oude ſchuit getrokken dit boord te maaken en vasttehegten, dog om het zelve verder te herſtellen ontbrak ons alles; de nagt overviel ons, zoekende allerwegen in de magazijnen om iets te vinden, dat in de plaats van hennip en teer kon dienen; alle onze naſpooringen waaren te vergeefsch, en tot aan den volgenden morgen kwelde ik mij onophoudelijk om eenig hulpmiddel uittedenken.

Met het aanbreeken van den dag, mijne arbeiders gaande bezoeken, trad ik op een oud dik touw aan den oever geworpen; verheugd over dee-

(*n*) Deeze ſchuiten zijn plat en eindigen aan beide de uiterſtens puntig.

deeze vond, bragt ik het zelve aan mijne Soldaaten, op het oogenblik was het doorgeſneeden, en ontvlogten, ik bekwam vlas, en ziet daar ons bezig om de drie voornaamſte boorden te calfateren; het moeijelijkſte was om het werk te doen kleeven en vasttehegten; mijne werklieden ſloegen mij voor van deeze reeten met latwerk te ſtoppen; wanneer wij die vast wilden maaken, ontdekten zich nieuwe zwaarigheden, zij hadden geen yzere haaken nog ſpijkers, dog de behoefte wekt de ſchranderheid op. Aan iedere kant van deeze naaden maakten wij gaaten met een boor, het welk ons eenigſte gereedſchap was; zeer dunne ledere riemen welken ik onder mijn reisgoed vond, wierden door deeze gaaten doorgehaald, en vervolgens met kleine pinnen geſtopt, waar door wij deeze latten geſlooten kreegen en ons vaartuig ondoordringbaar voor het water maakten; des namiddags ten drie uuren was onzen arbeid volbragt, het roer op zijn plaats en de riemen in gereedheid; ik beval mijn volk om zich tegens den anderen dag reisvaardig te houden.

1788 *Junij* Den 16.

Op het oogenblik van ons vertrek, zagen wij een Caravaane van Yakoutskſche Kooplieden opdaagen; zij gingen naar Okotsk, en ik raadde de Heer Allegretti om van derzelver gezelſchap gebruik te maaken. Wij ſcheidden ten negen uuren; de

Den 18. De Heer Allegretti keert naar Okotsk terug.

1788. *Junij* Den 18. de dienstbewijzen en de betuigingen van genegenheid, welke ik van dien achtingswaardigen heelmeeſter ontfangen had, vertoonden zich op het oogenblik van ons laatſte vaarwel allen te gelijk voor mijnen geest en aan mijn hart.

Overtogt van de waterval. Twee Soldaaten had ik voor roeijers genomen, en daar onder die geen welke eertijds deeze reis gedaan had. Nédarézoff was aan het roer; Golikoff en ik moeſten hem vervangen, wanneer hij te zeer vermoeid wierd; de ſnelheid van de ſtroom voerde ons met eene zodanige ſpoed voort, dat wij niet behoefden te roeijen; volgens den weg dien wij afleiden, twijffelden mijne twee Soldaaten niet, of wij zouden voor het einde van den dag nog aan de vermaarde waterval komen, die omtrent ruim tagtig werſten van de plaats van ons vertrek afgelegen was; derzelver geſprekken liepen alleen over de gevaaren die ons daar wagtende waaren; daar ik hunne onervaarendheid uit deeze redeneeringen, door de vrees opgegeeven, kon bemerken, beſloot ik zelfs daar van de proef te neemen; ik meende alle voorzigtigheid te moeten gebruiken, ten einde mij niets te verwijten te hebben. Ik liet mij dikwils aan land zetten en ik ging langs den oever vooruit, om te ontdekken tot hoe ver wij zonder vrees vaaren konden; tegens den avond verhief zich een west-noord-weſte wind die ons regen aanbragt.

bragt. Ik wilde liever ſtil houden dan ons aan een zo ſlegt wêer blootſtellen, en ik liet mijne tent op de ſchuit opſlaan. 1788. *Junij* Den 18.

Na vier uuren vaarens, telkens afgebrooken door het aan de wal gaan, ten einde te ontdekken of wij de waterval naderden, kreegen wij dezelve eindelijk in het gezicht; verzeld van mijne twee ſtuurlieden, ging ik aanſtonds de plaats in oogenſchijn neemen. Niet ver van daar wierd ik een klein ſteenachtig eiland gewaar, het geen men niet ontdekt voor dat het water begint afteloopen; mijne Soldaaten raadden mij het canaal in te vaaren het geen wij aan onze rechterhand zouden vinden; hoe zeer deszelfs loop zeer ſnel was, verzekerden zij mij echter dat deeze bijna geene beweeging had, in vergelijking van de waterval; ons bleef dus maar overig te weeten of het water hoog genoeg was. Deeze onderrichting overwoog ik van alle kanten, en alle mijne beſchouwingen mij van deszelfs nuttigheid overtuigd hebbende, ging ik weder op het vaartuig met het vaſte voorneemen om 'er gebruik van te maaken. Ik moedigde zo veel ik kon mijn volk aan, en plaatſte mij vervolgens aan het roer; Nêdarézoff bleef bij mij; Golikoff plaatſte zich zodanig dat hij een der roeijers helpen kon, want wij hadden niet meer dan twee riemen. Wij vorderden dus, met opgeheeven roeijſpaanen, tot Den 19.

 daar

1788. *Junij* Den 19. daar de twee ſtroomen zich ontmoeten, waar van den een naar het canaal loopt en den ander zich in de waterval verliest. De onſtuimigheid van deeze zou ons in den draaikolk weggeſleept hebben, indien de juistheid en de poogingen mijner roeijers zulks niet belet hadden; naauwlettend op het gegeeven teken, zetten hunne geſpierde armen de roeiſpaan kracht bij, en worſtelen tegens de golven; deeze verheffen zich en bruisſchen; de geweldige ſchokken welken die aan het vaartuig toebrengen, mijne geduurige aanmoedigingen, en boven dat alles, de vrees van om te komen, verdubbelde den iever mijner Soldaaten; eindelijk geraakten wij uit de gevaarlijke ſtroom en roeijden het canaal in. Hoe bedaart ſcheen ons deszelfs water na deezen verſchrikkelijken doortogt! Om mijn volk wat uit te laaten rusten, gaf ik mij geheel over aan het beſpiegelen van den zagten afloop: het roer alleen was genoegzaam om het vaartuig te beſtieren.

Zo dra wij aan den voet van de waterval waaren, deed mij de nieuwsgierigheid agterwaards zien. Op deszelfs ijsſelijk gezicht, beefde ik; en dankte den hemel van mij een andere weg te hebben aangeweezen. Van de tien vaartuigen die verplicht zijn deeze te volgen, kan men rekenen dat 'er negen ſchipbreuk moeten lijden; dat dan de leezer oordeele.

Wat

Wat zal 'er van dat brooze ſchuitje worden, 1788. *Junij*
het welk, het gevaar tartende, zich door den Den 19.
vloed laat meeſleepen? In deszelfs overhaaſtende val, zie ik het de ſpeelbal der watergolven worden, die den een op den ander volgen, en die met een ſterk geluid van de hoogte van twintig voeten, op drie verbaazende rotzen neervallen, welken zij met ſchuim bedekken. Hoe zal het zelve, zonder een wonderwerk, niet verzwolgen worden? Hoe ontgaat het de verbrijzeling tegens deeze dreigende klippen, langs welken het moet heenvaaren? En echter, wanneer het Canaal door gebrek aan water onbevaarbaar is, word dit de eenigſte weg die men neemen kan. Mijne geleiders verhaalden mij dat voor en aleer men 'er zich op waagt, men altoos de ſchuiten ontlaad, en dat daarin de voorzorg en wetenſchap der ſtuurlieden beſtaat; deeze watervallen worden *Porog* genaamt.

Wij moesten nog eene plaats doorvaaren dewelke mijn volk ongerust maakte; deeze noemen zij *Podporojenei*, het laagſte of de zuiging van de waterval, die van deeze, eene werst afgelegen is. Zij hadden naauwlijks hun geſprek deswegens geeindigd, of wij bevonden ons reeds daar: ik had naauwlijks de tijd om hen te beduiden wat ik noodig oordeelde dat in het werk geſteld moest worden; de zaak was dat wij de

1788. *Junij* Den 19. diepſte zijde koozen, de zwartheid van het water ſcheen mij die aan te wijzen, en ik ſtuurde derwaards, de bruisſching en de zwaare golven, deed ons meer ſlingeren en op en neer gaan dan in volle zee: dog eensklaps wierd ons ſchuitje gelijks het water, tegens een rots geſmeeten die niemand onzer ontdekt had; door de geweldige ſchok vielen wij om ver: mijne makkers meenden verlooren te zijn en durfden zich niet oprichten; ik ſchreeuwde te vergeefs dat zij roeijen zouden, dan niemand gaf daar acht op. Ik vatte het roer wederom aan, en ziende dat 'er niets gebrooken was, ſtelde ik hen gerust, en ik bragt het zo ver dat ze derzelver plaatſen hernamen; wij waaren onze bevrijding aan het mos verſchuldigt waar meede deeze rots bedekt was; zij bewaarde ons ſchuitje, dat 'er van ter zijde tegenkwam en daar over heen gleed, zonder eenigzints beſchadigt te zijn.

Om dit te vermijden moet men juist door het midden van de rivier vaaren, en niet bekommert weezen over de golven, die zich daar verheffen en tegen de rotſen ſchijnen te verbrijzelen; de doortogt is omtrent van honderd vijftig toiſes of halve roeden; beneden deeze Podporejenei ſtroomt eene andere rivier; deszelfs klaar en ſtil water, naast de beroering en de drabbigheid van de Yudoma, veroorzaakt eene zo merkbaare tegenſtrij-

dig.

digheid, dat het oog een geruimen tijd de eene van de andere kan onderſcheiden. 1788. *Junij* Den 19.

Aan de linker kant van deeze laatſte, ziet men nog een arm die niet minder geducht is. Ook heeft men die de naam van *Fſchortofskoï-protok*, of duivels arm gegeeven, hij loopt in het bed van de Yudoma, dertig werſten van de mond van deeze in de Maya. Men herkent dien arm aan het aantal doode boomen en rotzen die deszelfs inkomen opſtoppen; een zeer ſnel vlietende ſtroom ſleept u daar in om 'er nimmer weer uit-tekomen, indien men de voorzigtigheid niet gebruikt om altoos langs de regter hand te houden. Arm van de Yudoma, die de DUIVELS-ARM genaamt word.

Ik meende een beer te dooden die langs den oever wandelde, ik deed een ſnaphaanſchoot op hem met hartenhagel; niettegenſtaande zijne kwetſuur, vlugtte hij boschwaards en ik verloor hem uit het oog. Een oogenblik daar na, miſte mij een ſchoon rendier dat vijftien treeden van ons wegvlood, uit hoofde dat mijn ſnaphaan nog niet weder gelaaden was. Ik zag ook verſcheiden argalis, ooijevaars, ganzen, en een vos, dog ik kon 'er geen van bereiken. Den 20.

Dien dag zag ik voor de eerſtemaal zedert mijn vertrek van Yudomokoï-kreſt, een pijnboomen bosch; daar entegen waaren de dennen bosſchen die zich links en regts aan mijn oog vertoond

had-

1788. *Junij* Den 21.

hadden, ontelbaar; het is de laatstgemelde boom (*o*) welk de masten en ander ſcheepshout voor alle de werven die op deeze kust gevonden worden oplevert.

Bij mij ontdekte zich eene ongeſteldheid door een aanval van koorts, dog ik ſloeg daar weinig acht op; alleen bleef ik in mijn ſchuit ſlaapen, en mijn leefregel bepaalde zich tot het drinken van koud water. Ik hield des nagts niet meer ſtil, dewijl onze vaart zeer gemaklijk was geworden.

Snélheid en rigting van de Yudoma.

Hoewel men het mij verzekerd heeft, heb ik nogtans moeite om te gelooven dat de Ourak ſnelder afloopt dan de Yudoma. Wij reisden op deeze tien, twaalf en ſomtijds twintig werſten in een uur; haare meest gewoonlijke richting ſcheen mij weſtelyk te zijn; aan deszelfs mond vormt zij een groot aantal kleine eilandjes.

Den 22. Wij komen in de Maija.

Des morgens ten twee uuren geraakte ik in de Maya, neemende den weg ten naaſten bij noordwaards en ſomtijds een weinig naar het oosten; de oevers van deeze rivier zijn minder ſteil, en minder dor dan langs de voorige; bij tusſchenpoozen echter ontdekt men daar bergen en zelfs rotzen: het onderſcheid tusſchen de beide ſtroomen

(*o*) Deeze word hier te land LISTUENISCHNOIÉ-DÉREVO genaamt.

men wierden wij echter veel meer gewaar, dewijl wij maar vier werſten in een uur konden afleggen. 1788. *Junij* Den 22.

Ontmoeting van negen vaartuigen.

Omtrent op het midden van den dag, zagen wij negen vaartuigen ons te gemoet komen, beladen met allerleie voorraad voor den togt van de Heer Billings; zij voeren, door menſchen getrokken, de rivieren op, welken wij afzakten; ik kon ze niet naderen; dog ik vernam dat de Officier die ze naar Okotsk geleidde, de Heer Behring was, de Zoon van dien zeeman, aan wien Rusland zo veele gewigtige ontdekkingen op de noordwest kust van Amerika verſchuldigt is: hij dagt, zeide men mij, omtrent een en een halve maand bezig te zullen zijn om den togt te doen die ik in vier dagen had afgelegd.

Den 23.

De muggen waaren ons tot eene onverdragelijke last; wij konden ze niet afweeren dan met de rook van verrot hout; wij gebruikten de voorzorg om het vuur dag en nagt aan den gang te houden.

Uitwatering van de Maya in de Aldann.

In den agtermiddag, verliet ik de rivier Maya, om in eene andere die veel breeder en ſnelder was te komen, genaamt de *Aldann* (*p*): dog ik voer dezelve alleen over om eene wooning te bereiken

(*p*) Zij valt op eenigen afſtand en ten noorden van Yakoutsk in de Léna.

1788. *Junij* Den 23. ken aan de overkant gelegen, regt tegens de mond van de Maya over (*q*).

Bijzonder toeval dat mij paarden verſchaft. Daar vond ik zee-ſoldaaten voor den togt van de Heer Billings geſchikt, die mij voorſloegen om van verſcheide transport paarden onlangs aangekomen gebruik te maaken, en welken in het terugkeeren, mij tot *Amgui* konden brengen; volgens mijn reis-maat, moest ik mij te ſcheep naar *Belskaïa-Péréprava* begeeven, alwaar de gewoonlijke weg van Okotsk naar Yakoutsk langs loopt; dog de weg over Amgui neemende, zou ik aanmerkelijk winnen; hier van verzekerd zijnde, en het gelukkig geval het welk mij goede paarden verſchafte, deed mij van mijn ontwerp afzien.

Ik betaalde mijne geleiders (*r*), die order hadden om hunne ſchuit te Belskaïa-Péréprava agter te laaten, namelijk, nog honderd vijftig werſten verder, en die bij gevolg voortgingen met de Aldann aftezakken. Zij waaren nog geen werst ver, of het deed mij reeds leed dat ik ze afgedankt had; de Yakouters aan wien deeze paarden toebehoorden, en die bevreest waaren van ze

(*q*) Deeze plaats word *Oust-mayar priſtann* genaamt, of de haven van de mond van de Maya.

(*r*) In de vijf dagen dat ik ſcheep geweest was, had ik bijna zeven honderd werſten afgelegt.

ze te veel te zullen vermoeijen, hadden met ongenoegen vernomen dat ik 'er mij van dagt te bedienen; daar zij dit niet opentlijk durfden laaten blijken, poogden zij de vlucht te neemen; men zogt hen opteſpooren, en door veele beloften, bragt men ze terug. Om zich van dezelve te verzekeren, moest men ze allen in een isba opſluiten, waar uit men ze den volgenden morgen niet liet komen, dan onder voorwaarde dat ze mij tot Amgui zouden brengen; intusſchen had men de voorzorg gebruikt om tien van de beste paarden tot mijn gebruik uittekiezen. 1788. *Junij* Den 26.

Na wel geſlaapen te hebben, het geen mij geheel herſtelde van mijne ligte onpaslijkheid, ſtapte ik vrolijk te paard, gevolgt van deeze Yakouters die door Golikoff aangeſproken en gedweë-er gemaakt waaren. Ik was over derzelver vergenoegtheid verwondert, zij zongen de geheele weg over. Vertrek van Oustmaya-pristann.

Derzelver zangkunst is niet zeer aangenaam, deeze beſtaat in een geduurige en eentoonige trammelant die ze uit de keel voortbrengen; zij zijn daar en boven zeer vaardig om iets voor de vuist opteſtellen; de woorden kosten hun geen moeite nog overleg; zij vinden ſtof in alles wat hen omringt of wat ze denken. Laat een vogel aan haar zij opvliegen, en ziet daar reden genoeg om een uur over te zingen; dit is geen uit- Yakoutſche zangen.

werk-

1788. Junij Den 24. werkzel van derzelver levendige verbeelding, want het gezang zal tot aan het einde toe zich bepaalen om te herhaalen, *dat 'er een vogel zo weggevloogen is.*

Bijzonderheden van mijne reis tot aan Amgui.

Meer dan honderd werſten lang, reeden wij door een losſe moerasſigen grond, waar onze paarden zodanig inzakten dat wij genoodzaakt waaren van afteſtijgen om ze 'er uittehelpen; het overige van de weg was minder ſlegt. In het midden van een groot bosch, zag ik op den oever van een meir, twee visſchers bezig om derzelver voorraad voor de winter te vangen; zij hadden geen ander verblijf dan een afdak van boomſchors: op het einde van de zomer, gaan zij bij derzelver ouders een zekerder en warmer ſchuilplaats zoeken.

Den 25. Wij hadden regen in overvloed, dog vooral van des namiddags ten vier, tot des avonds ten agt uuren wanneer ik ſtil hield: om 'er van bevrijd te weezen, plaatſten mijne Yakouters op derzelver ſchouders een beerenvel op de wijze van een kraag; door een paardeſtaart vastgemaakt aan een dikke zweepſtok, bevrijden ze zich van de muggen; wij wierden 'er zodanig van geplaagt; dat ik niet lang wachtte om tot derzelver muggejagt toevlucht te neemen.

Den 26. Deeze dag leverde niets bijzonders op; des avonds bereikte ik den oever van de rivier Amga,

ga, twee honderd wersten van de haven aan de mond der Maya. Deszelfs diepte benam ons de lust om dezelve door te waaden, echter waaren alle de schuiten aan de overkant; te vergeefs riepen wij dat men ons zou komen afhaalen. Een mijner geleiders, onverduldig dat hij niemand zag opdagen, ontdeed zich van zijne kleederen, en zwom over om een schuit te gaan haalen; de overtogt van onze caravaane duurde een uur; wij steegen dadelijk weer te paard om de wooning van een Yakoutsche Prins te bereiken, die *Girkoff* genaamd was. Onder weg, vond ik verscheide Yourtes, dog allen ten minsten een uur van den anderen gelegen; wanneer wij eenige treden van die van Knesetsk of van den Prins af waaren, reed mijn Soldaat Golikoff voor uit, om hem te beduiden, dat hij mij wel ontfangen moest.

1788. *Junij.* Den 26.

Hij onthaalde mij in der daad zeer vriendelijk; niet alleen bood hij mij zijn yourte, melk en zeer smakelijke boter aan, dog daar en boven beloofde hij mij, dat zijne beste paarden (*s*) den volgen-

Onthaal het geen mij een Yakoutsche Prins aandoet.

(*s*) Behalven zijn ander vee, bezat dien Prins een stoeterij van twee duizend paarden die in een goeden staat waaren, hij had 'er een groot aantal verlooren bij de bevoolen overbrenging der goederen voor den togt van de Heer Billings; de manier waar op hij mij onderhield over zijne onderwerping aan de wil van zijne souvereine, deed mij

1788. *Junij* Den 26. genden dag tot mijnen dienst waaren; weetende dat ik rust noodig had, wees hij mij het afgeſchoote huisje aan, dat hij voor mij geſchikt had, en terwijl men het zelve gereed maakte, had hij de beleeftheid mij zijne geheele wooning, een der fraayſte in dit ſoort, te laaten zien.

Beſchrijving van eene Yakoutſche yourte.

De grootte van deeze huizen verſchilt, naar maate dat den eigenaar meer of minder rijk, of zijn gezin meer of min talrijk is. Overeind geplaatſte balken den een naast den ander, en bedekt met klei-aarde, vormen deszelfs muuren, die niet rechtſtandig even als de onze opgaan; bovenwaards digter aan elkander ſtaande, onderſtutten ze een dak, welkers afhelling niet zeer ſteil is; in eenige yourtes, word het door paalen onderſteund; eene deur geeft alleen toegang naar binnen, het welk in twee-en afgedeeld is, gelijk ik reeds gezegt heb; het eindelijkſte gedeelte word door de menſchen bewoond, die zich daar in afdeelingen begeeven, welken op gelijken afſtand naast de muuren verdeeld zijn; het zijn hutten, die ik niet beter kan vergelijken als met de kleine vertrekjes der dekofficieren op de Hollandſche ſcheepen; ieder paar heeft het zijne; aan de andere kant van de muur hebben de beesten

mij beſluiten, dat hem geene opofferingen tot betooning van zijnen iever te zwaar vielen.

ten, de koeijen, de kalveren derzelver verblijf; dit alles maakt maar eene ſtal uit. In het midden van het gebouw is de ſchoorſteen geplaatst, zijnde van eene ronde gedaante en van hout gemaakt; men bezorgd die om ongelukken voortekomen, met een dik pleiſter van leemaarde; om het vuur te ontſteeken, word het hout regt over eind in de ſchoorſteen geplaatst; aan iedere uitſpringenden hoek, maakt men een lange ſtok vast, waar uit een ander op dezelve hoogte voortkomt, dienende om de keetel aan te hangen, en ziet daar de haal en de hengel in gereedheid; het is gemaklijk om die te vermenigvuldigen, indien men meer dan eene pot behoeft heet te maaken.

1788. *Junij* Den 26.

Drank genaam: Koumouisſ.

In een hoek van de yourte ſtaat een leere tobbe geplaatst; alle dagen doet men daar paardemelk in, die men met een ſtok, even als met een karnſtok, omroert. Een ieder die binnen komt, voor al de vrouwen, verzuimen nooit, voor dat men zich aan ander werk begeeft, om die melk gedurende eenige minuuten te karnen; dit leevert dien zuurachtigen en nogtans aangenaamen drank op, welke men *Koumouïsſ* noemt; wil men dezelve nog meerder doen gisten, als dan word ze een der koppigſte dranken.

Mijn gastheer ſprak het Rusſisch tamelijk

 wel;

1788. *Junij* Den 26. wel (*t*); ik maakte daar gebruik van om van hem eenig onderricht over de gewoontens, de zeden en de Godsdienst van zijne landsgenooten te bekomen. Ik zal het zelve, beneevens de aantekeningen die mij reeds over deeze onderwerpen bezorgt waaren, hier laaten volgen.

Gewoontens, Godsdienst, en zeden der Yakouters. In het begin van de zomer, verlaaten zy hunne winterwoonigen, en begeven zich met derzelver gezin en eenige paarden, landwaards om de inzameling van het voeder voor het onguure jaargety te doen. Het is altoos op eene aanmerkelijke afſtand van derzelver yourte, en in de vrugtbaarſte ſtreeken, dat zij deezen voorraad gaan zoeken. Geduurende dit verlaaten van derzelver wooning, laaten zij hunne paarden onder de bewaaring van derzelver knechten, en de omgelegen weilanden zijn voldoende om alle hunne kudden te voeden.

Het jammerde mij zeer, dat ik hun maijfeest niet heb kunnen bijwoonen, het welk zij uit blijdſchap over de terugkomst van de lente vieren. Zij verzamelen zich als dan in het open veld, brengen ſterk gegiste Koumouisſ derwaards, braa-

wel

(*t*) Ik heb verſcheide van die Opperhoofden ontmoet, welke deeze taal zo eigen was als derzelver landtaal.

den osſen en paarden, eeten en drinken tot zat wordens toe, zingen, dansſen en eindigen dit alles met toveryen; derzelver chamans beſtieren deeze feesten, en verkondigen daar hunne buitenſpoorige voorzeggingen. 1788. *Junij* Den 26.

Deeze waarzeggers zijn hier vrijer en meer geëerbiedigt dan in Kamſchatka; verklaarders van den wil der Goden, verleenen zij hunne bemiddeling aan den onweetende Yakouter, die hem al beevende ſmeekt, dog die hem voor al betaalt. Ik heb ſommigen dier misleiden hun ſchoonſte paard zien geeven om een chaman naar zijn dorp te brengen. Niets is afgrijſelijker dan de toverdienſten van deezé bedriegers: ik kende die nog maar alleen bij overlevering, en ik was begeerig om dezelve bijtewoonen. Ik was getroffen over de getrouwheid van het verhaal het welk men mij deswegens gedaan had: dog daar ik het met eene gelijke naauwkeurigheid opgegeeven heb, kan ik niet anders dan den leezer derwaards verwijzen (*u*). Ik zal mij dus vergenoegen met hun een afbeeldzel van den Chaman die zich hier aan mij vertoonde, te geeven.

Omhangen met een kleed, het welk van bellen en yzere plaaten voorzien was, welkers geluid het hoofd duizelig maakte, daar en boven ſloeg hij

(*u*) Ziet het eerſte deel, pag. 156.

1788. *Junij* Den 26. hij op zijn *bouben* of trommel, met een geweld dat geschikt was om vrees aantejaagen; vervolgens als een dwaas ginds en herwaards met de mond open loopende, beweegde hij het hoofd in allerleie bogten, zijne loshangende hairen bedekten hem het aangezicht, van onder zijne lange zwarte maanen (*x*) hoorde men een wezentlijk gebrul, het welk door geschrei en een geschater van lagchen gevolgt wierd, zijnde dit de gewoonlijke Voorbereidzelen tot de openbaaringen.

In de afgoderij der Yakouters, hervind men alle de dromerijen, alle de bijgeloovige gebruiken der oude Kamschatters, der Koriaken, Tchouktchis en andere volkeren van deeze streeken; zij bezitten echter uitgebreider grondbeginzelen, en dwars door de belagchelijkste verdigtselen heen, waar meede zij zich voeden, ontwikkelen zich vrij scherpzinnige denkbeelden over het Opperweezen, over de wonderwerken, en de toekomstige belooningen en straffen.

Voornamelijk was ik verwonderd over de levendigheid en eigenzinnigheid van hunnen geest; zij scheppen behaagen in het verhaalen van fabelen, getrokken uit derzelver belagchelijke verdigtsel

(*x*) Onder de Yakouters, die het hair allen kort draagen, is het gemaklijk de Chamans te kennen die ze laaten groeijen, en ze gewoonlijk agter het hoofd vast knoopen.

ſel geſchiedenis (mythologia), welken zij met de ſtelligſte ligtgeloovigheid aan anderen meededeelen. Wanneer men die met de onzen vergelijkt, vind men zo veel reden niet meer, om onze vroegere en hedendaagſche ſchrijvers te bewonderen, dewijl men dit vak door diergelijke meededingers ziet behandelen; hier volgen twee van die fabelen, welke Golikoff mij ſpreekwijs voor ſpreekwijs vertolkte. 1788. *Junij* Den 26.

Het gebeurde eens, dat 'er in een groot meir een hevige twist ontſtond tusſchen de verſcheiden ſoorten van visſchen; het verſchil was over het oprichten van een opperſte rechtbank, dewelke het geheele visſchen heir moest beſtieren; de haringen, en de kleine visſchen begeerden een gelijk recht als de ſalm, om daar in toegelaaten te worden. Van woorden tot woorden geraakten de hoofden verhit, men kwam zo ver om zich met kracht te vereenigen tegen die groote visſchen, die de zwakſten beledigden en hinderlijk waaren, hier uit ontſtonden inlandſche en bloedige oorlogen, dewelken door de vernieling van een der twee partijen eindigden, de overwonnelingen die de dood ontſnapt waaren, namen de vlucht naar enge waters, en lieten de groote visſchen, welken de overwinning behaald hadden, alleen meester van het meir. Ziet daar de wet van den ſterkſten.

De andere fabel gelijkt meer na de verhaalen

 van

1788. *Junij* Den 26. van onze oude wijven, die de ſchrik der kinderen en het vermaak der bejaarden in onze (franſche) dorpen zijn. Ik ben niet vreemd van te gelooven, dat deeze het werk van den een of anderen Chaman is.

Een Yakouter had zich oneerbiedig tegens zijn Chaman gedraagen of hem beledigt. Om deeze te wreeken, veranderde de duivel zich in eene koei, en zich gemengd hebbende onder de kudde van den ſchuldigen, terwijl die langs een bosch ging graazen, wist hij de beste vaerzen daar van te ontvoeren; wanneer den herder des avonds terug kwam, joeg zijn verbolgen meeſter hem onbarmhartig weg, hem beſchuldigende van door zijne zorgeloosheid, de oorzaak van dat verlies te zijn. Op dit oogenblik vertoond zich de duivel in een herders gewaad; men neemt hem aan, en den volgenden morgen brengt hij de koeijen naar de velden. Een, twee dagen loopen voorbij, en de Yakouter ziet zijne kudde niet opdagen. In de uiterſte ongerustheid, vertrekt hij met zijne vrouw, zoekt ginds en derwaards, ontdekt dezelve eindelijk, dog in welk eene verwarring! Op zijne aannadering, gaan de koeijen aan het loopen, en op het geluid der fluit van den trouwloozen herder ook aan het dansſen (y); de meeſter raast, en ſchreeuwt. Houd

(y) Het inſtrument dat ik hier met de naam van fluit beſtem-

„ *Houd ſtil, roept de duivel hem toe, het ſtaat u* 1788. Junij
„ *wel om my te verwijten dat ik geſtoolen heb,* Den 26.
„ *gij die misbruik maakte van het vertrouwen van den alleracbtingswaardigſten Chaman; laat dit gebeurde u ter leering verſtrekken. Geeft ieder het geen hem toekomt".* Op *deeze woorden, verdween de kudde en den herder, en den armen Yakouter verloor al zijn goed.*

Zedert dien tijd, wierd de plaats waar dit gebeurde, voor het verblijf der helſche geesten gehouden; de ongeloovigen mogten zeggen, dat, volgens alle waarſchijnlijkheid, den beroovenden duivel niemand anders dan de chaman zelfs was; de eenvoudigheid der weltevreedene Yakouters kon deeze verdenking niet verdraagen, welke zij voor een gruwelijke lastering hielden.

Men had mij meenigmaal in de bosſchen, overblijfzelen van oude Yakoutſche graven, getoond; dit waaren zeer plompgemaakte en aan de takken van de boomen opgehangen doodkisten; mij is onbekend, waarom zij van het gebruik afgezien hebben om dus hunne dooden aan de open lucht, en ver van derzelver wooningen, blootteſtellen; te-

ſtempel, is een uitgehold been het geen ten naaſten bij als onze pijpfluiten bewerkt is, de toonen welken de Yakouters daar uit haalen, zijn niet minder ſcherp.

1788. *Junij.* Den 26. tegenswoordig begraven zij die op de wijze der Christenen.

De lijkplechtigheden geſchieden met een ſoort van praal, die min of meer prachtig is naar maate van het aanzien en den rijkdom van den overleedene. Indien het een Prins is, bekleed men hem met zijne rijkſte kleederen en beste wapenen; het lijk in de doodkist gelegd, word door de vrienden, tot aan den rand van het graf gedraagen; een luidrugtig geklag kondigt deeze naargeestige trein aan; het begunſtigſte paard van den Prins, en het beste uit de ſtoeterij, beiden rijk opgezadeld, en door een knegt of den een of ander naastbeſtaande geleid, gaan ter zijde van de kist; aan de begraafplaats gekomen, worden ze aan twee paalen (z) bij het graf geſteld, vastgemaakt; terwijl men derzelver meeſter in de aarde zet, worden ze op zijn lighaam gedood, en deeze bloedige offerhande is een eerbewijs, verſchuldigd aan zijne genegenheid voor deeze dieren, die gehouden worden dat ze hem in de andere waereld zullen volgen, alwaar men hoopt dat hij 'er nog genot van zal hebben. Echter brengt

(z) Deeze paalen ontbloot van deszelfs ſchors, zijn of met verſcheide couleuren geverwt, of met wonderlijke figuuren vercierd.

brengt men die ter dood, het vel en het hoofd dat aan elkander blijft, word digt bij het graf in eene horisontaale richting aan boomtakken vast gemaakt, en ziet daar het praalgraf; vervolgens ontsteekt men een houtmijt, en de laatste vriendschapsblijk voor den overledene bestaat daar in, dat men zijne twee geliefste paarden aldaar braad en op eet; deeze maaltijd geeindigt zijnde, gaat ieder zijns weegs. De zelfde plechtigheid word ook omtrent een vrouw in acht genomen: in plaats van een paard, slagt men de koei, waar van zij het meeste werk pleeg te maaken.

1788. *Junij* Den 26.

De Yakouters zijn sterk en over het algemeen groot, het geheel van derzelver gelaatstrekken heeft eenige overeenkomst met de gedaante der tartaaren; men zegt zelfs dat de beide taalen veel overeenkomst hebben; al wat ik daar van zeggen kan, is, dat de Yakouters zeer afgebrooken spreeken, en dat ze hunne woorden niet zamenbinden.

Derzelver kleeding is eenvoudig en ten naasten bij zomers en des winters het zelfde; het eenigste onderscheid bestaat daar in, dat dezelve in het laatste jaargetij, met pelterijen gevoerd zijn. Over het hemd, draagen zij gewoonlijk een groot overgeslaagen vest met mouwen; derzelver broek gaat maar ter halver weg van de deijen; dog lange

1788. *Junij* Den 26. ge laarzen *ſarri* genaamt gaan hun tot boven de knie-en. Wanneer het warm is, houden ze niets van dit alles dan de broek aan.

Zij verbeelden zich beter dan eenig ander volk van de waereld te paard te rijden, hunne verwaandheid ten deezen opzichte gaat zo ver, dat ze met verſmading vermijden, om aan wat reiziger ook als te vrolijke paarden (*a*) te geeven.

De veelwijverije behoort bij dit volk tot derzelver ſtaatkundige grondbeginzels; genoodzaakt om menigvuldige reizen te doen, bezitten zij vrouwen op alle plaatſen waar zij ſtil houden, en nooit brengen zij die bij elkander; des niettegenſtaande zijn ze uitermaaten jaloursch, en gezwooren vijanden van ieder die de rechten der gastvrijheid wilde ſchenden.

Den 27. Vertrek van Amgui. Door de goede voorzorg van de Prins Girkoff, vond ik bij mijn ontwaaken negen fraaije paarden alle gezadeld (*b*); hij begeerde dat ik zijn geliefkoost paard beklom, het welk volmaakt de tel gang ging; overlaaden van zijne vriendelijkheden, verliet ik hem vroegtijdig, in de troostrijke

(*a*) Wanneer ik van hunne zadels ſprak, had ik 'er moeten bijvoegen dat de ſtijgbeugels daar van zeer kort zijn.

(*b*) Voor drie paarden betaalt men hier zo veel, als voor één in ſiberien.

ke hoop van meermaalen woonplaatzen te zullen aantreffen, alwaar ik van paarden zou kunnen verwisſelen, en ſomtijds mijne nagtrust neemen. 1788. *Junij* Den 27.

Eenige treeden van deeze yourte die *Amguinskoi-ſtanovie* of rustplaats van Amgui genaamd word, zag ik op de weg eene houte af beelding van een vogel, zo groot als een endvogel of water-raave; dit is de zinnebeeldige gedaante van eene kwaad verwekkende Godheid, de ſchrik van dit gewest; men vertelt ten zijnen opzichte de zotſte verhaalen, men geeft onder anderen voor, dat deeze booze geest ſomtijds de reizigers heeft doen verdwaalen, en derzelver paarden verſlonden. Afbeeldzel van eene kwaad doende Godheid.

Ik ſtapte des avonds af, bij eene andere Yakoutſche Prins (*c*) die zedert kort zijne zomerwooning betrokken had, dewelke mij even zo zindelijk als aangenaam voorkwam: ziet hier de beſchrijving van deeze *ourasſis*; dit is de naam welke men aan deeze ſchilderachtige wooningen geeeft.

Even als de yourtes der zwervende Koriaken, zijn deeze rond, ruim en met een minder aantal ſtokken zamengeſteld, dog op dezelfde wijs ge- Zomerwooningen der Yakouters.

(*c*) Ik zou telkens het zelfde moeten herhaalen, indien ik verſlag wilde doen van het goed onthaal, dat ik bij alle deeze Yakoutſche Prinſen genoot.

1788. Junij Den 27. geplaatst, en rondom onderſtut door dnnne boogsgewijze dwarsbalkjes; het geheel is met berkenſchors overdekt (*d*); van boven naar beneden met banden van agttien duim breed vastgehegt; de randen deezer banden zijn kleine gemaakte zelfkanten, van deeze ſchors festonsgewijs uitgeſneeden; men behangt de wooning van binnen in dezelfde ſmaak; de eigenaar ſchikt de tekening daar van na zijn zin; waar in gewoonlijk eene mengeling van coleuren heerscht, die niet onbevallig is; deezen opſchik verciert ook de huisjes of hutten en de bedden van de hoofden der huisgezinnen; de dienstboden ſlaapen op vellen of matten op den grond; het vuur word in het midden van het huis aangelegd.

Den 28. Ik kwam aan de rivier Sola die ik geduurende een geruimen tijd langs reed; de hette hinderde mij niet minder dan de muggen, en ik was zo dorſtig, dat ik aan iedere yourte ſtil hield om Koumouisſ te vraagen.

Den 29. Komst te Yarmangui. In den morgen bereikte ik, na dat ik van Amgui af, twee honderd werſten had afgelegd, de plaats genaamd *Yarmangui*, aan den oever van de Lena; wanneer ik die rivier overgetrokken zou zijn, bevond ik mij te Yakoutsk, dog een

wagt

(*d*) In de lente ontdoed men deezen boom van deszelfs ſchors.

wagt van den bevelhebber waarſchuwde alle reizigers, om hier het verlof aftewachten van in de ſtad te mogen komen; hoe onaangenaam mij ook dit ſoort van quarantaine was voldeed ik daar aan, wanneer een Onderofficier mij verzogt, van mij omtrent twee honderd treden verder te begeeven, alwaar ik den Heer Capitain Iſpraunick en een Lieutenant van de Heer Billings zou vinden; zij waaren van mijn aankomst onderricht, en ontfingen mij met de ſterkſte betooningen van achting en blijdſchap; naauwlijks had ik hen verhaald, hoe zeer het uitſtel waar meede ik bedreigd wierd mij tegenviel, of zij maakten allen ſpoed om de noodige beveelen te geeven, ten einde men mij aan den anderen oever bragt, daar bij voegende dat zij zich van de goedkeuring van den Heer Commandant verzekerd hielden, die reeds zedert lang van mijne komst verwittigd en aan wien ik aanbevoolen was. 1788. *Junij* Den 29.

Des middags, trad ik in de ſchuit die men voor mij in gereedheid gebragt had, en ik was vier uuren bezig met de rivier de Léna in de dwarſte overteſteeken, deeze rivier moet, zo veel men met het oog over eene zodanige uitgeſtrektheid kan oordeelen, ten minſten twee uuren breed zijn. Overtogt en breedte van de Lena voor Yakoutsk.

Aan land geſtapt, wierd ik door een ſtads bediende ondervraagt en volgens gebruik, na het ver- Verblijf te Yakoutsk.

1788. *Junij* Te Yakoutsk.

verblijf gebragt dat hij voor mij bestemd had; dadelijk liet ik mij de wooning van den commandant de Heer Maklofski aanwijzen, wien ik ten eersten ging zien; hij ontfing mij met alle mogelijke beleefdheid, sprak mij altoos in het fransch aan, schijnende hem deeze taal zeer eigen te weezen; na mij wegens mijne spoedige togt (*e*) en over mijne gelukkige aankomst geluk gewenscht te hebben, deed hij mij belooven van eenige dagen te Yakoutsk te zullen blijven, om van mijne vermoeijenis uitterusten.

Ontmoeting van den Heer Billings.

Dog van alle zijne verplichtende aanbiedingen was mij geene aangenaamer, dan dat hij mij de gelegenheid verschafte om dien zelven avond met de Heer Billings te eeten. Ik was zeer verlangend om hem te leeren kennen, en ik wachtte met ongeduld het oogenblik van onze zamenkomst af; ons beider beroep van reiziger gaf al aanstonds tusschen ons zekere vereeniging, men zou gezegt hebben dat onze vriendschap reeds jaaren bestaan had; echter waaren wij beiden zeer omzichtig, van de gesprekken verwijderende al wat maar eenigzints betrekking kon hebben tot de

(*e*) Ik was de eerste reiziger, dit jaar van Okotsk vertrokken, welke men nog te Yakoutsk gezien had; den afstand tusschen deeze twee steeden is omtrent vijftien honderd wersten.

de onderwerpen van onze wederzijdsche zending; ik bewonderde daar in de snedigheid en de voorzigtigheid van den Heer Billings: geduurende mijn verblijf alhier, nam ik eens het middagmaal bij hem; des morgens en des avonds begaven wij ons beiden bij de Heer Marklofski (*f*), en nimmer ontsnapte hem in onze redeneeringen eene onbescheide vraag. 1788. *Julij.* Te Yakoutsk.

Het jammerde hem zeer dat hij op zijnen togt onze fregatten niet ontmoet had; hij zou zijn geluk en roem gesteld hebben in het vervullen van de edelmoedige oogmerken zijner Souvereine, met aan den Heer Graaf de la Pérouse al dien onderstand en hulp te verschaffen, die hij zou hebben kunnen toebrengen; dit was eene schuld, zeide hij, van welke hij zich wilde, en ook niet anders kon kwijten dan in mijn persoon; en waarlijk, er zijn geene diensten uittedenken, die hij niet tragtte mij te bewijzen.

Het paardrijden mij zeer vermoeid hebbende, raadde men mij de Lena tot aan Irkoutsk optevaaren; zulks geviel mij zeer, dewijl mij daar door rust belooft wierd, en de vertraging die het mij veroorzaakte, op het hoogst vier of vijf dagen zou beloopen. *Zo* dra ik mijn besluit genomen had;

(*f*) Deeze bevelhebber moest dien post blijven bekleeden tot op de aankomst van den Heer Kaaloff.

1788. *Julij* Te Yakoutsk.

had, diende de Heer Billings mij van zijnen goeden raad en zorgde voor de keus en de verkrijging van een fchuit; van mijne tent deed hij twee zeilen maaken, gaf mij een zijner Soldaaten, die bekwaam voor Stuurman was, en verfchafte mij in een woord al dat geene wat hij tot mijne overtogt noodig oordeelde.

Befchrijving van de Stad en de Haven van Yakoutsk.

De vijf dagen die ik te Yakoutsk doorbragt, wierden tot de toebereidzelen voor mijn vertrek befteed: ik had echter tijds genoeg om optemerken, dat deeze ftad de fraaijfte en de meest bevolkte was van alle die geenen, welken ik tot nog toe, in de verbaazende uitgeftrektheid lands dat ik doorkruist had, had gezien.

Zij is aan de westzijde van de Lena gebouwd; de huizen zijn van hout, dog ruim en gemaklijk, dat van den Commandant ftaat vlak tegens de haven over; de meefte kerken zijn van fteen. Een arm van de rivier (*g*), die voorwaards loopt, terwijl ze een bogt tot aan de muuren van de ftad befchrijft, vormt dat geen het welk men de haven noemt, die bij laag water droog loopt; de vaartuigen, door den Koophandel herwaards gebragt, zijn niet anders dan barken; het grootfte ge-

(*g*) Deeze rivier doorloopt Siberien bijna in deszelfs geheele breedte, van het noord-ooften naar het zuid-westen, en ontlast zich vervolgens in de Yszee.

gedeelte derzelver dient tot overvoering van de levensbehoeftens, als zout en meel door de regeering derwaards gezonden; de Kooplieden huuren of koopen van die vaartuigen, tot overvoering van derzelver koopmanſchappen, welke vaartuigen men uit den omtrek van den oorſprong van de Lena bekomt, alwaar dezelve gebouwt worden. 1788 *Julij* Te Yakoutsk.

De Yakouters komen niet in de Stad dan tot verrichting hunner zaaken; over het algemeen is dezelve niet dan door Rusſen bewoond. In de gewoontens en gebruiken word men de uitwerkzels der beſchaafdheid gewaar; de inrichting van de gezelſchappen, de vrolijkheid die daar in heerscht, alles werkt met de belangens van den handel zamen, om onder de inwooners die werkzaame onderlinge verſtandhouding te onderhouden, dewelke de bron der rijkdommen en de aangenaamheid des leevens uitmaakt (*b*). Inwoonders.

Na dat ik mij op nieuw van leevensmiddelen voorzien had, vertrok ik des morgens ten een uur van Yakoutsk; reeds kondigde de ſchemering de opkomende dageraad aan (het is bekend dat Den 5. Vertrek van Yakoutsk en vaart op de Lena.

(*b*) Ik ſpreek niet van het beſtier, dewijl het op den zelfden voet als dat van Okotsk ingericht is.

1788. *Julij* Den 5. tot den 9.

dat men des zomers op de hoogste breedtens, den overgang tusschen nagt en dag geduurende meer dan eene week, naauwelijks bemerkt), zo dat men reeds duidelijk de zandbanken kon onderscheiden, waarmeede den oever tot aan de eerste post bezoomt is; dewijl wij die niet altoos vermijden konden, verzogten mijne geleiders, of de menschen die mijn vaartuig voorttrokken, ons ieder oogenblik, van ons even als zij te water te begeeven, om over die ondieptens te geraaken; het gebeurde ook dikwils, niettegenstaande de ontzagchelijke breedte van de rivier, dat wij besllooten naar de overzijde te roeijen, in de hoop van daar eene gemaklijker doortogt te zullen vinden; dog dan dreef de geweldige stroom ons een halve werst min of meer agterwaards; groote ysschotzen vertoonden zich nog langs de oevers; men verzekerde mij dat 'er diergelijken het geheele jaar door te zien waaren.

Ik zal dag voor dag hier geen verslag van mijne vaart ter nederstellen; de aanmerkingen welke ze mij verschaft heeft zijn van te weinig belang, om den leezer met de verveelende eenvormigheid der dagelijksche kleinigheden bezig te houden.

Posthuizen en

De postroutes zijn afgedeeld; deeze beloopen dertig, veertig, vijftig, zestig, zeventig, en

en zelfs tagtig werſten (*i*). Dat men daar uit de ſtraf der ongelukkigen beoordeele, die tot den dienst van de post veroordeeld zijn, namelijk, om de vaartuigen van de eene wisſelplaats tot de andere te trekken; deeze ſchrikkelijke heerendienst, maakt de ſtraf van de gebannene en kwaaddoenders, in eene tusſchenruimte van bijna twaalfhonderd werſten uit. Zij deelen deezen arbeid met de paarden; dog wanneer de ſchuit aan den grond raakt, of dat het voorttrekken belemmeringen ondergaat, moet de mensch de plaats van het beest vervangen, en het is in de moeijelijkſte oorden dat deszelfs arbeid te pas komt; de eenigſte verkwikking welke deeze boeven voor dien ſchrik verwekkenden arbeid genieten, bepaald zich tot eenige maaten meel, die de regeering hen toelegt; de Yakoutſche Prinſen uit de omgelegen ſtreeken zijn ook verplicht van in derzelver onderhoud te voorzien, en ingeval van noodzaaklijkheid, hen manſchappen en paarden te leenen.

1788. *Julij* Den 5. tot den 9. plaatzen waar men andere perſoonen bekomt; welke lieden tot deezen dienst gebruikt worden.

Veelen van deeze ellendelingen zijn getrouwd; zij bewoonen met hun gezin half geſloopte isbas, die hier en daar langs den regter oever verſpreid zijn

(*i*) De kosten zijn daarom niet hooger, voor één man betaald men zo veel als voor één paard.

1788. *Julij* Den 5. tot den 14. Vaart op de Lena.

zijn; de regen noodzaakte mij op zekeren dag, om een schuilplaats in eene deezer wooningen te zoeken; ik verkoos die welke de meeste vertooning maakte; wanneer ik daar binnen trad, meende ik door de bedorve lucht die men 'er inademt te bezwijmen, en ik weet geene woorden te vinden, om het afschuwelijk tafereel der ellende welke mijn oog trof, te schetsen; wel verre van in dit huis eene veilige plaats gevonden te hebben, zag ik mij na verloop van een quartier uurs geheel overstroomt; het water viel stroomsgewijs van alle de hoeken van het dak, en ik verkoos wederom liever in mijn vaartuig te gaan.

De vischvangst en de jagt verschaffen voorts aan deeze bannelingen, die al de snoodheid van hunnen imborst bewaard hebben, bezigheid; ze worden alleen door het belang of de vrees bestierd. Op de nadering van een schuit beproeven ze altoos om zich door de vlucht aan den moeijelijken arbeid te onttrekken, waar aan zij door het gezag onderworpen zijn; meer dan eens hebben zij mij dien trek gespeeld; ik kwam aan eene wisselplaats: van de vijf of zes mannen die zich altoos, ten dienste van de reizigers gereed moeten houden, was 'er geen een te vinden; ze waaren allen naar de bosschen gevlucht, en mijne geleiders van de voorige wissel-

plaats

plaats (*k*), zagen zich genoodzaakt van ook nog deeze postweg afteleggen. Ik ftelde deeze ongelukkigen des te gewilliger fchadeloos, dewijl ik menigmaal, wanneer ik hen afdankte, derzelver beenen geheel bebloed zag.

1788. *Julij* van den 5. tot den 14. Vaart op de Lena.

Eens, ftelden zij mij op een morgen geheel te leur: een postfchuit de rivier afkomende, kwam ons digt voorbij; Golikoff waakte op zijn beurt; mijne doortrapte fielten verzogten hem verlof om met hunne makkers te verwisfelen, zij wisten hem zo wel te beduiden dat dit in ons voordeel was, dat hij er in toeftemde; begeerig om mij ons geluk meedetedeelen maakte hij mij wakker, dog het was om mij te vertoonen, dat onze gaauwdieven op de loop gingen, in plaats van zich naar de fchuit te begeeven die agter ons heen dreef. Op dit gezicht kan men zich de verlegenheid van Golikoff voorftellen; hij wist niet hoe hij zich voor mij verfchoonen zou, want wij moesten befluiten om onze fchuit tot aan de volgende wisfelplaats voorttetrekken; gelukkig waaren wij 'er niet ver meer van verwijderd; de men-

(*k*) Zij gebruikten de voorzorg, wanneer ze van hunne wisfelplaats vertrokken, om aan mijn fchuit een kleine praauw vasttemaaken, waarin ze naar hunne woonplaatzen te rug keerden, laatende zich met de ftroom van de rivier afdrijven.

1788. *Julij* van den 5. tot den 14. Vaart op de Lena.

menschen die de postschuit derwaards gebragt hadden bevonden zich daar nog; mijne twee soldaaten hadden hen spoedig overgehaald om ons voort te trekken. Ik geloof zelfs dat ik derzelver goede wil aan de onbeschofte bevelen van Golikoff verschuldigt was; onze ontmoeting had hem zo misnoegd gemaakt, dat ik geen mogelijkheid meer zag, om hem met gemaatigdheid te werk te doen gaan; „ Gij weet niet, zeide hij tot mij, „ hoe men deeze schelmen bestieren „ moet; 'er is geen ander middel dan de stok: „ ik moest u maar navolgen, dan zagen wij ons „ op iedere post aan beledigingen blootgesteld, „ of in dezelfde ongelegenheid die wij zo even „ komen te ondergaan".

van den 14. tot den 29. de Stad Olekma.

Wij kwamen echter zonder verdere onaangenaamheden te Olekma (*l*); deeze stad, de eerste zedert Yakoutsk, is van daar zeven of agt honderd wersten verwijderd, hoe zeer de post maar op zes honderd berekend word; ze legt aan de uitwatering van de rivier die deszelfs naam voert, is niet groot, vrij slegt bebouwd en leverd geene bijzonderheden op. Ik verbleef daar maar twee uuren.

Ontmoe-

Eenige wersten van daar naderde mij een kleine

(*l*) men noemd ze ook *Olekminsk*.

ne praauw; één man beſtierde dezelve alleen, hij bood mij berkenſchors aan, die hij in de naburige bosſchen had afgeplukt; mijne ſoldaaten verzogten mij dadelijk dat ik daar van koopen zou, om ons vaartuig mêe te overdekken; mijn koopman was een Toungousſer, hij behoorde tot een huisgezin het welk zich op den linker oever neergezet had (*m*). Ik verzuimde deeze ſchoone gelegenheid niet om dit volk van nader bij te leeren kennen; ik liet dan mijn ſchuit aan den regter oever vast maaken, en ging alleen van Golikoff verzeld, in het ſchuitje van den Toungousſer over, die even zo vergenoegd was als ik, over het bezoek dat ik bij zijne naastbeſtaanden ging afleggen.

1788. *Julij.* van den 14. tot den 29. Vaart op de Lena. ting van een Toungousſer.

Al aanſtond trok de gedaante en de ligtheid hunner praauwen mijne aandagt; zeer afgerond vertoonen ze weinig oppervlakte, het geen ze aan omſlaan onderhevig maakt; het beloop van het ſchuitje is van latwerk, de boorden zijn van genaaide en geteerde berken ſchors, en de twee einden worden langzamerhand naauwer en eindi-

Toungousſche praauwen.

(*m*) Hij verhaalde mij dat de boorden van de Léna aan dien kant, door verſchillende horden van zijne landsgenooten bewoond waaren. Ik moet hier bijvoegen, dat de Toungousſen en de Lamouten als een en dezelfde natie kunnen beſchouwd worden.

1788 *Julij* van den 14. tot den 29. Vaart op de Lena.

digen puntig; men houd de riem in het midden, om zich beurtelings van de twee ſchoppen te bedienen die aan deszelfs einde vastgehegt zijn.

Vriendelijk onthaal eener Toungousſe horde.

De vreugd van deeze Toungousſers in mij te zien was zeer uitbundig; ter gelijker tijd omringd, vergast, geliefkoosd, wist ik niet hoe ik aan alle hunne vriendſchaps betuigingen zou beantwoorden. Een jong rendier wierd gedood en aan mijne voeten neergelegd; wanneer ze mij dit geſchenk aanbooden, jammerde het deeze goede menſchen, dat derzelver armoede hun van de middelen en het vermaak beroofde om mij van meer nut te kunnen weezen. Ik was zelfs niet in ſtaat om veel giften te doen, en mijne erkentenis beſtond alleen daar in, dat ik hun eenige van mijne kleederen agterliet.

Wooningen, gelaatstrekken, Godsdienst, rijkdommen en gewoontens der Toungousſen.

Daar zij even als de Koriaken rondzwerven, hebben zij ook ten naaſten bij dezelfde leevenswijze; derzelver yourtes zijn niet zo groot, en met berkenſchors bedekt; dit maakt het eenigſte onderſcheid uit; ieder geſlacht heeft het zijne; de voornaamſte verciering van binnen beſtaat in een kleine houten afgod, hebbende een wanſchapen hoofd en eene menſchelijke gedaante; Zij omhangen het zelve met hunne kleederen, waar bij ze tot meerdere opſchik een groot getal ringen, ſchellen, en andere ſtukken van metaal voegen; Ziet daar hun heiligen Nicolaas, welke naam zij

zij hem, bij zinſpeeling op den beſchermheilig der Rusſen, geeven. 1788. *Julij* van den 14 tot den 29. Vaart op de Léna.

Bij mijn doortogt te Yamsk, heb ik de kleeding der Toungousſen beſchreeven; nu blijft mij nog overig van derzelver gelaatstrekken, zeden en manier van reizen te ſpreeken.

Ze zijn kleinder dan de Yakouters, en hebben even als de Kamſchatters in een getrokken oogen, een platte neus, en een breed aangezicht; ze zijn niet minder gastvrij, derzelver hoofdcaracter ſchijnt de zagtmoedigheid en de openhartigheid te weezen. In zaaken van den Godsdienst, bezitten zij de domme ligtgeloovigheid der Koriaken, dewijl zij alle de dwaasheden der afgoderij voor geloofswaarheden aanneemen, de Chamans zijn insgelijks de voorwerpen van hun vertrouwen en eerbied; overal heerſchen deeze bedriegers, door het verſpreiden van ſchrik en verbaastheid;

Na de jagt en de vischvangst (*n*), welken deeze geſlachten geduurende die jaargetijden, tot een meerder vast verblijf noodzaaken, geeft hen niets meer weezentlijker bezigheid, dan derzelver rendieren; deeze dieren maaken al hun rijkdom

(*n*) De overvloedigſte vangst in deeze rivier, is die van de Steur of STERLED; van de eijeren dezer visch maakt de Toungousſche vindingrijkheid de caviaar.

1783. *Julij* van den 14 tot den 29. Vaart op de Léna.

dom uit, en betaalen met woeker alle de zorgen die zij daar aan beſteeden; niet alleen verſtrekken deeze dieren tot voedzel en kleeding van dit volk (*o*), dog daarenboven laaten zij zich, gedwee onder de hand die ze beſtiert, door derzelver meeſters, zo vrouwen als mannen beklimmen, en voeren hun met een ſnellen tred overal, waar derzelver grilligheid hen roept (*p*). In plaats van de rendieren voor een ſlêe te ſpannen, zo als de Tchouktchis en de Koriaken gewoon zijn, leert men die onder de man loopen, en aan de beweegingen van een toom aan derzelver hoornen vastgeſtrikt, gehoorzaamen; het zaal is even als de onzen opgetooid en van dezelfde grootte, dog zonder ſtijgbeugels; eene zeer zwakke buikriem houd het vast, en de ruiter die waggelt, heeft geen ander hulpmiddel dan een lange ſtok waar meede hij het beest kaſtijd; men begrijpt dat deeze oeffening veel hebbelijkheids vereischt; het reisgoed word in kleine mandjes beſlooten, die met rendieren vellen bedekt en aan het zadel vast-

(*o*) Door een tegengeſteld gebruik als dat der Koriaken; verzuimen deeze Toungousſen nooit om de wijfjes van hunne rendieren te melken; die melk, welken zij mij lieten proeven, is zeer dik.

(*p*) Hunne reizen ſtrekken zich tot aan de grenzen van Tartarijen en China uit.

vastgemaakt zijn; deeze hangen aan iedere kant op de zij van het beest; wanneer zij ſtil houden, worden deeze geladene goederen op eene geregelde wijze rondom de yourtes geplaatst.

1788. *Julij* van den 14 tot den 29. Vaart op de Léna.

Mijne ſcheepvaart wierd eindelijk minder onaangenaam, en wel zo dra ik Pélodoni bereikt had; dit is een groot dorp welkers inwoonders Rusſen en afſtammelingen van de eerſte landbouwers van Siberien, genaamd *Starogili*, zijn; daar wierd ik van die gevaarlijke bannelingen verlost; ik had vervolgens geene andere geleiders dan braave boeren, die mij even zo veel ievers als beleeftheid betoonden; de wooningen waaren niet zo ver van elkander verwijderd, en beloofden des noodig ten minſten eenige hulp. In ieder deezer dorpen bevinden zich zes menſchen, geſchikt voor den dienst van de post: geen het minſte voorrecht ſteld hun voor derzelver moeite ſchadeloos; even als alle de Rusſiſche boeren zijn zij grondeigenen, betaalen dezelfde rechten aan de kroon, en moeten recruten verſchaffen; de voortbrengzels van derzelver oogst niet voldoende zijnde om hen het geheele jaar te voeden, zijn zij genoodzaakt graanen te koopen en daar van voorraadſchuuren aanteleggen; nimmer was de rogge zo duur verkogt als dit jaar; het *poud* of het gewigt van drie en dertig a vier en dertig

Het dorp Pélodoni; boeren die met de postroute belast zijn.

fran-

1788. *Julij.* van den 14 tot den 29. Vaart op de Léna.

fransche ponden, kostte zeventig a tagtig kopees.

Vitim is het naastgelegenste dorp aan het voorige; daar het in allen opzichte naar de Russischen dorpen gelijkt, meen ik de moeite te kunnen spaaren om 'er eene beschrijving van te geeven; de kerken zijn daar zeldzaamer als de *cabacs* of kroegen.

Aanteekeningen omtrent de Léna.

De vogels zijn in den omtrek en aan de oevers van de Léna zeer overvloedig; wolken van muggen waar meede dezelve bedekt is, geeven oorzaak tot derzelver zamenschooling; om deeze insecten te verdrijven, gebruikten wij de voorzorg van een voorraad van paarden-mest meede te neemen, die zonder ophouden in onze schuit brandde; dog een ander onvermijdelijk ongemak op deeze rivier, is het ongedierte welke zij voortbrengt; hoe meer men zich baad hoe meer de zelve vermenigvuldigen.

De Stad Kirinsk.

Omtrent vier honderd wersten van Péledoni, voer ik voorbij Kirinsk of Kiringui, een kleine stad, langs welke de Léna, en een weinig verder de Kiringa loopt. Onder deszelfs huizen waar van geen één eenige vertooning maakt, onderscheid men de kerk die van steen is.

Den oever langzaamerhand breeder en zandachtiger wordende, wierden wij dikwijls door paar-

paarden getrokken; (*q*) de lijnen braken wel eens, dog ik maakte mij deswegens niet ongerust; het genoegen van voorttefpoeden boezemde mij een blind vertrouwen in, waar voor ik echter welhaast geſtraft wierd. In de nagt van den 29 ſtootte mijn ſchuit op een rots, welke de duiſterheid voor ons verborg; de lijn brak door de geweldige ſchok, en ons vaartuig was in een oogenblik met water vervuld; wij hadden naauwlijks de tijd om het zelve naar de kant te brengen, die wij niet dan door vereenigde poogingen konden bereiken; dadelijk ging ik op een der paarden zitten en plaatſte mijn kistje voor mij; wij waaren maar vier werſten van een Dorp, en dus was het gemaklijk om dadelijk hulp te verkrijgen; men ging mijn ſchuit opzoeken die geduurende den dag vermaakt wierd, en den volgenden morgen hervatte ik mijne togt. 1788. *Julij* Den 29.

Wanneer ik het dorp Uſting verliet, zag ik eene aanmerkelijke zoutgroef, en wat verder drie *zavodes* of koper ſmelterijen. Augustus Den 1.

Mijn vaartuig was voor de tweede maal gebrooken, en ik had het zelve nog eens in der haast doen vermaaken; dog dien dag wanneer het Den 4. Ik verlaat mijn vaartuig.

(*q*) Naar maate men Irkoutsk nadert, word de rivier enger. Ik beſpeurde ook dat de velden beeter bebouwd waaren, het graan voor al ſtond zeer ſchoon.

1788. *Augustus* Den 4. het roer, door onophoudelijk langs den grond te schuuren, weg gevoerd wierd, als meede een soort van kiel het geen men onder het zelve vastgemaakt had, verliet ik de schuit, die ten voordeele van mijn getrouwe Golikoff was.

Den 5. Ik voorzie mij van paarden en vervolgens van een kibitks. Ik voorzag mij te Toutouze, omtrent drie honderd zeventig wersten van Irkoutsk gelegen; van paarden, en na het kleine vlek van Virkhalensk doorgetrokken te hebben, bereikte ik, des namiddags ten twee uuren dat van Katschouga, alwaar de reizigers zich gewoonlijk ontscheepen om de bogt van de Léna te vermijden, die daarén boven ook welhaast onvaarbaar word; men vind in dit dorp de *Kibitsk* (*r*) of Russische rijtuigen op vier wielen, die door bannelingen en van tijd tot tijd door Bratskis gereeden worden.

Aanmerkingen omtrent de Bratskis. Tusschen Katschouga en Irkoutsk is een *step* of onbebouwde streek, welke alleen door die Bratskis bewoond word, zijnde dit eene bevolking van herders, die men voor afstammelingen van de Tartaaren zou houden, dewijl zij zo veel gelijkenis met deeze hebben. Zy vertoonen iets woest

(*r*) Deeze Kibitsk hebben de gedaante van eene lange wieg, en hangen nergens aan vast; hoewel men 'er in leggen kan, gevoelt men echter niet te min al derzelver schokkingen.

woest en wild in derzelver gedaante, ook zijn het groote dieven; men nam er een onder mijn oog gevangen die vee geſtolen had; derzelver kudden zijn talrijk en beſtaan uit osſen, koeijen, paarden en voornamelijk uit ſchaapen; mijne ſnelle voortgang belette mij, van mij in derzelver woningen te begeeven, en daar door omtrent hunne zeden uitgebreider aantekeningen te maaken. 1788. *Augustus*

Wij reeden over verſcheiden bergen door ysſelijke ſlegte wegen, die mijn arme Golikoff ſterk deeden klaagen, dewijl hij half verbrijzeld was, door het geduurig ſchokken van ons helsch rijtuig, waar van hij voor de eerſtemaal de proef had. Eindelijk, na dat wij het klooſter van Voznésſenskoï, van waar men Irkoutsk begint te ontdekken, aan onze regterhand hadden laaten liggen, kwamen wij aan den kleinen arm van de rivier, die onder de muuren van de ſtad heen loopt, en welke men overtrekt zonder dat men van het rijtuig behoeft afteſtappen. Daar, wierd ik door een ſchildwagt aangehouden, die volgens zijne orders, de Heer Commandant wilde gaan waarſchuwen; dog zich vergenoegd hebbende met mijn naam en qualiteit, het welk ik hem op ſchrift gaf, ſtond deeze ſoldaat mij toe van hem voor uittegaan; het was omtrent des avonds ten elf uuren wanneer ik in deeze hoofdſtad binnen trad, Den 6. Aankomst te Irkoutsk.

1788. *Augustus* Den 6. hebbende zedert mijn vertrek van Yakoutsk twee duizend vijfhonderd vierennegentig werſten afgelegd.

Aankomst te Irkoutsk. Ik ſtapte bij den ſtadsopzigter (à la police) van mijn rijtuig, ten einde daar een logement te vraagen; de *Kwartermeſter* of wijkmeeſter bragt mij in een huis, waar van den Heer, wel verre van aan het bevel te gehoorzaamen, het geen hem wierd gegeeven om mij te ontfangen, zich niet eens verwaardigde van opteſtaan, ten einde ons reden van zijne weigering te geeven. Ik zag het oogenblik gebooren worden waar in den opzichter, vergramd door eene zo onbeleefde wederſtand, zijn gekrenkt gezag wilde wreeken; echter gelukte het mij om hem tot bedaaren te brengen, en ik verzogt hem dat hij voor mij een ander verblijf wilde uitzoeken. Intusſchen was de *Gorodnitsch* of bevelhebber van de plaats, de Heer Majoor Dolgopoloff onderricht van mijne aankomst, en van de kleine onaangenaamheid die mij bejegend was; hij begaf zich dadelijk ter plaatze, waar ik naauwlijks bezit van genomen had, verzogt verſchooning op verſchooning wegens, dat men mij op eene onbeſchofte wijze rondgeleid had, om mij eindelijk zulk een ſlegt verblijf te geeven, en niettegenſtaande al het geen ik ten voordeele daar van wilde bijbrengen, noodzaakte hij mij echter om het zelve te verlaaten

en

en met hem te gaan. Ik verloor geenzints bij deeze verandering, men kan zich geen welgeſchikter en cierlijker verblijf voorſtellen dan dat, waar hij mij bragt; het was eene reeks van verſcheiden vertrekken, allen fraaij met huisraad opgeſchikt; en vercierd met ſchilderwerk in kalk; dog het geen mij het meeſte trof was den oplettenden iever waar meede men mij bediende, en in alles voorkwam. 1788. *Augustus* Den 6. Te Irkoutsk.

De volgende morgen, kwam de Heer Dolgopoloff mij afhaalen, om mij aan den Gouverneur, de Heer Generaal Majoor Arſénieff voorteſtellen; ik overhandigde hem de brieven van de Heer Kaſlof, uit hoofde van dè afwezendheid van den Gouverneur Generaal de Heer Jacobi, die zich als toen te Petersburg bevond. Ik was bijzonder vergenoegt over de wijze waar op de Heer Arſénieff mij ontfing; na mij met beleeftheden overlaaden te hebben, vorderde hij dat ik van geene andere tafel dan van de zijne zou gebruik maaken, en maakte mij met zijn gezin bekend, (*s*) welkers eensgezindheid, verſtand en vrolijkheid, van zijn huis een waarlijk aange- Den 7. Bezoek bij de Gouverneur afgelegt.

(*s*) Bijna alle zijne kinderen ſpreeken fransch; een zijner zoonen ſchrijft het zeer wel, en deeld met zijn broeder duizenderleie beminnelijke hoedanigheden: een ſuster van hun is met den Onder Gouverneur getrouwd.

1788. *Augustus* Den 7. Te Irkoutsk.

genaam verblijf vormt, en den toon aan het gezelschap geeft, het welk door zo veel aangenaamheid derwaards gelokt word.

Belooning die ik voor Golikoff verkreeg.

Ik maakte van de goede geneigtheid en verplichtende aanbiedingen van den Heer Gouverneur gebruik, om mijn Soldaat Golikoff met nadruk aan hem aantebeveelen; de ontelbaare diensten welken mij deezen braave man beweezen had, zijne getrouwheid, zijne verkleeftheid in alle gelegenheden waaren nog meer voor hem pleitende dan ik zelf, en de Heer Arsénieff wilde een zo goed voorwerp bij zich houden; dog de eerzucht van den armen Golikoff (*t*) bepaalde zich om in de bezetting van Yakoutsk ingelijfd te worden, werwaards hij door de hartelijke liefde voor zijn Vader in die stad woonachtig, en door zijne genegenheid voor de Heer Kasloff geroepen wierd, dewijl hij zich gelukkig achtte om onder het bevel van dien Heer te dienen; diergelijke gevoelens vermeerderden de belangneeming welke mijne verhaalen reeds hadden ingeboezemd, en

(*t*) Geduurende mijn verblijf te Okotsk, had de Heer Kokh op mijn verzoek de goedheid gehad, hem tot corporaal te verheffen; deeze onverwachte gunst maakte eene zo levendige indruk op zijn geest, dat ik, bij de terugkomst van de wagtparade meende, dat hij zinneloos van vreugde en erkentenis zou worden.

en mijn begunſtigde verkreeg dadelijk de gunst die ik voor hem verzogt had. 1788. *Augustus* Te Irkoutsk.

Ik ging vervolgens bij de Heer Poskatschinn, de bijzondere vriend van den Heer Kaſloff, een bezoek afleggen, wiens aanbeveeling mij allerleie beleeftheden verzorgde. Ik vond daar een Roomsch prieſter, naar Siberien gezonden om de hulp van zijne bediening aan de Christenen der Roomſche kerk te verſchaffen; hij houd deszelfs gewoonlijk verblijf te Irkoutsk.

Deeze ſtad, de hoofdplaats van de landvoogdij van Irkoutsk en Kolivanien, is gelegen op den oever van de Angara en nabij de uitwatering van de Irkout die haar deszelfs naam meededeelt; men ziet in haare uitgebreide omtrek verſcheide ſteenen huizen, en kerken met tigchelſteenen gebouwd: de houte huizen zijn groot en gemaklijk aangelegd, de bevolking is talrijk en de gezelſchappen luisterrijk; de meenigte van Officieren en regeerings pezoonen welke dezelve uitmaaken, hebben daar de gebruiken en gewoontens van Petersburg ingevoerd. Er bevinden zich aldaar geene lieden van aanzien of zij houden rijtuig; de rang en de waardigheden bepaalen het getal der paarden welken men voor deeze rijtuigen, die met de onzen overeenkomen, ſpant. Beſchrijving van de ſtad Irkoutsk.

Ik heb reeds gezegt dat alle de rechtbanken der nabuurige provincien onderhoorig zijn aan

1788. *Augustus* Te Irkoutsk.

die geenen welken in deeze ſtad gevonden worden; zij is ook de zetel van een Aartsbisſchop, een zeer eerwaardig prelaat, die de Opperpriesterlijke dienſten in de geheele uitgeſtrektheid van dit gedeelte des Rusſiſchen rijks uitoeffent.

Koophandel van Rusland met China.

Dog het is voornamelijk aan den handel dat deeze hoofdſtad deszelfs luister verſchuldigt is; door haare ligging is zij de ſtapelplaats van die, welke tusſchen Rusland en China gedreeven word; het is bekend dat deezen handel te land geſchied; dan eens is dezelve zeer uitgebreid, dan eens kwijnende en dikwils afgebroken geweest, ook heeft ze zo veele veranderingen ondergaan, dat het volgens mijne gedagten, niet onvoeglijk zal zijn om tot den oorſprong van deeze verſtandhouding op te klimmen, ten einde zich een denkbeeld te kunnen vormen van deszelfs tegenwoordig beſtaan, en van den aanwasch waar voor die vatbaar zou kunnen zijn.

De eerſte betrekkingen zijn reeds in het midden der voorige eeuw begonnen, omtrent het tijdſtip van den inval der Mantchouxſche Tartaaren, die, na dat zij een geruimen tijd de noordelijke provincien van het Chineeſche rijk hadden verwoest, eindigden met het zelve geheel te overheeren. Het was aan een landvoogd van Tobolsk dat Rusland de eerſte denkbeelden verſchuldigt was, over de geſchiktſte middelen om

dien

dien handel te beginnen; dezelve waaren de vruchten van eene pooging te Pekin, door eenige vertrouwde persoonen door hem derwaards gezonden, ondernomen; wel verre van door den slegten uitslag deezer zendelingen afgeschrikt te weezen, vereenigden zich eenige Russische en Siberische Kooplieden, om van derzelver ontdekkingen, indien het mogelijk waare, nut te trekken. In het jaar 1670 vertrok derzelver Caravaane, welke met nieuwe inlichtingen en ondubbelzinnige bewijzen van voordeel terugkwam; van toen af vermeenigvuldigden de maatschappijen, de togten wierden meermaalen ondernomen en de stigtingen uitgebreid.

1783. *Augustus* Te Irkoutsk.

Zo veele vorderingen verwekten bij de Chineezen argwaan, die beslooten daar aan paalen te stellen, sterktens wierden opgericht ten einde een nabuur tegentehouden, die ieder dag voorwaards komende zo door de rivier Amour, als door de oostelijke zee en de Selinga, ongevoelig de grenzen van China naderde; Deeze verweerende maatregelen waaren de oorsprong van zeer hevige verschillen, tusschen de twee rijken omtrent derzelver grenspaalen; daar vielen eenige vijandelijkheden vôor, en eindelijk eene openbaaren oorlog; verscheidene jaaren wierden doorgebragt met het belegeren van steeden, beurtelings ontmanteld en weder hersteld, tot dat ein-

1788. *Augustus* Te Irkoutsk.

delijk in 1689, de twee hoven, door de bemiddeling van de Paters Jefuiten Gerbillon en Pereira, van wegens de Keizer van China gemagtigt, een verdrag van vreede en eeuwigduurende vriendfchap (*u*) te Nertfchinsk flooten, het welk op twee fteenen of paalen, op de grenzen van ieder rijk geplaatst, moest gegraveerd worden.

Het zelve verzekerde wederzijds de vrijheid van den koophandel, aan alle onderdaanen der beide mogendheden, welken van vrijgeleibrieven van derzelver hoven voorzien waaren: echter wist China zich voor deszelfs toegeevendheid zeer wel fchadeloos te ftellen, door de afftanden die 't zelve van Rusland gevorderd had, het welk bij deeze gelegenheid, niet alleen een aanzienlijk ge-

(*u*) Dit vetdrag het welk door deeze geeftelijke onderhandelaars in de latijnfche taal was zamengefteld, wierd wederzijds door de twee fouvereinen bekragtigt, na dat het zelve in de Rusfifche en Mantchoufche taalen was overgezet; ziet daar het eerfte voorbeeld, zedert de ftichting van het Chineefche rijk, van een vredens verdrag door dit volk gemaakt, en van de vergunning aan vreemdelingen om in deszelfs hoofdftad te komen. Omtrent dit tijdftip telde men te Pekin verfcheiden overgeloopene of krijgsgevangen gemaakte Siberifche geflachten, die door de weldaaden van Keizer Kamhie bekoord beflooten om daar derzelver woonplaats te neemen, en zelfs om zich onder de Chineezen intelijven.

gedeelte van deszelfs bezittingen, maar ook de ſcheepvaart op de rivier Amour tot aan de ooſtelijke zee, verloor. 1788. *Auguſtus* Te Irkoutsk.

Tot ſchadeloosſtelling, of in de hoop van meer voordeel van deezen handel te zullen trekken, gelastte de Tzar (*x*) Pieter de Groote in 1692 aan Ysbrand Yves, een Hollander van geboorte, die zich in zijn dienst bevond, om aan het hof van Pékin voor de Caravaanen, het genot van de voorrechten het welk het jongſte verdrag aan de bijzondere perſoonen toeſtond, te verzoeken; den uitſlag van het gezantſchap beantwoorde aan de verlangens van het hof van Petersburg; de Caravaanen wierden toegelaaten, en dewijl het zelve aan zich het uitſluitend recht behield om die te zenden, genoot het ook al het voordeel (*y*); deeze reizen duurden drie jaaren; de Rusſiſche Kooplieden welken de Caravaane uitmaakten, waaren

(*x*) Dus ſchrijven en ſpreeken de Rusſen het woord Czar uit.

(*y*) Het duurde niet lang of bijzondere perſoonen wisten zich van de dwingelandſche beletſelen van het Keizerlijk monopolie te ontdoen; zij kwamen zo ver om geheime betrekkingen in China door de Mongolſche Tartaaren te onderhouden, welken hun derzelver tusſchenkomst zeer duur verkogten.

1788 *Auguſtus* Te Irkoutsk.

ren in een Caravenſera opgeſlooten; alwaar de ruilingen geſchiedden, en geduurende derzelver verblijf te Pékin, wierden ze ten koste van den Keizer onderhouden.

Deeze eensgezindheid was tusſchen de twee mogendheden van geen langen duur; nieuwe onlusten door het ſlegt gedrag, de dronkenſchap, en de beledigende handelwijzen van eenige Rusſen, in het midden zelfs van de Chineeſche hoofdſtad, verwekt, dreigden andermaal derzelver handel te vernietigen; het gezantſchap van Ismaëloff hield ze echter ſtaande: door de bekwaamheid van deezen onderhandelaar, Capitein van de lijfwagt van den Tzar, wierden de wanordens herſteld, en de klagten geſtild; het misverſtand wierd door het vertrouwen en de zekerheid opgevolgd: om zodanige gelukkige geneigtheden te behouden, bleef Laurent Lange te Pekin onder den titel van Agent der Caravaanen.

Na het vertrek van dien gezant, gingen de zaaken agterwaards, en de buitenſpoorigheden van de Rusſen vermeerderden; hier door wierd de trotsheid en het wantrouwen, de Chineezen zo eigen, opgewakkerd; de weigering om verſcheide Mongolſche horden uitteleveren, die zich aan den Tzar onderworpen hadden, voltooide verder, van de Keizer te verbitteren; hij bande alle de

de Rusfen uit zijne ftaaten, en zedert dit oogenblik was alle gemeenfchap tusfchen de twee volkeren afgebrooken. 1788. *Augustus* Te Irkoutsk.

In 1727, gelukte het de Graaf Ragouzinskoi, Rusfisch gezant bij den opvolger van den wraakzugtigen Kan-hi; om de verbintenisfen van Koophandel door een verdrag te vernieuwen, dat onherroepelijk de paalen van ieder rijk vastftelde, (z) en de Kooplieden aan een onveranderlijk reglement onderwierp; gemaakt om voor altoos alle bronnen van verdeeldheid te doen opdroogen.

Hier door wierd het aan het Hof van Petersburg vrijgelaaten om alle drie jaaren eene Caravaane naar Pékin te zenden; het getal der Kooplieden wierd op twee honderd bepaald; op derzelver aankomst aan de Chineefche grenzen, moesten zij daar van aan den Keizer kennis geeven, ten einde dat een Chineesch Officier hen zou komen afhaalen, en tot aan de hoofdftad geleiden, alwaar zij op kosten van den Keizer zo lang als derzelver handel duurde, zouden onderhouden worden; men kwam nog overeen dat de koopgoederen van bijzondere perfoonen niet over de grenzen zouden komen, en deeze het voorrecht niet genieten van in alle de Chineefche en Mon-

(z) Ziet in Coxe, alle de bijzonderheden over de vastftelling deezer grensfcheiding.

1788. *Augustus* Te Irkoutsk.

Mongolſche bezittingen te mogen handelen. Ingevolge daar van wees men hun twee plaatſen op de grenzen van Siberien aan, de eene genaamd *Kiakhta*, na eene beek die deszelfs omgelegen ſtreeken bewaterd, de andere *Zurukhaire* (*), gelegen op den linker oever van de Argoiin, en zij waaren gehouden om derzelver koopwaaren in de magazijnen van deeze twee ſteeden opteſlaan.

Niettegenſtaande de plegtige bekragtiging van alle de bedingen van dit verdrag, ondervond de uitvoering van het zelve ongetwijffelt tegenſtand; de zuurdeesſen van het misnoegen geraakte aan het gisten, of de kwaade trouw hernieuwde de hairkloverijen: hoe dit ook zij, men zag in den tijd van zeven en twintig jaaren niet meer dan zes Caravaanen uit Rusland vertrekken; na de afzending van de laatſte, geraakte deeze handel aan het kwijnen, zijnde een noodzakelijk gevolg van het wantrouwen.

Ik gaa de opgaaf der bezwaaren voorbij, welke de Chineezen ten lasten van de Rusſen meenden te hebben; verſcheiden bekende geſchiedſchrijvers hebben verſlag van de klagten gegeeven, welken veroorzaakt wierden door de agter elkander volgende verhuizingen van de Kalmoukſche

(*) Dit is zo ik meen, dezelfde plaats, welke door de Rusſen Naïmatſchinn genaamd word.

sche Tartaaren, en van eene meenigte Toungoussers die allen door het hof van Petersburg vriendelijk ontfangen wierden; men heeft deszelfs behendige staatkunde zich beurtelings gemaatigd en bedreigende zien gedraagen, dog teevens altoos ontwijkende om China genoegen te geeven.

1788 *Augustus* Te Irkoutsk.

Deeze twisten duurden tot op de komst van de regeerende Keizerin op den throon; naauwlijks had Catharina II. de teugels der regeering in handen genomen, of zij zag ten voordeele van haar onderdaanen, van den uitsluitenden handel in pelterijen, en van het zenden der Caravaane naar Pékin af; deeze daad van rechtvaardigheid en weldaadigheid, het verstand en het hart van deeze souvereine waardig, was echter niet voldoende om aan den handel deszelfs voorige werkzaamheid weder te verschaffen: de vijandschap tusschen de twee rijken wierd nog meer aangezet door de omstandigheid van die zelfde Toungoussers, die, geen behaagen meer vindende in, en misnoegt over derzelver nieuwe verblijfplaats, zich eensklaps aan de Russische heerschappij onttrokken, en naar hun vaderland keerden, ten einde zich weder onder het Chineesche gebied te stellen.

Zedert heeft men gezien dat de twee volkeren alle verbittering hebben afgelegt, zich oprechtelijk vereenigt, en dat de goede verstandhouding tus-

1788. *Augustus* Te Irkoutsk.

tusschen de kooplieden van dag tot dag meer toenam en belangrijker wierd; naar maate dat de Russische comptoiren te Kiakhta, het welk bevolkt, vergroot en versterkt is geworden, vermeenigvuldigden, begaven ook de Chineezen zich naar hun vlek Zurukhaire of Naïmatschinn; door wederzijdsche commissarissen wierden de ruilingen bestierd, en de Mongolsche taal wierd in de onderhandelingen gebruikt, dewelken door tolken geschiedde.

Het is 'er verre van daan dat de Russen het voordeel van den handel zouden genieten; de Chineezen, die zich altoos in maatschappijen vereenigen, zijn oneindig ijveriger omtrent het waarneemen hunner belangens en veel omzichtiger in hunnen handel, ook weten zij altoos de prijs der Russische Koopmanschappen te bepaalen, en deeze behendiglijk daar heenen te leiden, om hunne Koopmanschappen, volgens de eerst gestelde prijs, waar van zij nooit afgaan, te koopen, de Thee, bij voorbeeld, verschaft hun een onnoemlijk voordeel (*a*); zij verkoopen die zo duur, dat de koopers vervolgens genood-

(*a*) Wanneer ik mij te Okotsk bevond, kostte het pond thee zestien roubels, en nog was ze zeer schaars te bekomen; men zeide mij, dat ze van Petersburg kwam, welke stad ze thans uit Engeland of Holland trekt.

noodzaakt zijn om zich daar van met verlies weder te ontdoen; om zich deswegens ſchadeloos te ſtellen, tragtten deeze derzelver pelterijen, waar van de Chineezen groote liefhebbers zijn, in prijs te vermeerderen; dog derzelver loosheid doet hen tegens die bedriegerij op hunne hoede zijn. 1788. *Augustus* Te Irkoutsk.

Ik zou te langwijlig worden indien ik hier alle de zaaken wilde optellen die bij deeze ruilingen in aanmerking komen; Ik verzoek den nieuwsgierigen leezer om het werk van Coxe of Pallas in te zien, die beide dit onderwerp zeer breed hebben behandeld, volgens de naſpooringen welken zij omtrent den uit-en invoer in den jaare 1777 gedaan hebben, begrootten zij het geheel van deezen handel op vier millioenen roubels; dog zedert dien tijd, bevestigen verſcheiden geloofwaardige verhaalen dat dezelve aanmerkelijk is verminderd; tegenswoordig zelfs kan men zeggen dat ze geheel te niet geloopen is (*b*).

De

(*b*) Bij mijne komst in Siberien, verzekerde men mij bij herhaaling, dat de Rusſiſche Kooplieden de inkoopen die ze bij vooruitzicht op vertrouwen van het laatſte verdrag gedaan hadden, zich berouwden; en ten bewijze dat ze daar van geene verwachting hadden, lieten verſcheidenen onder hun mij derzelver pakhuizen zien, ten einde mij de groote meenigte pelterijen te toonen, die ze daar in op-

1788. *Augustus* Te Irkoutsk.

De toebereidzelen tot mijn vertrek beſtonden al-

geſlooten hadden, en kwamen allen daar in overeen dat zij met ongeduld naar het tijdſtip verlangden, waar in een nieuw verdrag hen in ſtaat zou ſtellen om zich van derzelver goederen te ontdoen.

Indien het mij geoorloft is mijne gedagten te zeggen, dan zou ik durven verzekeren dat het mij voor Rusland en zelfs voor China van het uiterſte belang voorkomt, om dadelijk zodanige nieuwe verbintenis te ſluiten; dog om het zelve op eene duurzaamer en nuttiger voet voor den wederzijdſche handel der twee rijken te vestigen, zou het mogelijk eerst en voor al noodig zijn, dat dezelve gezamentlijk de zwaare belastingen verligtten, en alle de beletzelen uit den weg ruimden die den koopman bevreesd maaken en te rug houden; misſchien zou het ook Ruslands belang zijn, om van deszelfs natuurlijke voordeelen, welken zijne ligging aan het zelve verſchaft, gebruik te maaken, en van Okotsk of Kamſchatka, of zodanige andere haven als men het geſchiktſte zou oordeelen, vaartuigen aftezenden, die regelregt indien het mogelijk was te Macao of te Canton de Koopmanſchappen konden verhandelen, welken men nu met groote onkosten over land naar Kiakhta overbrengt, als dan twijffel ik zeer, of de kosten tot derzelver uitvoer en tot den invoer van de Chineeſche waaren, wel zo hoog zouden loopen; de gemeenſchap tusſchen Okotsk en Siberien is zo moeijelijk niet te verkrijgen, en dat landſchap zou ongetwijffelt meer bloeijen zo dra deeze weg meer bezogt wierd; deeze aanmerkingen brengen mij natuurlijk te rug op het geen ik in het I Deel van dit werk (noot (*d*), bladz. *9.* en bladz. *72.*) gezegt heb,

we-

alleen in het koopen van een Kibitk (*c*). Ik was wegens een ontwerp van een Engelsch Koopman te Macao; Om wat reden zouden de Rusfen dezelve weg niet beproeven? bezitten zij niet veel meer voortbrengzelen dan de Engelschen, om zich van den handel in pelterijen op China alleen meester te maaken? Wanneer eenmaal deezen weg geopend was, zou het gemaklijk vallen die gemeenschap ook tot andere zaaken uitteftrekken; Ik zal van het onschatbaar voordeel niet gewaagen, het welk Rusland daar en boven uit deeze handeldrijvende scheepvaart zou trekken, die namelijk, om in een groot aantal goede zeelieden te formeeren.

1788. *Augustus* Te Irkoutsk. Toebereidzelen tot mijn vertrek.

(*c*) Dewijl ik mijn reis zo spoedig mogelijk wilde voleindigen, liet ik het grootste gedeelte mijner goederen in handen van een koopman de Heer Medrédoff, die de beleefdheid had van de bezorging dier goederen op Petersburg wel op zich te willen neemen.

Om hier aan de laatste hand te leggen, verzogt hij mij des avonds bij hem ten eeten; terwijl wij aan tafel zaten, wierd de stad door eene vrij hevige aardbeving getroffen, dezelve duurde twee minuuten, wij wierden zulks aan het vallen der glaazen, en aan het waggelen van onze tafel en stoelen gewaar, alle de klokken van de stad geraakten aan het luijden, en verscheidene schildwagtshuisjes wierden omvergesmeeten. In de eerste verbijstering, vormde men duizenderleie gissingen, over de oorzaak van deezen schok, en daar ik had opgemerkt, dat de beweging of luchtgolving van het zuiden naar het noorden deszelfs richting genomen had, meende men de aanleiding daar toe in de nabuurschap van het meir Baikal te vinden; ik laat dit ter oplossing aan de natuurkundigen over.

1788. *Augustus* Te Irkoutsk. was nu niet meer door het meedeneemen van leevensmiddelen belemmerd, ook was ik zeker van op iedere wisſelplaats zo veel te zullen vinden als ik zou noodig hebben; de Heer Gouverneur gaf mij een *poradojenei* of vrijgeleibrief tot Petersburg. Er wierd vastgeſteld dat ik door een ſoldaat van de bezetting zou vergezeld worden, wiens kloekmoedigheid en getrouwheid beproeft was, en dat een der postbodens van het Cabinet van den Heer Gouverneur Generaal, door wien deeze bijzonder aanbevolen was, zich met mij zou begeeven; ten einde mij op mijn togt door zijn raad en ondervinding de behulpzaame hand te bieden.

Den 10. Mijn afreize en laatſte trek van de genegenheid van Golikoff voor mij. Ik nam van den Heer Arſénieff afſcheid; zijn zoon en de Heer Dolgopoloff wilden mij volſtrekt tot aan de eerſte wisſelplaats uitgeleide doen, niettegenſtaande alle mijne aangewende poogingen om zulks voortekomen; wij ſtapten in het rijtuig, wanneer den braaven Golikoff geheel in traanen zwemmende, mij ſmeekte dat ik hem de vrijheid wilde vergunnen om mij even zo ver als die twee Heeren te mogen volgen, dit was voor hem, zeide hij tot mij, de aangenaamſte belooning die ik hem kon toeſtaan; deeze jongſte trek van genegenheid doorgriefde mij het hart, en ik ontwaarde dat ik, wanneer ik hem zijn verzoek toeſtond, niet minder gelukkig was dan hij.

Na

Na dat ik de rivier Angara (*d*) met een pont was overgevaaren, bereikten wij in weinig tijds de plaats onzer ſcheiding; terwijk ik mijne dankzeggingen en afſcheidsgroet aan den Heer Commandant en de Heer Arſénieff hernieuwde, tragtte Golikoff, zich agter het rijtuig ſchuil houdende, zijne traanen te verbergen, rerwijl hij mij aan de zorg van den ſoldaat die hem zou opvolgen aanbeval; wanneer mijne paarden in gereedheid waaren, berſte eensklaps zijne wanhoop uit, hij ſchoot toe en omhelsde mijne knieën, onder het uitroepen dat hij mij nimmermeer verlaaten zou. Ik mogt hem bij herhaaling zeggen; dat het niet van mij af hing om hem mêe te neemen, dat hij zulks wel wist, dog niets kon baaten; mijne redeneeringen, mijne vriendelijkheden, niets vermogt op hem om mij los te laaten; men moest hem van mijne voeten en vervolgens van het rijtuig het geen hij gegreepen had, wanneer hij

1788. *Augustus* Den 10.

(*d*) Deeze rivier de naam van TOUNKOUTSKA aanneemende loopt tot in de Yéneſéi (bij de ſtad Yénéſeisk), en ze valt op eenigen afſtand van Irkoutsk, in het uitgeſtrekte meir, het welk de Rusſen de ZEE VAN BAIKAL noemen; men zegt dat deeze van hooge bergen omringt is, deszelfs water is zoet en de ſcheepvaart gevaarlijk door de menigvuldige ſtormen; het deed mij leed dat ik het zelve niet heb kunnen gaan beſchouwen.

1788. *Augustus* hij mij verloor, afscheuren; nimmer, geloof ik, onderging mijne aandoenlijkheid heftiger aanval, ik vertrok zeer bedroefd; de smert, van de aandrift mijner dankbaarheid niet te hebben kunnen volgen (*e*) door aan den wensch van dien waardigen man te voldoen, kwelt mij nog heden, en daar blijft mij niets anders overig dan de hoop, dat zulks ter zijner kennis zal komen, want ik durf mij niet vleijen hem eenmaal te zullen wederzien.

Bijzonderheden van mijne reis. Ik vind mij nu genoodzaakt om van de order, die ik in het opgeeven mijner dagelijksche aantekeningen gehouden heb, aftezien; mijne reis tot Petersburg is zo spoedig volbragt, namelijk van den 10 Augustus tot den 22 September, dat het mij onmogelijk is geweest om dezelve met mijne voorige naauw gezetheid optetekenen; om dezelve reden zal men de kortheid mijner aanmerkingen wel willen verschoonen; het land dat ik doorliep is daarenboven zo menigmaal door getrouwe en bekwaame pennen beschreeven; deeze reizigers hebben zo veel bekoorlijks en belang-

(*e*) Ik denk niet dat het noodig zal zijn de levendigheid mijner uitdrukkingen, in het afschetzen van mijne gevoelens voor dien soldaat, te rechtvaardigen; Ik heb niets te zeggen aan hem die, onderricht van de diensten, welken hij mij beweezen heeft, mij deswegens zou willen laaken.

langrijks in derzelver verhaalen verſpreid, dat men mij van verwaandheid en letterdieverij zou moeten beſchuldigen, indien ik ondernam breedvoeriger uitteweiden, over een onderwerp het geen zij grondig onderzogt hebben, terwijl ik naauwlijks de tijd gehad heb om het zelve oppervlakkig te beſpiegelen; verſcheidene van deeze werken zijn eerst onlangs geſchreeven, en de nieuwsgierigheid van den leezer zal daar ſtof genoeg aantreffen om die te voldoen (*f*): Ik zal mij dus bepaalen om van niets anders dan het geen mij in perſoon betreft, te ſpreeken. 1788. *Auguſtus*

Eerst trok ik een kleine ſtreek van Bratskis bewoond, door; zou dit het volk niet zijn het welk door de Franſchen *Burates* genaamd word? Voorbij Oudinsk kwam ik te Krasnoyarsk, alwaar ik vier en twintig uuren ſtil hield om den as van mijn rijtuig te laaten herſtellen; deeze laatſte ſtad ontleent deszelfs naam van den roodachtigen en ſteilen oever van de Yéniſéi die langs deszelfs muuren loopt.

Vervolgens bereikte ik de woeſtijn genaamt Ba- Woeſtijn van Baraba of Barabinskoi-ſtep.

(*f*) Onder deeze ſchrijvers tel ik Gmelin, Neven, Lepekinn, Ritschkoff, Falk en Georgi, den Abt Chappe, & Pallas; de laatſte voor al vereenigt in zijne beſchrijvingen, de drie dubbelde verdienſten van naauwkeurigheid, kragtige ſtijl en de uitgebreidſte kundigheden.

1788. Barabinskoi-ſtep; de dienst van de post word
Augustus daar door bannelingen van allerleie ſoort verricht, welkers wisſelplaatzen vijf en twintig, en ſomtijds vijftig werſten de eene van de andere gelegen zijn; deeze ongelukkigen hebben dezelfde levenswijze, als die geenen die mij van Yakoutsk tot aan Péledoni bragten; zij zijn niet gedienſtiger, nog minder woest; in luiheid ſchijnen ze de anderen te overtreffen.

Gewoon aan de vrugbaarheid, aan den rijkdom der velden in den omtrek van Irkoutsk, bebouwd door de arbeidzaame Starogili kan het oog zich vervolgens niet zonder moeite aan deeze onbebouwde vlaktens gewennen; men gevoeld zich aangedreeven om deeze treurige ſtrijdigheid aan de onverſchilligheid van deszelfs ſnoode bewooners toeteſchrijven, hoe zeer men echter wel bemerkt dat de grond onvrugtbaar is; men zou meenen dat de natuur, in overeenſtemming met de openbaare wraak die hen vervolgt, zich ten hunnen opzichte eene ſtiefmoeder betoond; het aardrijk waar heen den arm der gerechtigheid hen verſtooten heeft, ſchijnt hun met weerzin te draagen, haare uitgedroogde ſchoot onttrekt zich aan derzelver bebouwing.

Voorval in deeze woeſtijn. Mijne postbode die den rang van Sergeant had, behandelde deeze ellendigen niet met die beſcheidenheid als wel gevoeglijk was; om zich te doen

ge-

gehoorzaamen, deelde hij dikwils ſtokſlaagen uit, 1788.
en mijne vertoogen dien aangaande konden hem van zijne haaſtigheid niet geneezen, welke hij gewoon was zijne dagelijkſche zonden te noemen. Eens ontkwam hij het gevaar om die op eene ſchrikkelijke wijs te moeten boeten; aan een wisſelplaats gekomen, vonden wij geen paarden; de man welke dien dag den dienst moest waarneemen, had de ſtrafwaardige ſtoutmoedigheid gebruikt om hooij te gaan haalen; twee uuren verliepen er; niemand kwam te voorſchijn, en mijn courier neemt het beſluit om van mijn ſoldaat verzeld, paarden te gaan zoeken, met het vaste voorneemen om zich van de eerſte die zij vinden zouden meeſter te maaken; na verloop van een half uur kwamen zij zeer bezweet terug, mij maar één paard aanbrengende; om 'er zich meeſter van te maaken, waaren zij genoodzaakt geweest van te vegten; terwijl zij bezig waaren met mij te verhaalen hoe zich de zaak toegedraagen had, kwam hij, die zij als den aanvaller voorſtelden, naar mij toeloopen om zich te beklaagen, dat men hem de helft van zijn baard afgeſcheurd had; op het zelfde oogenblik wierd ik van meer dan vijftig perſoonen omringd, die ik niet wist van waar ze gekomen waaren, want toen ik in het dorp aankwam, hadden wij niemand dan den Starost kunnen ontdekken; Ieder

1788. overlaadde om het zeerst mijn courier met ſcheldnaamen; ik had lang werk eer ik gehoor kon krijgen; deeze in plaats van mij te helpen om de gemoederen tot bedaaren te brengen, word onze poſtillon gewaar die van het veld te rug kwam; hij loopt naar hem toe, en zijn arm doet hem het verwijl dat hij ons veroorzaakt had duur betaalen; de man met de afgeſcheurde baard wilde zijn makker wreeken, dog op bevel van mijn ſergeant courier, wist mijn ſoldaat hem zulks te beletten, en ik zag mij genoodzaakt om hem uit zijne handen te verlosſen; door geweldig ſchreeuwen, door bidden en ſmeeken, bragt ik eindelijk de ſtrijdenden tot bedaaren; Ik had alle reden om over mijne gemaatigdheid, te vreden te weezen; de getuigen waaren woedende over de behandeling, hun gebuur aangedaan; ongetwijffeld zouden zij ons vermoord hebben, indien ik niet op ſtaande voet, aan mijne twee onbedagtzaame, bevoolen had, van naar mijn rijtuig weder te keeren, en onzen voerman aantezetten om zijne paarden voorteſpannen; men wilde hen vervolgen, dog het gelukte mij de meenigte tegen te houden, en zij geraakten met eenige ſcheldnaamen vrij; zo dra ik de misnoegden ter neer gezet had, ſpoedde ik mij om bij mijn Kibitk te komen, en rekende mij eerst in veiligheid wanneer ik buiten hun bereik was.

Ik

Ik was zeer bevreest dat deeze gebeurtenis rugtbaar zou worden; echter wierd ik tot aan de stad Tomsk, alwaar deeze woestijn eindigt, geen het minste blijk van beweeging gewaar; mijne luiden brandende van begeerte om derzelver klagten voor den Capitein Ispraunik te brengen, riepen mij tot mijn uiterste leedweezen tot getuige; dien Officier deed mij de gevaarlijke gevolgen van deeze zaak begrijpen, en de onmogelijkheid om de goede order en de ondergeschiktheid te kunnen bewaaren, indien deeze bannelingen van Baraba niet gestrengelijk gestraft wierden: dienvolgens was zijn voorneemen om zich naar de plaats te begeeven ten einde een voorbeeld te stellen.

1788. Aankomst te Tomsk.

Mijn bezoek bij den Commandant van Tomsk deed mij welhaast dit onaangenaam voorval vergeeten. Ik vond in hem een Franschman genaamd de Heer de *Villeneuve*: hij bekleed den rang van Colonel; hij ontving mij als een landsgenoot, en dit is genoeg gezegd om een begrip te kunnen vormen van onze onderlinge blijdschap wanneer wij elkander zagen; het scheen mij toe als of ik reeds voet in Frankrijk gezet had.

Wie de Commandant was.

Tomsk is vrij fraaij; een gedeelte van de stad ligt op eene hoogte alwaar het huis van den Commandant de meeste vertooning maakt, het ander daald nederwaards tot aan de rivier Tom;

Aanmerking over de stad Tomsk.

1788 ik bleef 'er niet langer dan noodig was om de wielen van mijn rijtuig te doen vermaaken.

Ontmoeting van bannelingen naar Nertschinsk gezonden.

Ik ontmoette verscheiden benden van bannelingen of galeiboeven, (g) en men waarschuwde mij van op mijne hoede te zijn; daar 'er zeer dikwils ontsnappen, zijn de boeren genoodzaakt dezelve zo wel plichtshalven als tot hunne eigen veiligheid optezoeken; niets is inderdaad gemakkelijker voor deeze bannelingen dan op den weg te ontsnappen; ze worden wel door wagten begeleid, dog nooit aan elkander geketend; Ik heb er tot tagtig toe in de bosschen gezien die dezelfde bestemming hadden; zij waaren in hoopen van vier, vijf, zes mannen en vrouwen gescheiden, die den een den ander somtijds op den afstand van twee of drie wersten volgden; die galeiboeven worden vervolgens in de verschillende mijnen van Siberien verdeeld; deeze gingen naar Nertschinsk.

Overtogt van de Ob of de Obi.

Ik moest de voornaamste rivieren van deeze provincie overvaaren, als de Oka, de Yénesséi, de Tom, de Obi welke de Russen de Ob noemen; Op deeze laatste liep ik groot gevaar in een kleine pont die in zulk een slegten staat was, dat ze in het midden van de rivier vol water liep; wij

(g) Onder dit getal bevonden zich eenige persoonen van aanzien.

wij zouden ons niet gemaklijk hebben kunnen redden, indien ik niet de voorzorg gebruikt had van aan die pont, een nog kleinder ſchuitje vastgemaakt te hebben, en zo de bewooners van den anderen oever ons niet ſpoedig vaartuigen aangebragt hadden. 1788.

Voor dat ik te Tobolsk aankwam, toog ik tweemaal over de Irtisch, de laatſte bij de mond van de Tobol; deeze hoofdſtad tusſchen die twee vloeden gelegen, moet één der fraaijſte ſteden van Siberien geweest zijn, dog zij was onlangs een prooij der vlammen geworden, waar door het grootſte gedeelte der ſtad in asſche was gelegd; te vooren was ze in twee-en verdeeld, in de laage en hooge ſtad: de eene gebouwd op het plat van een berg vertoonde verſcheide fraaije ſteenen gebouwen; het andere beſtond uit houten huizen, die de eerſte door de vlammen verteerd wierden; langzaamerhand ſloegen ze over naar het bovenſte gedeelte van de ſtad en de ſteenen gebouwen, alwaar ze niets dan de muuren overlieten; Ik was dit treurig ſchouwſpel niet wagtende, het maakte eene zo levendige als diepe indruk op mij; nimmermeer zal ik het verbijſterd gelaat vergeeten der ongelukkige inwooners die, van de grootſte tot de kleinſte, met allen iever, dog in een diep ſtilzwijgen aan den arbeid waaren, om derzelver verlies te herſtellen;

Komst te Tobolsk, en beſchrijving van de ſtad.

1788. len; reeds begonnen de overblijfzels der verwoeſtingen door het vuur aangericht te verdwijnen, en men zag de eerſte beginzelen van eenige huizen en winkels oprijzen, alle in ſteen herbouwd: het is waarſchijnlijk dat het overige van deeze ſtad even hegt en ſterk zal herſteld worden.

Catherinenburg; Goudmijn in deszelfs omtrek.

Wanneer ik dezelve verliet, trok ik voor de derdemaal de Irtisch over, om mij naar Catherinenburg of Yékatherinbourg te begeeven, alwaar ik vier en twintig uuren verbleef, ten einde de noodige verbeeteringen aan mijn rijtuig te laaten maaken; ik maakte van die tijd gebruik om een goudmijn in den omtrek te bezoeken, als meede de plaats alwaar men het koper geld ſlaat.

Aanmerking wegens de Tartaaren.

Ik zal den leezer wederom naar de ſchrijvers, die ik aangehaald heb verwijzen, om eene beſchrijving te erlangen van de Tcheremisſiſche, Tchouvaſchisſche, Votiaguisſche en Tartariſche Volkplantingen; Ik zal alleen omtrent deeze laatſte zeggen, dat de zindelijkheid van het inwendige hunner wooningen mij verwonderd heeft; ongetwijffeld om dat ik mij een weinig te gemeenzaam met het tegengeſtelde gebrek onder de Kamſchatters, Koriaken &c. gemaakt had; deeze Tartaaren hebben vaste woonplaatſen, zijn landbouwers en vermoogend in Graanen en Vee; zij belijden de Mahometaanſche Godsdienst.

Het

Het Kapzel der Tcheremisſisch kwam mij zeer zonderling voor; dit is een ſtuk uitgebeiteld hout, van agt a tien duim lang en vier a vijf breed, het welk men bijna aan de wortel der hairen plaatst, zodanig dat het bovenſte gedeelte van dit ſoort van kusſen (toqne) een weinig over het voorhoofd heen hangt, men maakt het zelve vast, vervolgens omwind men het met een witte neusdoek, die geſchilderd of geborduurd is; de hardſte couleuren, de tekeningen die het meest opgevuld zijn, genieten de voorkeur, en eene breede franje of een gouden of zilveren kant, naar maate van de pracht of het vermogen der bijzondere perzoonen, omzoomt deeze neusdoek, die zeer groot is en agterwaards afhangt; wat de kleeding aangaat, ik kan dezelve niet beter vergelijken dan met onze nagtjaponnen. 1788. Kapzel der Tcheremisſisch.

Eene Caravaane van heidens (Bohémiens) die ik ontmoette, zeide mij, terwijl zij mij tevens om geld vroegen, dat zij een kleine ſtreek gingen bevolken en ontginnen op den oever van de Wolga niet ver van Saratoff. Ontmoeting van Heidens.

De noodzaaklijkheid om mijn paspoort door de Gouverneur van Caſan te laaten onderzoeken, en de moeijelijkheid om paarden te bekomen, dewijl ik aldaar laat aangekomen was, deed mij tot den dag in deeze ſtad verblijven; de Wolga die deszelfs muuren beſpoeld, maakt deszelfs ligging De ſtad Caſan.

ging

1788. ging aangenaam; deszelfs huizen zijn meest van hout, en de Kerken van steen: men verhaalde mij dat zij de zetel van een Aartsbisschop is.

Ongeval mij bejegend.

Aan geene zijde van de Wolga (*b*), eene rivier beroemd om deszelfs scheepvaart, en die in de Caspische zee uitwatert, reed ik voorbij de steden Kouzmodémiansk en Makarieff; deeze laatste vermaard door deszelfs lijwaat fabrieken is eigentlijk maar een vlek; Ik was niet ver van daar, en zo even het gevaar van een waggelende en slegt vastgemaakte brug ontkomen, wanneer mijne onverduldigheid mij bijna het leeven kostte; mijn postillon gaande gemaakt, door mijne herhaalde aanporringen, voerde mij zeer spoedig voort (*i*): op eenmaal hoor ik tegens de bak van mijn Kibitk slaan; ik stak het hoofd buiten en ontfing een slag die mij in mijn rijtuig werpt; Een schreeuw van den courier die aan mijn zijde

was,

(*b*) Men zegt dat deszelfs oevers door dieven ontrust worden, die mogelijk geene anderen dan de schippers zijn; Ik heb 'er veelen op mijn weg gezien, dog nimmer heeft iemand derzelven mij beledigd.

(*i*) Dit is een lofspraak die men aan de Russische postillons verschuldigd is; ook word men nergens beter gereden; de reden daar van is dat ze bijna altoos een roes ophebben; In de dorpen, moet men ze na den oogst, uit de Kabacs of kroegen haalen.

was, waarſchuwde mij dat ik gekwetst was; In 1788.
der daad, het bloed ſtroomde langs mijn voorhoofd; men hield ſtil en ik ſtapte van het rijtuig, men bevind dat de omkring van een der wielen gebrooken was, en waar van de ſcherpe kant mij des te ſterker getroffen had, naar maate dat wij harder voortreeden; wanneer ik aan mijne wond raakte kwam mij dezelve breed en diep voor; ik meende zelfs te gevoelen dat mijn harsſenpan beſchadigd was, in een woord, ik beſchouwde mijn einde nabij.

Hier kan ik met waarheid zeggen, dat mij de woorden ontbreeken om mijne overmaatige wanhoop afteſchetſen; na zo veel tegenſpoed, na zo veele gevaaren te boven gekomen te zijn, nu ik eerlang Petersburg meende te bereiken, waar na ik vierig verlangde om den besten der vaders aan mijn hart te drukken, die ik in geen vier jaaren gezien had; op het punt van in mijn Vaderland wedertekeeren; van mij van mijne zending te kunnen kwijten, door de overgifte van mijne belangrijke brieven; en in dit oogenblik te gelooven van door den doodelijke ſlag getroffen te zijn! Verbijſterd door deeze bedenking, voelde ik mijne knieën waggelen, mijn hoofd omdraaijen; Gelukkig deed mij de aangebragte hulp van mijn gezelſchap tot mij zelfs komen; ik greep moed, deed mij het hoofd met een doek

ſterk

1788. sterk vastbinden, het wiel wierd zo goed mogelijk vermaakt, en wij bereikten spoedig de laatste wisselplaats voor Nijenei-novogorod.

Ik liet mijn Kibitk in dit dorp, onder de bewaaring van mijn soldaat, aan wien ik bevel gaf om dezelve te doen vermaaken, en ze mij in de naaste stad wedertebrengen; terwijl men voor mij een post rijtuig aanspande, en daarop mijn kistje laadde, ging ik in een Kabac alwaar men op mijne wond van de sterkste brandewijn goot; en vervolgens stelde eene goede compres mij in staat om de vijfentwintig a dertig wersten aftelеggen, die mij nog tot Nijenei-novogorod te doen stonden.

De Chirurgijn Majoor bij wien ik stil hield was afwezig; men bragt mij om hem aftewachten, in een wezentlijke spelonk; de begeerte om onbekend te blijven, en de onzekerheid van mijn toestand deed mij besluiten om mij niet bij den Gouverneur te laaten aanmelden; In den agtermiddag ging ik wederom te vergeefsch bij dien Chirurgijn; verdrietig over mijn lijden zonder te weeten hoe ik mijne kwetsuur zou behandelen, vernam ik of 'er dan niemand was die mij helpen kon; men wees mij naar een *podléker* of tweede Chirurgijn, die men eindelijk na veel tegenstribbelens van zijne kant bij mij bragt; zijn voorkomen gaf mij geen groot denkbeeld van zijne be-

bekwaamheid en maatigheid; hij had al de onbeſchoftheid en de waggelende gang van een dronk mensch; echter behield de noodzaaklijkheid om mijne wond te laaten peilen, de overhand op mijne afkeerigheid, om mij aan zodanige handen overteleveren; dog den ellendeling had zijne inſtrumenten vergeeten; wie zou gelooven dat een ſpeld het ſondeeryzer was, het welk hij ter leen vroeg? het onderzoek gedaan zijnde; zeide hij mij al ſtamerende, dat mijn bekkeneel open, dog in het minst niet beſchadigd was, en dat ik door brandewijn met water gemengd er op te doen, mijn reis kon vervolgen; hij wilde mij vervolgens aderlaaten, dan het denkbeeld om mijn arm aan deezen dronkaard te waagen deed mij beeven; na dat ik hem bedankt, betaald en heen gezonden had, ſtapte ik weer in mijn Kibitk, mij gelukkig achtende, dat ik van de konstbewerking en van hem die ze verricht had, bevrijd was. 1788.

Nijenei-novogorod ligt zo als algemeen bekend is, aan de Wolga, en gelijkt in allen opzichte naar de Rusſiſche ſteeden; men beroemde zich, bij mijn doortogt van aldaar een troup nationaale toneelſpeelers te bezitten. Nijenei-novogorod.

Wanneer ik Wladimer verliet, bereikte ik ſpoedig Moſcou; de franſche Vice-Conſul de Heer de Boſſe, deed al wat in zijn vermogen was om de bekwaamſte heelmeeſters optezoeken, ten einde Komst te Moſcou.

1788. *September.* de mijne kwetsuur te onderzoeken; zij stelden mij allen gerust, hoe zeer ik vrij hevige hoofdpijnen gewaar wierd; Ik was des te meer daar over opgebeurt, dat ik deswegens niets te vreezen had, dewijl ik terzelfder tijd eene nieuwstijding vernam die anders wel geschikt was om mijne smerten te vermeerderen; de Heer de Bosse verhaalde mij, dat mijn vader zich niet te Petersburg bevond; dierhalven, zou ik in de vooronderstelling dat ik gevaarlijker getroffen, en dat die stad de eindpaal mijner reis en van mijnen loopbaan zou geweest zijn, de vertroosting zelfs niet genooten hebben, van mijn leeven in de armen van hem te eindigen, aan wien ik het zelve verschuldigd was.

Dewijl mijn rijtuig geheel in wanorder was, liet ik dat te Moscou agter, van waar ik met postrijtuig vertrok die telkens verwisselden, deeze waaren zo klein en ongemaklijk; dat ze ons zelfs niet voor de regen beveiligden, Ik trok door Twer, Vouischnei-Volotschok, Novogorod en Sophia digt bij Tsarsko celo gelegen, (*k*) en ik kwam des nagts van den 22 September te Petersburg; na dat ik in veertig dagen zes duizend wersten had afgelegd, waar onder 'er nog agt in

Aankomst te Petersburg.

(*k*) Deeze steeden zijn bekend; ik ben zo spoedig doorgereist, dat ik ze naauwlijks heb knnnen bezichtigen.

in noodwendige rustplaatſen verlooren waaren geraakt. 1788. *September.* Den 23.

Ingevolge de bevelen van den Heer Graaf de la Perouze, overhandigde ik mijne brieven in handen van den Heer Graaf de Ségur, Miniſter Plenipotentiaris van den Koning bij de Keizerin; Ik had het geluk genooten van hem bij zijn aankomst in Rusland te leeren kennen, en ik rekende het onder de aangenaamſte gebeurtenisſen mijnes leevens van hem te Petersburg wedergevonden te hebben, om mij over de afwezigheid van mijn vader eenigzints te trooſten. Niet alleen onthaalde mij die miniſter op het allervriendelijkst, maar hij zorgde daar en boven met eene belangneemende genegenheid voor mijne gezondheid; hij bood mij een zijner couriers aan, om mij op het overige van mijne reis te vergezellen en voor mij zorge te draagen; daar ik echter door de hulp van zijn heelmeeſter volkomen genezen was, bedankte ik de Heer Graaf de Segur voor zijn verplichtend aanbod, dewijl ik hem van geen man wilde berooven, wiens dienst hij noodig zou kunnen hebben.

Van zijne brieven voorzien, vertrok ik den 26 tusſchen elf uuren en middernagt; Ik wierd twee dagen te Riga opgehouden door op nieuws genoodzaakt te zijn van mijn rijtuig te laaten herſtellen; te Memel, moest ik agt uuren ver-

1788 *September.* liezen, eer de schippers bewogen konden worden, om mij den arm van de zee genaamt *Couricb haff* in een storm overtezetten; Ik sliep te Berlijn, dewijl de Heer Graaf d'Esterno Minister Plenipotentiaris van den Koning aan dit hof, zijn verlangen betoond had om mij ook zijne brieven aantebetrouwen; Ik wierd wegens dit kort verwijl rijkelijk schadeloos gesteld, door de vleijendste aangenaamheden, die mij van wegens dien gezant bejegenden.

October. Den 17. Komst te Versailles. Eindelijk zag ik mijn Vaderland weder, en den 17 October des namiddags ten drie uuren kwam ik te Versailles; Ik stapte van mijn rijtuig voor de wooning van den Heer Graaf de la Luzerne, Minister en Staatssecretaris van de Zeemagt; Ik had de eer niet van bij hem bekend te zijn, dog de uitneemende goedgunstigheid waar meede hij mij ontfing, bereidde dadelijk mijn hart tot die dankbaarheid, welke ik hem in zo veele opzichten verschuldigd ben; in mijne oogen bestond de uitsteekendste gunst die hij mij bewees, daarin dat hij mij dien zelven dag nog de eer verschafte van aan zijne Majesteit voorgesteld te worden, die zich verwaardigde om mij over verscheidene zaaken en omstandigheden betreklijk mijn reis te ondervraagen, om mij deszelfs verlangen te betuigen van 'er alle de bijzonderheden van te kennen, en in mij den volgenden dag daar voor

voor de belooning te ſchenken, met mij tot Con- 1788.
ſul te Cronſtadt te benoemen; eene belooning *Octobe*r.
mij des te dierbaarder, dewijl daar door de lof-
ſpraak, des betoonden ievers van mijn geheele
geſlacht zo in de burgerlijke als ſtaatkundige be-
dieningen, die aan het zelve zijn toev ertrouwd ge-
weest, hernieuwd en voltooid wierd.

AFSCHRIFT

Der Verklaaring mij van den Heer Kaſtoff Ougrenin, Colonel en Bevelhebber van Okotsk en Kamſchatka gegeven.

Ik verklaar dat de Heer de Lesſeps, vice Conſul van Frankrijk te Cronſtadt, genoodzaakt is geweest van zich in verſcheidene plaatzen optehouden, en wel om de volgende redenen.

1. Te Bolcheretsk den $\frac{7}{18}$ October 1787 aangekomen zijnde, heeft hij daar dien tijd waar in de ſleedevaart kon begonnen worden afgewacht, buiten welke 'er geen mogelijkheid is om de reis van Kamſchatka naar Okotsk over land te onderneemen; de ſleedevaart en het bevriezen der rivieren is op het einde van November begonnen.

2. Hij zou vertrokken zijn, indien ik daartoe mogelijkheid had gezien, dog de geduurige en geweldige ſtormwinden, die van het begin van November tot aan het einde van December geheerscht hebben, zijn hem daar in hinderlijk geweest; daar zijn zeldzaam te Bolcheretsk twee dagen voorbij geloopen, of wij ondervonden 'er zulke heftige buijen, dat het gezicht zich naauwlijks zes of agt treden ver uitſtrekken kon; de Kam-

Kamſchatters zelfs kunnen geduurende dezelve hunne reizen niet vervolgen, maar zijn ſomtijds verplicht van in het open veld ſtil te moeten houden.

Ik oordeelde het van mijn plicht om de Heer de Lesſeps te waarſchuuwen van het gevaar het welk daar in gelegen was, om voor en aleer dat dit aanhoudende ſlegte wêer voorbij was, eene gevaarlijke en in zich zelfs moeijelijke reis te onderneemen, en daar door misſchien de brieven te verliezen, waar meêde hij voor het hof van Frankrijk gelast is; daar en boven heb ik hem verzekerd, dat dewijl ik zelfs verplicht was om zo dra mogelijk naar Okotsk te rug te keeren, ik hem als dan onder mijne beſcherming meede zou neemen, en dat wij ons niet zouden ophouden dan volſtrekt onvermijdelijk was.

3. In die tusſchentijd, is de Heer de Lesſeps van eene zeer hevige buikloop aangevallen, deszelfs ziekte heeft negen weeken geduurd en heeft hem zeer verzwakt.

4. De hongersnood die onder de honden op de westkust van Kamſchatka geregeerd had, heeft ons genoodzaakt om verſcheide omwegen te neemen, en eenen langen tijd de oostkust te moeten volgen.

5. Wij wierden genoodzaakt om in een dorp

of Oſtrog genaamt Pouſtaretsk, en zes honderd werſten van de ſtad Ingiga afgelegen, ſtil te houden; wij kwamen daar den 26 Februarij; Ik maakte van alle mogelijke middelen gebruik om ſpoedig van daar te vertrekken, dog de honden, de leevensvoorraad en de verdere onderſtand die ik wachtende was, niet komende opdagen, beſloot ik de Heer de Lesſeps op den $\frac{7}{18}$ Maart met kleine ſleeden in dat land in gebruik, te laaten vertrekken. Ik wierd hier toe in de mogelijkheid geſteld, door dat hij met weinig reisgoed bezwaard was, en door het aanſpoelen van een walvisch aan den zee oever, waar van ik ſtukken deed afſnijden om zijne honden te voeden; en ten einde hij geene beletzelen in het oſtrog van Kaminoï door Koriaken bewoond, op welken wij juist niet veel vertrouwen kunnen ſtellen, zoude ontmoeten, heb ik de Heer Capitein Smaleff bewoogen om hem derwaards te vergezellen; Ik heb hem aan alle de plaatzen waar hij doortrekken moest aanbevolen, en hem zo veel hulp als in mijn vermogen was toegebragt om zeker en ſpoedig voorttereizen; dog terzelver tijd heb ik niet kunnen afzijn van hem te waarſchuwen, dat hij zich veel zwaarigheden en vermoeijenisſen tot op zijn komst te Okotsk moest voorſtellen; Ik heb hem daar en boven verzekerd, dat

hij

hij het einde van dit jaargetij zou moeten afwachten; eer hij zich van Okotsk naar Yakoutsk zou kunnen begeeven, dewijl de wegen tusſchen deeze twee ſteeden volſtrekt onbruikbaar, of ten minſten ten uiterſten gevaarlijk geduurende de winter zijn, uit hoofde van de zeer groote meenigte ſneeuw waar meede dezelve overdekt zijn.

In kennisſe daar van heb ik deeze getekend, met het keizerlijk zegel van mijn departement gezegeld, en meede door de Heer Smaleff, Capitein Inſpecteur van Kamſchatka doen ondertekenen.

Gedaan in het Oſtrog van Pouſtaretsk den $\frac{14}{25}$ Maart van den jaare duizend zeven honderd en agt en tagtig.

Het bovenſtaande geſchrift voorgelezen en goedgekeurd, en aan den Heer Smaleff vertolkt. *Getekend* Grégoire Kaſloff Ougrenin, Colonel en Bevelhebber van Okotsk en Kamſchatka.

Hier is in het Rusſisch geſchreeven. VASSILI SMALEFF, capitan iſpravnik.

Verklaaring van den Commandant van Okotsk.

De Heer de Lesſeps is den 25 April (5 Maij) 1788 te Okotsk, zeer vermoeid en ongeſteld van

zijne reis aangekomen; zijn voorneemen was echter om dadelijk weer te vertrekken, en van de nog overige tijd waar in de ſledevaart kon geſchieden, gebruik te maaken tot aan het kruis van Yudoma, van waar hij bij de ontdooijing der rivier Yudoma, dezelve te water kon afzakken; Ik wendde alle pogingen aan om hem daar in de behulpzaame hand te bieden; de honden en alles wat hij voor de reis nodig had was in gèreedheid, dog het ſlegte weder hield ons te rug: het zelve was door een hevige dooij die niet ophield, en die in weinig dagen de wegen onbruikbaar maakte, veroorzaakt; Ik hoopte, niettegenſtaande dit toeval, dat de vorst nog eenige nagten zou aanhouden, en dat hij daar van gebruik kon maaken, het welk in dit jaargetij zeer dikwils gebeurt; deeze had geen plaats, en het was voor de Heer de Lesſeps onmogelijk om te vertrekken; zelfs ondernam hij om zich op weg te begeeven, dog hij was, gelijk ik wel verwacht had, genoodzaakt te rug te keeren, hebbende de wegen en rivieren verſchriklijk en met water overdekt gevonden; wij bedagten toen een ander middel, dog hier meede moest gewagt worden tot dat de rivieren ontdooijt waaren, en de ſneeuw eenige plaatzen op de velden ontbloot had, ten einde een weinig voedzel voor de paarden te kunnen

nen bekomen; dit was het eenigste middel, waar van hij gebruik kon maaken wanneer hij op den 25 Junij vertrok, terwijl hij zich echter blootstelde om een gedeelte zijner paarden door gebrek te zullen verliezen; hij stemde geenzints vrijwillig onder geen voorwendzel hoe genaamd; om zo veel tijds hier te verblijven, en ik besloot om de beste of om beter te zeggen de minst slegtste paarden te doen opzoeken en uitkiezen, en om hem op het eerste gunstige tijdstip te laaten vertrekken, namelijk wanneer het meeste water zou afgeloopen zijn; Ik was over den spoed van zijnen togt zedert het Ostrog van Poustaretsk verbaasd, alwaar hij de Heer Kasloff verliet die nog niet aangekomen is, het zij dat die door de wegen of het jaargetij opgehouden word, of dat de middelen om zijn reis te volbrengen, hem ontbreeken; het besluit dat de Heer de Lesseps genomen had om hem te verlaaten, was het verstandigste en het beste, hij zou die weg nog in korter tijd afgelegt hebben; indien de stormwinden hem geduurende tien agtereenvolgende dagen zulks niet belet hadden.

Ik heb deeze verklaaring, op verzoek van den Heer de Lesseps getekend en afgegeeven, om ten bewijze te dienen zo van de noodzaaklijkheid zijns verblijf in deeze stad; als van de onmo-

mogelijkheid om met meerder ſpoed in dit land vooral in dit jaargetij, te kunnen reizen.

Gedaan te Okotsk, den zes en twintigſten Maij (5 Junij) van den jaare duizend zeven honderd agt en tagtig. *Geteekend als het Bevelhebberſchap waarneemende*, Johan Kokh, Bijzitter.

Einde van het Tweede en laatſte Deel.

WOOR-

WOORDENBOEK

DER

KAMSCHATSCHE, KORIAKSCHE,

TCHOUKTCHISCE EN LAMOUTSCHE

TAALEN.

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
God.	Bokh. (*a*)	Douchtéakhtchitch, Kont & Koutka.
Vader.	Otets.	Epep.
Moeder.	Matt.	Engatcha.
Kind.	Dittia.	Péétch.
Ik.	Ja.	Kimméa.
Naam (van een zaak.)	Imea.	Kharénétch.
Cirkel, of rond.	Kroug.	Kill la Kil.
De reuk.	Doukh.	Tchekh outch.
Een beest.	Zvér.	Kazit Kenguiia.
Een paal.	Koll.	Outlept Kouitch:
Rivier.	Reka.	Kiig.
Het werk.	Rabota.	Kazonem.
De dood.	Smért.	Eranim.

Ko-

(*a*) De Leezer zal wat de Uitſpraak betreft wel eens het Voorbericht voor het eerſte Deel willen inzien.

KORIAKSCH.	TCHOUKTCHISCH.	LAMOUTSCH.
Kamakliou of Angag.	En- iéga.	Kh-éouki.
Empitch.	Illiguin.	Amai.
Ella.	Illa.	Eni.
Kmouiguin.	Ninkhai.	Khoutean.
Guiomma.	Guim.	Bi.
Ninna.	Ninnéa.	Guerbin.
Kamlell.	Kilvo.	Miouréati.
Vouï Voui.	Vouié guirguiu.	Ounga.
Alliougoullou.	Illpcuilla.	Boioun.
Oupouinpin.	Oupinpekhai.	Tipiioun.
Veiem.	Veiem.	Okat.
Jakhitchat guiguin.	Tirétirkingfins.	Gourgalden.
Veiaguiguin.	Veiéigou.	Kokan.

HOL-

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
Het waeer.	Voda.	Azamkh of Ji.
De zee.	Moré.	Ezouk.
Berg.	Gora.	Inzit.
Het kwaad.	Boll.	Lodorum.
De luiheid.	Lénn.	Kh - alacik.
De zomer.	Léta.	Adempliss.
Het jaar.	God.	Tkhatkhass.
Het Heelal.	Svétt.	Atkhat.
Het zont.	Soll.	Peipiem.
Een os.	Bouik.	Kezioung.
Het hart.	Certfé.	Guillioun.
De sterkte.	Cila.	Kekhkekh.
De gezontheid.	Zdràva.	Klouvesk.
Goed.	Kharacho.	Klioubello.
Kwaad.	Dourno.	Keiel.
De Hand.	Rouka.	Tonno (of) Cettoud.
De voet.	Noga.	Katkha (of) Tkada.
Het oor.	Oukho.	Aillo (of) Jioud.
De neus.	Noss.	Kekiou (of) Kika.
De mond.	Rott.	Cekcé (of) Kiſſa.
Het Hoofd.	Glava.	Khobel (of) Tchouzgea.

KORIAKSCH.	TCHOUKTCHISCH.	LAMOUTSCH.
Mima.	Mimil.	Mou.
Ankan.	Ankho.	Nam.
Guiéguéi.	Neit.	Ouraktchan.
Fatch guiguin.	Téguél.	Eien.
Koulcumgatomg.	Télounga.	Ban.
Alaal.	Elek.	Anganal.
Guiviguiv.	Guloud.	Angan.
Khétchguikhei.	Kheiguikei.	Guévan.
Yamyam.	Teguiou.	Tak.
Tchimga.	Penvel.	Gueldak.
Lingling.	Liig ling'	Mévan.
Nikétvoukhin.	Nikatoukhin.	Egui.
Tmelessvouk.	Gué mélevli.	Ahgar.
Nimélkhin.	Nimelkhin.	Aïa.
Khatkin.	Guetkin.	Kanioulit.
Mouina Galguin.	Mouinguit.	Gal.
Guit Galguin.	Guitkalguin.	Bouddel.
Vélioulguin.	Velioulguin.	Gorot.
Enguittaam.	Ekhkhaiakh.	Ogot.
Iknigain.	Guikirguin.	Amga.
Léout.	Léout.	Dél.

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
De keel.	Gorlo.	Kourikh.
Het voorhoofd.	Lob.	Tchoutſchel (of) Tchikika
De tand.	Zoub.	Kip khépp.
De tong.	Jazik.	Ditchel.
De elleboog.	Lokott.	Tallotall.
De vingers.	Paltſi.	Tkida (of) kik-énn.
De Nagels.	Nokhti.	Koud (of) Kououn.
De wangen.	Choki.	Aié ioud (of) Pr-énn.
De hals.	Chéia.	Khaitt.
De ſchouder.	Pletcho.	Tanioud (of) Tenno.
De buik.	Brioukho.	K-Khaïlita.
De Neusgaten.	Nozdri.	Kanngaſſounn.
De wenkbraauwen.	Brovi.	Taltenn.
De oogleeden.	Réssnitſi.	Khenng iatſchourenn.
Het aangezicht.	Litſo.	Gouénng.
De rug.	Spina.	Karo.
Natuurlyke deelen van de man.		Kallkann.
Natuurlyke deelen van de vrouw.		Kouappa.
Het bloed.	Krou.	Bechlem.
Groot.	Véliko.	Tgolo.
Klein.	Malo.	Outchinnélo.
Hoog.	Vouiſſoko.	Kran-alo.

KORIAKSCH.	TCHOUKTCHISCH.	LAMOUTSCH.
Pilguin.	Pilguin.	Belga.
Kitſchal.	Kitſchal.	Omkat.
Bannalguin.	Ritti.	Itt.
Lill.	Guiguil.	Enga.
Nitſchiouvétt.	Kirvouéliin.	Etſchén.
Télguit.	Tchnilguit.	Kh-abrr.
Véguit.	Veguit.	Oſta.
Elpitt.	Irspitt.	Anntſchinn.
Ennaïnn.	Inguik.	Mivonn.
Tilpitt.	Tchilpu.	Mirr.
Nannktiénn.	Nannkhinn.	Ourr.
Innvalté.		Kh-elon.
Litchvétt.		Kh-aramta.
Illiatchiguit.	Virvitt.	
Lioulgoulkhall.	Lioulgolkhill.	Itti.
Khaptiann.	Kheptitt.	Neri.
Moulliou moul.	Moulliou moul.	Songuial.
Niméankhin.	Nimeankhin.	Ekjann.
Ouppoulioukhin.	Niouppoulioukin.	Niouktſchoukan.
Niguineguimakhen.	Nivlikhin.	Gouda.

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
Laag.	Nisko.	Difoulo.
De zon.	Solntzé.	Koulletch.
De maan.	Méeéts.	Kirkh-kirkh.
Een ster.	Zvezda.	Ezeng-itch.
De Hemel.	Nebo.	Kirkh-khell.
Een straal.	Loutch.	Is-eiguilik.
Het vuur.	Ogonn.	Briououmkhitch (of) Panitch.
De hette.	Jarr.	Kékak.
De stem.	Goloff.	Khaélo.
De deur.	Dvér.	Onnotch.
Een kuil in de aarde.	Jama.	Khiouép.
De dag.	Dénn.	Taaje.
De nagt.	Notsch.	Kiounnouk.
Stad.	Grad.	Attéiim.
Het leven.	Tizn.	Zoït Téném.
Het bosch.	Leos.	Ou out.
Het gras.	Trava.	Chichtch.
De slaap.	Sonn.	Caéksn.
Boom (of) *hout.*	Drévo.	Ou (of) Outé.
Slaapen.	Spatt.	Oun ekleni.
Snyden.	Rezatt.	Lzinim.
Knoopen, vastmaaken.	Vezatt.	Tratak.
De maat.	Mera.	Tiskinioung.
Het goud.	Zoloto.	

KORIAKSCH.	TCHOUKTCHISCH.	LAMOUTSCH.
Nwtokhin.	Nuvkhodin	Niatkoukak.
Tikid.	Tirkiti.	Nioultian.
Yalguin.	Tſchatamoui.	Bekh.
Lillia Petſchan.	Eguér.	Offikatt.
Kh - igan	Keh iguin.	Nian (of) Djioulbka.
Tikakh - Mouinpen.	Tirkhikh - mell.	Elganni.
Mouilguin.	Mouiltimouil.	Tog.
Koutigné létonn.	Nitilkhin.	Khokhsfin.
Koumguikoum.	Khoullikhoul.	Delgann.
Téllitél.	Titil.	Ourka.
Zolou ioulguin.	Nouterguin.	Kengra.
Alvoui.	Liougiout.	Ining.
Nikinik.	Likita.	Golbani.
Gouina.	Vouivou.	Gorad.
Kioulgatnguin.	Toukoulguiarm.	Inni.
Outitou.	Ouzit.	Khenita.
Biigal.	Bagaïling.	Orat.
Miél Khaïtik.	Guiilkhétiarinn.	Oukléan.
Outouout.	Outtiougout.	Mo.
Kouel Khalangui.	Mulkhannik.	Oukladai.
Koutch viguin.	Khitſchviguin.	Minadai.
Tién Mouiguin.	Trémitim.	Gadgim.
Tennmétén.	Nigeni.	Ilkavann.
Elaipélvouitian.	Tſchedlioupouilvouitenn.	Mérka.

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
Het zilver.	Srébo.	
Een haard.	Otchag.	Ak kannim.
Een huis.	Domm.	Kizd.
Het gehoor.	Sloukh.	Joulloteliim.
Het gezicht.	Zrenié.	Eitchkioulnim,
De smaak.	Vkouss.	Tal-tal.
De reuk.	Obonamié.	Kheisk.
Het vel.	Koja.	Salsa.
Staa, Hou op.	Stoï.	Khimikhtch.
Een hond.	Sabaca.	Kossa.
Een ei.	Jaitso.	Dilkhatch.
Een vogel.	Ptissa.	Disskhilt.
Een pen.	Péro.	Cissioie.
De man.	Mouje (of) Mouch.	Kiskoug.
De vrouw.	Géna.	Tigensoutch.
De broeder.	Bratt.	Tig-a.
De zuster.	Séstra.	Dikhtoung.
De liefde.	Lioubov.	Allokhtel anim.
Beminnen.	Lioubitt.	Tallokhtel azinn.
Een brief.	Zémlia.	Cimmit.
Een gordel.	Poïass.	Ciitit.
Een steen.	Kaminn.	Kouall.
Geeft.	Daï.	Katkou.
Ga, ga heen.	Padi. padipotsch.	Téout.
Neen.	Niétt.	Biinakitlik.

Koriaksch.	Tchouktchisch.	Lamoutsch.
Elnipelvouitinn.	Nilguikinpouilvou iltênn.	Méguén.
Melguippioulguin.	Milguipialguin.	Nerka.
Ja ianga.	Valkarad.	Djou.
Tikova'aming.	Valioulm.	Issni.
Tikila ounguin.	Megourkim.	Igouroun.
		Amtam.
Kot keng.	Tikerkin.	Moiéni.
Nalguln.	Nelguin.	Iss (of) Nandra.
Khanni vouilgui.	Khvellia.	Illé.
Kh. attaau.	Guéttin.	Ninn.
Ligli.	Liglig.	Oumta.
Gallia.	Gallia.	Dei.
Teguelguin.	Tégull.	Detlé.
Ouiakhotch.	Ouréakhotch.	Edi.
Nevgann.	Névgann.	Achi.
Khaita kalguin.	Khaïta kelguin.	Akann.
Tehaa kiguit.	Tchakiguitch.	Eken.
Kekmitcha angui.	Nitvaiguim.	Goudi moun.
Ekmoukoulniguin.	Tchivéatchim.	Aia vrovou.
Noutelkhen.	Noultenout.	Tar.
Iguit.	Ririt.	Boïat.
Gouvién.	Vougonn.	Djoul.
Khinééigui.	Ketam.	Omouli.
Khallikhatigui.	Khél khit.	Khourli.
Ouinnié.	Ouinéa.	Atcha.

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
Ja.	Da.	Lébell.
Drinken.	Pitt.	Ekoss kholnim.
De tijd.	Vreméa.	Tak khit (of) Takkhiiat.
Dik.	Tolst.	Khaoumouilli.
Een been.	Kost.	Kotg amtch.
Zingen.	Pétt.	Ang iésſonim.
Ligt.	Légok.	Dims khoulou.
Koei.	Karova.	
Schaap (of) Argali.	Baram.	Koulem.
Varken.	Svinia.	(a)
Gans.	Gouss.	Kisſouiéss.
Eendvogel.	Outka.	Ditchimatch.
Een Gragt (of) Canaal.	Rov.	Aetchpouinnim.
Vrugt.	Plod.	Issgatesſitch.
Hoorn.	Rov.	Détténn.
Goed.	Dobro.	Klioubello.
Slegt.	Khoudo.	K'kellello.
Wortel.	Korén.	Jaéngettsch.
Stam.	Pénn.	Enni mellokoll.
De ſchors.	Kora.	Treltch.
Wit.	Bélo.	Guennkalo.
Rood.	Krasno.	Tchatch - alo.
Wyn (of) Brandewyn.	Vino.	Koabkho - azang.

(a) Ze kennen dit beest in 't geheel niet.

KORIAKSCH.	TCHOUKTCHISCH.	LAMOUTSCH.
E.	E.	Ya.
Mouiv vouitſchik.	Migouts-hi.	Koldakou.
Khoulitik.	Khouriti.	Khéren.
Nooumkhiu.	Nioumkhin.	Dérom.
Kh attaam.	Ettemkai.	Ipri.
Kaganngoiang.	Khoulikhoul.	Ikann.
Ninnakhin.	Nimirkoukhin.	Aïmkhoun.
		Khoukoum.
Kitéb.	Kétéb.	Ouiamkan.
		Erbatsch.
		Néki.
Nota guilguiguin.	Nivékhſchinkoutérguin.	Khouniram.
Sévouinann.	Vouinniakhaï.	Baldaran.
Innalguin.	Aivalkhſchléa.	Tannia.
Malguiguin.	Nimelhhin.	Aïa.
Kh antkinn.	Guerkin.	Kannialit.
Nimmakin.	Kimgakai.	Kh Obkann.
Tattkhoub.	Outtékhaiguétchvouili.	Moudakan.
Il khelguin.		Ourta.
Nilgakhin.	Nilgakin.	Guéltadi.
Neit Tſchikhiu.	Tchédlione.	Khoulania.
Akhamimil.	Akamimil.	Mina.

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
Zaaijen.	Séiatt.	
Brood.	Khléb.	
Haver.	Oveuss.	(*b*)
Rogge.	Rosch.	
Dekken.	Seritt.	Khankblidinn.
Brengen.	Nosſit.	Lénouiarenk.
Sleepen.	Vezit.	Khéningekhtch.
Eikenboom.	Doub.	
Schip.	Soudno, karable.	Tokh, khatim.
Huwelijk.	Brak.	En ittipoſitch.
Vlakte.	Poléa.	Ouskh.
Veld.	Pachnéa.	
Ploegen.	Pakhatt.	
Ploeg.	Sokha.	
Egge.	Borona.	
Moeite, Ongemak.	Troud.	Akhltipkonnim.
Meisje.	Déva of Dévka.	Oukhtchitch.
Jongen.	Maltchik.	Pekhatchoutch.
Duif.	Goloub.	
Wasd.	Storoje.	Annatchourné.
Wasdom.	Rost.	

(*b*) De bovenſtaande opengelaaten Regels in de Colommen der Kamſchatſche, Koriakſche, Tchouktchiſche & Lamoutſche Taalen, hebben niet ingevuld kunnen worden bij gebrek van woorden bijzonder aan ieder deezer

KORIAKSCH.	TCHOUKTCHISCH.	LAMOUTSCH.
Khiniatchéiaguin.	Khinvagnini.	Djaïram.
Khinéalguitati.	Traïavam.	Gue-énounn.
Kouénguinin.	Guérévouli.	Gue-elbouttiann.
Atviriakou.	Etvou.	Tſchourna.
Konaoutiguing.	Matarkinn.	Koptonn.
Kitilkhin.		Avlann.
Jakhitchaiguiguin.	Lioulngatt.	Gourgaldénn.
Janguianaouv.	Nevouitchkhatt.	Kh-ounatch.
Ak kapill.	Neukhaï.	Kh-ourkann.
Koun oung.	Eioulakaï.	Etteeram.
		Goudatch.

volkeren; wanneer zij zich in de noodzaaklijkheid bevinden om voorwerpen te benoemen, welke deeze woorden betekenen en die hun vreemd zijn, neemen zij de Rusſiſche benaamingen aan.

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
Kraamen, in de kraam komen.	Redini.	Jouss ass khénizatch.
Magt, Wil.	Vlast	Inatch kékuaouv.
De avond.	Vétschér.	Ettém.
Paard.	Konn of Lochat.	
De morgen.	Outro.	Moukoulass.
Nu.	Téper.	Eéngou.
Eerder.	Préjedé.	Koummétt.
Laater.	Posté.	Démell.
Gij.	Ti.	Kizé.
Wij.	Moui.	Bouze.
Hij.	On.	Tié.
Zij.	Onna.	Tschii.
Hun.	Onni.	Tié nakil.
Gij lieden.	Voui.	Souze.
Hier.	Zdéss.	Tetchkh.
Daar.	Tamm.	Ték koni.
Zie daar.	Vott.	Tétk oun.
Baard.	Boroda.	Elloud.
Hairen.	Voloss.	Tchérakhtcht (of) Koubid.
Geschreeuw.	Krik.	Orang torritch.
Gedruis.	Schoumm.	Oukh véchtchitch.
Baaren der zee.	Volni.	Kéga.
Zand.	Péssok.	Bezzalik.
Klei-aarde.	Gliria.	Kitt khim.
Het Groen.	Zélénn.	Dokhle kgalo.

KORIAKSCH.	TCHOUKTCHISCH.	LAMOUTSCH.
Kmigatalik.	Guékmiiél.	Baldajakann.
Katvᵔuguiguin.	Tſchinvo.	Ekjéanni.
Anguivénguin.	Arguivéiguin.	Khisſéatchin.
		Mourak (of) Mourann.
Jakhimitiv.	Réakhmitiv.	Badjakar.
Etichigui.	Ettchigui.	Ték.
Inkilép.	Ettiol:	Djoullés.
Javatching.	Javatchi.	Esſiméak.
Guitché.	Guir.	Ssi.
Meuiou.	Mouri.	Bou.
Enno.	Inkhann.	Nong annionbeï.
Ennonevitkhet.	Inkhann névann.	Nong ann achi.
Joutſchou.	Innkhahast.	Kong artann.
Touiou.	Touri.	Kh - ou.
Gouitkou.	Voutkou.	Ellia.
Nanko.	Nenko.	Tala.
Gout Tinno.	Nottkhan.	Er.
Lelou.	Léliout.	Tchourkann.
Nitchouvoui.	Kirvouitt.	Niouritt.
Koukomgalag.	Nikétémérguinéa.	Irkann.
Kouvitchiguitchiguétok.	Joulnorkinn.	Ouldan.
Kantchiguitang.	Guittchguin.	Bialga.
Tchiguéi.	Tchigaï.	Onéang.
Att ann.		Télbak.
Touiévégal.	Tourréguei.	Tchoulbann.

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
Groen.	Zélénoié.	
Aardworm.	Tschérf.	Gepitch.
Tak, loot.	Souk.	Jousstiltch.
Bladeren.	Listi.	Bouilt lell.
Regen.	Dojede.	Tchoukh tchou.
Hagel.	Grad.	Koutg atta.
Weerlicht.	Molnia.	Kig Kikh.
Sneeuw.	Snég.	Korell.
Koude.	Stouja.	K-ennétch.
Slijk.	Gress.	Tcha on esch.
Melk.	Moloko.	Doukh énn.
Man.	Tschélovék.	Krochtcho.
Oud.	Starr.	Kizékh Kétlinn.
Jong.	Molod.	Linnétt lék.
Gaauw.	Scoro.	Dikh-ak.
Zagtjes.	Tikho.	Dikh-letchoull.
Het volk, de menschen.	Liudi.	Krochtchorann.
Hoe?	Kak.	Libéch.
Waar?	Gdé.	Binnié.
Wanneer?	Kogda.	Ittia.
Wat?	Tchto.	Enokitch.
Aan wie?	Kémm.	Kiouliout.
Aan wat, met wat.	Tchémm.	Enok kaïell.
Visch.	Riba.	Ennitch.
Vleesch.	Missa.	Talt gall.

Koriaksch.	Tchouktchisch.	Lamoutsch.
		Tchoulbalrann.
Enniguém.	Enniguén.	Oug-ill.
Elligér.		Garr.
Voutou outo.	Khokhonguit.	Ebdernia.
Moukhémouk.	Ront-ti.	Oudann.
Nikbéout.	Guéguélironntitl.	Bota
Kigui guilann.		Agdiou tapkittann.
Gallag-all.	Ellg-ell.	Imandra.
Khialguin.	Tchagtchénng.	Igvénn.
Ekékaguiguin.	Guékitchkaguerguin.	Boullakékh.
Lioukhéi.	Lioukhaï.	Oukiouln.
Ouiémtevouilann.	Khlavoll.	Béi.
Enn pann.	Guénpiévli.	Sagdi.
G-oïitchik.	Gorodchik.	Nioulfioulkhtchann.
Innaéï.	Jïnngué.	Oumouchéat.
Métchinné.	Noulméagué.	Ett niou Koukann.
Toumgou.	Nilchikhikhlavoll.	Béill.
Mintchi.	Miniri.	Onn.
G-aminna.	Guémi.	Illéa.
Tité.	Tita.	Ok.
Inna.	R-lakhnout.	Ek.
Méki.	Mikiném.	Ni.
Jouk-khé.	Reakh-kha.	Etch.
Innaénn.	Innéa.	Olra.
Khostokvole.	Khoratole.	Oulra.

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCHE.
Oever.	Béreg.	Khaïmim.
Diepte.	Gloubina.	Amm - amm.
Hoogte.	Vouisfota.	Krann - all.
Breedte.	Chirina.	Ank lakill.
Lengte.	Dlina.	Joulijel.
Byl.	Topor.	Kouachou.
Hof.	Rouil.	Tezitch.
Wervelwind.	Vikhr.	
Storm.	Bouréa.	Tvetvi (of) pourga.
Heuvel.	Kholm.	Tek khoulitch.
Grenzen.	Méja.	
Muis.	Mouich.	Dekhoultch.
Vlieg.	Moukha.	Khalimltch.
Spyker.	Guozd.	
Twist.	Brann.	Letch khalikalim.
Krijgsman.	Voïnn.	Tesk koullou.
Oorlog.	Voïnn.	Ar - rokhl - konim.
Baterij.	Draka.	Loss - komozitch.
Harnas.	Lati.	
Verdrag, Overeenkomst.	Lad.	Killiouch.
Vréede.	Mir.	Lomftach.
Vergenoegd bekoord.	Rad.	Khaiouk.
Dief.	Tad vorr.	Soukh atchoutch.
Kuil.	Dira.	Palp gall.
Schenken.	Litt.	Liousfézitch.

KORIAKSCH.	TCHOUKTCHISCH.	LAMOUTSCH.
Antchouimm.	Tchourma.	Kh - olinn.
Nimm Khénn.	Nimkhinn.	Kh - ounta.
Niguinéguillokhénn,	Niélikhinn.	Oousski affoukounn.
Nalamkhinn.	Niougoumkhinn.	Demga.
Nivlikhinn.	Nivlikinn.	G'onaminn.
Khaall.	G - algaté.	Tobar.
Guitkaouétché,	Noultfchkhininnbonial,	Kh - énguiélrénn.
Nouteguinn (of) Pourga.	Ménivouial, pourga.	Kh. oui. / Kh oungua.
Ténoup.	Néittipell.	Kh - oupkann.
		Khidléa.
Pipikhilguin.	Pipikhilnik.	Tchaliouktchann.
G - alamit.	Mrénn.	Dilkann.
		Tidkitinn.
Kaouvtchiténg,	Nipilvouitoukhinéat.	Djargamatt.
Enn Khévlann.	Nikétioukhinkhlavol.	Tchekti.
Nonn Mitchélangui.	Maraourkinatt.	Khounniattia.
Kotkinaoutchélaangui.	Maraourkinatt.	Koussfikatchinn.
Mitchiguév,	Ekh-év.	Djboupla.
Kovélevlangui.	Ténguég - iarkim.	Antaki.
Mitang étvéla.	Minvouilimouik.	Anmoldar.
Tiguinévok.	Teiguég - iarkim.	Ariduldiouln.
Koutou lagaïténg.	Nitouléakhenn.	Djiourminn.
Khénpi.	Patriguinn.	Kh - angar.
Koutag - annguinn.	Nékoutéaniét.	Ouniétchip.

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
Kooken.	Varitt.	Kokazok.
Slaapen.	Létch.	Kh-alitch.
Sexe.	Pol.	Ozatitt.
Onder.	Pod.	Cessko.
Boven.	Nad.	
Zonder	Béz.	Innakineuka.
Ongeluk.	Béda.	Titch Kéink.
Overwinning.	Pobéda.	Danntch-tchkitchétch.
Het weekfte en het blankfte gedeelte van de boom onder de fchors.	Béll.	Guemkalo.
Geweest.	Bouill.	Dellitch.
Ys.	Léd.	Kirvoul.
Slaan.	Bitt.	Emill tchaliim.
Walvisch.	Kitt.	Dénn.
Gevallen,(deelw. van vallen.)	Pall.	Etkhl khlinn.
De damp.	Par.	Tchounésséich.
Geklag.	Volp	K-khanagtch.
	Jivo.	Zountchitch.
Het kwaad.	Jlo.	Khakaitt lilézitch.
Waar.	Ili.	G-akka.
Aan hun.	Imm.	Doué énkaldakioul.
Een.	Jédin.	Dizitt.
Twee.	Dva.	Kaacha.
Drie.	Tri	Tchoc k.

KORIAKSCH.	TCHOUKTCHISCH.	LAMOUTSCH.
Koukoukévong.	Khouitik.	Oladjim.
Matchégatik.	Mingaïtchamouik.	Dastchiffindum.
Tchétchaguing.		Kh arann.
		Erguidalinn.
		Oïdalinn.
Ekh-é.	A.	Ag idali.
Tfchémgaïkitchoguidinn.		Ourgadou.
Mouitinntaouvnaou.	Guéinnitilim.	Dabdarann.
Nilgaguinn.	Nilguikhin.	Guéltadi
Nivanngam.	Nitvanguim.	Kh-oulsfinn.
Khilléguil.	Tinntinn.	Boukoss.
Ténnkiplénn.	Tratalanvouim.	Maddia.
Jounni.	Rég-év.	Kalim.
Vouiéguéi.	Vouiééi.	Tikrinn.
Kipil-ating.	Nilnik.	Oksfinn.
Kotéinn gatinng.	Térnatirinnat.	Kh-ogandra.
Koukioulgtinng.	Euguika.	Inenn.
Kh-antt kinn.	Akhali.	Mbouvkatchalrann.
Méttké.	Eveuirr.	Irék.
Euning.	Innkhanannténng.	Nogordoutann.
Ennann.	Iniélnn.	Oumoumi.
Niiékh.	Niréakh.	Djiour.
Niikoah.	N-rioukh.	Elann.

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
Vier.	Tchétiré.	Tchaak.
Vyf.	Pétt.	Kom étak.
Zes.	Schést.	Kilik - okk.
Zeven.	Sémme.	Ettgatanok.
Agt.	Voffémm.	Tchokh - otténokh.
Negen.	Dévétt.	Tchak - attanokh.
Tien.	Défféts.	Tchomkhotako.
Twintig.	Dvatfétt.	Kaachatcho - khotako.
Dertig.	Triffétt.	Tchook-tchom-khotako.
Veertig.	Sorok.	Tchaak tchom-khotako.
Vyftig.	Pettdéfféts.	Kom-étak-tchom-khotako.
Zeftig.	Schésdéffétt.	Kilk-ok-tchom-khotako.
Zeventih.	Sem deffet.	Etgatanokh - tchom-khotako
Taggentig.	Voffém deffet.	Tchokhatténokh-tchom-khotako.
Negentig.	Dévenofto.	Tchakh-attanokh-tchom-khotako.
Honderd.	Sto.	Tchom-khotako-tcham-khotako.
Duizend.	Tiffétcha.	

KORIAKSCH.	TCHOUKTCHISCH.	LAMOUTSCH.
Niiakh.	N- rakh.	Digoun.
Mouillangninn.	Mouilliguénn.	Tonngonn.
Ennann-mouillanguinn.	Innannmouilliguiénn.	Nioungann.
Niiakh - mouillanguinn.	Nirakh - mouilliguénn.	Nadann.
Niioukh-mouillanguinn.	Annvrotkinn.	Djépkann.
Khonnaï - tchinkinn.	Khonatchinki.	Ouiounn.
Mouinéguitkinn.	Mouinguikinn.	Mér.
Kh - alik.	Khlik - kinn.	Djir - mér.
Kh - alikmouinéguitkinn.	Klipkinn mouinguitkinn parol.	Elak mér.
Nlékh alik.	Nirakh - khlipkinn.	Diguén mér.
Niékh alikmouinéguitkinn.	Niérakhkhlipkinn mouinguitkinn parol.	Tongam mer.
Niekh khalik.	Nrokhkhlipkinn.	Nicoungam mér.
Nioukhalikmouinéguitkinn.	Neurdekhlipkinn mouinnguintkinn parol.	Nadann mér.
Niakh - khaiik.	Nrakh klipkinn.	Djépkann mér.
Niak alikmouionéguitkinn.	Nrakh klipkinnmouinnguitkinn parol.	Oulonn mér.
Mouilanguin khalik.	Mouil liguéing khlipguitkinn.	Niata.
Mouinéguitkinn mouilanguin kh-alik.	Mouinguitkinn khlipkinn.	Ménn namall.

WOORDENBOEK

DER

KAMSCHATSCHE TAAL

Zo als dezelve te St. Pieter & Paulus en te Paratounka gesprooken wordt (a).

Hollandsch.	Russisch.	Kamschatsch.
Afbeeldzel van een heilig.	Obrass.	Noukhtcharchitch.
Isba, Russisch Huis.	Isba.	Kifout.
Venster.	Okno.	Okno.
Tafel.	Stoll.	Ouzitor.
Kachel, vuurroven.	Petch.	Patch.
Onderaardsch huis.	Jourta.	Kentchitch.
Een Kamschatter.	Kamtfchadal.	Holmatch.
Officier.	Afitfer.	Houizoutchitch.
Tolk.	Pérévodtfchik.	Ka aa touss.
Sleede.	Sanki.	Skaskatt.
Span de honden voor.	Japrégai fobaki.	Kozaps nouzak.
Tuig voor de honden.	Alaki.	Tennemjeda.

(a) Hoezeer de taal die men in deeze twee plaatfen fpreekt verfchilt met die van Bolcheretsk, heb ik nogtans opgemerkt dat men er byna alle de woorden van dit woordenboek verftond.

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
Spiegel.	Zérklo.	Ouattchitch.
Water.	Voda.	I, i.
Vuur.	Ogoun.	Panitch.
Maak vuur aan.	Doſtann ogoun.	Na anidakhtch.
Snaphaan.	Fouzeia (of) Roujié.	Koum.
Fles.	Boutilka.	Souala.
Zak.	Méchok.	Maoutch.
Thee.	Tchaï.	Amtchaoujé.
Vorken.	Vilki.	Tchoumkousſi.
Lepel.	Lochka.	Kochpa.
Mes.	Nojik.	Vatchiou.
Bord.	Toréſka.	Trélika.
Tafellaken.	Scatért.	Tétakhatt.
Servet.	Salfetka.	Toutkcha.
Brood.	Khléb.	Kopkom.
Kamizool.	Kamzol.	Ikoumtnakh.
Broek.	Sehtani.	Kouaou.
Kouſen.	Tchoulki.	Païmann.
Laarzen.	Sapogui.	Kotnokot.
Een ſoort van laars van zee - wolven vellen of rendieren pooten.	Torbasſi.	Skhvanioud.
Schoen.	Bochmaki.	Konkot.
Hemd.	Roubachka.	Ourvann.
Handſchoenen.	Pértchaki.	Kikaskhroulid.
Ring.	Perſtéon.	Konnazoutchém.

HOLLANDSCH	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
Geef eeten.	Daï iést.	Ségcha.
Geef water te drinken.	Daï pitt vodi.	Kotkoii.
Papier.	Boumaga.	N, ks.
Boek.	Kniga.	Kalikol.
Kop.	Tchachka.	Saja.
Het hoofd.	Golova.	Tkhouzja.
Voorhoofd.	Lop.	Tchikika.
Hair.	Volosſi.	Koubid.
Oogen.	Glaza.	Nadid.
Neus.	Noss.	Kika.
Mond.	Rot.	Kiſſa.
Handen.	Rouki.	Séttoud.
Voeten.	Nogui.	Tchkada.
Het lichaam.	Télo.	Konkhaï.
Wenkbraauwen.	Brovi.	Titdad.
Vingers.	Paltſi.	Pkida.
Nagels.	Nokhti.	Koud.
Wangen.	Schtchoki.	Abalioud.
Hals.	Schéia.	Khaïtill.
Ooren.	Ouchi.	J-ioud.
Schouders.	plétcha.	Fanioud.
Muts.	Chapka.	Khalaloutch.
Gordel.	Kouchak.	Sitir.
Naald.	Igla.	Chicha.
Dobbelſteen.	Napérſtok.	Oulioul.

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
Geef de hand.	Daï raukou.	Kot Koussoutou.
Neem dit geschenk.	Primi prézént.	Kamaïti.
Zeer verpligt.	Blagodarstvouiou.	Déléamoui.
Wast de Hemden.	Vouimoui roubachki.	Kadmouikh.
Zeep.	Mouilo.	Kadkhom.
Sabelmarter.	Sobol.	Komkom.
Vos.	Lisſitſa.	Tchachiann.
Otter.	Vouidra.	Mouichémouicn.
Haas.	Ouchkann; Zaits.	Mouis tchitch.
Hermelijn.	Gornoſtall.	Deitchitch.
Gans.	Gouss.	Kſoaiss.
Eendvogel.	Outka	Archimouss.
Hen.	Kouritſa.	Kokorok.
Ooijevaar.	Lébéd.	Maskhou.
Beeren.	Medvéd.	Kaza.
Wolf.	Volk.	Kotaioum.
Koei.	Korova.	Koouja.
Visch.	Riba.	Etchiou.
Vleesch.	Méſſo.	Tatal.
Boter.	Maſſo.	Kotkhom.
Melk.	Moloka.	Nokann.
Geef gaauw te eeten.	Daï-iést-po-ſkoréié.	Kotkotakoſſassk.
Geef gaauw te drinken.	Daï-pitt-poskoréie.	Tikossosk.
Man.	Mouje	Alkou.
Vrouw.	Baba, jéna.	Kanija.

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
Dogter.	Défka.	Outchitchion.
Klein kind.	Malinnko robénok.	Paatchitch.
Kerk.	Tsérkov.	Takakijout.
Priester.	Pop.	Jakatchitch.
Vrouw van de priester.	Popadica.	Alnatsch.
Bediende van de kerk.	Diatchok.	Diiatschok.
Kroon in de kerk.	Padilo.	Kapoutchitch.
Een.	Jédinn.	Dizk.
Twee.	Dva.	Kaza.
Drie.	Tri.	Tsoko.
Vier.	Tchétiré.	Tsak.
Vyf.	Pétt.	Koumnak.
Zes.	Schést.	Kilkok.
Zeven.	Sémm.	Idakok.
Agt.	Vossemm.	Tsoktouk.
Negen.	Dévétt.	Tsaktak.
Tien.	Désséтт.	Koumoukhtoukh.
Elf.	Yédinn nodssét.	Dizzkkina.
Twaalf.	Dvanassét.	Kachichina.
Dertien.	Trinadssét.	Tchokchina.
Veertien.	Tchétiré nadssét.	Tchakchina.
Vyftien.	Pett nadssét.	Koumnakchina.
Zestien.	Schest nadsset.	Kilkoukchina.
Zeventien.	Semnadsset.	Paktoukchina.
Agttien.	Vossémnadssét	Tchoktouk.

HOLLANDSCH.	RUSSISCH.	KAMSCHATSCH.
Negentien.	Dévétt nadssét.	Tchaktak.
Twintig.	Dvatsſét.	Koumkhtouk.
Vyftig.	Péttdésſét.	Koumkhtoukha.
Hondert.	Sto.	Koumkhtoukoumkhtou-kha.

Einde der Woordenboeken.

